

P 2 18956

Vojenská politická akademie

~~T A J N Ě~~

EV. ČIS. 435

Stupeň utajení zrušen
RMO č. 22/1999.

VOJENSKÁ MYSL

6

1954

VYDÁVÁ MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

15

OBSAH

Vojensko politická část

- Nadporučík JUDr. Milan Špičák:
K 70. narozeninám presidenta republiky Antonína
Zápotockého 3
- Major Luboš Kohout:
O úloze lidových mas a osobnosti v dějinách 9

Operační umění a taktika

- Plukovník Štefan Feja:
Protivýsadková záloha 20
- Plukovník Jaroslav Mašek:
Budování týlových armádních pásem obrany s po-
užitím strojů 31
- Plukovník Eduard Jokl a podplukovník Bohumír
Oliva:
Organisace součinnosti týlu letecké armády s týlem
frontu a pozemních armád 47

Operační a bojová příprava

- Major Břetislav Šnobl:
Za splnění zvýšených úkolů v operačně taktické
přípravě ve výcvikovém roce 1954/1955 70
- Major Josef Král:
Sovětská vojenská pedagogika — její předmět
a úkoly 78

Diskuse

- Plukovník Jaroslav Šolc:
Materiálně technické zabezpečení mechanizované
divise v útočném b. ji střeleckého sboru s hlediska
nových řádů 87

Informace o cizích armádách

- Podplukovník Bohumír Oliva:
Hlavní zásady organisace a činnosti týlu americké
armády 92

Vojensko-historická část

- Podplukovník Karel Blažek:
Devátý drtivý úder 108

Informace o obsahu nových služebních knih

127

Informace o obsahu zahraničních vojenských odborných časopisů

131

Do čísla je vřito 8 obrazových příloh na zvláštních
nečíslovaných listech.

СОДЕРЖАНИЕ

Военно-политический отдел

- Старший лейтенант ЮД-р Милан Шпицак:
70 лет со дня рождения президента респуб-
лики Антонина Зápotockého 3
- Майор Лубош Когуут:
Роль народных масс и личности в истории 9

Оперативное искусство и тактика

- Полковник Штефан Фея:
Противодесантный резерв 20
- Полковник Ярослав Машек:
Построение тыловых армейских полос обо-
роны путем применения машин 31
- Полковник Эдуард Йокл и подполковник
Богумир Олива:
Организация взаимодействия тыла воздуш-
ной армии с тылом фронта и наземных армий 47

Оперативная и боевая подготовка

- Майор Бржетислав Шнобл:
За выполнение повышенных задач опера-
тивно-тактической подготовки на 1954/1955
учебный год 70
- Майор Иосиф Крал:
Советская военная педагогика — ее пред-
мет и задачи 78

Дискуссия

- Полковник Ярослав Шолц:
Материально-техническое обеспечение ме-
ханизированной дивизии в ходе наступатель-
ного боя стрелкового корпуса с точки зре-
ния новых уставов 87

Информации об иностранных армиях

- Подполковник Богумир Олива:
Основные принципы организации и работы
тыла американской армии 92

Военно-исторический отдел

- Подполковник Карл Блажек:
Девятый сокрушительный удар 108

Информации о содержании новых служеб- ных книг

127

Информации о содержании иностранных военных специальных журналов

131

В номер вшито 8 схем на отдельных нене-
мерированных листах.

Vojenská politická akademie

JEN PRO GENERÁLY A DŮSTOJNÍKY
ČS. ARMÁDY

VOJENSKÁ MYSL

Časopis ministerstva národní obrany

Ročník čtvrtý

6

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

PRAHA 1954

THE PUBLIC LIBRARY
ASTORIA, OREGON

JOHN ALLEN FOX

Author of "The Story of the
American Indian"

1900

Entered as second-class, July 16, 1896.
Postoffice at Astoria, Oregon, under
No. 100,000.

Accepted for mailing at
special rate of postage provided for in
Section 1103, Act of October 3, 1917.
Authorized by Postoffice Department
on July 1, 1920.

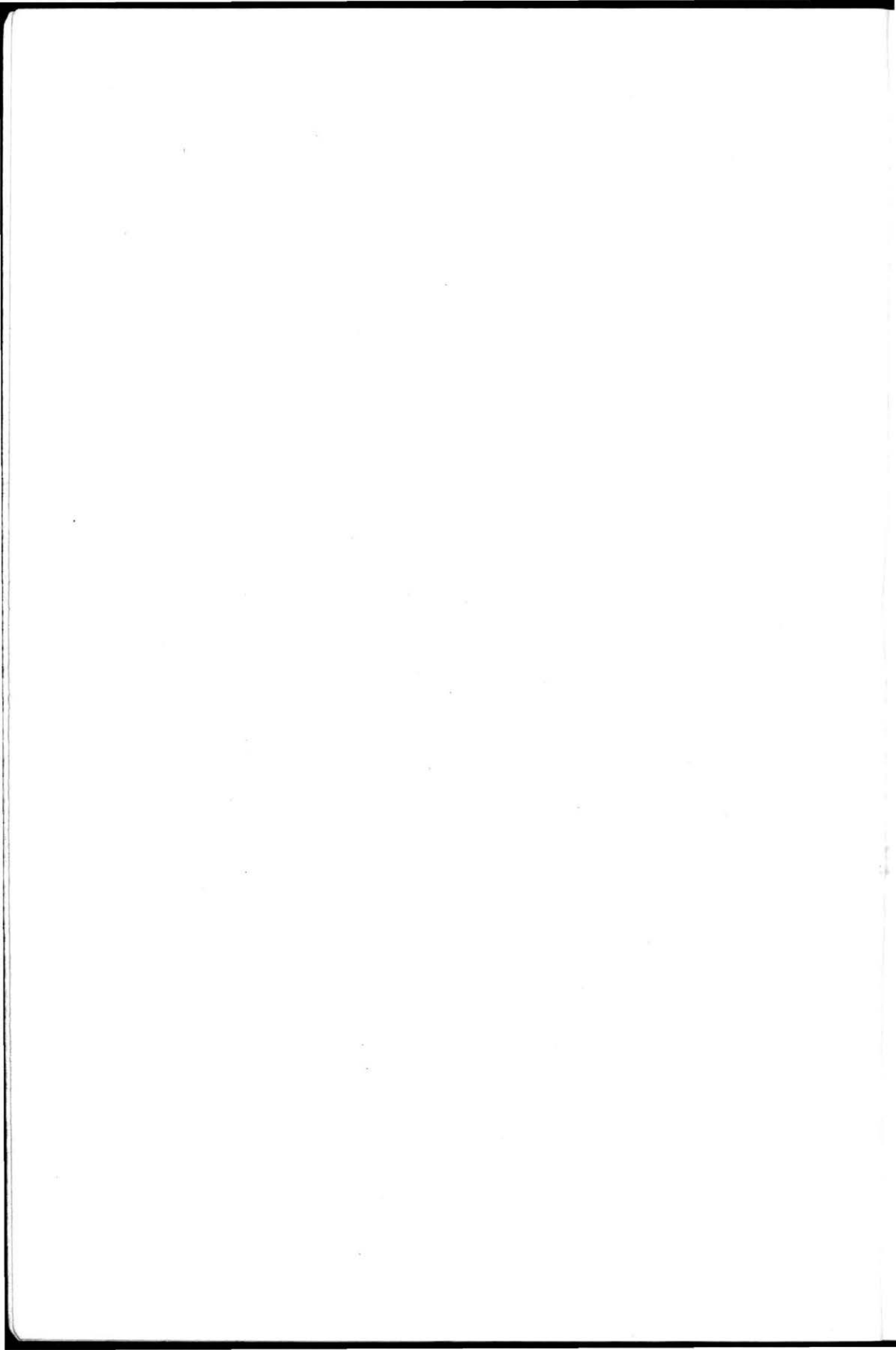

PRESIDENT ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY ANTONÍN ZÁPOTOCKÝ

SE DOŽÍVÁ DNE 19. PROSINCE 1954

70 LET

*Čest jeho dosavadní životní práci ve prospěch českého a slovenského lidu, mnoho úspěchu a pevné
zdraví k splnění velikých úkolů na cestě k socialismu v naší vlasti*

VOJENSKO-POLITICKÁ ČÁST

K 70. NAROZENINÁM PRESIDENTA REPUBLIKY ANTONÍNA ZÁPOTOCKÉHO

Nadporučík JUDr. Milan Špičák

Život soudruha Antonína Zápotockého je těsně spjat s bojem české dělnické třídy za osvobození z područí kapitalismu a za vybudování socialistické společnosti v naší zemi. V sedmdesáti letech života soudruha Zápotockého se odrážejí všechny boje, které naše dělnická třída vybojovala před Velkou říjnovou socialistickou revolucí, za předmnichovské republiky, v letech okupace i při budování lidově demokratického Československa.

Historické události, v nichž se vytvářelo, sílilo, bojovalo a vítězilo české revoluční dělnické hnutí za imperialismu, daly vyniknout schopnostem nadaných dělnických vůdců, kteří v čele lidových mas řešili theoretické i praktické otázky dělnického hnutí. Antonín Zápotocký, jenž žije od mládí v těsném styku s dělnickým hnutím, je jedním z nich. Od jinošských let v předních řadách dělnické třídy účastní se řešení problémů českého revolučního dělnického hnutí, jak vyvstávaly v historicky zvláštních podmínkách vývoje.

*

Nás vojáky zvláště zajímá otázka poměru dělnického hnutí k armádě.

Je poučné sledovat, jakým způsobem se s tímto problémem vypořádalo v minulosti naše revoluční dělnické hnutí, v němž soudruh Zápotocký právě v této otázce sehrál v letech kolem první světové války významnou úlohu.

Dělnické hnutí v našich zemích obdobně jako všechna dělnická hnutí za imperialismu bylo postaveno před řešení otázky poměru proletářů k buržoasní armádě. Je známo, jak nesprávný postoj v těchto otázkách zaujímala většina vůdců oportunistické sociální demokracie v době první světové války, třebaže správné řešení již na jejím počátku proletářům celého světa ukázal V. I. Lenin ve svých theoretických pracích řešících palčivé otázky dělnického hnutí.

Mnohým našim pracujícím nahnáným na imperialistická jatka první světové války dostalo se příležitosti poznat Leninovy these o poměru proletariátu k imperialistické válce a k armádě již v průběhu války, zvláště pak těm, kteří na ruské frontě nebo v zajetí mohli být účastní jejich praktické aplikace.

Příkladem ruského revolučního proletariátu, který zvítězil ve Velké říjnové socialistické revoluci a zbavil se vykořisťovatelského společenského řádu, následuje po skončení první světové války i proletariát četných dalších evropských zemí. Vznikají dokonce sovětské republiky v Maďarsku, na východním Slovensku a v Bavorsku.

V téže době však rozpoutává buržoasie mohutnou vlnu pacifismu a prostřednictvím zaprodaných sociálně demokratických vůdců šíří v zá-

padoevropském dělnictvu hnutí maloburžoasní, dělnické třídy škodlivé pacifistické názory.

Tyto názory, které odpor mas proti imperialistické válce zaměňovaly odporem proti válce vůbec, přihrávaly objektivně buržoasii, jež se bála jako čert kříže občanské války pracujících za dobytí moci. Tyto pacifistické názory hrozily dočasně ovládnout i proletářské masy, což bylo zvláště nebezpečné v době, kdy se proletariát za dočasné stabilisace kapitalismu měl připravovat na nové období vzestupu revoluce a třídních bojů.

Bylo tedy naléhavým úkolem rodícího se komunistického hnutí v západoevropských kapitalistických zemích zjednat v této otázce jasno. Vyřešit správně tuto otázku v situaci, kdy buržoasie hrozila novou protisovětskou válkou, pro niž počítala i s českými proletáři — to byl jeden z prvních theoretických i praktických úkolů naší mladé KSČ. Při řešení otázky poměru revolučního dělnického hnutí k imperialistické válce a k armádě vidíme u nás přední vůdce marxistické levice a mezi nimi i souduhu Zápotockého.

Československá buržoasie se od prvních okamžiků vzniku samostatného státu připravuje na protisovětskou válku. Přípravy na válku zesílily zvláště po prosinci 1920, kdy se značně upevnily třídní posice buržoasie. Pro tuto válku potřebovala buržoasie ovšem ozbrojit proletářské masy. Proletářské masy však během imperialistické války a na základě zkušeností z Velké říjnové socialistické revoluce dospěly již k vyššímu stupni třídního uvědomění. To se konkrétně projevilo v silném antimilitaristickém hnutí, silně zosťrujícím třídní rozpory mezi proletariátem a buržoasií. Pokud antimilitaristické hnutí křížilo plány čs. buržoasie na novou imperialistickou válku proti Sovětskému svazu, potud bylo dělnické třídy prospěšné. Pokud se však zvracelo v maloburžoasní pacifismus, jenž konec konců nechává dělnickou třídu s holýma rukama a bezbrannou v nastávajících třídních bojích, stává se takto špatně pochopený antimilitarismus smrtelným nebezpečím pro proletariát a je třeba proti němu bojovat.

Komunistická internacionála řešila tuto zásadní otázku v proletářských masách kapitalistických států politickou prací, kdy vysvětlovala masám nebezpečí nahrazení leninských hesel pacifismu. Mohutnou příležitostí k vysvětlení tohoto problému staly se manifestace uspořádané Komunistickou internacionálou při 10. výročí vypuknutí první světové války v červenci 1924. Komunistické strany v kapitalistických zemích uspořádaly v oněch dnech masové demonstrace proti válce a proti imperialistickému militarismu.

Naše KSČ se připojila k těmto manifestacím a uspořádala 27. července 1924 na 500 demonstrací a antimilitaristických projevů ve všech oblastech republiky. Demonstrace, které byly první mobilisací KSČ proti novému zbrojení a chystání nových válek, měly ten smysl, aby širokým lidovým masám bylo vyloženo, co bude dělat pracující lid, jakmile by měl být dán signál k nové imperialistické válce.

Stanovisko komunistů vysvětluje na příklad brněnská „ROVNOST“ v článku „Náš antimilitarismus“ z 11. července 1924:

„Jakými jsou komunisté antimilitaristy? Měšťácký a pasocialistický tisk píše o nás často, že prý nejsme žádnými antimilitaristy proto, poněvadž nám je vlastní sovětské Rusko, které má svou armádu lépe organizovanou a vyzbrojenou, než kterýkoli kapitalistický stát. To je pravda. Sovětské Rusko je dělníkům skutečnou vlastí a má skutečně výborně

organisovanou a vyzbrojenou Rudou armádu na obranu proti kapitalistickým lupičům. Tato Rudá armáda je nejen pevnou zárukou existence sovětské vlasti, ale je také spolubojovnicí a pýchou dělníků celého světa. My se k takovému militarismu hrdě hlásíme, protože víme, že kdyby si proletariát nehájil svou vlast zbraněmi a kdyby zbraně nedovedl náležitě ocenit, bylo by dávno veta po ruské sociální revoluci. Rudá armáda ruská bude také dělnictvu evropskému nejen pýchou, nýbrž i vzorem — toho nikdy se zřetele nepustíme!

Ale jakými jsme tedy antimilitaristy? Jsme antimilitaristy čestnými a otevřenými. Nejsme takovými antimilitaristy, jako jsou sociální demokraté. Sociální demokraté říkají, že jsou „antimilitaristy“, ale jakmile vypukla válka, stáli hned ochotně po boku krvavých kapitalistických vlád. Komunisté jsou nejvášnivějšími odpůrci tohoto kapitalistického militarismu, protože je to systém připravující lidstvu moře krve... Dělnictvo se organizuje za tím účelem, aby jednou ze základů vyplenilo tento systém lidského neštěstí. Také Rudá armáda je organizací, která po boku dělnictva celého světa stojí na stráž proti tomuto ničemnému militarismu kapitalistickému.

O blížícím se výročí 10 let od vypuknutí I. světové války na velkých našich antimilitaristických demonstracích vyzvedneme onen ohromný rozdíl, který je mezi kapitalistickým militarismem a vojenskými silami proletářskými: Rudá armáda je záštitou osvobozovací práce dělníka a každého pracujícího člověka, kdežto kapitalistický militarismus je zřídlo nejničemnějších lupů.“

V tomto duchu proběhly pak demonstrace po celém území republiky. Komunistická strana Československa vydala k nim hesla, která byla přes policejní zákaz nesena v průvodech:

„Válku válkám!“

„Pro kapitalistickou armádu ničeho — pro Rudou armádu krev našich srdcí!“

„Příprava k válce je přípravou k revoluci!“

„Přísaha matek: Vychováváme své syny na rudé vojáky proletářské revoluce, neboť jedině vláda chudých je zárukou věčného míru!“ a p.

Na jedné z těchto demonstrací konané na Zelném trhu v Brně promluvil tehdejší generální tajemník KSČ soudruh Antonín Zápotocký. Ve své řeči citoval známý Leninův výrok:

„...Dají ti do rukou pušku. Vezmi ji a uč se dobře vojenskému umění. Tato znalost je pro proletáře nezbytná — nikoli ovšem proto, abys střílel do svých bratrů, do dělníků druhých zemí, nýbrž proto, abys bojoval proti buržoasii své vlastní země, abys učinil konec bídě a válkám, a to nikoli zbožnými přáními, nýbrž vítězstvím nad buržoasií a jejím zbrojením!“

A glosoval jej slovy: „Tak jak to napsal Lenin v roce 1914, že je nesmysl nerukovat a odmítat dávanou zbraň, tak také má i proletariát a jeho dnešní mládež rukovat, zbraň přijmout, ale ji v příhodném okamžiku obrátit proti těm, kteří mu ji dali.“¹⁾

Ve své řeči dále vysvětloval, že komunisté jsou sice proti jakémukoli sloužení měšťáckému militarismu, přesto však nikterak nevyzývají proletariát, aby snad ignoroval armádu. Naopak — komunisté pokládají za nutné, aby dělnická třída byla obeznalá ve vojenství.

¹⁾ Citováno z rozsudku Zemského trestního soudu v Brně. Krajský archiv v Brně.

Dělník Sychrovský, jenž demonstraci řídil, zakončil ji slovy: „... Nemaniestujeme proto, abychom vyzývali naši mládež, aby nerukovala, aby zbraň odhazovala, nýbrž scházíme se proto, abychom demonstrovali před celou dělnickou veřejností svoji pevnou vůli znemožnit budoucí vraždění, což znamená, že jsme přesvědčeni, že konec buržoasních válek nenastane dříve, pokud se dělnictvo nesemkne v jednotný šik a neobráti své zbraně proti buržoasii.“²⁾

Podobné demonstrace probíhaly na celém území republiky a vzbudily velký ohlas i mezi samými vojáky, které buržoasie ze strachu držela v plné pohotovosti v kasárnách, připraveny, zasáhnout proti demonstrantům. O tom podává zprávu týdeník KSČ pro brněnský kraj „Pravda“ z 30. července 1924:

„... Také v kasárnách mezi vojskem měla naše akce největší ohlas: vojáci dnes už dobře cítí, že jsou proletáři v armádních bluzách a že proti dělnictvu své, ani jiné národnosti nesmějí podniknout již nikdy žádný barbarský čin!“

A tak tato první velká protimilitaristická akce, kterou KSČ, v čele se soudruhem Zápotockým, podnikla v roce 1924, nejenže vážně zkrátila plány čs. buržoasie na novou protisovětskou válku, ale vymanila i velkou část proletářů z vlivu buržoasních pacifistických vlivů.

Komunistická strana Československa věnovala pak otázkám armády vždy živou pozornost. Každoročně, zvláště při nástupu nováčků, obrací se k nim v různých ilegálních brožurách a letáčích a vysvětluje mladým proletářům, že je třeba cvičit se ve zbraní, zároveň však rozkládat buržoasní armádu, která slouží buržoasii k přípravám nové protisovětské války.

Tak na příklad v svolání k rekrutům, ilegálně rozšiřovaném mezi nastupujícími branci v roce 1927, se říká:

„... Rekrute! Budou Ti vyprávět, že plníš nejvznešenější povinnosti občana k vlasti. Ty si ale pamatuj: Vlast bohatých není vlastí chudých. Tvoji vlastní je Svaz sovětských socialistických republik, země, v níž dělníci a rolníci budují socialismus. Rekrute! Budou Ti namlouvat, že armáda je utvořena k obraně vlasti před „vnějšími i vnitřními nepřáteli“. Ty ale věz: „Vnitřním nepřítelem“ to jsi ty, to jsou tvoji rodičové, to jsou dělníci a rolníci, kteří se staví proti panství kapitálu. „Vnější nepřítel“ to jsou dělníci a rolníci druhých zemí, tvoji bratři, kteří rovněž jako ty byli přinuceni nosit vojenský kabát, kteří rovněž jako ty touží po tom, aby bidě a válkám jednou provždy byl učiněn konec.

Tvoji praví nepřítelé to jsou zdejší a cizí kapitalisté, moderní otrokáři, kteří pracující lid utlačují a ženou z války do války.

Tvoji praví přátelé to jsou utlačovaní všech ras a národů, to jsou osvobození dělníci a rolníci proletářského Ruska.“

²⁾ Tamtéž. Za tyto výroky byli oba soudruzi odsouzeni: S. Zápotocký „za podněcování k vojenskému zločinu vzpoury, k zločinu úkladů a za zločin výzvy k trestným činům“ k 9 měsícům ztřešněného žaláře, doplněného postem jednou měsíčně, S. Sychrovský k 3 měsícům ztřešněného žaláře.

Soudruh Zápotocký, jak známo, tento trest nikdy nenastoupil: v roce 1925 odcestoval do SSSR, pak se skrýval a na podzim 1925 byl zvolen poslancem, takže chráněn imunitou člena Národního shromáždění trest nenastoupil, ačkoli se o to buržoasní soud nesčetněkrát snažil.

V nové historické situaci nastalé příchodem fašismu k moci v sousedním Německu v třicátých letech stupňuje pak strana svůj boj za demokratisaci čs. armády a za její očistění od profašistických živlů, aby se armáda mohla stát opravdovým obráncem čs. samostatnosti. Zrada čs. buržoasie to však, jak známo, zamezila.

*

Druhá světová válka dále prohloubila trvajících všeobecnou krizi imperialismu. Její výsledek je charakterisován značným přesunem třídních sil ve prospěch proletariátu.

Před proletariátem zemí lidových demokracií, které se vymanily z kapitalistického systému a daly se na cestu budování socialismu, vystává reálná možnost a zároveň nutnost výstavby armády nového typu — armády lidové, jež by nejdříve vítězně dokončila národně osvobozenecský boj a pak zajišťovala základy budovaného socialismu. Jak zásadně jiný je proto poměr komunistů k této armádě! Jakými obětavými budovateli této armády byli právě komunisté!

Třídní boj zostřující se v procesu přerůstání národně demokratické revoluce v revoluci socialistickou projevil se pochopitelně i v otázce armády a strana proto věnuje armádě stále pozornost. Po únoru 1948 odstranila strana všechny překážky, které nepřátelé lidové demokratického zřízení stavěli v cestu splňování úkolu daného košickými vládními programem pro vybudování nové armády. Teprve tehdy byla nastoupena cesta důsledného budování armády podle vzoru armády Sovětské.

Zvláště v letech 1950—1953 uskutečnila strana a vláda četná opatření, která radikálně pozvedla bojeschopnost armády. Těchto prací se s velkým zájmem a obětavostí účastní i soudruh Antonín Zápotocký, nejdříve jako předseda vlády, později jako prezident republiky a vrchní velitel čs. branné moci. Z tohoto místa uskutečňuje vůdčí pokyny strany a provádí další opatření, sledující zabezpečení lidové demokratického Československa před imperialistickým útočníkem.

Poslání a úkoly lidové armády formuloval její vrchní velitel, soudruh Antonín Zápotocký, ve svém projevu k absolventům Vojenské technické akademie Antonína Zápotockého takto:

„... My, kteří jsme na míle vzdáleni jakýchkoliv uchvatitelských choutek, kteří vůbec nepomýšlíme na pokořování druhých národů, kteří netoužíme ani po jedné pídí cizí země, kteří máme před sebou jediný cíl, vybudovat svou vlast ve skutečně krásnou, mírumilovnou zem, která má jedinou snahu, uspokojovat stoupající hmotné i kulturní potřeby lidu, máme všechny důvody řídit se při budování své obrany a armády zářným příkladem Sovětského svazu. Budujeme armádu sloužící ochraně míru, svobodného tvůrčího úsilí našeho lidu a samostatnosti naší vlasti.

Naše armáda není však budována jen pro vojenské cíle. Jsouc armádou mírovou, má také i povinnost bránit a pomáhat uskutečňování naší socialistické výstavby.“

Výstavbě takové armády věnuje proto náš pracující lid rád své síly a schopnosti. Strana a vláda zajišťují k tomu všechny předpoklady. Své síly a schopnosti dává výstavbě armády i její vrchní velitel — soudruh Antonín Zápotocký. Pod jeho velením splnila v minulých letech naše armáda úkol, který jí vytkla strana a lidové demokratická vláda: byly

položeny pevné a spolehlivé základy obrany naší vlasti. Nyní jsou vytvářeny příznivé podmínky k dalšímu soustavnému zvyšování bojové síly armády a zlepšování její bojové a politické přípravy i jejího materiálního zabezpečení.

V duchu usnesení strany a vlády z 15. září 1953 byla podstatně prohloubena péče o zvýšení bojeschopnosti armády mimo jiné i podstatným zlepšením materiální péče o vojáka.

Takto projevují pracující lidově demokratického Československa svůj vztah k lidové armádě, v níž právem vidí obránce výsledků své práce. A je přímo symbolickým výrazem této změny skutečnost, že je to právě soudruh Zápotocký, přední pracovník naší KSČ, jenž stojí dnes v čele armády.

My vojáci spolu s pracujícími Československa přejeme soudruhovi Zápotockému, jenž se 19. prosince t. r. dožívá 70. narozenin, pevné zdraví a mnoho úspěchů na cestě za dosažením cíle, který si vytkl při svém nástupu do funkce vrchního velitele branné moci:

„Jako vrchní velitel čs. branné moci budu neustále usilovat o to, abych zajistil další výstavbu, upevňování a zvyšování bojové pohotovosti lidově demokratických ozbrojených sil v souladu se zájmy lidu a socialistické výstavby našeho státu!“

A my vojáci při této příležitosti slibujeme, že vynaložíme všechny své síly k nejlepšímu splnění dílčích úkolů, které při tom na každého z nás připadají.

O ÚLOZE LIDOVÝCH MAS A OSOBNOSTI V DĚJINÁCH

Major Luboš Kohout

Na plenárním zasedání ÚV KSČ 3. prosince 1953 formuloval soudruh Novotný naléhavost správného marxistického objasňování úlohy lidových mas a velkých osobností v dějinách takto:

„V souvislosti s objasňováním vědeckého světového názoru je nutné všem komunistům a bezpartijním do hloubky objasnit úlohu lidových mas, neboť ve vysvětlování úlohy mas a osobnosti v dějinách se naše stranická propaganda dopouštěla vulgarisace tím, že nedoceňovala úlohu mas a přeceňovala úlohu osobnosti. Přitom je třeba současně vysvětlovat, že komunistická strana nepopírá význam a úlohu vedoucích činitelů v revolučním dělnickém hnutí. Úloha těchto vůdců je nerozlučně spjata s činností komunistické strany, která spojuje vůdce s třídou a masami.“ (A. Novotný, Referát na plenárním zasedání ÚV KSČ 3. prosince 1953; Nová mysl čís. 12, r. 1953.)

Správné vysvětlování úlohy lidových mas a osobnosti v dějinách má veliký význam nejen theoretický, ale i praktický. Vždyť v současné době stojí lidové masy celého světa, zvláště lidové masy v zemích tábora socialismu, před řešením velmi důležitých otázek, které nemohou vyřešit sebezbytnější osobnosti, nýbrž jen lidové masy, vedené svými komunistickými stranami.

Především jde o boj za zabránění třetí světové válce, která by svými zničujícími účinky postihla národy celého světa; o boj proti imperialismu za zachování míru a upevnění hospodářských, politických i kulturních svazků mezi národy, bez rozdílu politického zřízení. Události z poslední doby a zvláště uzavření příměří ve Vietnamu, krach pokusu USA o začlenění hlavních asijských zemí do protisovětského bloku, obtíže při provádění remilitarisace Německa a mnohé jiné nezdary imperialistické politiky síly potvrzují správnost zásady, vyslovené J. V. Stalinem, že mír bude zachován a upevněn, vezme-li lid věc míru do svých rukou a povede ji až do konce.

Pracující lid zemí socialistického tábora řeší v současné době i další významný úkol — neustále zvyšovat svoji životní úroveň mocným rozvojem průmyslu a podstatným zvýšením zemědělské produkce.

Oba tyto základní úkoly lze řešit a úspěšně vyřešit jen všestrannou mobilisací pracujících mas, rozvíjením jejich politické a pracovní aktivity, upevněním přesvědčení, že dosažení velkých cílů není jen věcí vedoucích pracovníků, národohospodářů a politiků, ale že ony samy jsou tvůrci svého života, své přítomnosti a budoucnosti.

Současně s tím stojíme i před úkolem vychovávat vedoucí, organizaátorské kádry, které by nejlépe plnily vůli lidu a které by nejlépe řídily jeho tvůrčí budovatelskou práci a odpovídaly všem požadavkům, které naše pracující kladou na vedoucí kádry nového socialistického typu.

Právě proto, abychom byli plně na výši všech těchto úkolů, musíme rozhodně a nesmiřitelně bojovat proti nezdravému kultu osobnosti, který zeslabuje iniciativu lidových mas, proti všem úchylnkám od marxismu-leninismu v otázce úlohy lidových mas a osobnosti v dějinách.

Nestojíme před řešením lehkého úkolu. Je třeba brát v úvahu, že ve školách a na pracovištích buržoasní první republiky a zčásti i v období budování lidově demokratické republiky vládly a vládnou v myšlení lidu nesprávné idealistické názory, které snižují úlohu lidových mas a zdůrazňují rozhodující úlohu králů, císařů, šlechticů, buržoasních presidentů a ministrů, vojevůdců a vynálezců.

Jak hodnotí úlohu lidových mas a osobnosti v dějinách ideologové buržoasie?

Idealistická filosofie, sociologie a historie prohlašují lidové masy za pouhý slepý, pasivní, netvořivý dav, bez rozumu a vůle, za nižší, méněcennou lidskou masu předurčenou k vykořisťování a nemající práva žít o mnoho lépe než domácí zvířata. Tyto masy se stávají určitou silou jenom tehdy a potud, pokud se do jejich čela postaví „kriticky myslící“, „vůdcovská“ osobnost, „hrdina“ vojevůdce, politik, myslitel, vynálezce. Příčiny vzniku, rozkladu a zániku říší, společenských revolucí a změn společenských řádů, válek a p., vidí idealističtí myslitelé v činnosti vynikajících osob.

Představiteli takovýchto idealistických teorií, které nakonec z dějin dělají říši slepé náhody a vylučují jakékoli zákonitosti, byli na příklad anglický historik Carlyle (Karlajl), v Německu mladohegelovci (Bruno Bauer, Max Stirner), později novokantovci (Max Weber, Windelband a j.), v Rusku známí narodníci (Lavrov, Michajlovskij), v dnešní imperialistické Americe je to na příklad známý hlasatel pragmatismu John Dewey (Dui), historik Robinson a početné další „školy“ buržoasních historiků a sociologů.

Tyto názory, které prohlašují, že rozhodující úlohu v dějinách mají subjektivní faktory, to je činnost jednotlivých osobností, jsou názory subjektivně idealistické.

S kritikou subjektivně idealistických názorů vystupují objektivní idealisté, kteří neuznávají ani rozhodující úlohu vynikajících osobností a prohlašují, že dějiny lidstva jsou řízeny „nadpřirozenými“ silami, „osudem“, „bohem“, „duchem dějin“, „světovým duchem“ a p. Sem patří všichni, kteří se přidržují náboženského světového názoru, ať křesťanského nebo jiného směru. Sem patřil na příklad známý německý filosof Hegel, který přímo prohlásil: „Bůh vládne světem. Náplň jeho vlády, uskutečňování jeho plánu, jsou světové dějiny.“

Subjektivně idealistické názory měly v dějinách občas relativně pokrokovou úlohu. Bylo tomu tak zvláště v době, kdy francouzští osvícenci, připravující myšlenkově pozdější buržoasní revoluci ve Francii, vyhlásili ve jménu „lidského rozumu“ boj umrtvujícímu katolickému názoru svatého Augustina, vládnoucímu po celý středověk, a připisujícímu celé dějiny lidstva „tvůrčí činnosti božího rozumu“. V dnešní době však oba tyto názory buržoasie vyjadřují její nenávist k lidu a živočišný strach před revolučním vystoupením lidu. Ať již se prohlašuje, že rozhodujícím činitelem dějinného vývoje je bůh nebo vynikající osoba, vždy se popírá rozhodující úloha mas a vstěpuje se jim vědomí vlastní nicoty a malosti.

Česká a slovenská buržoasie dovedla vždy velmi obratně využívat obou těchto směrů buržoasní idealistické filosofie a historie k působení na lidové masy.

Podle idealistických historiků a filosofů byla příčinou proniknutí

křesťanství do našich zemí „zbožnost“ svatého Václava a Ludmily, příčinou husitského revolučního hnutí bylo náboženské zánícení Viklifovo a Husovo, vítězství husitů by nebyla možná bez vojenského umění Žižky a Prokopa Holého, husitské hnutí bylo poraženo proto, že se oprostilo od svého původního „nábožensko-obrodného“ poslání, porážka na Bílé hoře byla způsobena vojenskou nemohoucností Fridricha Falckého, nevolnictví bylo zrušeno díky „dobrotivosti“ Josefa II. Nescházeli ani historikové, kteří s vážnou tváří prohlašovali, že první světová válka vznikla proto, že Rakousko toužilo pomstít smrt Ferdinanda d'Este, čemuž se posmíval již Jaroslav Hašek ve Švejkovi.

Buržoasní obhájci první republiky vyhlašovali, že jsme svobodu dostali darem od amerického presidenta Wilsona a díky neúnavné činnosti tak zvaných osvoboditelů Masaryka, Beneše a Štefánika.

Zvlášť velkou úlohu měla v buržoasní republice masarykovská legenda. Kult jeho osobnosti měl zastřít světodějný význam Velké říjnové socialistické revoluce a jeho pravou dějinnou úlohu obratného sluhu našeho i zahraničního monopolistického kapitálu. Vychvalování Masarykovy „humanity“ a „demokracie“ mělo vzbuzovat iluze o dobročinnosti a humanitě buržoasního státu a jeho představitelů.

Vedle této neblahé činnosti subjektivních idealistů vystupovali i katoličtí a reformovaní náboženští tmáři, kteří hlásali, že člověk není schopen — a bůh mu to ani nedovoluje — cokoli měnit na svém osudu. Musí se pasivně a trpně oddat do vůle boží.

Vedle subjektivně idealistických názorů jsou i v současné době v kostelích, při pohřbech a svatbách šířeny a ve vědomí lidí upevňovány objektivně idealistické názory.

Proto nelze jejich vliv podceňovat. Bude třeba mnoho houževnaté práce, než idealistické názory na úlohu lidových mas a osobnosti v dějinách budou z mysli našeho lidu odstraněny.

Marxismus-leninismus o rozhodující úloze lidových mas v dějinách

Nesprávnost a absurdnost všech idealistických teorií o úloze osobnosti a lidových mas v dějinách byla prokázána celým průběhem lidských dějin.

Žádná sebevětší genialita římských císařů, žádný boží „zázrak“ nemohl zachránit starou římskou říši a s ní otrokářský řád před pádem. Žádný feudál ani seabemocnější papež nemohl zabránit rozkladu feudalismu a rozvoji kapitalismu, když pro ně dožrály podmínky. Churchillové a Wilsonové nemohli zabránit vzniku první socialistické šestiny světa. Hitlerové a Trumanové nemohli dosáhnout porážky a ani zeslabení SSSR za druhé světové války, Zenklové a Peroutkové nemohou dosáhnout zničení našeho lidově demokratického státu.

Nikdo nemůže zrušit objektivní zákonitosti dějin, i kdyby měl zdánlivě sebevětší moc. I kdyby se soudobí ideologové imperialismu sebvíce snažili své svém hlásání pasivity lidových mas tyto masy od nastoupení revoluční cesty, nepodaří se jim zachránit zahánějící kapitalismus před konečným pádem.

Vědecké zhodnocení rozhodující úlohy lidových mas v dějinách podali v padesátých a šedesátých letech minulého století Marx a Engels. Jejich učení dále rozvinuli a obohatili Lenin a Stalin.

V protikladu k jakýmkoli idealistickým teoriím marxismus plně hodnotí nevyčerpatelné síly a tvůrčí schopnosti lidových mas a jejich

rozhodující úlohu v dějinách. Historický materialismus dokazuje, že zdroje vývoje společnosti třeba hledat ve způsobu výroby materiálních statků. Rozvoj výroby je hmotným základem dějin. Pracující masy vyrábějící materiální statky, měnily a rozvíjely výrobní nástroje a zdokonalovaly své výrobní zkušenosti, a spolu s tím se měnily samy. Změny způsobu výroby nezbytně vyvolávají změnu celého společenského řádu, společenských idejí, politických názorů a politických institucí, vyvolávají přestavbu veškerého společenského a politického systému.

„To znamená, že dějiny vývoje společnosti jsou především dějinami vývoje výroby, dějinami výrobních způsobů, které se navzájem střídají během staletí, dějinami rozvoje výrobních sil a výrobních vztahů lidí.

Dějiny společenského vývoje jsou tedy zároveň dějinami výrobců materiálních statků samých, dějinami pracujících mas, které jsou hlavními činiteli výrobního procesu a vyrábějí materiální statky, nezbytné k existenci společnosti.“ (J. V. Stalin, O dialektickém a historickém materialismu. Dějiny VKS(b), Státní nakladatelství politické literatury, 1953, str. 117.)

Lid tedy tvořil vždy dějiny, aniž si to mnohdy uvědomoval, už tím, že svou prací vyráběl všechny hodnoty hmotné kultury. Lidové masy jsou tedy rozhodující silou dějin za prvé jako výrobci. Rozhodující úloha lidových mas v dějinném procesu není však určována jen jejich rozhodující úlohou ve výrobě.

Lidové masy jsou za druhé rozhodující silou v třídním boji, v revolucích a válkách, které jsou hybnou silou dějinného vývoje a nezbytnou podmínkou vystřídání nižších společenských formací vyššími. Pyšná otrokářská římská říše byla smetena společným náporcem otroků a kolonů uvnitř říše a germánských kmenů zvenčí. Na jejích troskách se vytvářely středověké feudální státy. Revoluční vystoupení nevolníků a městské chudiny otrásala feudalismem, až jimi nakonec byl feudalismus zničen a vystřídán kapitalismem. Velká říjnová socialistická revoluce, provedená lidovými masami Ruska, znamenala první mocný průlom do kapitalistického panství nad světem. Po prvé v Sovětském svazu a po druhé světové válce v mnoha dalších zemích Evropy i Asie revoluční hnutí mas v čele s dělnickou třídou vedenou komunistickými stranami přikročilo k budování socialismu a komunismu.

Všechny sociální revoluce, které znamenaly vyřešení rozporů mezi novými výrobními silami a starými výrobními vztahy, jsou výsledkem činnosti lidových mas. V období revolučních převratů pracující uvědoměle nastupují do boje, násilně svrhávají vládu rekačních sil, aby uvolnili cestu pokrokovému vývoji.

Avšak plody revolučního boje mas si v minulosti přisvojovaly vykořisťovatelské třídy. Jen v socialistické revoluci, provedené pod vedením proletariátu a jeho strany, uskutečňuje pracující lid své ideály a nastoluje takový společenský řád, který plně odpovídá jeho zájmům.

I v dějinách národně osvobozenecých válek byly lidové masy uvědomělým tvůrcem dějin. Nejlepší předpoklady iniciativy lidových mas ve válce dává nejspravedlivější boj, boj za socialistický stát. Svědčí o tom boj Rudé armády v letech intervence i Veliká vlastenecká válka sovětského lidu 1941—45.

Lidové masy jsou za třetí rozhodující silou i ve vědě, filosofii, literatuře, umění. Duševní pracovníci mohou jen na základě práce lidu v oblasti materiální výroby získávat čas a možnost tvořit svá díla. A nejenom to. Veliká díla vědy a kultury obrazy činnosti a tvorbu lidu.

Maxim Gorkij o tom píše: „*Lid není toliko síla vytvářející všechny materiální hodnoty, je jediný a nevysychající pramen hodnot duchovních, filosof a básník první v pořadí časovém, první krásou a geniálností tvorby, který vytvořil všechny velké básně, všechny tragedie země a největší z nich, dějiny světové kultury.*“ (Stati o literatuře a umění, 2. vyd., 1949, str. 155.)

Naši největší spisovatelé a básníci, vědci, hudební skladatelé a umělci se při tvorbě svých děl vždy opírali o lidovou tvorbu, o lidovou moudrost, obraželi v nich život, činnost a tužby lidu. Vzpomeňme jen na dílo Husa, Komenského, Dobrovského, Palackého, Kollára, Štúra, Šafaříka, Havlíčka, Tyla, Němcové, Nerudy, Erbeny, Čecha, Hála, Smetany, Dvořáka, Brožíka, Alše, Mánesa, Purkyně, Presla nebo našich socialistických spisovatelů a básníků Neumanna, Wolkera, Olbrachta, Majerové, Pujmanové, Zápotockého.

Všechna díla těchto našich mistrů proto tak silně promlouvají k našemu lidu, že jsou věrným obrazem jeho života, snah a cílů.

I ve vědě připadá velká úloha tvůrčí činnosti lidových mas. Každý nový vynález není jen dílem vynálezce a genia, ale je vytvořen na základě dosavadního stavu výrobních sil, dosavadních zkušeností lidových mas připravujících ve výrobním procesu podmínky pro nový vynález. Nebylo možno na příklad vystavět atomovou elektrárnu někdy na konci 19. století, kdy bádání v oboru atomové energie a výrobní zkušenosti lidí na tomto úseku byly v plenkách.

Veliká úloha lidových mas ve vytváření duchovních hodnot se projevuje zvláště v SSSR a v zemích lidových demokracií, kde lidové masy vychovávají ve svém středu v procesu kulturní revoluce stále početnější a kvalitnější kádry pracující inteligence.

Lidové masy — tvůrci dějin národů Československa

Podobně jako v celých světových dějinách byly i v dějinách českého a slovenského národa lidové masy tvůrci a hybnými pákami pokrokového vývoje. Ony přejímaly staré a tvořily nové pokrokové tradice a vedly tak a vedou i dnes oba naše národy po cestách pokroku. Lidové masy byly tvůrci našich dějin nejen jako výrobci materiálních statků, ale přímo jako významný politický činitel, který v dobách revolucí vedl mocný, uvědomělý politický boj proti silám staré společnosti.

Již o středověku to platí, byť tehdy oficiálními reprezentanty českého knížetství nebo království byli šlechtici, knížata a králové, zatím co poddaný lid neměl vůbec politických práv.

I v této době především lidové vrstvy v nesčetných bojích za nezávislost země proti německým, maďarským i jiným feudálům i proti tatarským nájezdníkům uvědoměle bojovaly za svobodu a nezávislost vlasti. Buržoasní historikové většinou hovoří o vynikajících činech králů, knížat a šlechticů. Avšak jejich vojevůdcovský talent by nebyl ničím bez oněch mas prostých bojovníků, kteří svou statečností rozhodovali bitvy za svobodu a nezávislost země.

Zvlášť velký význam pro pokrokový vývoj našich dějin mělo husitství. Bylo prvním mohutným evropským bojem proti feudálním pořádkům, který vážným způsobem otrásl základy feudalismu. Především pak bylo zaměřeno proti jeho hlavnímu sloupu, římskokatolické církvi, jako největšímu tehdy feudálnímu utlačovateli a hlavní ideologické síle feudalismu. V té době nevystupují lidové masy jen jako neuvědomělí tvůrci

dějin, jako tomu bylo — vyjímajíc národně osvobozené války — v dobách předchozích. Jsou již uvědomělými tvůrci svých osudů, byť nejednaly podle vědecké teorie, kterou tehdy mít ani nemohli. Do popředí dějinného vývoje již plně vystupují sedláci a plebejská vrstva ve městech, to je drobní řemeslníci, tovaryši, sloužící, městská chudina. Ti dohromady s určitou částí zemanů a rytířů tvořili radikální křídlo husitského hnutí a byli jeho hlavní hybnou silou.

I v době největšího úpadku, kdy po Bílé hoře vítězí feudální zvůle cizáckých vetřelců, bojuje náš lid statečně proti porobitelům. Česká šlechta odešla do emigrace a poněmčila se. Byla nahrazena cizáckou francouzsko-německo-španělskou šlechtou. Města se též poněmčila, i značná část tehdy vznikající buržoasie. Sedláci a plebejská vrstva ve městech se však nevzdávají boje. Svědčí o tom početná selská povstání a městské rebelie, které naplňují celé 17. a 18. století. Povstání nevolných rolníků, jak ukazuje Stalin, nakonec v celé Evropě likvidují feudalismus.

Krásně a správně líčí tehdejší dobu Zdeněk Nejedlý: „Vidíme-li pak světélko v tehdejšímu temnu, vidíme je v něčem zcela jiném než oni velebitelé temna. V tom, jak statečně se držel prostý lid. Trpěl hrozně, ale nevzdal se. Nutili ho zapřít husitskou tradici, ale on si ji zachoval jako drahocenné dědictví po slavných předcích i odevzdal ji dalším pokolením. Svírali ho nesnesitelnou robotou i krmili nejhnusnějšími pověrami, ale on si zpíval, a radostně zpíval, aby nepropadl zoufalství — naše lidová píseň je z devadesáti procent dítětem této smutné doby. Nutili ho mluvit cizím jazykem a brali mu českou knihu, ale on na to odpověděl tvořením svých překrásných pohádek, jež jsou rovněž plodem této doby. Takovým hrdinou byl český lid v době, kdy českou nebyla ani šlechta, ani měšťanstvo. A tomuto hrdinnému lidu platí náš dík i všechna naše sympatie v té jinak hrozné době temna“ (Komunisté-dědici pokrokových tradic našeho národa).

Zůstane největší skvrnou buržoasního dějepisce, zvláště jeho pekařovské éry v první republice, že se při výkladu této doby orientovalo nikoli na oslavu tohoto obětí plného, hrdinného boje lidu, ale na oslavování a velebení nejhorších kontrarevolucionářů a nepřátel lidu. Tato doba, zvaná baroko, byla líčena jako doba vrcholného rozkvětu země, protože se stavěly velké a krásné šlechtické paláce s nádherným zařízením, vznosné chrámy, oslňující vnější a vnitřní nádhrou a vznešeností. Neukazovalo se však, že všechna tato nádhera byla vydřena z mozolů, krve a potu prostých, těžce strádajících lidí, kteří vytvářeli všechny tyto umělecké hodnoty.

I doba našeho národního obrození byla buržoasními historiky záměrně falšována. Říkalo se, že u kolébky našeho obrození stála prý vlastenecká šlechta. Jméno Kinského nebo Kounice se v buržoasní historii velebilo ve všech pádech. Naše národní obrození je ve skutečnosti součástí celé velké hospodářské, politické i sociální revoluce, která probíhá v té době v celé Evropě. Právě lid se ukázal na výši doby. Právě z lidu vzešli nejlepší z našich buditelů. Vzpomeňme jen na taková slavná jména, jako byl Dobrovský, syn prostého českého vojáka, Jungmann, rodák z malé chaloupky v Hudlicích, Němcová, Smetana, Kollár, Šafařík, Štúr, Tyl, Havlíček.

V té době nastupuje ovšem na historickou arénu i buržoasie. A nastupuje jako mluvčí nejvlastnějších zájmů národa s halasným „národ-

ním“ pokřikem. Přitom však celý dějinný průběh v 19. a zvláště ve 20. století nás přesvědčuje, že pro buržoasii bylo vždy vlastenecké jen to, co jí skýtalo zdroje příjmů na úkor lidu, že vždy využívala všech nejlepších vlasteneckých citů lidu jen k uskutečnění svých protilidových plánů.

V druhé polovině 19. století nastupuje již do boje proti buržoasii dělnická třída, dědic světa. Hlavním nositelem pokrokového boje lidu není již rolnictvo, nýbrž ona třída, která likvidací buržoasie má zlikvidovat vykořisťování vůbec. Rolnictvo v té době je již důkladně diferencováno. Na naší vesnici vzniká kulacká vrstva a s ní i rozdělení rolnictva na bohaté, střední a chudé rolníky. Chudí a zčásti i střední rolníci se stávají spojenci dělnické třídy, která usiluje o nový postup našeho dějinného vývoje.

Mladá dělnická třída spolu s revolučními studenty bojuje na barikádách v červnu roku 1848 proti habsburské absolutistické monarchii za buržoasně demokratické svobody a za osvobození rolnictva z pout feudalismu. Bojuje až do konce, zatím co liberální buržoasie se paktuje s rakouskými úřady a vyzývá ke klidu a pořádku.

Pokrokové dějiny našich národů nejsou tvořeny na četných italských bojištích, kde starý válečný řemeslník Radecký proléval českou krev, aby udržel rakouskou nadvládu nad svobodýmilovnými Italy, ani ve vídeňském parlamentě a českém sněmu, kde se česká buržoasie rvala o posice s buržoasií německou a maďarskou.

Pokrokové dějiny našich národů jsou tvořeny dělníky, kteří roku 1878 zakládají v Břevnově sociální demokracii, kteří v čele demokratických mas vytyčují a bojují za všeobecné hlasovací právo. Oněmi dělníky, kteří navzdory buržoasní propagandě vypovídají v letech první světové války válku válce a snaží se přeměnit válku imperialistickou ve válku občanskou tím, že vstupují a bojují v řadách mladé Rudé armády proti celému buržoasnímu světu a jeho ozbrojeným silám.

Naše nejnovější dějiny jsou tvořeny oněmi dělníky a pracujícími rolníky, kteří vedeni svou rodnou Komunistickou stranou Československa a řídíce se učení marxismu-leninismu bojovali za druhé světové války po boku Sovětského svazu proti domácí i zahraniční buržoasii za světlou socialistickou budoucnost, jejíž první plody dnes sklízíme.

I nyní, ve svobodné, k socialismu spějící Československé republice jsou rozhodující silou a hybnou pákou dějin našich národů lidové masy vedené dělnickou třídou. Tvoříme nové dějiny své vlasti budovatelským dílem dvouletky i pětiletky, plněním našich ročních plánů, plněním tříletého plánu rozvoje zemědělství.

O úloze osobnosti v dějinách

Historický materialismus netvrdí, že vynikající osobnost nemá v dějinách vůbec žádné místo. Vidí v dějinách i hrdiny a velké lidi, uznává jejich místo v historickém procesu vývoje. Historický materialismus vědecky objasnil, jakou úlohu v dějinách mají jednotlivé velké osobnosti. V lidské společnosti probíhá vývoj nevyhnutelně podle určitých vývojových zákonů. Podle historického materialismu může proto být velkou osobností jen ten, kdo nejenom rozpoznal, jakým směrem jde vývoj, ale kdo zároveň všemi silami a významně napomáhá tomu, aby vše nové, pokrokové, co v dějinách vzniká, zvítězilo co nejrychleji. Naproti tomu dějiny celé lidské společnosti ukazují, že nemůže být velkou osobností ten, kdo se postaví proti přirozenému dějinnému vývoji. Nemůže být

vynikající osobností takový člověk nebo taková skupina lidí, která se postavila do služeb staré společnosti. Není možné, aby se lidé trvale s úspěchem postavili proti poměrům ve společnosti, které jsou tvořeny na základě určitých způsobů výroby hmotných statků.

Marxismus-leninismus ukazuje, že úloha všech lidí je těsně spojena s určitou třídou společnosti. To znamená, že je-li nějaká vynikající osobnost spojena s dělnickým hnutím jako hnutím vedoucím lidstvo vpřed, může se stát velikou osobností tím, že urychlí cestu dělnické třídy, cestu k socialismu a komunismu. Kladně, pokrokově působící vůdcové urychlují pokrok, vedou masy k vítězství. Nestačí tedy živelný pohyb mas vpřed. Dělnické hnutí musí mít vedení. Lidé stojící v čele dělnického hnutí nemohou sami způsobit jeho vítězství, ale svou činností mohou jeho příchod buď urychlit nebo špatnou činností zpomalit. Ne nadarmo kladli Lenin a Stalin takový důraz na vybudování strany nového typu, strany bolševiků, uvědomělého předvoje dělnické třídy, jejích vůdců.

Marxismus uznává i hrdiny. Nejsou to ovšem „hrdinové“ ve smyslu národnických „tvůrců dějin“. Hrdinové jsou ti, kteří se nebojí i s největšími oběťmi vztáhnout ruku na vše staré a shnilé, pro zájmy lidstva, pro osvobození lidstva, proti porobě a útlaču, kteří pro tuto věc dávají všechny své síly, celý svůj život. Takovou hrdinnou osobností byl na příklad náš Mistr Jan Hus, který obětoval v boji proti středověké feudální baště — církvi — svůj život. Hrdinou byl Sergej Lazo, který nepřestal vyznávat komunismus, nezalekl se odpůrců ani tehdy, kdy jej japonští interventy hodili do kotle lokomotivy s vařící vodou. Hrdinou byl i náš Fučík, sovětská Zoja Kosmoděmjanská a tisíce jiných. Hrdiny jsou sovětsští stachanovci a naši úderníci, všichni ti, kteří svými vynikajícími výkony bourají staré, vývoj brzdící metody práce, strhují za sebou ostatní a přispívají tak k vítězství táboru míru, demokracie a socialismu.

Úlohu vynikající osobnosti v dějinách nejlépe formuloval J. V. Stalin v rozhovoru s Emilem Ludwigem:

„Marxismus vůbec nepopírá úlohu vynikajících osobností nebo to, že lidé dělají dějiny... Lidé ovšem netvoří dějiny tak, jak jim napovídá nějaká fantazie, netvoří je tak, jak je napadne. Každé nové pokolení se setkává s určitými podmínkami, které tu už byly hotové v okamžiku, kdy se toto pokolení narodilo. A velcí lidé mají nějakou váhu jen potud, pokud dovedou správně pochopit tyto podmínky, pokud dovedou pochopit, jak je změnit. Jestliže tyto podmínky nechápou a chtějí tyto podmínky změnit tak, jak jim napovídá jejich fantazie, nutně se dostávají do situace Dona Quijota. Tedy právě podle Marxe naprosto nelze stavět proti sobě lidi a podmínky. Právě lidé, ale jen když správně chápou podmínky, které našli hotové, a jen když chápou, jak tyto podmínky změnit, tvoří dějiny“ (Spisy sv. 13, 1953, str. 111, česky).

Vynikající osoby se neobjevují náhodou. Možnost, aby se mohl nadaný člověk projevit a uplatnit, je dána společenskými podmínkami. Každá velká doba, revoluce, vytváří podmínky pro to, aby se mohly projevit velké talenty. Tak před francouzskou buržoasní revolucí předcházela řada buržoasních pokrokových myslitelů a filosofů, Voltaire, Diderot, D'Alembert, Holbach, La Metrie, Helvetius; v průběhu revoluce vystoupili na historickou scénu Robespierre, Marat, Danton, Saint Just a dlouhá řada dalších. Nástup proletariátu na historickou scénu a rozvoj vědy

a filosofie připravil podmínky pro objevení vědeckého socialismu Marxem a Engelsem.

Není náhodné, že nejrevolučnější dělnická třída světa — ruská dělnická třída — vychovala ve svých řadách geniální revoluční vůdce Lenina a Stalina. Na druhé straně je i zákonitě, že v našich podmínkách, kde byly mimořádně příznivé podmínky pro vznik a převládnutí oportunismu, řádili takoví „vůdcové“ proletariátu, jako byli Habrman, Tusar, Bechyně, Němec a j.

Vzniká však otázka: Jestliže velký člověk, vůdce lidových mas, přichází a pracuje právě tehdy, kdy vzniká společenská potřeba, je nutno z dějinného průběhu vyloučit jakékoli náhody? Pro metafysika existuje buď nutnost nebo náhoda. Obě se vzájemně vylučují. Ve skutečnosti tomu tak není. Náhody v dějinách lidstva nutně existují. Zákonitosti lidských dějin nejsou totožné se zákonitostmi přírody. *„Dějiny by měly velmi mystický ráz,“* píše Marx, *„kdyby — nahodilosti — nehrály žádnou úlohu. Tyto nahodilosti patří ovšem samy k všeobecnému průběhu vývoje a jsou opět vyvažovány jinými nahodilostmi. Ale urychlování a zpožďování je velmi závislé na těchto nahodilostech, mezi nimiž figuruje i taková náhoda, jako je charakter lidí, kteří stojí jako první v čele hnutí“* (Marx, Engels, Vybrané spisy, Svoboda, 1952, str. 242). Marxismu je tedy cizí jakýkoli fatalismus.

Dějiny je možno urychlit. Lze je urychlit o to více, oč větší je počet jednajících lidových mas, oč větší je jejich aktivita, oč větší je úloha jejich revolučního předvoje — strany a oč lepší je práce a charakter vůdců. Právě s tohoto hlediska může správně vykládaná otázka úlohy lidových mas a osobnosti v dějinách nesmírně prospět zvyšování politické a pracovní aktivity našeho lidu a tím urychlení cesty k socialismu a další posílení věci míru, jakož i k výchově nových vůdců socialistického typu.

Pro průběh dějinného vývoje nejsou však náhodné příčiny rozhodující. Celkový průběh dějin je podmíněn hlubokými a nutnými příčinami a zákonitostmi.

K urychlení dějinného vývoje je třeba zvláště vysoké aktivity dělnické třídy, její uvědomělosti, organisovanosti, obětavosti, hrdinství. Toho se dosahuje vedením komunistickou stranou, jejíž nejmocnější zbraní je učení marxismu-leninismu.

Do boje za všestranný rozmach tvůrčí iniciativy lidových mas!

V současné době řeší náš pracující lid veliké úkoly výstavby socialistického průmyslu a podstatného zvýšení produkce zemědělství.

Složitost a obtížnost těchto úkolů je zvláště v tom, že současně s odstraňováním některých vážných disproporcí musíme zajišťovat i velikou výrobu spotřebních předmětů, aby tak životní úroveň pracujících neustále stoupala, jakož i plnit zakázky ze zahraničí, ze zemí socialistického tábora i z kapitalistických zemí.

Ke splnění těchto úkolů musíme mobilisovat všechny rezervy, které v našem národním hospodářství máme. Základní podmínkou ke splnění všech těchto úkolů je zvyšování produktivity práce. To je pak podmíněno stupněm mobilisace lidových mas ke splnění úkolů, stupněm jejich odborné připravenosti.

Právě v této mobilisaci mas připadá nejpřednější úkol jejich před-

voji, komunistické straně, jejímu řadovému členstvu a zvláště vedoucím pracovníkům.

Právě na tyto otázky zaměřil svou pozornost Ústřední výbor KSČ na svém říjnovém plenárním zasedání. S těmito úkoly byla nerozlučně spjata i kampaň k volbám do Národního shromáždění.

Při jejich plnění se vedoucí orgány často dopouštějí vážných chyb. Někteří pracovníci se domnívají, že úkol všestranné mobilisace mas plní nejlépe tím, že jim neustále připomínají, aby zvyšovaly produktivitu práce.

Ve skutečnosti nelze lidové masy mobilisovat ke splnění úkolů jen těmito výzvami. Tyto úkoly mohou být uskutečněny jen tehdy, opírá-li se politická a organizační práce strany plně o pokrokové zkušenosti pracujících mas samých. To znamená, že zevšeobecňuje zkušenosti novátorů a úderníků, že odstraňuje překážky, které se stavějí v cestu masovému používání nových mechanizačních prostředků, i když je to spojeno s počátečními obtížemi a nastane pokles ve výrobě. Nelze mobilisovat masy bez všestranného využívání tvůrčí iniciativy nejuvědomělejších jedinců z řad dělníků, pracujících rolníků a pracujících inteligence. Všimát si všeho nového, podporovat sebemenší výhonky nového, to musí být nejpřednějším úkolem stranických organizací a vedoucích pracovníků.

Současně je třeba mnohem energičtěji bojovat proti zaostalým náladám. Jestliže někdo chápe rozhodující úlohu lidových mas v dějinách tak, že je nutno se podřítit živelnému hnutí mas, registrovat toto hnutí a nést masy vpřed, od zaostalých názorů k pokrokovým, dopouští se nejvážnější chyby a ve skutečnosti brzdí vývoj vpřed.

Lidové masy, které v procesu urputných třídních bojů porazily buržoasii, zbavily ji politické a ekonomické moci, nesou s sebou v procesu budování nové společnosti zákonitě mnoho přežitků staré společnosti nejen ve výrobních methodách, ale i v názorech. Právě tu se velmi dobře uplatňuje ideologická práce strany, řídící se všemocným a pravdivým učením marxismu-leninismu. I po této stránce docházelo u nás a dochází stále k vážným chybám v podceňování ideologické práce mezi masami, v nekonkretním provádění propagandistické a agitační práce. Projevují se neodpustitelné tendence k liberalismu vůči nepřátelské ideologii sociáldemokratismu, masarykismu, náboženského tmářství, buržoasního nacionalismu a kosmopolitismu.

Plnit správně úkoly boje proti ideologickým přežitkům ve vědomí mas znamená mobilisovat tyto masy k všestranné politické i pracovní aktivitě. Strana tím, že stojí v čele mas, působí na ně a vychovává je, při čemž se současně učí od mas, plní veliký úkol urychlování cesty našeho lidu k socialistické a komunistické společnosti.

Vážné úkoly řeší s tohoto hlediska i stranické organizace v armádě. Ve vojenství nelze ustrnout bez vážných toho následků. To znamená, že předním úkolem stranických organizací v armádě je všestranná mobilisace tvůrčí aktivity vojenských mas k plnění úkolů bojové a politické přípravy. I tu by jakékoli poddávání se živelnosti mas mělo velmi těžké následky.

Nelze zapomínat na to, že i příslušníci armády, nevyjímaje velitelský sbor a členy strany, nesou s sebou pečeť staré společnosti, starých zaostalých názorů. Strana musí vést všechny příslušníky armády k pochopení naprosté nutnosti, důležitosti a užitečnosti služby v armádě, nemilosrdně potírat všechny tendence k buržoasnímu pacifismu a hrubé-

mu ekonomismu, který se starostlivou tváří vypočítává, co armáda stojí a co by se ušetřilo, kdyby jí nebylo.

V souvislosti s tím třeba pečlivě a podrobně vysvětlovat mezinárodní situaci i problematiku třídního boje uvnitř země, prohlubovat city socialistického vlastenectví a proletářského internacionalismu, vědomí nutnosti kázně, bdělosti a ostražitosti u každého vojáka.

Komunisté přitom musí být příkladem. Ze stranických organizací nutno proto vymýtit jakékoli kverulantství a oportunismus k chybám a nedostatkům členů, vést členstvo k hluboké sebekritičnosti a ke kritice všech nedostatků, které brzdí vývoj naší armády.

Rovněž tyto úkoly nelze řešit pouhými výzvami. I tu nutno využívat dobrých zkušeností z práce dnes již dosti početných velitelských kádrů i vzorných vojáků, popularisovat tyto zkušenosti a zároveň s jejich pomocí paralyzovat vliv zaostalých nálad ve vojenských masách.

Správně prováděná stranická práce v armádě i v civilním životě významným způsobem urychlí cestu k socialismu a povede k mocnému rozvoji tvůrčích sil pracujících mas, pro něž desetiletý vývoj naší lidové demokratické republiky vytvořil všechny potřebné podmínky.

Literatura:

- V. I. Lenin, Kdo jsou „přátelé lidu“ a jak bojují proti sociálním demokratům,
J. V. Stalin, O dialektickém a historickém materialismu. Rozhovor s Emilem Ludwigem (spisy sv. 13),
Sborník, Istoričeskij materializm 1954 (Úloha lidových mas a osobnosti v dějinách),
Zdeněk Nejedlý, Komunisté — dědici pokrokových tradic našeho národa.
-

OPERAČNÍ UMĚNÍ A TAKTIKA

PROTIVÝSADKOVÁ ZÁLOHA

Plukovník Štefan Feja

V druhé světové válce začali Angloameričané od roku 1943 používat vzdušných výsadků. Větší výsadkové operace byly však na západě provedeny až v závěrečném období války, tedy v době, kdy už bylo na sovětsko-německé frontě dosaženo rozhodnutí o konečném výsledku celé války.

Dnes kladou ve Spojených státech amerických i v ostatních kapitalistických státech velký důraz na použití a materiální vybavení výsadkových vojsk. Na válečných hrách i cvičeních s vojsky přetřásající otázky použití vzdušných výsadků. Podle názoru některých vojenských specialistů je možno použít výsadkových vojsk jako „třetího otevřeného bloku“ k protiúderu na nepřítele z týlu tehdy, když nejsou odkryty jeho boky a pozemní vojska nemohou čelním úderem prolomit obranu.

Podle dosud přístupných zpráv použili Američané v průběhu agresivní války v Koreji vzdušných výsadků v síle výsadkového praporu až pluku. Americké velitelství, majíc před sebou dobře organisovaného a morálně silného protivníka, nerozhodlo se užít masového nasazení vzdušných výsadků do velké hloubky. Padákový výsadek shozený 23. března 1951 severně od Seulu měl velmi omezené úkoly. Podle zprávy velitelství korejské lidové armády ztratil tento výsadek během jednoho dne 2100 vojáků. Ve skutečnosti neměl tento výsadek žádného úspěchu.

Základním taktickým svazkem výsadkových vojsk v armádách západních imperialistů je výsadková divise. Pro operační úkoly mohou být výsadkové divise slučovány ve výsadkové sbory.

Složení výsadkové divise: tři pluky, tři dělostřelecké oddíly ráže 105 mm, jeden dělostřelecký oddíl ráže 155 mm, jeden protiletadlový oddíl, dva prapory středních tanků a jiné speciální jednotky. Dělostřelecké oddíly mají baterie jen o čtyřech dělech. Pluky výsadkové divise se liší od pěších pluků tím, že ve svém složení nemají rotu tanků a rotu minometů 106,7 mm. Místo toho mají podpůrnou rotu o dvou četách minometů 106,7 mm a jedné četě protitankových děl o šesti hlavních ráže 90 mm.

Z tohoto složení výsadkové divise vyplývá, že se mnoho neliší od pěší divise. Prapory tanků byly výsadkové divisi přiděleny teprve v roce 1953, a jak vysvítá z amerických časopisů, nepředvídá se prozatím v současné době jejich přeprava vzdušnou cestou do prostoru vysazení výsadkové divise. Podle dosavadních zkušeností zkoušky přepravy těžkých zbraní prostředky letectva končily katastrofálně. Vezmeme-li však v úvahu rychlý rozvoj dopravního letectva západních imperialistů, nemůžeme vyloučit možnost přepravy tanků a jiných těžkých zbraní i vzdušnou cestou.

Podle amerických názorů se dělí vzdušná výsadková operace na několik období. V prvním období se provádí vzdušný průzkum a vzdušná rekonoskace, které se zúčastní velitel výsadkové divise, velitelé pluků

a praporů. V druhém období je provedena letecká příprava na předvídaný prostor vysazení. Cílem letecké přípravy je umlčet a zničit letectvo a vojska rozmístěná v blízkosti prostoru shoení (vysazení) výsadku, dále rozrušit komunikační uzly, po kterých by mohly přicházet zálohy bránících se vojsk. V třetím období se vysadí výsadkové jednotky vyzbrojené samopaly, kulomety a lehkými protitankovými zbraněmi. Úkolem těchto jednotek je zmocnit se křižovatek cest, mostů, letišť a trvalých palebných ohnisek a tím zabezpečit možnost přistání kluzáků a dopravních letounů hlavních sil výsadkové divise.

Výsadkový prapor i s posilovými prostředky může být podle situace a počtu dopravních prostředků vysazen pomocí padáků v jednom nebo dvou sledech. Výsadkový pluk v třech sledech. Současně s prvním sledem jsou shazováni letečtí pozorovatelé.

Po vysazení a přistání se musí vysazená jednotka nebo útvar nejprve uspořádat. V té době je jejich bojová schopnost velmi malá. Na příklad výsadkový prapor, aby dosáhl bojové pohotovosti, potřebuje 30 až 60 minut od chvíle vysazení. Jednotky organizují kruhovou obranu, po případě se připravují k útoku v určeném směru. Otranu organizují zpravidla spěšně, na široké frontě, systémem palebných ohnisek.

Divise se uskupí do jednoho sledu a do zálohy si vyčlení nejméně jeden zesílený prapor, který se rozmístí ve středu bojové sestavy, kde jsou též palebná postavení dělostřelectva.

Útočný boj provádí výsadková divise podle zásad pěší divise. Bojový úkol může plnit jeden až dva dny a někdy i déle. V útočném boji může výsadková divise plnit tyto úkoly:

- ovládnout v operační hloubce přepravy přes velké řeky, křižovatky a opevněné úseky v hloubce obrany protivníka,
- přehradit cesty ustupujícím jednotkám a vytvořit podmínky pro jejich obklíčení,
- pomáhat jednotkám útočícím čelně, a to provedením úderu do boku a týlu.

Podle názorů amerických vojenských specialistů bude výsadková divise schopna splnit tyto úkoly, jen když jí bude umožněno rychlé spojení s čelně útočícími jednotkami a když útočící vojska získají absolutní převahu ve vzduchu. Otázky taktického použití výsadkových vojsk jsou dosud v americké armádě velmi nejasné a často se o nich v časopisech diskutuje. To je pochopitelné, neboť Američané nemají dostatečných válečných zkušeností. V druhé světové válce použili výsadků v podmínkách úplné letecké převahy a slabého odporu pozemních vojsk hitlevské armády. Za takovýchto podmínek nebylo použití výsadkových vojsk ničím jiným než vzdušnou přepravou vojsk a některých druhů zbraní a materiálu.

Z uvedených úvah je jasné, že západní imperialisté, napadnou-li země tábora míru, použijí i výsadkových vojsk, a bylo by těžkým zločinem, kdybychom se i v tomto směru nepřipravili a nevěnovali otázce obrany proti nepřátelským výsádkám náležitou pozornost.

V soudobé válce mizí rozdíl mezi frontou a zápolím. Fronta i zápolí musí být vždy připraveny rozhodně se postavit na odpor jak pozemnímu a leteckému nepříteli, tak i záškodníkům vysazovaným vzdušnou cestou v zápolí. Proto boj proti možnému útoku západních imperialistů bude záležet v ovládnutí teorie taktiky nepřítel, v umění organizovat soudobou obranu a v umění způsobit nepříteli zdrcující porážku.

Současnou obranu může charakterisovat jen taková organizace, která

zabezpečí její odolnost a trvalost i při vysazení výsadku v jejím týlu, jakož i obranu proti prostředkům hromadného ničení.

Při plánování obranného boje je úkolem velitele a jeho štábu kromě jiných úkolů organisovat i protivýsadkovou obranu jako jeden z prvků bojového zabezpečení. Úkol protivýsadkové obrany má směřovat především k zničení výsadku ještě před jeho vysazením, a bude-li vysazen, zničit ho v nejkratším čase. Provedení tohoto úkolu zajistí v značné míře trvalost obrany. Třeba podotknout, že si provedení tohoto úkolu nesmí vynutit odvedení vojsk z postavení, na které útočí pozemní nepřítel čelně. Z toho vyplývá požadavek vyčleňování zvláštních protivýsadkových záloh určených pro boj se vzdušnými výsadky.

V útočném boji je nutné taktéž plánovat a organisovat protivýsadkovou zálohu i když v útočném boji je menší pravděpodobnost shození nepřátelského výsadku, než v obraně.

Na rozdíl od obranného boje, kde protivýsadková záloha se organisuje již na stupni střelecké divise, v útočném boji protivýsadková záloha bude organisována na stupni střeleckého sboru a výše.

Jednotky určené k boji se vzdušnými výsadky mohou být v tomto případě organisovány vyššími veliteli z druhých sledů nebo ze záloh.

Plánování a organisace boje proti vzdušným výsadkům

Boj se vzdušným výsadkem organisuje vyšší velitel. Při zpracování plánu boje s výsadky se berou v úvahu tyto okolnosti:

- vysazování výsadkové jednotky trvá delší dobu, to znamená, že její schopnost odporu narůstá stupňovitě během několika hodin,
- výsadek je vysazován ve velkém prostoru a k soustředění jednotek pro další činnost je třeba určitého času,
- základní jednotkou vzdušného výsadku je výsadek shozený na padácích, dopravený na letounech, který přistává zpravidla v terénu, kde brání se, má možnost manévru použitím všech druhů vojsk,
- obrana výsadku je organisována spěšně na široké frontě, nemá pevné a hluboké uskupení,
- za provádění útočné činnosti je výsadková jednotka velmi citlivá na bocích a v týlu,
- za přeletu a při vysazování je vzdušný výsadek lehko zranitelný od všech druhů letectva a protiletadlového dělostřelectva,
- palebná síla výsadku je slabší než palebná síla podobných pozemních sil,
- omezený počet dopravních prostředků po vysazení snižuje možnost manévru vysazeného výsadku.

Z těchto slabých stránek výsadku možno usuzovat, že zárukou úspěšné likvidace výsadku bude rychlé rozhodování velitelů, rychlost a prudkost provedení zásahu proti výsadku v těsné součinnosti s letectvem, dále ničení výsadku po částech jak na zemi, tak ve vzduchu ještě před přiblížením pozemních vojsk k výsadku.

Boj se vzdušným výsadkem nepřítele mohou vést jednotky a útvary pěchoty (motorisované, mechanisované i tankové). Se vzdušnými výsadky bojují též všechny týlové útvary a zařízení, v jejichž prostorech výsadek seskakuje nebo je vysazován.

Nejlépeších výsledků mohou dosáhnout jednotky mechanisované, neboť mají velkou údernou a palebnou sílu a velkou manévrovací schopnost.

Boj se vzdušným výsadkem nepřítele třeba organisovat tak, aby měl

co nejmenší možnosti nerušeného vysazování. Podaří-li se nepříteli přece vysazení provést, pak je třeba výsadek rozhodným způsobem ničit, po případě ho zajmout. Provedení tohoto úkolu je jedině možné společným úsilím všech druhů vojsk.

Zkušenosti Sovětské armády dokazují, že je nutné vést boj se vzdušným výsadkem už dávno před jeho vysazením v pásmu obrany. Zvlášť úspěšně bylo k tomu používáno letectva. Aby letectvo mohlo tento úkol plnit, je nutno získat podrobné zprávy o rozmístění leteckých základů a letišť nepřítele, o rozmístění jeho výsadkových jednotek, o jejich počtu, složení a místě soustředění leteckých dopravních prostředků nepřítele.

Tyto zprávy umožní plně využít bombardovacího letectva k bombardování letišť, vzdušných výsadkových prostředků v prostorech soustředění a později jednotek, které jsou nakládány do letounů. Za předpokladu, že výsadek nepřítele byl naložen bez rušení a vyrazil ze své základny, je nutno ho rušit a ničit cestou do prostoru přistávání v pásmu naší obrany. Tyto úkoly může plnit s úspěchem stíhací letectvo a protiletadlové dělostřelectvo (vojsko).

Velitel, který organizuje protivýsadkovou obranu před vydáním rozkazu, musí důkladně zhodnotit nepřítele, a to hlavně s těchto hledisek:

- jaké výsadkové jednotky má nepřítel ve své organizaci a možnosti jejich využití,
- hranice možného prostoru vysazení výsadku,
- varianty možné činnosti nepřítele při zahájení útočných akcí.

Z tohoto rozboru stanoví velitel, jaké jednotky anebo útvary budou určeny pro boj s výsadkem, prostor jejich rozmístění a vydá jim úkoly a pokyny pro součinnost s letectvem.

Jednotky určené pro boj s výsadkem třeba umístit do středu pásma (prostoru), v kterém budou provádět svou činnost.

Důležité je, aby dosažení nejvzdálenějšího místa určeného k obraně netrvalo déle než tři hodiny od okamžiku přijetí signálu o vysazení výsadku.

Jak již bylo zdůrazněno, nejlepší možnosti zničit nepřátelský výsadek mají mechanisované jednotky. Proto se v další části zaměříme na činnost velitele a štábu mechanisované jednotky určené k boji se vzdušným výsadkem nepřítele.

Jakmile velitel mechanisované jednotky, určený jako velitel protivýsadkové zálohy, dostane rozkaz a ujasní si úkol, je povinen

- projednat se zástupcem pro politické věci zabezpečení úspěšného splnění bojových úkolů protivýsadkové zálohy,
- provést důkladnou rekonoskaci prostoru činnosti protivýsadkové zálohy,
- rozhodnout se a promyslet všechny varianty možné činnosti nepřátelského výsadku,
- organisovat součinnost mezi jednotkami a s letectvem,
- vydat bojový rozkaz,
- vydat pokyny pro bojové a materiální zabezpečení,
- vydat pokyny pro organizaci velení.

Politická práce k boji se vzdušnými výsadky nepřítele má být zaměřena především:

- k zvýšení bdělosti a ostražitosti všech příslušníků protivýsadkové zálohy,
- k vysvětlení vojákům bojového úkolu protivýsadkové zálohy,
- k včasnému navázání spojení s bezpečnostními orgány, závodními milicemi, Svazarmem, mládežnickými organizacemi v místech (prostoru) možného shoení nepřátelského výsadku a k projednání jejich účasti při likvidaci výsadku.

Rekognoskace v předpokládaném prostoru činnosti nepřátelského výsadku má důležitou úlohu. Je nutno ji provést s veliteli všech stupňů. Je účelné provést rekognoskaci i s řidiči tanků a samohybných děl a řidiči čelních vozidel pěchoty.

V závěru rekognoskace je nutno stanovit:

- výhodné a skryté cesty příjezdu pro jednotky,
- úseky, které mohou ztěžovat pohyb proudů, hlavně v noci,
- křižovatky cest, které mohou být cílem útoku výsadku, a možnosti jejich obejití,
- možné prostory vysazení výsadku,
- možné prostory shromažďování výsadku a čáry, které jsou výhodné k ovládnutí výsadkem,
- místa výhodná pro zaujetí výchozího postavení k útoku vlastními jednotkami, prostory palebných postavení dělostřelectva a protiletadlových prostředků,
- nejvýhodnější směry útoku, čáry rozvinutí a výhodná místa pro velitelská stanoviště a pozorovatelný,
- místa rozmístění stálých pozorovacích hlídek,
- místa brodů, mosty, manévry na protilehlý břeh, jestliže objektem útoku nepřátelského výsadku bude vodní překážka.

Po provedení rekognoskace vydá velitel rozkaz. Rozkaz může být vydán v terénu nebo na mapě. Potom velitel organizuje součinnost v terénu nebo na plastickém stole. Účelné je provést tuto součinnost v terénu, a to podle jednotlivých variant. Při této součinnosti musí být přítomen letecký představitel, s kterým se upřesní způsoby podpory pěchoty a tanků letectvem, signály součinnosti, způsob určování cílů a vzájemného spojení.

Štáb jednotky zpracuje písemné rozhodnutí velitele, plán součinnosti, tabulku signálů, organizuje průzkum, stálé pozorovací hlídky, velení a regulační službu.

Rozhodnutí velitele je pak hlavním podkladem pro štáb, aby mohl zpracovat plán k boji s nepřátelskými vzdušnými výsadky.

Plán pro boj se vzdušnými výsadky nepřítele musí zahrnovat:

- určení velitelů jednotek protivýsadkových záloh,
- organizaci hlásek hlášené služby, jejich umístění, dále organizaci pozorování vzdušného prostoru a prostoru možného seskoku (vysazení) výsadku,
- jednotky, jejich sílu a posilové prostředky, určené k boji se vzdušnými výsadky nepřítele,
- prostory soustředění jednotek a jejich posilových prostředků,
- osy postupu jednotek do prostoru pravděpodobného seskoku (vysazení) výsadku,
- způsob provedení součinnosti uvnitř jednotky, mezi jednotkou a posilovými prostředky, jakož i se sousedními protivýsadkovými zálohami,

- opatření k zesílení zajištění vojsk, štábů, týlových útvarů a zařízení vojskového týlového prostoru, přísunových a odsunových cest a důležitých objektů,
- stanovení signálů pro uvědomění jednotek o vysazování vzdušného výsadku, jakož i signálů pro okamžitý zásah protivýsadkové zálohy,
- způsob vyhlášení bojového poplachu pro předsunutý odřad a hlavní síly protivýsadkové zálohy,
- dobu pohotovosti protivýsadkové zálohy.

Je nutno klást důraz na spojení štábu se stálými pozorovacími hlídkami. Také je účelné zjednat spojení mezi vlastními stálými pozorovacími hlídkami a hláskou službou a místními národními výtory.

Počet stálých pozorovacích hlídek závisí na rozměrech bráněného prostoru, úseku, rajonu. Hlídky se stavějí v blízkosti pravděpodobných objektů činnosti výsadku.

Pro organisování bojového zabezpečení před činností výsadku je štáb povinen věnovat zvláštní péči průzkumu.

Průzkumem má být zjištěno:

- síla vysazeného výsadku a přítomnost tanků,
- místo, kde se shromažďují výsadky, a pravděpodobný směr jejich další činnosti,
- které objekty, čáry a jakými silami byly již ovládnuty,
- které jednotky a kde se pustily do boje s výsadkem.

Stačí-li výsadek zorganizovat obranu, musí průzkum určit čáry obrany, složení bránících se jednotek, slabé nebo nebráněné úseky, místo soustředění zálohy, palebná postavení dělostřelectva, minometů a ráz protitankové obrany.

Zahájí-li výsadek útok, musí průzkum mimo to zjistit ještě rozmístění hlavních sil, kde má výsadek nechráněné boky, a směr činnosti hlavních sil výsadku.

Tyto úkoly mohou být splněny jediné dobře organisovanými a silnými průzkumnými odřady. V průzkumných odřadech mají být i tanky, minomety, malorážní protiletadlové dělostřelectvo a protitankové zbraně. Průzkumné odřady udržují spojení se štábem jednotky a jsou stále pohotoví zasáhnout do boje na předem určených směrech. Tyto směry i sám úkol průzkumných odřadů mohou být po vysazení výsadku podle skutečné situace změněny. Spojení a průzkum musí být tak organisovány, aby velitel průzkumného odřadu mohl v čas potřeby zjednat spojení se stálými pozorovacími hlídkami.

Mimo to je třeba důkladně organisovat regulační službu za přesunu hlavních sil do prostoru činnosti protivýsadkové zálohy, musí se vzít v úvahu ta okolnost, že přesun bude zpravidla za svítání nebo ve dne za silné činnosti nepřátelského letectva. Velitelé regulačních jednotek (organických i neorganických) musí dokonale poznat své úseky regulace i cesty obcházení.

Protivzdušná obrana je povinna předvídat ochranu prostoru soustředění, ochranu proudů za přesunu, rozvinutí nebo zaujímání výchozího postavení k útoku a konečně ochranu za boje. Aby se šetřilo sil a prostředků protivzdušné obrany, volí se skryté cesty příjezdu, neprobíhající velkými osadami, přes přepravy a p.

Účelné je včas zesílit protivýsadkovou zálohu prostředky protivzdušné obrany.

V prostoru soustředění se rozmisťují jednotky do takového položení, v jakém mají vyrazit k plnění bojového úkolu.

Štáb musí podniknout vše, aby byl zkrácen čas pro sestavení proudů. Přesun je plánován zpravidla na několika osách, čímž se zkrátí délka proudů i čas potřebný pro vyjití na čáru rozvinutí nebo do výchozího postavení k útoku. Každý proud musí mít v čele zajišťovací jednotku. Mimo to si každá jednotka v proudu organisuje přímé zajištění a zvlášť důkladné vzdušné pozorování a protivzdušnou obranu.

K ovládnutí výhodných terénních čar a k zabezpečení hlavních sil určí se na základě rozhodnutí velitele protivýsadkové zálohy předsunuté odřady ve složení: motorisovaná pěchota zesílená dělostřelectvem a tanky.

Jakmile dojde zpráva o vysazení výsadku, okamžitě se nařídí bojový poplach předsunutému odřadu. Štáb kontroluje vyrazení předsunutého odřadu a sestavení proudů hlavních sil protivýsadkové zálohy.

Velitel upřesní své rozhodnutí v čase přesunu na podkladě zpráv od nadřízeného velitele, z hlášení stálých pozorovacích hlídek, průzkumného odřadu a z vlastního pozorování.

Boj protivýsadkové zálohy proti vysazenému výsadku může mít ráz střetného boje anebo útoku na nepřítele, který spěšně přešel do obrany na široké frontě.

Zámysl velitele musí směřovat k rozdělení výsadku na jednotlivé skupiny a k jejich zničení v nejkratším čase. Mimořádný význam pro splnění rozhodnutí má aktivnost velitele a energický zásah předsunutého odřadu.

Je-li organisován předsunutý odřad, může plnit tyto úkoly:

- za předpokladu, že přistávání výsadku není skončeno a předsunutý odřad vyšel do prostoru soustředění výsadku, útočí za podpory tanků tak, aby co nejdříve vnikl do středu sestavy nepřítele, kde přistávají letouny a větroně, a energickým způsobem ničí živou sílu a prostředky nepřítele,
- dokončil-li výsadek přistávání a zaujal obranu, rozvine velitel předsunutého odřadu svou jednotku a zabezpečí výhodnou čáru pro rozvinutí hlavních sil protivýsadkové zálohy.

Činnost hlavních sil závisí v značné míře na bojové činnosti nepřátelského výsadku a na výsledku zásahu předsunutého odřadu.

Při přechodu nepřátelského výsadku do obrany ničí ho velitel protivýsadkové zálohy stejným způsobem, jako při útoku na nepřítele, který spěšně přešel do obrany. Provádí-li vzdušný výsadek útok, může být rozhodného úspěchu dosaženo jedině při provedení útoku na bok hlavního uskupení výsadku při současném útoku částí sil na jeho čelní jednotky.

Velitel protivýsadkové zálohy rozvine celek hlavních sil, jedině když se výsadek dostatečně opevnil a boj předsunutého odřadu neměl úspěch. Za takovéto situace organisuje velitel protivýsadkové zálohy útok s krátkou přípravou. Bude to zpravidla jen ojedinělý případ.

Letectvo, které podporuje protivýsadkovou zálohu před vyrazením k útoku, provádí údery na zálohy a na nepřátelské dělostřelectvo v palebných postaveních. Při zahájení útoku protivýsadkové zálohy na výsadek je nezbytné vyčlenit část letectva pro stálý doprovod pěchoty a tanků.

Podle postupu protivýsadkové zálohy do středu sestavy výsadku se úsek průlomu rozšiřuje do stran. Tam, kde se projeví největší úspěch, se nasazují zálohy. Rozdělené části nepřátelského výsadku jsou obklíčovány a ničeny nebo zajímány.

Při provedení úderu na výsadek se dvou stran probíhá boj protivýsadkové zálohy v souběžném směru s následujícím rozvinutím činnosti na týl výsadku.

Zmocnil-li se nepřátelský výsadek vodní překážky, musí se velitel protivýsadkové zálohy snažit odříznout výsadek od břehu a to především tu jeho část, která je na bližším břehu řeky vzhledem k položení protivýsadkové zálohy. Na břehu očištěném od výsadku ponechá se část sil a hlavní síly využívající mostů a brodů přepraví se na protilehlý břeh a likvidují tam zbytek výsadku.

Někdy — americké časopisy to nepopírají — může být výsadková divise vysazena ve dvou hlavních prostorech a je předvídáno jejich postupné spojení. Za této situace je velitel protivýsadkové zálohy na základě zpráv průzkumu povinen se rozhodnout, kterou skupinu výsadku třeba v prvním pořadí zničit a kterou jen blokovat minimálními silami s předvídaním jejího zničení v pozdější době.

Při útočných operacích výsadkových vojsk nepřítel bude mít tento boj ráz střetného boje. V tom případě bude úspěch boje záviset na rychlosti rozvinutí protivýsadkové zálohy z pochodové sestavy do bojové, na rychlosti útoku do boku a týlu výsadku a především na hlavním úderu na jeho hlavní síly.

Třeba zdůraznit, že ve složení výsadku mohou být i tanky. Proto musí velitel protivýsadkové zálohy při vlastním rozhodnutí brát v úvahu i možnost zásahu nepřátelských tanků. Vzniká jen otázka, kdy a odkud mohou zasáhnout ve prospěch výsadku, zda po přepravě vzdušnou cestou nebo po proniknutí od čelně útočících vojsk.

Nezjistí-li se ve složení vysazeného výsadku tanky, rozmístí se protivýsadková záloha a pohyblivý odřad zatarasovací mezi frontou a uskupením výsadku nepřítel, při čemž se uvedené zálohy postaví především ve směru k té části fronty, odkud se předpokládá proražení nepřátelských tanků.

Boj protivýsadkové zálohy se vyznačuje velkou dynamičností, probíhá v rychle se měnících situacích, což ukládá veliteli a jeho štábu velké úkoly.

Velitel protivýsadkové zálohy řídí boj osobně a prostřednictvím štábu.

Povinností štábu je zabezpečit veliteli trvalé spojení s podřízenými jednotkami, starším náčelníkem a po případě se sousedy. K včasnému zasazení protivýsadkové zálohy, jakož i k dalšímu rychlému podávání získaných zpráv je nutné mít nejlepší a nejspolehlivější spojení. Tomuto účelu nejlépe vyhovuje radio. Se stálými pozorovacími hlídkami však musí být vybudováno linkové spojení.

Všechny rozkazy a nařízení vydává velitel stručně a k jejich dodání použije především radia, map a styčných důstojníků.

Protivýsadková záloha při vyražení k provedení bojového úkolu musí být dostatečně materiálně vybavena. Zpravidla dostávají jednotky materiální vybavení potřebné na jeden den boje. Všechny týlové jednotky protivýsadkové zálohy zůstávají v dosavadním prostoru rozmístění, kde se také organizuje ochrana a obrana.

Technické uzavírací hlídky pochodují se svými jednotkami.

Velitel protivýsadkové zálohy bude moci úspěšně splnit úkol, t. j. zlikvidovat vzdušný výsadek nepřítel v týlu vlastních vojsk, jen když nadřízený štáb bude soustavně doručovat štábu protivýsadkové zálohy zprávy o průběhu činnosti na frontě v potřebném rozsahu.

Síla a složení protivýsadkové zálohy

Nepřítel může vysadit nejen větší výsadkové jednotky v hloubce naší obrany, ale i záškodníky, proti kterým postačí i menší jednotky. Proto každý velitel má mít určitou část své jednotky připravenou pro boj se vzdušným výsadkem nepřítele. Že je to nutné, potvrdily zkušenosti z války v Koreji. Pro tento boj, jak už bylo vzpomenuto, se nejlépe hodí jednotky mechanisované nebo motorisované, zesílené tanky, dělostřelectvem, protitankovými prostředky a průzkumnými jednotkami. Mimo to je výhodné, když jsou podporovány letectvem. Tím se potvrzuje zásada, že jedině zásahem a v součinnosti všech druhů vojsk může být nepřátelský výsadek v nejkratší době zničen nebo zajat.

Síla a složení protivýsadkové zálohy mohou být různé. Především budou závislé na úkolu vlastních vojsk, na zámyslu velitele, na vlastních silách, jakož i na počtu posilových prostředků a v ne menší míře na síle nepřítele a jeho zamýšlené činnosti.

V rámci střeleckého sboru brání zpravidla střelecká divise hlavní pásmo obrany. Je málo pravděpodobné, že by nepřítel do tohoto prostoru shodil větší výsadkové jednotky.

Velitel divise však musí počítat s tím, že se nepřítel může pokusit v jeho pásmu obrany vysadit menší výsadkové jednotky. Může to být asi v prostoru třetího obranného postavení hlavního pásma obrany. Počítáme-li s touto možností musí mít střelecká divise organisovanou protivýsadkovou zálohu.

Složení protivýsadkové zálohy střelecké divise může být asi toto: rota až prapor na autech, zesílený všemi druhy vojsk v potřebném rozsahu. Na sestavení protivýsadkové zálohy nemůže být šablony.

Brání-li střelecká divise hlavní pásmo obrany, má být protivýsadková záloha divise umístěna tak, aby mohla v nejkratší době zasáhnout proti nepřátelskému výsadku, a to jak před třetí, tak i za třetí obranné postavení hlavního pásma obrany. Důležité je umístit ji tak, aby do každého předvídaného prostoru shození výsadku byly dobře schůdné a skryté cesty příjezdu. Doba přesunu do každého prostoru musí být podrobně propočítána a přesun prakticky procvičen.

Ukazují-li získané zprávy na to, že nepřítel plánuje a připravuje vysazení většího výsadku, což může být do prostoru mezi první a druhé pásmo obrany, může štáb střeleckého sboru na rozkaz velitele sboru použít i protivýsadkové zálohy divise prvního sledu a jejich zásah naplánovat se zásahem protivýsadkové zálohy střeleckého sboru.

Zájmový prostor protivýsadkové zálohy střeleckého sboru bude se zpravidla rozprostírat mezi hlavním pásmem obrany a druhým pásmem.

Týlové prostory střeleckých divisí prvního sledu, jejichž zadní hranice jako hranice vojskového týlu sahá až do hloubky 40 až 50 km, nezahrnujeme do obrany a zásahu protivýsadkové zálohy sboru, neboť obrana a ochrana těchto prostorů je plněna především vlastními prostředky a potom bojovými jednotkami, které jsou v tomto prostoru.

Mají-li zálohy střeleckého sboru úkol v průběhu boje buď zesílit první sled nebo zabezpečit provedení protiútoků druhého sledu střeleckého sboru a současně se ho účastnit, má protivýsadková záloha sboru jen jeden úkol, a to obranu proti nepřátelským výsadbám. Proto musí být v stálé pohotovosti připravena kdykoli zasáhnout proti vysazenému nepříteli v hloubce obrany.

Tak jako štáb sboru plánuje obranný boj podle jednotlivých údobí, obdobně musí plánovat boj protivýsadekové zálohy pro všechna údobí. Její zásahy musí být dokonale promyšleny, naplánovány a procvičeny.

Protivýsadeková záloha střeleckého sboru může být zpravidla organizována z těchto jednotek: mechanisovaného praporu až pluku, zesíleného jednou rotou tanků až praporem tanků, jednou až dvěma bateriemi samohybných děl, jedním až dvěma dělostřeleckými oddíly, minometnou baterií až minometným oddílem, jednou až dvěma bateriemi protitankových děl, protiletadlovou baterií nebo oddílem, jednou až dvěma četami ženistů, četou až rotou motocyklistů, po případě i přenosnými plamenomety.

Je jisté, že složení protivýsadekové zálohy střeleckého sboru nesmí být ztrnulé a musí se řídit skutečnou situací.

Konečně je nutné uvést, že nepřítel může shodit výsadek ještě před vyražením k útoku. V tom případě může velitel střeleckého sboru použít k likvidaci výsadku i jednotek druhého sledu sboru. Za takovéto situace se protivýsadeková záloha sboru rychlým útokem zmocní důležité čáry v terénu, aby zabezpečila výhodné výchozí postavení k útoku druhého sledu sboru.

V případě, že nepřítel neprovedl vysazení výsadku během útoku a velitel sboru provádí protiútok druhým sledem, zůstává protivýsadeková záloha na místě, připravena zasáhnout proti případnému shoení výsadku za boje v hloubce obrany v pozdější době.

Jestliže velitel armády nesouhlasil s provedením protizteče střeleckého sboru a nařídil-li veliteli sboru obsadit druhým sledem druhé pásmo obrany a připravit tak výhodné podmínky pro provedení protiúderu armády, může být protivýsadeková záloha sboru se souhlasem velitele armády zasazena do obranné sestavy druhého sledu sboru. V této situaci musí však převzít odpovědnost za protivýsadekovou obranu v prostoru druhého pásma obrany armádní protivýsadeková záloha.

Celkově je protivýsadeková obrana plánována v rámci střeleckého sboru velitelem a štábem armády.

Zkušenosti z druhé světové války, z války v Koreji i ve Vietnamu potvrzují, že agresivní síly západních imperialistů budou využívat všech možných způsobů boje proti zemím tábora míru jen proto, aby si udržely ohromné zisky a mohly nadále zotročovat a vykořisťovat slabší národy.

Z těchto zkušeností pro nás vyplývá jedno: být připraven proti každému útoku západních imperialistů, a to jak proti jeho pozemním a vzdušným silám, tak i proti jeho vzdušným výsádkům a prostředkům hromadného ničení.

Banditi v týlu mohou do značné míry oslabit naši obranu. Proto je nutné, aby každý velitel měl část své jednotky připravenou okamžitě zasáhnout proti vzdušným výsádkům nepřítele, ať již to budou menší skupiny záškodníků nebo větší výsadekové jednotky.

Majíce to na zřeteli, musíme neustále zvyšovat bdělost a ostrážitost, učit se mistrovskému organizování soudobé obrany a jako její součásti i protivýsadekové obrany.

Aby protivýsadeková záloha mohla úspěšně splnit svůj úkol, je třeba:

- za velitele protivýsadekové zálohy vybírat rozhodné, iniciativní a zkušené důstojníky,
- věnovat pozornost průzkumu a to jak pozemnímu, tak vzdušnému,
- protivýsadekovou zálohu organizovat z mechanisovaných anebo motorisovaných jednotek, zesílených všemi druhy vojsk,

- zásahy protivýsadkové zálohy důkladně naplánovat,
- protivýsadkovou zálohu materiálně dostatečně vybavit,
- organisovat spolehlivé spojení a velení,
- protivýsadkovou zálohu zasadit včas.

Organisace a plánování boje se vzdušným výsadkem nepřítele nabývá značné důležitosti v podmínkách soudobého boje. Je na štábech naší lidové armády, aby i této práci štábu věnovali pozornost a studovali problematiku boje se vzdušným výsadkem nepřítele.

V článku jsem vyčerpал jenom všeobecné zásady a návod, jak přistupovat k organisaci a plánování boje se vzdušnými výsadky nepřítele. Bylo by účelné, kdyby k těmto otázkám rozvinuli čtenáři Vojenské mysli diskusi a přispěli tak k rozšíření poznatků o provádění tohoto důležitého druhu bojového zabezpečení vojsk.

Použité prameny:

Polní řád čs. lidové armády,

Polské voj. odborné časopisy: Myśl wojskowa 1951 a Przeglond piechoty.

BUDOVÁNÍ TÝLOVÝCH ARMÁDNÍCH PÁSEM OBRANY S POUŽITÍM STROJŮ

Plukovník Jaroslav Mašek

Toto pojednání navazuje na článek podplukovníka J. Kleskeně, uveřejněný ve Vojenské mysli čís. 3/1954. Jeho cílem je seznámit čtenáře časopisu s nejdůležitějšími zásadami, kterými je třeba se řídit při samotném budování týlových pásem obrany.

Při studiu armádních obranných operací jsou pro nás bohatou studnicí zkušenosti Sovětské armády z doby Veliké vlastenecké války, která znamenala novou etapu pro rozvoj sovětské pokrokové teorie i praxe vedení obranných operací a jejich ženijního zabezpečení.

Zásady stalinského vojenského umění platné pro budování taktické hloubky obrany pronikly již v dostatečné míře do našeho velitelského sboru. Budování týlových armádních pásem obrany je však u nás doposud otázkou méně jasnou. Zaměřím se proto ve svém pojednání na zvláštnosti budování týlových armádních pásem obrany hlavně po stránce zemních prací.

Možnost použití atomových zbraní imperialistickým útočníkem vynucuje si organizaci a provedení celé řady opatření protiatomové obrany, což budování obrany ještě více komplikuje a prodlužuje. Tato skutečnost vede k požadavku armád vedoucích obrannou operaci, aby byla pro ně závčas v týlu připravována obranná pásma, protože ve lhůtách, které budou v podmínkách soudobého boje a operace k dispozici, nezbyvá obránci dost času na přípravu soudobé obrany vyžadující provedení četných velmi pracných opatření protiatomového zabezpečení živé síly i bojové techniky.

Velmi důležitou otázkou při řešení problému budování týlových armádních pásem je, které jednotky budou k dispozici pro tento úkol.

To bude ovšem záviset na tom, do kolika sledů bude učleněna operační sestava vševojskové armády v obraně a které jednotky budou vyčleněny do druhého sledu nebo zálohy armády.

Je-li armáda v obraně na široké frontě a je nutno ji rozvinout do jednoho sledu, musí mít střelecké sbory i armáda silné zálohy. U armády v tom případě bývá v záloze asi jedna divise.

Z toho plyne pro nás požadavek, že pro budování armádního týlového pásma obrany jsou k dispozici za ideálního předpokladu síly v hodnotě asi dvou divisí, v méně příznivém případě síly v hodnotě asi dvou střeleckých pluků. Není možno počítat pro budování armádního týlového pásma s plnou hodnotou druhého sledu armády, protože kromě týlového pásma bude muset druhý sled armády budovat také i příčná postavení, výchozí postavení k protiútokům nebo protiúderům, mezilehlé pásmo a někdy bývá jeho část pověřena budováním i druhého pásma obrany. Nebudou řídké ani takové případy, kdy na budování týlového pásma obrany nebudou vojska pracovat vůbec. Z toho pak vyplývá pro obránce nutnost používat na budování týlových pásem obrany v maximální míře stavebních a pracovních jednotek a civilního obyvatelstva, jakož i strojů všeho druhu.

Je-li týlové pásmo obrany budováno sborem druhého sledu nebo zálohou armády, i když podstatně zesílenou stavebními a pracovními jednotkami (civilním obyvatelstvem), je způsob organizace, plánování i budování obdobný způsobu, kterého je používáno při budování hlavního nebo druhého pásma obrany.

Obtížnější a méně známý je ten případ, kdy pro budování týlového pásma obrany nejsou k dispozici vojska vůbec a toto pásmo je v počátečním údobí budováno pouze stavebními a pracovními jednotkami a civilním obyvatelstvem za použití strojů. Proto jsem zvolil tento případ za předmět tohoto pojednání.

1. Zásady pro průzkum a rekognoskaci týlových pásem obrany

Příprava týlového pásma obrany je závislá na podmínkách, za jakých armáda přechází do obrany. V prvech rozhodnutí velitele armády jsou obsaženy veškeré podklady, nutné pro budování týlového pásma obrany. Je-li v druhém sledu armády střelecký sbor, je jeho velitel pověřen organisováním a řízením obranných prací na tylcovém pásmu. K upřesnění jeho práce dává mu ještě velitel armády zvláštní pokyny.

Jsou-li pro budování týlového pásma obrany k dispozici jen stavební a pracovní jednotky, je nutno, aby velitel armády určil zvláštní štáb, v jehož čele je zpravidla zástupce velitele armády, a který je složen z příslušníků všech druhů vojsk. Tomuto štábu vydá pak velitel armády zvláštní pokyny, jimiž doplňuje již dříve vydané svoje rozhodnutí.

Štáb pak po uvážení operační situace a po seznámení se s rázem terénu, v němž se má týlové pásmo obrany budovat, vypracuje jeho předběžný návrh na mapě v měřítku 1 : 50 000 až 1 : 100 000 až do praporečnických rajonů obrany v to. Výjimečně při nedostatku času posílá zakreslit pouze průběhy zákopů a rozhraní mezi prapory.

Praporeční rajon obrany je základní jednotkou pro organisování týlového pásma obrany.

S vypracovaným předběžným návrhem na mapě vyjíždí pak uvedený štáb do terénu a tam po dokonalém prostudování daného terénu upřesní svoje operačně taktické řešení. Při tom je nutno připomenout, že tento úkol je velmi obtížný a odpovědný, protože je prováděn bez vojsk, která budou v daném týlovém pásmu bojovat a nejčastěji také bez jejich velitelů.

Úkol průzkumu mohou s úspěchem splnit jen ti důstojníci, kteří mají vysoké taktické znalosti, dostatečnou bojovou zkušenost, ovládají všechny zásady a způsoby boje nepřitele, ovládají zásady ženijní úpravy terénu a mají dostatečnou představivost, aby uvážili všechny možné varianty činnosti nepřitele na jednotlivých směrech. Během průzkumu pak štáb upřesňuje hlavně průběh předního kraje, rozhraní mezi divisemi, pluky a praporečnickými rajony. Kromě toho musí štáb upřesnit rozmístění divisních a plukovních záloh (druhých sledů), protitankových uzlů a rajonů, hlavních VS a VP, jakož i průběh protitankových a protipěchotních zátarasů.

Jako výsledek průzkumu zpracuje štáb konkrétní schema týlového pásma, vyjadřující jeho taktickou strukturu, a předloží je k schválení veliteli armády, který na jejich podkladě a na základě svého rozhodnutí vydá rozkaz k budování týlového pásma obrany. Uvedené dva dokumenty

jsou pak podkladem pro podrobnou rekognoskaci, vytyčení a vybudování týlového pásma obrany.

Tím úkol uvedeného štábu ještě neskončil. Štáb zůstává v činnosti i nadále, řídí práci rekognoskačních skupin pověřených podrobnou rekognoskací a vytyčením týlového pásma, jakož i práci jednotek budujících pásmo. Hlavním jeho úkolem je dbát na to, aby týlové pásmo obrany bylo budováno v duchu vypracovaného řešení a podle rozkazu velitele armády.

Při tom je však nutno upozornit na to, že štáb odpovídá i za to, že bude neustále sledovat vývoj operační situace a přípravy nepřítele a přizpůsobovat tomu, se souhlasem velitele armády, své řešení. Nikdo jiný kromě příslušníků štábu nesmí provádět v projektu obrany změny. I když později v době budování obrany zjistí příslušníci rekognoskačních skupin nebo pracovních jednotek závady nebo najdou zlepšená řešení, mohou změny v řešení obrany provést jen se souhlasem štábu.

Ještě dříve nežli štáb skončí svoje práce na vypracování návrhu týlového pásma obrany, organizuje z počtu stavebních a pracovních jednotek přidělených armádě k budování týlového pásma rekognoskační odřad, doplněný zkušenými a kvalifikovanými důstojníky ženijního vojska. Velikost odřadu závisí na čase, který má armáda k dispozici pro budování týlového pásma, dále na tom, kolik rekognoskačních skupin má odřad postavit, a ovšem také na možnostech stavebních a pracovních jednotek přidělených armádě.

Zde je nutno upozornit na to, že i když se bude jednat o provedení prací na třetím obranném pásmu armády, nebude tato vždy s to plně uhradit potřebný počet důstojníků do rekognoskačního odřadu a bude velmi často nutno, aby hlavní velitelství vypomohlo svými silami.

Rekognoskační odřad je složen ze stanoveného počtu rekognoskačních skupin a z tak zvané dokumentační skupiny, v níž jsou kreslíči, písaři, pomocné síly a jejímž úkolem je zpracovat dokumentaci pořízenou rekognoskačními skupinami.

Rekognoskační skupiny jsou organizovány takto:

- 2 až 3 důstojníci ženijního vojska a stavebních nebo pracovních jednotek s měřicím nářadím, měřickým stolkem a s kreslicími potřebami,
- 2 až 3 vojáci stavební jednotky s vytyčovacími materiálem, zemním a dřevařským nářadím,
- terénní malé auto.

Je nezbytné, aby v každé skupině byl jeden důstojník stavební nebo pracovní jednotky, která bude práce provádět. Ušetří se tím mnoho času a zkvalitní to práci jednotek.

Pořadí práce rekognoskačních skupin je stanoveno velitelem rekognoskačního odřadu ve spolupráci se štábem pro budování týlového pásma obrany.

Úkolem rekognoskační skupiny je

- vyřešit taktickou sestavu jednotlivých praporečnických rajonů obrany,
- vytyčit palebná postavení nejdůležitějších zbraní pěchoty a jejich palby,
- vytyčit průběh zákopů a umístění důležitých obranných objektů (úkrytů, pozorovaten) a stanovit opatření protiatomové ochrany,
- vytyčit průběh zátarasů všech druhů.

Výsledky své práce dá rekognoskační skupina zpracovat dokumentační skupině. Rozsah dokumentace může být případ od případu velmi rozdílný a závisí především na čase, který je k dispozici. Uvedu maxi-

mální rozsah dokumentace, jak byla praktikována Sovětskou armádou ve Veliké vlastenecké válce:

1. Schema praporečného rajonu obrany čís. ... s doplňujícími schématy zákopů a zátarasů.

2. Tabulky konstrukčních dat všech staveb s rozpisem objemu práce a s plány objektů.

3. Rozpočet prací a materiálu, vypracovaný na základě předcházejících dokumentů.

4. Doplňující zápis, v němž je uvedeno vše, čeho je třeba k budování rajonu a co není obsaženo v předcházejících dokumentech, jako

- takticko-ženijní zhodnocení terénu,
- zdůvodnění přijatého řešení po stránce taktické i po stránce takticko-opevňovací,
- hlavní etapy provádění opevňovacích prací,
- doporučení pořadí pro provádění prací.

5. Protokol o provedení styků mezi sousedními praporečnými rajony čís. ... a čís. ...

Veškeré dokumenty musí být potvrzeny štábem pro budování týlového pásma; bez toho jsou neplatné. Schválení dokumentů provádí štáb obvykle po přezkoušení jejich správnosti v terénu.

Z uvedeného počtu a obsáhlosti dokumentů je patrné, že plný počet bude zřídka kdy možno vypracovat. Záleží při tom především na konkrétní situaci.

Dokumenty se pořizují podle potřeby ve 3 až 5 exemplářích. Zpravidla je dostávají:

- stavební nebo pracovní jednotka jako první. O odevzdání dokumentace pracovní jednotce se sepíše protokol,
- štáb jednotky, která bude obranu obsazovat,
- velitelství, které bude řídit obranné práce.

Někdy se dokumentace odevzdává i velitelství armády, eventuálně hlavnímu velitelství.

Úplná rekognoskace jednoho praporečného rajonu obrany jakožto základního prvku týlového pásma armády trvá podle zkušeností Sovětské armády ve středních podmínkách 3 až 5 dní.

V zalesněném terénu nebo v zimě se potřebná doba zvyšuje jedenapůlkrát až dvakrát.

Kromě plnění svého úkolu jsou rekognoskační skupiny povinny vést neustálý ženiní průzkum prostoru týlového armádního pásma obrany s úkolem doplnit, upřesnit, po případě rozšířit známá data:

- o takticko-ženijních vlastnostech přirozených překážek,
- o porostu terénu, jeho charakteristice jako masky nebo překážky ve výstřelu a pozorování,
- o vlastnostech terénu vzhledem k protiatomové ochraně,
- o rozpojitelosti a únosnosti zeminy, možnosti použití zemních strojů,
- o rázu vod a bažin, použitelnosti vody,
- o hloubce spodních vod,
- o zabezpečení prací silami a prostředky z místních zdrojů,
- o charakteristice osad,
- o komunikační síti,
- o stavu terénu v zimním období.

2. Zásady pro budování týlových armádních pásem obrany

Budování týlového pásma je zaměřeno především na odrážení útoku tankových jednotek nepřítele. Z toho důvodu je nutno podle možnosti umisťovat týlové armádní pásmo obrany za mohutné přírodní protitankové překážky. Je-li týlové pásmo obrany organisováno za řekou, je nezbytné organisovat na ní předmostí s cílem umožnit vlastním vojskům pozdější přechod do útoku.

Pořadí prací je stanoveno velitelem armády na návrh štábu, organizujícího týlové pásmo obrany a ženijního náčelníka armády. V zásadě souhlasí s pořadím ženijních prací, jak je stanoví náš Polní řád, ovšem s přihlédnutím k zvláštnostem týlového pásma obrany.

Není-li týlové pásmo obrany budováno za zvlášť mimořádných podmínek terénních, povětrnostních, bojových atd., spadají do prací prvního pořadí:

1. vyčištění výhledu a výstřelu před předním okrajem týlového pásma obrany,

2. vybudování hlavního VS a VP,

3. vybudování zákopů a spojovacích zákopů prvního postavení,

4. vybudování nevýbušných protitankových a protipěchotních zátarasů před předním okrajem týlového pásma obrany a vybudování objektů pro zbraně určené na jejich bočné ostřelování,

5. vybudování protiatomových úkrytů (jeden na střeleckou čet),

6. vybudování palebných stanovišť pro protitankové kanony,

7. přizpůsobení osad k obraně,

8. maskování všech ženijních objektů.

Velmi důležitou zásadou pro budování týlového armádního pásma obrany je, že velitelství armády musí učinit všechna opatření k tomu, aby jeho vybudování se nikterak nelišilo od hlavního nebo druhého pásma obrany.

Týlové armádní pásmo se buduje podle stejných zásad jako hlavní pásmo obrany. Je přirozené, že bude odlišné pokud se týká hustoty obranných objektů. Počítáme-li, že v hlavním a druhém pásmu obrany budujeme tři obranná postavení a pro každou zbraň (kulomet, minomet nebo dělo) tři, po případě dvě palebná postavení, na týlovém armádním pásmu obrany budujeme v prvním pořadí pouze jedno postavení (tři zákopy) a pro každou zbraň pouze jedno palebné postavení.

Podle těchto norem prověřených úspěšnými obrannými operacemi Sovětské armády pak je možno stanovit tuto přibližnou hustotu základních opevňovacích zařízení na 1 km fronty týlového armádního pásma obrany:

— zákopy všech druhů 6 km,	
— universální okopy pro lehké a těžké kulometry	60
— okopy pro protitankové ruční zbraně	22
— okopy pro minometry	20
— okopy pro děla	8

Vzhledem k tomu, že v podmínkách použití atomových zbraní se šířky obranných úseků a pásem zvětšují, je možno uvažovat o tom, že se hustota základních opevňovacích zařízení úměrně sníží. Naproti tomu však značně vzroste rozsah prací spojených s prováděním opatření protiatomové ochrany jako je nakrytí a obložení zákopů, krytá palebná postavení pro kulometry, přístřešky pro střelce a p.

Kromě toho je třeba zákopy zařídit ještě pro boj, po stránce hospodářské a zdravotní. To znamená, že je třeba vybudovat řadu obranných staveb jako na příklad: pozorovatelný, VS, protiatomové úkryty pro osoby a materiál, obvaziště, sběrné jámy, záchody, klamně okopy atd.

Zvláštní pozornost při budování týlových pásem obrany je třeba věnovat úpravě osad k obraně — ať již jsou před pásmem obrany nebo uvnitř něho — již proto, že vojska, bránící týlové pásmo ochrany, mají za úkol především zastavit útok tankového a mechanizovaného vojska nepřítele, která prolomila taktickou hloubku obrany a která jsou vázána na komunikace, na nichž osady zpravidla leží.

Význam obrany osady daleko ještě stoupá v zimě, proto, že stoupá i význam komunikací a potřeba přezimování vojsk v osadách. Je nutno mít na zřeteli, že budování obrany v osadách je snadnější než ve volném terénu, zejména za nepříznivých klimatických a geologických podmínek. Osady upravené k obraně se pak napojí, jsou-li pro to vhodné podmínky, na přilehlé obranné postavení. Je-li veden přední okraj obrany uvnitř nebo přímo na okraji osady, je nezbytné zřízovat klamný přední okraj vysunutý před osadu.

Sama úprava osad k obraně se pak provádí tímto způsobem:

Menší osady

Rozdělí se na opěrné body rot, při čemž postavení čet jsou tvořena jednotlivými domy nebo jejich skupinami.

Kromě toho je nutno vybudovat řadu palebných ohnisek pro postřelování zahrad, dvorů, jimiž může prosakovat nepřítel. Mimo úpravu odolných budov k obraně je zpravidla nutno vybudovat řadu dalších obranných staveb jako zákopů, palebných srubů, palebných postavení pro děla a minomety a protiatomových úkrytů.

K zabezpečení nepřetržitého velení je třeba v osadách vybudovat řadu pozorovatelem s kruhovým výhledem.

Zátarasy se při obraně osad budují především z místního materiálu a zvláštního významu nabývá při vedení obranného boje o osady provádění ničení.

Větší osady — města

Budování obrany na přístupech k městu se provádí obvyklým způsobem. Obrana města je organisována takto:

Přední okraj se vysunuje před osadu, při čemž je nutno, aby zahrnul všechny blízké dominující výšiny. Je-li nutno vést přední okraj obrany na okraji osady, je postupováno stejným způsobem jako při organisování obrany menších osad.

Obrana samého města je organisována tím způsobem, že střeleckému sboru se přiděluje sektor, který zahrnuje do hloubky několik pásem obrany. Divise dostávají k obraně buď pásmo nebo divisní sektor, podle hloubky sborového sektoru. Pluk brání úsek nebo rajon zahrnující několik postavení a prapor brání obvykle uzel obrany.

Je nezbytné, aby uzly obrany přehrazovaly na daném směru všechny přístupy jak podél ulic, tak mimo ně, a dále, aby uzly obrany byly uspořádány do několika koncentrických postavení, první na blízkých přístupech k městu, druhé na okraji města a další postupně uvnitř města.

Praporní uzly obrany uvnitř města mohou obsáhnout 1 až 3 ulice do hloubky asi 1,5 km.

Samo provádění opevňovacích a ostatních ženijních prací při přípravě osad k obraně je příliš obsáhlé a není cílem tohoto článku se jím zabývat.

Zatarasování

Na týlovém armádním pásmu obrany se, právě tak jako v taktické hloubce pásma obrany armády, používá všech druhů zátarasů.

Jejich hustota, druh a pořadí zřízení je stanoveno velitelem armády a bude ovšem nižší, než je tomu na pásmech obrany v taktické hloubce.

Ze zkušeností Sovětské armády je nám známo, že potřebná průměrná hustota zatarasovacích prostředků na týlovém armádním pásmu obrany na 1 km fronty je asi 500 protitankových min, 0,1 t trhavin, 0,5 t ostnatého drátu.

Z uvedené střední hustoty zatarasovacích prostředků je zřejmé, že bude možno jimi přehradit jen nejdůležitější směry.

Protitanková minová pole v prostoru týlového armádního pásma obrany zpravidla nezřizujeme hned, nýbrž je jen připravíme, aby na krátký rozkaz mohla být položena.

Velkého uplatnění nacházejí však na týlovém pásmu obrany protitankové zemní zátaras, zřizované stavebními jednotkami pomocí zemních strojů.

Maskování obranných prací v týlovém pásmu obrany nabývá značně na důležitosti, protože je nezbytné — právě z toho důvodu, že je budováno nesouvisle — skryt je před nepřítelem a neprozradit mu tak náš zámysl. Za soudobého vývoje prostředků průzkumu je velmi obtížné dosáhnout úplného utajení rázu a organizace obrany armády a tím vzrůstá význam prací a činnosti, které mají za úkol uvést nepřítele v omyl.

Je jasné, že pro maskovací práce v týlovém pásmu obrany, nejsou-li na něm přítomna vojska, nebude k dispozici větší množství ženijních sil a normovaných maskovacích prostředků, a proto je nezbytně nutné, aby stavební a pracovní jednotky byly vedeny k přísné maskovací kázni, aby v maximální míře používaly přirozených masek a výpomocného materiálu k maskování a aby v rámci operačního zastírání byly v týlovém armádním pásmu obrany plánovány klamné stavby ve větším rozsahu.

V týlovém pásmu obrany se vertikálních masek nepoužívá.

Ze zkušeností Sovětské armády z Veliké vlastenecké války je nám známo, že armáda potřebuje v průměrně porostlém terénu asi 60 ha vodorovných masek.

Vezmeme-li theoreticky $\frac{1}{3}$ na týlové armádní pásmo obrany, jeví se nám pro ně potřeba 20 ha vodorovných masek. Skutečnou potřebu vodorovných masek je možno určit jedině podle konkrétní situace.

Zásobování vodou

Buduje-li se týlové armádní pásmo obrany v prostoru chudém na vodu, je nutno, aby stavební jednotky spolu s ženijními jednotkami armády vybudovaly v týlovém pásmu síť vodních stanic.

Tu je nutno vycházet z té normy, že pro divisi je třeba nejméně 20 šachtových studní za předpokladu, že kapacita jedné studny je 10 m³ vody za den a že divise nemá jiné zásobování vodou.

3. Organizace práce a použití stavebních a pracovních jednotek a civilního obyvatelstva při budování týlových pásem obrany

A. Organizace práce a plánování

Plánování obranných prací v týlovém armádním pásmu obrany je zahrnuto v celkovém plánu ženijního zabezpečení obranné operace.

Úkoly spojené s budováním týlového pásma obrany jsou zpracovány v plánu ženijního zabezpečení armády pokud možno co nejpodrobněji.

Je přirozené, že je to zejména nutné v těch případech, kdy na týlovém pásmu armády pracují stavební a pracovní jednotky. Přitom je bezpodmínečně nutno, aby náčelník ženijního vojska armády a jeho štáb těsně spolupracoval se štábem vytvořeným pro rekognoskaci a budování týlového pásma obrany, jak v době rekognoskace a plánování, tak i v době budování.

Taktéž kontrola a pomoc, kterou organizuje a provádí náčelník ženijního vojska armády se svým štábem, musí být prováděna v daleko větším měřítku, důkladněji a častěji, nežli je tomu v případě, kdy týlové pásmo budují vojska.

Náčelník ženijního vojska armády je bezpodmínečně povinen ve spolupráci se štábem určeným k provedení rekognoskace týlového pásma obrany bez prodlení vnášet do plánu ženijního vybudování týlového pásma obrany veškeré změny vzniklé na základě změn v operační situaci.

Kalkulace rozsahu prací na týlovém armádním pásmu obrany za předpokladu, že šířka pásma obrany armády je 80 km, $80 \text{ km} \times 2$ (koeficient na zakřivení a na spojovací zákopy) $\times 3$ zákopy, což je 480 km z á k o p ů v š e h o d r u h u.

Bylo již řečeno, že týlové armádní pásmo obrany není budováno souvisle, a záleží nyní na konkrétní situaci, na šířkách směrů, na nichž se buduje týlové pásmo, jakou část ze 100% základu bude třeba nebo možno vybudovat.

Kalkulace rozsahu zemních prací na příčných postaveních se provádí obdobným způsobem jako u týlového pásma obrany. Ani příčná postavení se nebudují souvislá a jsou tvořena zpravidla 2 až 3 nesouvislými zákopy.

Velmi důležitou otázkou souvisící s plánováním a organizací prací je převzetí týlového pásma obrany vojsky. Je nutno si uvědomit, že správným a pečlivě připraveným a organizovaným převzetím zčásti vybudovaného týlového armádního pásma ušetří se přebírajícím vojskům mnoho času a námahy a dosáhne se toho, že se vojska okamžitě po obsazení týlového pásma obrany snadno orientují a se vším úsilím pokračují v budování obrany.

Je nezbytné, aby vojska, jimž je dán úkol obsadit a bránit týlové pásmo, měla podrobné plány budovaných postavení a praporečnických rajonů obrany a aby předem vyslala orgány pluků, divisí, eventuálně sboru, složené z důstojníků všech druhů vojsk, k řádnému převzetí týlového pásma a obranných prací v něm provedených. O odevzdání je nutno sepsat protokoly za přítomnosti zástupců armády.

Stavební prapory a ostatní pracovní jednotky mohou podle bojové situace a podle plánu velitele armády zůstat v týlovém pásmu obrany buď v plném počtu, což bude zřídka kdy, nebo zčásti a pokračují spolu s vojsky v budování obrany. V tom případě se podřizují tomu vševojskovému svazku, který týlové armádní pásmo převzal. Obvyklejší způsob

je ten, že po příchodu vojsk stavební a ostatní pracovní jednotky odcházejí s částí strojů do hloubky vlastní obrany k budování dalších pásem obrany.

Speciální ženíjní úkoly spojené s budováním týlového armádního pásma obrany provádí ženíjní vojsko armády nebo ženíjní jednotky armády přidělené.

Není cílem tohoto pojednání rozbírat tyto úkoly, a proto rozeberu jen ten nejdůležitější úkol — minování a přípravu ničení.

Výbušné zátarasý se před týlovým armádním pásmem obrany zřizují podle armádního plánu operačně-taktických zátarasů, zpracovávaného náčelníkem ženíjního vojska armády a jeho štábem podle rozkazů velitele armády a na základě plánu operačních zátarasů vydaného frontem.

Velitel armády pak prostřednictvím náčelníka ženíjního vojska a prostřednictvím svého štábu usměrňuje a kontroluje zřizování zátarasů všech stupňů a druhů, přezkoušuje součinnost a vzájemné skloubení taktických a operačních zátarasů se systémem protitankových paleb a bojovou službu vojsk a ženíjních jednotek u zátarasů.

Na základě norem uvedených v předcházející stati je v průměrně zvládném terénu u armády, která zaujímá obranu v pásmu širokém 80 km, potřeba před týlovým pásmem obrany položit asi 40 000 protitankových min a připravit k přípravě ničení asi 8000 kg trhavin. Ze zkušeností Sovětské armády z vedení obranných operací je však možno stanovit, že pásmo obrany armády bývá z 25 až 50% zabezpečeno přírodními překážkami, což znamená, že se potřeba výbušných zátarasovacích prostředků pro týlové pásmo obrany sníží až na polovinu.

Použití stavebních (pracovních) jednotek a civilního obyvatelstva při budování týlových pásem obrany

Značná část vojensko-ženíjních prací v týlu, mezi nimi především budování týlových pásem obrany, je svěřována vojenským stavebním jednotkám, organisovaným zpravidla u hlavního velitelství. Organizační složení těchto jednotek je obdobné organisaci normálních bojových jednotek. Pozůstává z několika samostatných stavebních praporů, sloučených zpravidla do stavební brigády. Síla praporů a jejich počet v brigádě může být různý a závisí především na úkolech, které jsou jim dány.

Pracovní silou těchto vojenských stavebních jednotek jsou stavební prapory a civilní obyvatelstvo. Zvláště výhodné je použít s vojenskými stavebními jednotkami, zejména k budování důležitých obranných postavení a k opevňování měst, mohutných stavebních civilních organisací s celým jejich strojním zařízením. Příklady použití těchto mohutných stavebních organisací ve spolupráci s vojenskými veleními stavebními jednotkami při budování týlových pásem obrany nám ukázala Sovětská armáda v době slavných historických bojů o Moskvu, kdy bylo nutno v krátké době vybudovat celou řadu obranných postavení na dalekých i blízkých přístupech k Moskvě. Organizační prací byl tehdy pověřen moskevský sověť zástupců pracujících, který spolu s vojenským velením organisoval práci mohutných moskevských stavebních organisací, jako MOSVODOKANALSTROJA, METROSTROJA, MOSŽILSTROJA, KULTŽILSTROJA s tisíci hrdinných moskevských obyvatel do několika desítek pracovních úseků.

Obdobným způsobem bylo postupováno i při opevňování Leningradu, Oděsy a jiných sovětských měst.

Počáteční zkušenosti Sovětské armády byly takové, že uvedené stavební organizace prováděly obranné práce po stránce technického provedení správně, ale určité nedostatky prací byly v tom, že obranné objekty a stavby nebyly dokonale přizpůsobeny terénu, to znamená, že nebyly při provádění obranných prací úplně dořešeny otázky takticko-technické.

Tím máme zdůvodněnu nutnost provádět pečlivě rekognoskaci týlových pásem obrany zkušenými důstojníky ženijního vojska a vojenských stavebních oddílů a mírové výchovy stavebních techniků a inženýrů ve vojensko-ženijní přípravě.

Zasazení vojenských stavebních jednotek je prováděno podle plánu ženijního zabezpečení vybudování týlového pásma obrany, při čemž je nutno dbát na zásady netrhat organické svazky praporů. Stavební jednotky zahájí práce ihned, nečekají na úplné skončení rekognoskace, nýbrž postupně, jak jsou plány rekognoskačních skupin schvalovány, přistupují k provádění prací.

Pracovní výkony stavebních jednotek jsou závislé na jejich síle, zapracovanosti, rázu terénu a povětrnostních podmínkách. Pracovní normy je třeba ověřit v konkrétní situaci, ale počítáme, že jeden stavební prapor v síle 600 až 700 pracovníků provede ve střední zemině za den asi 2 km zákopů všech druhů bez použití strojů.

Při mobilisaci civilních pracovníků je nutno pamatovat na jejich vybavení pracovním nářadím. Tam, kde jsou větší civilní pracovní organizace, je bezpodmínečně nutno je zmobilisovat celé s technickými a administrativními silami a s technickým zařízením. Tyto organizace si ponechávají svoji organizační strukturu a jsou zasazovány na práce vcelku pod vedením instruktorů z vojenských stavebních jednotek nebo z ženijních jednotek.

Civilní pracovníci, mobilisovaní jednotlivě, jsou organizováni do jednotek, jimž velí důstojníci nebo poddůstojníci ženijního vojska nebo vojenských stavebních jednotek. Je výhodné, v zájmu dosažení vyšší kvality i kvantity práce zasazovat jednotky civilních pracovníků společně s vojenskými stavebními jednotkami a netrhat jejich organické svazky.

Při mobilisování civilních pracovníků je bezpodmínečně nutno řádně připravit jejich zásobování potravinami, postarat se o jejich hromadné ubytování a provést veškerá nutná obranně zpravodajská opatření. Při mobilisování civilních pracovníků a provedení všech uvedených opatření na vlastním území se musí orgány, provádějící mobilisaci, opřít ve své práci o pomoc organizací strany, svazu mládeže a místních národních výborů.

Pro civilní obyvatelstvo počítáme zpravidla s polovičními pracovními normami v porovnání s normami platnými pro příslušníky bojových a vojenských stavebních jednotek, ačkoli i to bude záviset na jejich odborné zdatnosti, na pracovním nářadí, které bude pro ně k dispozici a na ostatních podmínkách uvedených pro výkonnost vojenských stavebních jednotek. Prověření pracovních norem pro konkrétní situaci je nezbytné.

Jak vojenské stavební jednotky, tak i civilní pracovníci se mohou používat k provádění veškerých obranných prací kromě minování, přípravy ničení a složitějších maskovacích prací.

4. Použití strojů při budování týlových pásem obrany, jejich potřeba ve spolupráci se stavebními jednotkami a civilními pracovníky

Budování soudobé obrany se systémem souvislých zákopů a celé řady jiných pracných obranných zařízení je dnes nemyslitelné bez použití strojů všech druhů.

Dříve než přistoupím ke konkrétnímu rozboru možností použití strojů pro budování týlového pásma obrany, uvedu krátce, které stroje jsou vhodné pro zmechanisování ženijních prací v obraně.

V podstatě je možno tyto stroje rozdělit do tří skupin:

1. skupina — zemní stroje

Tato skupina je pro budování obrany nejdůležitější, protože jejich pomocí mechanisujeme nejrozsáhlejší práce v obraně, a to

- hloubení zákopů všech druhů,
- hloubení protitankových příkopů, stupňů a srázů,
- čištění předpolí,
- hloubení základových jam pro palebné sruby a úkryty, okopů pro tanky a palebných postavení protitankových kanonů a děl pro palbu ze zakrytých palebných postavení,
- úpravu cest a zřizování pomocných cest.

Do této skupiny patří tyto stroje:

- zákopová hlubidla a pluhy,
- lžicová (lopatová) rýpadla všeho druhu,
- shrnovače (buldozery) všech druhů,
- srovnavače (gradery), přemísťovače (scrapery) a rozryvače.

2. skupina — dřevoobráběcí stroje

Do této skupiny patří všechny stroje, které nám mechanisují přípravu veškerého stavebního dříví, jehož je třeba při budování obrany značné množství.

Jsou to tyto stroje:

- lehké a těžké rámové pily,
- okružní pily,
- ruční motorové pily.

Je výhodné těchto strojů používat centralisovaně, zřizovat z nich tak zvané dřevoobráběcí závody, kde dosahujeme nejlepšího využití strojů i organizace práce. Zde pak připravujeme nejen stavební dříví, ale celé hotové součástky pro obranné zařízení a celé skladatelné objekty, které se přidělují jednotkám podle plánu náčelníka ženijního vojska armády. Jednotky, které obranu budují, se pak zaměří na provádění zemních prací a maskování zabudovaných skladatelných objektů. Tím se dosahuje značné úspory sil a času a lhůty prací se zkracují až na polovinu.

Při přípravě stavebního dříví a organizování dřevoobráběcích závodů pro týlová pásma obrany využíváme v maximálním rozsahu civilních pil a závodů pro opracování dřeva, do nichž dosazují ženijní a stavební jednotky svoje styčné orgány.

3. skupina — různé ženijní stroje

Do této skupiny patří ostatní ženijní stroje, které jsou ve výzbroji armády a nejsou zahrnuty v předcházejících dvou skupinách a jichž se

používá buď ve spojitosti s nimi anebo k mechanisaci nejrůznějších ženi-
ních prací v obraně.

Mohou to být tyto stroje:

- elektrocentrály všech druhů, sloužící k pohonu dříve uvedených ženi-
ních strojů a k osvětlování různých pracovišť a dílen,
- kompresory s celými soupravami vrtáků, hoblíků a p.,
- silniční válce,
- drtiče štěrku s třidiči,
- strojní beranidla,
- pojezdové jeřáby,
- míchačky na beton, atd.

Kromě vyjmenovaných ženičních strojů, jež jsou ve výstroji ženičních jednotek, bude zpravidla použito celé řady pracovních strojů používaných dnes běžně v našem socialistickém stavebním průmyslu, při stavbě silnic, železnic a velkých staveb socialismu vůbec. Již sám ten fakt, že při budování týlových pásem obrany bude používáno značného množství civilních pracovníků, mobilisovaných buď jednotlivě nebo v celých pracovních a stavebních organizacích, dává vhodné podmínky pro zmobilisování celých parků pracovních strojů a závodů s obsluhami strojů pro obranné práce. Široká mechanisace všech těžkých zemních prací a stavebního průmyslu vůbec s početnými kádry technického personálu, ovládajícího obsluhu četných strojů, jakož i socialistický ráz vlastnictví těchto prostředků v naší lidové demokratické republice dává nejlepší předpoklady pro úspěšné řešení této otázky, kdyby byla naše vlast napadena imperialistickými agresory.

Jak jsem již na počátku této stati uvedl, nejdůležitější skupinou ženičních strojů pro budování obrany je skupina zemních strojů, a proto se jí budu zabývat podrobněji.

a) Zákopová hlubidla a pluhy

Nejznámější a svými vlastnostmi nejkvalitnější zákopové hlubidlo je sovětské zákopové hlubidlo KG-65.

Toto hlubidlo značně převyšuje svým výkonem a použitelností v poli všechna dosud známá zákopová hlubidla. Prakticky počítáme jeho denní výkon na 1 směnu asi 2 až 3 km zákopů na plný profil, při čemž na dokončení 1 km zákopu vyhloubeného tímto hlubidlem je třeba asi 50 dv. To znamená, že jeden stavební prapor zasazený na týlovém pásmu obrany stačí za den upravit 12 km rýhy, provedené hlubidlem nebo jednodenní práci 4 hlubidel, pracuje-li se na jednu směnu.

U civilních pracovníků je třeba na úpravu 1 km zákopu po hlubidle až 100 dv.

Je výhodné a velmi často nezbytné nasazovat stroje při budování týlového pásma obrany na dvě směny, při čemž je ovšem třeba věnovat zvýšenou pozornost ošetřování a udržování strojů. Z toho důvodu je nutno organisovat i u menších skupin hlubidel pojezdové dílny, které provádějí běžnou kontrolu a udržování po každých 4 hodinách práce, a důkladnější prohlídky a opravy po každých 60 pracovních hodinách stroje.

Zákopové pluhy jsou různých konstrukcí a typů. Všeobecně vyrývají rýhu hlubokou asi 0,6 m, při čemž za den provedou 10 až 20 km této rýhy. Na dokončení rýhy a vybudování 1 km úplného zákopu na hloubku 1,1 m (1,5 nebo 1,8 m) je třeba 100 dv (180 nebo 200 dv). Konkrétně jeden stavební prapor může za den dokončit asi 4 km rýhy.

U civilních pracovníků počítáme opět s polovičním výkonem, to znamená na 1 km 300 civilních pracovníků na den.

Všechny uvedené výkony jsou kalkulovány ve střední zemině. Dále je nutno upozornit na to, že normy platí pouze pro prostý zákop bez jakýchkoli dalších zařízení. Všechna zařízení bojová, hospodářská, zdravotnická, jakož i všechna opatření protiatomové ochrany je nutno kalkulovat zvlášť.

b) Lžicová (lopatová) rypadla

Pro službu u ženijních jednotek počítáme s rypadly s obsahem lžice 0,25 až 0,5 m³ s hodinovými výkony 13 až 35 m³ zeminy.

Jejich použití je nejvhodnější k zřizování protitankových příkopů a k hloubení základových jam pro úkryty, pozorovatelné, okopů pro tanky, protitankové kanony a p.

Počítáme s těmito pracovními výkony:

Jedno lžicové rypadlo o obsahu lžice 0,25 až 0,5 m³ provede za den 20 až 40 bm protitankového příkopu nebo 4 až 8 základových jam pro úkryty nebo okopů pro tanky, v čemž jsou započítány i nutné přesuny stroje.

Je nutno tyto údaje doplnit tím, že při práci na týlovém pásmu obrany bude velmi často používáno rypadel daleko větší výkonnosti, používaných v míru stavebními organizacemi při velkých stavbách.

Zvláštní důležitosti nabývají lžicová rypadla při budování protiatomových zařízení, která se ve své většině vyznačují značnou kubaturou výkopu. Jako příklad uvádím okop pro houfnici 122 mm, který vyžaduje výkop 180 m³, okop pro tank T-34 86 m³, tentýž tank v palebném postavení 113 m³, pozorovatelná velitele divise 25 m³, lehký protiatomový úkryt pro 10 osob 84 m³ a p. Z uvedených několika čísel vysvítá, že je nemyslitelné budovat obranu, jež musí být protiatomová, bez širokého použití lžicových rypadel.

c) Shrnovače

Použití těchto strojů v obraně je velmi rozmanité a budu se zabývat pouze těmi nejdůležitějšími způsoby jejich použití.

Nejčastěji se používá shrnovačů při budování týlového pásma obrany k těmto pracem:

1. K čištění předpolí, při čemž počítáme, že 1 shrnovač vyčistí, je-li porost do maximální tloušťky 5 cm, 5500 m² za hodinu.

2. K zřizování protitankových příkopů, stupňů a srázů, při čemž počítáme, že 1 shrnovač zpracuje a přemístí za hodinu 30 až 130 m³ zeminy při vzdálenosti přesunu zeminy do 60 m.

Jeho výkon je přirozeně závislý na kyplosti zeminy, na sklonu terénu, v které shrnovač pracuje, na vycvičenosti obsluhy a stavu stroje i na organizaci práce. Zasazením dvou a více shrnovačů v jedné skupině stoupne jejich výkon asi o 20%.

Konkretní kalkulační údaje pro práci shrnovačů jsou tyto:

- při zasazení 1 shrnovače na zřízení protitankového příkopu při jeho hodinovém výkonu 20 m³, provede za 10 hodin 20 bm protitankového příkopu,
- při zasazení 2 shrnovačů vyhloubí za 10 hodin asi 45 bm protitankového příkopu,
- při zasazení 3 shrnovačů lze vyhloubit za 10 hodin asi 70 bm protitankového příkopu.

3. K budování okopů pro tanky a protitankové kanony. Výkony stroje jsou obdobné, jak byly uvedeny v předcházejícím úkolu. Je možno počítat, že 1 shrnovač provede okop pro tank asi za 2 hodiny. Při komunikačních úkolech je shrnovačů používáno k čištění a srovnávání terénu atd.

Je-li zemina tvrdá, je výhodné ji před zasazením shrnovače zkyprřit rozryvači nebo pluhy.

d) Dalších strojů této skupiny jako srovnavačů, přemísťovačů a rozryvačů se používá hlavně ve spolupráci s dříve vyjmenovanými stroji k úkolům, naznačeným již v jejich pojmenování.

Při řešení otázky mechanisace budování týlového pásma obrany je jistě nezbytné zabývat se tím, jaké množství nejdůležitějších strojů, t. j. zákopových hlubidel, pluhů a lžicových rypadel, je pro tento úkol třeba. Následující úvaha nesmí být pokládána za šablonu, protože řešení otázek použití strojů při budování týlových pásem obrany je tak různotvárné, konkrétní podmínky pro ně jsou tak od sebe odlišné, že není dvou sobě podobných příkladů. Omezím se proto jen na vyvození přibližné potřeby strojů z kalkulačních norem platných pro mechanisaci obranných prací střeleckých sborů prvního sledu.

Podle zkušeností Sovětské armády z Veliké vlastenecké války potřeboval střelecký sbor prvního sledu vybudovat na 1 km fronty asi 20 km zákopů všech druhů a 5 okopů pro každou zbraň. Podle dnešní organizace obrany zvýšil se počet zákopů asi na 36 km, počet okopů pro zbraně zůstává, ale značně se zvýšila kubatura prováděných ženijních prací.

Jestliže dříve stačila k mechanisaci pozemních prací střeleckého sboru prvního sledu na 1 km fronty střední norma 1,5 denního výkonu zákopového pluhu a 3 denní výkony lžicového rypadla, dnes je nutno počítat i při rozšířených obranných pásmech, že bude třeba na 1 km fronty střeleckého sboru prvního sledu:

2 až 3 denní výkony zákopového pluhu a 45 denních výkonů lžicového rypadla s kapacitou lžice 0,25 m³.

Na týlovém pásmu obrany je možno brát asi $\frac{1}{6}$ až $\frac{1}{4}$ rozsahu prací uvedených pro sbor prvního sledu.

Vzhledem k tomu, že pro budování obrany na týlovém pásmu máme v nejlepším případě k dispozici zhruba jednu polovinu živé síly, kterou máme k dispozici pro budování obrany střeleckého sboru prvního sledu a vzhledem k tomu, že v operační hloubce obrany budujeme obvykle ještě celou řadu armádních příčných postavení nebo pásem, eventuálně mezilehlých postavení a výchozích postavení pro protiúder, je nutno kalkulovat s vyšší hodnotou než je $\frac{1}{4}$ až $\frac{1}{6}$ prací potřebných vybudovat u sboru prvního sledu. To znamená, že v prvním pořadí, kdy těžiště budování obrany armády je na vybudování taktické hloubky obrany, je možno počítat pro týlové pásmo obrany s potřebou asi 0,75 denního výkonu zákopového pluhu a 10 až 12 denními výkony lžicového rypadla na 1 km fronty týlového pásma obrany.

Uvažujeme-li ten případ, že se armáda brání v pásmu širokém 80 km, při čemž v 1. pořadí buduje týlové pásmo obrany jen na nejdůležitějších

směrech, jejichž celková šířka je asi 50% šířky pásma obrany, vidíme, že potřeba strojů může být následující:

$$\begin{aligned} 40 \times 0,75 &= 30 \text{ denních výkonů zákopového pluhu a} \\ 40 \times 12 &= 480 \text{ denních výkonů lžicového rypadla} \\ &\text{o obsahu lžice } 0,25 \text{ m}^3. \end{aligned}$$

Máme-li k vybudování obranných prací prvního pořadí k dispozici 10 dní, je třeba k mechanisaci budování týlového pásma obrany celkem 2 až 3 zákopových pluhů a 40 lžicových rypadel.

Je přirozené, že to vše závisí na konkrétní situaci, hlavně na možnostech vlastních vojsk a síle strojového parku, který je k dispozici u vojsk a který je eventuálně možno z týlu od civilních stavebních organizací přisunout. Dále je nutno zdůraznit, že se hustota strojů během budování obrany na týlovém pásmu neustále zvyšuje, tak, jak roste hodnota taktické hloubky obrany a jak je možno přesunovat z ní stroje na týlové pásmo.

Dále chci ukázat způsob kalkulace potřeby civilních pracovníků za uvedených předpokladů, a je-li pro budování k dispozici jedna stavební brigáda a 2 zákopové pluhy.

$$\text{Kalkulace: } 3 \text{ zákopy v pásmu } 40 \text{ km} = 40 \times 2 \times 3 = 240 \text{ km.}$$

$$\text{K dispozici } 2 \text{ zákopové pluhy, každý vyhloubí za den } 10 \text{ km rýhy.} \\ 10 \times 2 = 20 \text{ km denně } \times 12 \text{ dní} = 240 \text{ km.}$$

Jedna stavební brigáda o 4 stavebních praporech provede po zákopovém pluhu denně úpravu 16 km zákopu na hloubku 1,5 m. Za 12 dní provedou úpravu celkem 192 km zákopů.

$$\text{Je třeba civilními pracovníky dokončit } 240 - 192 = 48 \text{ km zákopů.}$$

Na dokončení 1 km zákopu po zákopovém pluhu je třeba 300 civilních pracovníků.

$$300 \times 48 = 14\,400 \text{ dv civilních pracovníků.}$$

$14\,400 : 12 = 1200$ civilních pracovníků je třeba denně jen na zákopové práce.

K tomu je třeba ještě připočíst síly, potřebné k vybudování příčných postavení a pásem, východišť protiútoků a protiúderů, eventuálních mezilehlých postavení. Dále je nutno si uvědomit, že v uvedeném příkladu byl proveden jen propočít sil potřebných k vybudování zákopů. K tomu je třeba ještě připočíst síly, potřebné k vybudování palebných srubů, drátěných zátarasů, zemních protitankových zátarasů atd.

Dále uvedu alternativu kalkulace potřeby civilních pracovníků při použití stejného počtu zákopových hlubidel KG-65 a to při jejich použití na dvě směny.

Jedno zákopové hlubidlo KG-65 vyhloubí za jednu směnu 3 km, za dvě směny 6 km. Při dvou hlubidlech to bude $6 \text{ km} \times 2 = 12 \text{ km} \times 12 \text{ dní} = 144 \text{ km}$ zákopů.

Na úpravu 1 km zákopu je třeba 50 dv.

Stavební brigáda o 4 stavebních praporech reprezentuje celkem 2400 dv. Na celkovou úpravu po zákopových hlubidlech je třeba $144 \times 50 = 7200$ dv, to znamená stavební brigáda na tři dny.

Za zbývajících 9 dní vyhloubí stavební brigáda celkem 72 km zákopů (t. j. 9 dní $\times$ 4 prapory $\times$ 2 km zákopů za den). Civilními pracovníky zbývá vyhloubit 240 km — 144 km — 72 km = 24 km.

$24 \text{ km} \times 600 \text{ dv (na 1 km)} = 14\,400 \text{ dv civilních pracovníků.}$

$14\,400 : 12 = 1200 \text{ civilních pracovníků denně.}$

Ve všem ostatním platí totéž, co bylo řečeno v předcházejícím příkladě. Z uvedených příkladů je jasné, že bez zasazení strojů by bylo možno dané úkoly velmi těžko splnit. Jedním ze základních předpokladů úspěšného použití strojů je však organisování dokonalé dílenské služby, která má za úkol neustále a soustavně se přesvědčovat o provozuschopnosti strojů, dbát na jejich řádné udržování a na místě odstraňovat závady.

Závěr

Cílem tohoto článku bylo uvědomit si tu závažnou skutečnost, že týlová pásma obrany budou budována jak vojsky, tak i pomocí ženijních stavebních jednotek, a civilních pracovníků při rozsáhlém využití strojů.

Ze zkušeností z obranných operací Sovětské armády, provedených během Veliké vlastenecké války Sovětského svazu, jsme se poučili, že rekognoskace a vytyčení týlového pásma obrany, není-li budováno vojsky, je velmi obtížný a odpovědný úkol, organisovaný a řízený zvlášť pro tento úkol vytvořeným štábem armády. Na příkladech obrany Moskvy, Leningradu a Oděsy jsme si potvrdili zvlášť veliký význam zasazení mohutných civilních stavebních organizací s jejich kompletními strojovými parky na budování týlových pásem obrany.

Zvláštní pozornost byla v tomto článku věnována použití strojů při budování armádního pásma obrany. Jistě si všichni uvědomujeme, že bez pomoci strojů, je vybudování rozsáhlého systému zákopů v tak krátkých lhůtách, které jsou v soudobé obranné operaci pro přípravu obrany k dispozici, nemožné. Stejně tak si však uvědomujeme, že neustálý vývoj bojové techniky a taktiky, zejména možnost použití atomových zbraní nepřítelem, staví před ženijní stroje, používané v armádě, čím dál tím vyšší úkoly, což si musí především uvědomit jak konstruktéři našich závodů a výzkumných ústavů, tak i příslušníci a absolventi Vojenské technické akademie Antonína Zápotockého, jejichž předním úkolem musí být: zkonstruovat a vyrobit takové ženijní stroje, které budou nejen soudobým požadavkům na ně kladeným vyhovovat, ale svými vlastnostmi je daleko předčí.

Použití prameny:

N. I. Demin, Obranná operace vševojskové armády,

Přednáška VTA: Ženijní zabezpečení obranné operace vševojskové armády,

Plukovník A. P. Gruško, Rekognoskace praporečního rajonu obrany týlových pásem obrany,

Skripta katedry ženijních strojů na VTA.

ORGANISACE SOUČINNOSTI TÝLU LETECKÉ ARMÁDY S TÝLEM FRONTU A POZEMNÍCH ARMÁD

Plukovník Eduard Jokl a podplukovník Bohumír Oliva

I. Vznik a vývoj leteckého týlu

Budovatelé sovětského státu Lenin a Stalin již od prvních začátků tohoto státu věnovali velkou pozornost letectvu a určili jeho správné místo ve vševojskovém boji. Určili též nový směr pro jeho taktické a operační užití, dali letectvu novou organizaci a dbali i na vytvoření jeho materiální základny v týlu.

Z iniciativy scudr. Stalina byl již r. 1919 vydán „Předpis pro bojové použití letectva v pohybové válce Dělnicko-rolnické Rudé armády“, který obsahoval závěry z dotehdejší bojové činnosti sovětského letectva a stal se základem pro další rozvíjení teorie a praxe v období mezi oběma světovými válkami.

Sovětské letectvo bylo postupně budováno a organizováno v letecké pluky a letecké svazky, vytavené stejným nebo příbuzným typem letounů stíhacích, bitevních nebo bombardovacích.

Ještě v prvním období Veliké vlastenecké války byly letecké útvary a jednotky organicky včleněny do pozemních armád, z nichž každá měla své organické letectvo podřízené veliteli pozemní armády.

Je přirozené, že vývoj sovětského letectva měl vliv i na vývoj leteckého týlu. Dávno před letectvem kapitalistických států byl v Sovětském svazu uplatňován požadavek největšího přiblížení letectva k bojujícím vojskům, a to i za jejich postupu, tedy potřeba zachování manévrovací schopnosti letectva k dosažení podmínek k dobré součinnosti s pozemními vojsky a k účinné jejich podpoře.

Tento požadavek byl splněn především uvolněním leteckých pluků od týlových složek, které byly organizovány v samostatné letecké týlové útvary — letištní prapory (bataljony aerodromnogo obsluživánija).

Letectvo, organicky včleněné do pozemních armád, bylo materiálně zabezpečováno týlem příslušné pozemní armády. Jen u speciálního materiálu jako letecko-technického, pum a později i LPH bylo zásobování organizováno podle prostorů rozmístění jednotlivých druhů letectva, t. zv. „rajonů aviacionnogo basirovanija“, v třech pásmech od čáry dotyku do hloubky týlu, a to:

- v 1. pásmu od čáry dotyku do hloubky 50 km, pro prostory rozmístění stíhacího a bitevního letectva,
- v 2. pásmu v hloubce od 50 do 100 km, prostory rozmístění bitevního a bombardovacího letectva,
- v 3. pásmu v hloubce od 100 do 150 i více km pro prostory rozmístění bombardovacího letectva.

Zvyšující se technická dokonalost letounů jako bojového prostředku měla za následek mimo jiné i zvýšenou únosnost pum, vybavení lepšími motory, zbraněmi, stoupala značnou měrou potřeba bojových materiálních prostředků, jako pum a střeliva, PHM, zvyšovaly se požadavky na zásobování a ošetřování.

Současně se zásobováním letectva vyvstaly další speciální úkoly spojené s přípravou, úpravou a výstavbou letišť, aby letectvo nezůstávalo pozadu za postupujícím pozemním vojskem pro nedostatek letišť. Bylo proto nutno organisovat k provádění těchto úkolů speciální letištní ženijní prapory (inženýrnyje aerodromnyje bataljony).

Činnost leteckých zásobovacích služeb, letištních ženijních praporů, letištních praporů a využití dopravních prostředků v prostoru rozmístění letectva bylo nutno ekonomicky a odpovědně řídit se zaměřením na potřeby letectva, a proto po vývojovém mezistadiu leteckých basí organisován letecký týlový svazek, kterému bylo ponecháno označení „RAB“, znamenající původně prostor rozmístění letectva (rajon aviacionnogo basirovanija).

Při osvobození západní Bílé Rusi a západní Ukrajiny r. 1939 mělo už sovětské letectvo jako organická součást pozemních armád své základní letištní týlové jednotky (bataljony aerodromnogo obsluživania), které materiálně zabezpečovaly letecké pluky a letecké týlové svazky v sestavě týlu pozemních armád.

S touto organizací vstoupilo sovětské letectvo do Veliké vlastenecké války. Válečné zkušenosti hned z jejího prvního období vedly k některým úpravám nebo si vynutily zavedení nových zásad při vedení operací.

Tak organické včlenění letectva do pozemních armád a jeho podřízenost velitelům těchto armád neodpovídalo již vzniklým požadavkům války. Takové rozdělení a podřízení letectva znemožňovalo nebo alespoň velmi ztěžovalo hromadné zasazení a soustředěné užití leteckých prostředků na hlavním rozhodujícím směru.

Soudruh Stalin z těchto zkušeností vyvodil brzy důsledky v tom smyslu, že letecké síly byly dány do podřízenosti velitele frontu. Tím bylo zaručeno soustředěné a hromadné užití všech leteckých sil pro řešení hlavních úkolů v zájmu prováděné frontové operace.

Se změnou v organickém členění letectva došlo též ke změně v organizaci jeho týlu. U letecké armády byl vytvořen týl letecké armády a do jeho sestavy přešly letištní prapory, letištní ženijní prapory, letecké týlové svazky a jiné letecké týlové útvary.

Činnost leteckého týlového svazku byla zaměřována na zabezpečování bojové činnosti nikoli už všeho letectva v jednom prostoru rozmístění letectva, ale jednoho určitého leteckého svazku — leteckého sboru, po případě samostatné letecké divise. Prostor činnosti leteckého týlového svazku byl zúžován na prostor rozmístění tohoto leteckého svazku, zvaný letištní rajon (aerodromnyj rajon). Přitom letecký týlový svazek byl samostatnou leteckou týlovou jednotkou, netvořil tedy organickou součást leteckého sboru nebo samostatné letecké divise.

Z Veliké vlastenecké války vyšlo sovětské letectvo organisováno v letecké armády frontů s vlastními týly, které se skládají kromě leteckých armádních týlových útvarů a zařízení ze 4, 5 až 6 leteckých týlových svazků, z nichž každý má 6, 10 až 12 letištních praporů. Průměrný počet obou vyplývá z počtů letecké armády a ty zase z úkolů frontu. Letecké týlové svazky a letištní prapory v rámci armády tvoří letecký vojskový týl.

Postupem doby proniká názor, že označování leteckého týlového svazku názvem „rajon aviacionnogo basirovanija“ nevystihuje dobře poslání této jednotky a začíná se užívat názvu „aviacionnaja téchničeskaja divisijsa“ — letecká technická divise.

II. Zvláštnosti leteckého týlu

Z předchozí úvahy o vývoji sovětského leteckého týlu vyšla najevo již řada jeho zvláštností.

Je to zejména hloubka prostoru, v němž jsou útvary a jednotky letecké armády rozmístěny a v němž týl letecké armády provádí svoji činnost. Tento prostor může ve svém ohraničení být shodný s prostorem týlu frontu, týlu jeho pozemních armád, i vojskových týlů. Podle hustoty a polohy letištní sítě nemusí však být ohraničení prostoru činnosti týlu letecké armády vždy souhlasné s ohraničením týlu frontu a jeho vojsk, ale může zasahovat i do prostorů týlu sousedního frontu.

Při tom pod pojmem „prostor činnosti týlu letecké armády“ nelze si představovat souvislý, kompaktní prostor, jako je na př. týlový prostor pozemní armády, frontu, nýbrž jen souhrn míst vyhrazených pro potřeby letecké armády. Letecká armáda nemá tedy svůj vlastní týlový prostor, nýbrž jen vyhrazená místa (plochy s příslušným okolím jako letiště, osady, prostory pro těžení z místních zdrojů a p.) v sestavě vševojského týlu.

Odobně pojmem „letištní rajon“ nelze rozumět souvislý, kompaktní prostor, nýbrž souhrn míst vyhrazených pro rozmístění útvarů a zařízení leteckého sboru a letecké technické divise, která sbor zabezpečuje, mezi nimiž mohou být rozmístěny i útvary a zařízení pozemního vojska a jeho týlů.

Pojmem letiště rozumíme však nejen letištní pás (dráhu), na němž letouny startují, ale i přilehlé okolí pro rozptýlené rozmístění letounů, skladů, ubytovacích a obranných zařízení letiště. Tu jde již o vyhrazený souvislý prostor (4×6 km i více) jednak pro zabezpečení leteckého provozu, jednak pro vybudování a zajištění letectva a obranných objektů v obranné sestavě letiště.

Bojová činnost leteckého pluku na novém stanovišti musí být zabezpečena nejen včasným zřazením letiště dostatečných rozměrů podle druhu letectva, ale i včasným přísunem potřebných zásob bojových materiálů prostředků (letecké munice a LPHM) a umístěním letištního praporu nebo podle okamžitého úkolu aspoň jeho části.

Proti týlu pozemního vojska, který se téměř vždy přemisťuje až za postupující vojsky, jeví se u leteckého týlu další základní zvláštnost v tom, že se u letectva přemisťuje zásadně nejprve jeho týl. Tato skutečnost je nejen dalším důvodem k utvoření samostatných letištních praporů a leteckých technických divisi, ale vyvolává i potřebu záložních letištních praporů a někdy dokonce i záložních leteckých technických divisi. V této skutečnosti na druhé straně je dána velká možnost manévru v leteckém týlu.

Letecký pluk je útvarem s funkcionáři podle Řádu vnitřní služby ozbrojených sil Čs. republiky (Zákl-I-1) hlavy 3, ovšem bez zástupce velitele pro zásobování a zástupce velitele pro technické věci, jejichž funkci vzhledem k leteckému pluku plní velitel letištního praporu, dále bez náčelníka dělostřelectva, ženijního náčelníka a p., které letecký pluk nepotřebuje. Ze služeb má jen staršího inženýra leteckého pluku s dalšími orgány inženýrské letecké služby (inženýr zbrojír leteckého pluku, inženýr pro elektrický a speciální výstroj leteckého pluku, starší technik zbrojír letky, letecký technik roje atd.), kteří zabezpečují nepřetržitou pohotovost materiální části leteckého pluku k bojovým a cvičným letům

i určitého stupně oprav v leteckých pojízdných dílnách POL-1 a staršího lékaře pluku.

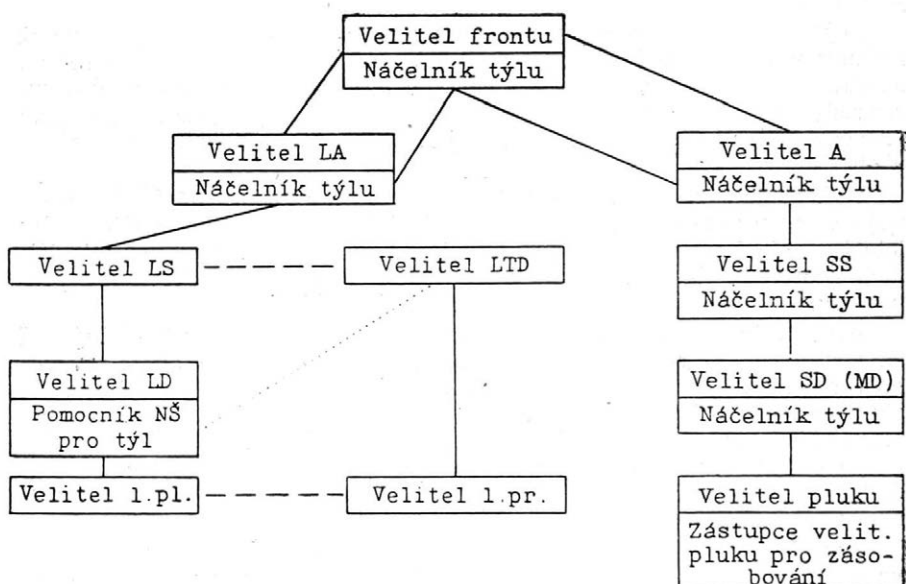
Letištní prapor je rovněž útvar s funkcionáři podle Řádu vnitřní služby (Zákl-I-1), hlavy 3, a to i s funkcionáři služeb, vyjímajíc ovšem ty, které nepotřebuje, jako je náčelník dělostřelectva, starší veterinární lékař a p.

Letecká divise má ze služeb staršího inženýra letecké divise s orgány inženýrské letecké služby i leteckých pojízdných dílen a staršího lékaře.

Letecký sbor pak má hlavního inženýra a hlavního lékaře leteckého sboru. Letecká divise měla za války ve štábu ještě pomocníka náčelníka štábu pro týl s úkolem získávat údaje o týlové situaci letecké divise a zasílat letecké technické divisi požadavky na materiální zabezpečení. Tento pomocník byl vlastně i styčným orgánem mezi leteckou divisí a leteckou technickou divisí.

Samostatný letecký týlový svazek — letecká technická divise má funkcionáře a hlavně služby jako u letištního praporu, ovšem na vyšším stupni, protože jde nejen o větší množství různých druhů zásob a jejich přísuny, ale i o širší úkoly, jako je vyhledávání a výstavba letišť a p.

Teprve u velitelství letecké armády je týlová část organickou součástí tohoto velitelství, takže se jeví organizační odlišnost v uspořádání týlu letecké armády proti týlu pozemní armády takto:

Vydáním rozkazu letištnímu praporu velitelem letecké technické divise nebo náčelníkem týlu letecké armády zabezpečovat činnost určitého leteckého pluku přechází velitel letištního praporu do podřízenosti velitele tohoto leteckého pluku, to znamená, že je povinen sám včas nebo kdykoli na vyžádání informovat velitele leteckého pluku o situaci a možnostech letištního praporu (zásobách, přísunech), svou informační zprávou dávat

veliteli leteckého pluku reální podklady pro jeho rozhodnutí, přijímat jeho rozhodnutí ve formě pokynů pro činnost týlu nebo úkolů pro týl a plnit je.

Velitel leteckého pluku, je-li velitelem letiště, je zároveň velitelem obrany letiště. Je podle příslušných ustanovení Polního řádu a Řádu vnitřní služby odpověden za bojovou a mobilizační pohotovost svého pluku, v rámci této odpovědnosti je povinen vždy pečlivě uvážit týlovou situaci pluku, tedy i situaci praporu, ukládat letištnímu praporu jasné a proveditelné úkoly, vydané včas, aby je prapor stačil provést, kontrolovat sám nebo svými orgány stupeň a způsob zabezpečení pluku letištním praporem. Je-li nebezpečí, že zásobování v nařízených lhůtách selže, nebo neodpovídá-li rozsah a ráz bojového úkolu množstvím materiálního zabezpečení, musí to velitel leteckého pluku neprodleně hlásit veliteli, který bojový úkol nařídil, a zároveň učinit vlastní nutná opatření k zabezpečení letů v nařízených dobách.

Jinak velitel leteckého pluku do chodu vnitřní služby u letištního praporu nezasahuje, aby nekřížil provádění úkolů uložených praporu velitelem letecké technické divise, již je letištní prapor přímo podřízen po dobu svého včlenění do letecké technické divise.

Letištní prapor obsluhuje zpravidla jen jeden letecký pluk a to co možná stále tentýž pluk, protože se vzájemným poznáním a častým stykem dosahuje lepší součinnosti. Tomuto požadavku nelze vždycky plně vyhovět, obzvláště při manévru letectva na zemi a přesunech úvarů s ním spojených, kdy dochází v t. zv. „překračování“ letištních praporů a někdy i k změnám v jejich podřízenosti, leteckým technickým divisím.

Zásadní požadavek stanoví, že letištní prapor má být schopen zabezpečovat kterýkoli letecký pluk bez ohledu na druh letectva.

Ve Veliké vlastenecké válce byly dosti časté případy, že letištní prapor zabezpečoval najednou i dva letecké pluky (dva bitevní nebo dva stíhací pluky nebo jeden bitevní a jeden stíhací pluk), a to na jednom letišti nebo na dvou blízko sebe položených letištích. Byly případy, že za zvlášť příznivých okolností a na krátkou dobu zabezpečoval jeden letištní prapor i tři letecké pluky. Tohoto řešení bylo používáno hlavně k získání záložních letištních praporů, a to ponejvíce v době snížené činnosti letectva, protože schopnost letištního praporu k materiálnímu zabezpečování leteckého pluku, daná dopravními a plnicími prostředky praporu, při současném zabezpečování dvou pluků měly vliv na dobu dosažení nové pohotovosti některého z pluků vzhledem k potížím s doplněním bojových materiálních prostředků spotřebovaných při předcházejícím bojovém úkolu.

Jakmile byl náčelníkem týlu letecké armády uložen letecké technické divisi úkol zabezpečovat určitý letecký sbor (samostatnou leteckou divisi), přechází do operační podřízenosti tohoto sboru a nastává situace obdobná jako u letištního praporu. Při současném zabezpečování leteckého sboru a samotné letecké divise nebo prostorově značně odloučené letecké divise onoho sboru může dojít k použití t. zv. operativní skupiny, která je utvořena z řdicích a výkonných orgánů, dopravních prostředků a zásob letecké technické divise. Operativní skupina přechází do operační podřízenosti velitele samostatné nebo prostorově odloučené letecké divise a provádí její materiální zabezpečení podle jejich požadavků a podle směrnic velitele letecké technické divise, který ji vyslal.

Velitel letecké technické divise je přímo podřízen náčelníkovi týlu letecké armády.

Jeví se tedy v leteckém týlu zvláštnost v podobě současné dvojité podřízenosti letištních praporů a leteckých technických divisí. Podřízenost veliteli leteckého bojového útvaru se týká činnosti spojené s materiálním zabezpečováním bojového úkolu leteckého útvaru (svazku). Podřízenost leteckému technickému svazku se týká otázek organizace týlu, zásobování a přísunů, bojové přípravy, kázně a p.

Od tohoto normálního zjevu v leteckém týlu se zásadně liší podřízenost letecké technické divise, která má za úkol materiálně zabezpečovat letecký sbor podporující rychlou skupinu frontu. V tomto případě vchází velitel letecké technické divise do úplné podřízenosti velitele leteckého sboru, který se osobně stará i o organizaci a činnost týlu tím, že

- určuje prostory pro výstavbu letišť,
- stanoví počet letišť, které je nutno budovat, a lhůty pro jejich výstavbu,
- dává pokyny k vytvoření zásob materiálu,
- organizuje ochranu, obranu manévrování a spojení v letištním rajonu,
- dává pokyny letecké technické divisi o způsobu využití kořisti, PHM, potravin a ostatního materiálu,
- organizuje sběr, opravu a odsun automobilních prostředků.

Velitel letecké technické divise je tu skutečným zástupcem velitele leteckého sboru a uskutečňuje veškerá opatření, která velitel sboru nařídil. V tomto případě tedy tvoří letecká technická divise skutečnou týlovou část leteckého sboru, jako je tomu u vševojskových svazků.

Závěrem zvláštností leteckého týlu nutno poukázat ještě na organizační složení týlu letecké armády, které je vyjádřeno přiřčením letištních praporů k určitým letišťům a leteckých technických divisí k taktickým uskupením letišť, jimiž jsou:

- letištní uzly, t. j. seskupení několika operačních letišť (letiště základní a záložní), na nichž jsou umístěny letecké pluky jedné letecké divise, a několik letišť klamných,
- letištní rajony, t. j. seskupení letištních uzlů, na nichž jsou rozmístěny letecké divise jednoho leteckého sboru.

Souhrn všech letišť, která jsou letecké armádě k dispozici, nazýváme letištní síť, která je základním prvkem týlu letecké armády a tvoří základ pro rozmístění útvarů a svazků letecké armády; tím také je dán hlavní směr přísunů a odsunů.

III. Organizace součinnosti týlu letecké armády s týlem frontu a pozemních armád

Uvědomíme-li si, že letecká armáda je organickou součástí frontu, nelze dost dobře na stupni front—letecká armáda mluvit o součinnosti. Tu budou na místě pokyny, směrnice a nařízení náčelníka týlu frontu.

Jimi bude dán jeden z několika podkladů pro plánování organizace týlu a materiálního zabezpečení letecké armády, upravována součinnost mezi týly pozemních armád a svazků frontu a týlem letecké armády a stanovena lhůta předložení požadavků týlem letecké armády.

Základní odpovědnost každého velitele za bojovou pohotovost podřízených svazků (útvarů a jednotek) a za materiální zabezpečení této

pohotovosti se vztahují i na velitele frontu a náčelníka týlu frontu. Proto nutno počítat s tím, že budou organisovat a provádět kontroly materiálního zabezpečení podřízených vojsk.

Hlavním podkladem pro plánování organisace týlu a materiálního zabezpečení letecké armády je návrh velitele letecké armády na rozmístění útvarů a svazků letecké armády, který schvaluje velitel frontu. V tomto návrhu jsou určeny:

- prostory, v nichž nutno vyhledávat vhodné plochy pro zřízení letišť, potřebný počet letišť, druh letectva, pro který mají být zřízena a tím požadavky na letiště, lhůty zřízení letišť, rozsah a lhůty průzkumu a tím potřebu nasazení průzkumných oddílů, podle výsledků průzkumu rozsah a doba nasazení leteckých stavebních praporů (velitelem letecké armády je vyjádřeno vydáním pokynů nebo rozkazů pro výstavbu letišť),
- rozsah a lhůty vyhrazení určitých prostorů pro potřeby letectva,
- prostory, do nichž nutno přisunout zásoby materiálních prostředků; jejich výši, druh a lhůty přisunu možno určit až po stanovení stupně úsilí leteckých útvarů a jednotek v daných prostorech,
- manévr leteckými týlovými útvary, svazky a zásobami,
- potřeba komunikací pro přesuny, přísuny a odsuny,
- potřeba dopravních prostředků,
- rozsah zdravotnického průzkumu a zabezpečení v daných prostorech,
- rozsah potřeby a lhůty ochrany a obrany týlu.

Pokyny a směrnice náčelníka týlu frontu jsou dalším podkladem pro plánování organisace týlu a materiálního zabezpečení letecké armády. Obsahují údaje

- o povolené spotřebě vševojskového materiálu (na př. APH) v přípravované operaci (i s přípravným obdobím), o nařízených zásobách tohoto materiálu na konci operace,
- o předvídaných doplňcích materiálu (auta, ženijní materiál, stroje), lhůty a místa doplňků,
- o předvídané změně v organizaci týlu pozemního vojska pokud jde o frontovou zásobovací a nemocniční základnu a armádní zásobovací a nemocniční základny, zadní hranice armádních týlů, frontové a armádní železniční úseky, frontové a armádní vojenské automobilní silnice, přísunové cesty, regulační služku a etapní stanice na nich, VS týlu frontu, eventuálně týlu pozemních armád,
- o maskování týlu a o účasti týlu letecké armády při operačním zastírání v rámci frontu (v rámci úkolů letecké armády může být obsaženo již v úkolech daných velitelem letecké armády jejímu týlu),
- o době pohotovosti týlu (vzhledem k bojové činnosti letecké armády již v přípravném období bude rozhodující potřeba pohotovosti leteckého týlu k zabezpečení již této bojové činnosti).

Nezbytným podkladem pro plánování organisace týlu a materiálního zabezpečení letecké armády jsou pokyny a směrnice náčelníka leteckého týlu u hlavního velitelství (velitelství letectva) s údaji:

- o normě spotřeby bojových materiálních prostředků (letecká munice, LPHM, letecký technický materiál) v přípravované operaci a o nařízených zásobách na konci operace,
- o lhůtách a výši přísunů tohoto materiálu v přípravném období operace, po případě v prvních dnech operace, o lhůtách požadavků dalších přísunů za operace,

- o posilových prostředcích, jejich druhu, lhůtě a místu příchodu, pravděpodobném stavu při příchodu,
- o doplňcích tabulkových počtů osob a materiálu a o lhůtách jejich příchodu,
- o sběru, odsunu a využití leteckého kořistního materiálu.

Součinnost týlů pozemního vojska s týlem letecké armády, upravená směrnicemi náčelníka týlu frontu, bude se hlavně týkat:

- pomoci při vyhledávání a výstavbě letišť a týlového průzkumu vůbec,
- vyhrazení prostorů pro rozmístění a potřeby letectva,
- zásobování vševojskovým materiálem,
- využití místních zdrojů, komunikací a organizace dopravy,
- zdravotnického zabezpečení a léčebných odsunů,
- pomoci vynuceně přistalým letcům,
- obrany a ochrany týlu i pomoci při odmořování,
- včlenění leteckých týlových útvarů a svazků do sestavy postupujícího pozemního vojska a jeho týlů,
- součinnost při vyhledávání, sběru a odsunu kořistního materiálu.

Pokud jde o součinnost a pomoc při vyhledávání letišť, je třeba mít na zřeteli, že při vlastnostech soudobých letounů je potřebí k jejich startu a přistání rovné plochy nebo aspoň pásů (ve směru převládajících větrů) s přilehlým vhodným prostorem pro rozmístění letounů a zařízení letišť.

Podle „Prozatímních směrnic pro výstavbu polních letišť“ jsou stanoveny tyto minimální rozměry letištních pásů:

pro stíhačí letouny proudové . . .	1800 × 150 m, lépe 2000 × 200 m,
pro bitevní letouny (pístové) . . .	1000 × 200 m, lépe 1200 × 250 m,
pro bombardovací letouny proudové	2300 × 150 m, lépe 2500 × 200 m,
pro dopravní letouny typu D-47 . .	700 × 50 m, lépe 900 × 80 m,
pro letouny spojovací podle typu . .	150 až 400 m × 20 m až 50 m,
	lépe 200 až 600 m × 50 m.

K tomu přistupují ještě další požadavky po stránce sklonu plochy, vletových sektorů, sítě cest a p., k jejichž splnění je třeba řady úpravných prací.

Praxe zřizování polních letišť na frontách Veliké vlastenecké války ukázala, že původní objem zemních prací na úpravu letištní plochy 500—700 m³ stoupl na 5000 až 15 000 m³. Ve zvláštních případech, v horských podmínkách, v bažinatých krajích a p., kde výběr ploch s malým objemem zemních prací byl ztížen, bylo nutno volit plochy s objemem zemních prací 30 000 až 40 000 m³.

Uvedené poznatky potvrzují potřebu dostatečného počtu leteckých stavebních praporů vybavených moderními stroji pro zemní práce a dopravními prostředky pro přepravu materiálu. Nasvědčují však zároveň tomu, že budou situace, kdy letectvo bude muset při výstavbě letišť požadovat pomoc pozemních vojsk.

Vybavení leteckých stavebních praporů těžkými stroji pro zemní práce skrývá v sobě nebezpečí zmenšení pohyblivosti těchto praporů. Uvádím tu proto doslovný výňatek z práce plukovníka Kosmo-Demjanského „Organisace letištního manévru...“:

„Při osvobozování západní Bílé Rusi a západní Ukrajiny na podzim roku 1939 dosahovala pozemní vojska Rudé armády průměrné rychlosti postupu 20 až 25 km denně. Letištní síť nebyla na území západní Bílé Rusi a západní Ukrajiny vůbec vybudována.

Letištní ženijní prapory, vyzbrojené těžkou technikou, se pohybovaly rychlostí 4–5 km/hod., t. j. rychlostí postupu bojových jednotek. Rota letištního ženijního praporu průměrně upraví jeden přistávací pás s pojižďecími drahami pro soudobé letouny za 4 až 5 dnů (při 24hod. práci).

Letecká technická divise mohla tedy za 4 až 5 dní vybudovat jen 4 až 5 letišť. První sledy pozemních vojsk postoupily však za tuto dobu o 100 až 125 km. Nově vybudovaná letiště zůstávala tudíž hluboko v týlu.“

Je jasné, že obzvláště při zvýšení tempa operace je třeba zvýšit pohyblivost leteckých stavebních praporů tím, že pro přepravu těžkých strojů pro zemní práce budou vybaveny vhodnými podvozky dávajícími možnost jak větší přepravní rychlosti, tak i rychlého nakládání a skládání strojů.

Je tu ovšem ještě jedna možnost, jak pomoci vlastnímu letectvu k získání již hotových letišť: Rychlým dobytím protivníkových letišť zabránit mu v destrukci letišť a umožnit svému letectvu nejenom použití letišť, ale eventuálně i použití zásob LPH a munice na dobytých letištích. Že je to možné, ukazuje tento příklad z Veliké vlastenecké války:

„V květnu 1944 postoupila sovětská vojska v krymské operaci za sedm dní o 250 km (od Sivaše k břehům Černého moře). Tankisté za tohoto postupu nejednou zaútočili na německá letiště, jejichž zařízení nestačil nepřítel vzhledem k rychlému provedení operace zničit. Za čelními jednotkami postupovaly zvláště určené předsumuté části letištních praporů a ty během několika hodin připravovaly obsazená letiště pro přijetí a zabezpečení vlastního stíhacího a bitevního letectva. Již po poledni prováděly sovětské letecké jednotky bojovou činnost z letišť, která byla obsazena teprve v ranních hodinách.“

Vyhledávat vhodné plochy pro zřízení letiště je úkolem oddělení pro výstavbu letišť týlu letecké armády, která za tím účelem vysílá zvláštní průzkumné skupiny vybavené auty, letouny a radiovými stanicemi. Vyhledávat letiště je však také úkolem leteckých technických divisí, které jej provádějí soustavným týlovým průzkumem ve svém letištním rajonu a s výhodou používají zpráv pozemního vojska a jejich týlů o nově zjištěných plochách hodících se pro zřízení letiště.

Při vyhledávání a úpravě letišť je často třeba provést rozsáhlé práce spojené hlavně s odminováním letišť dobytých na nepříteli. V sovětském letectvu byly k tomuto účelu organisovány technické oddíly, které byly přidělovány i průzkumným skupinám. Na př. jenom na jediném letišti bylo při jeho úpravě zneškodněno 5370 min a různých jiných nástrah. Na jiném dobytém letišti bylo technickým oddílem zneškodněno během dvou dní 800 protitankových a protipěchotních min, 16 časovaných min, 38 nástrah a 82 fugasů.

Podle zpráv ženijní služby sovětského letectva bylo v době Veliké vlastenecké války minovými oddíly prohledáno a odminováno 2200 letištních ploch, na kterých bylo zneškodněno více než milion různých min a pum.

Vyhledávání a úprava letišť musí být pečlivě připraveny a plánovány; cituji v tom směru závěr z uvedené práce plukovníka Kosmo-Demjanského:

„1. Při plánování útočné operace je nutné velmi pečlivě promyslet, kdy, jak a kdo bude upravovat letiště, kolik k tomu potřebuje sil a prostředků, jak a kdy budou tyto prostředky dopraveny na místo činnosti a lhůta pro výstavbu.

2. Před začátkem operace je třeba pečlivě prozkoumat nejprve podle mapy, potom leteckým fotografickým průzkumem terénní prostory, určené pro výstavbu letišť.

3. Stavební jednotky, které jsou určeny pro výstavbu letišť na území obsazeném nepřítelem, je třeba před útokem přisunout až těsně k bojovým jednotkám pozemního vojska (rychlým skupinám) a nedopustit, aby se od nich odtrhly.

Po dobytí prostoru určeného k výstavbě letiště je třeba k úpravě letiště přistupovat doslova pod palbou nepřítele.

4. Při plánování výstavby letištní sítě je třeba předvídat, která letiště dát do stavby pozemním jednotkám a na která letiště přesunout rychlými dopravními prostředky letecké stavební jednotky.“

Již na začátku tohoto článku bylo konstatováno, že plán rozmístění letectva dává podklad pro stanovení rozsahu a lhůty vyhrazení určitých prostorů pro potřeby letectva. Požadavky na vyhrazení prostorů pro letectvo budou projednávány především mezi operačními štáby frontu a letecké armády, pokud jde o některé letecké týlové útvary a nařízení a využití místních zdrojů, i mezi týlovými štáby frontu a letecké armády, a to po většině na mapě. Výsledkem bude nařízení velitele frontu nebo náčelníka týlu frontu o vyhrazení prostorů letectvu, pozemním armádám a svazkům podřízeným přímo frontu.

Protože se letectvo přemísťuje týlem napřed, bude upřesnění podrobností vyhrazení prostorů většinou předmětem součinnosti jednání mezi orgány týlového štábu letecké armády, hlavně však štábů leteckých technických divisí a štáby těch pozemních armád, v jejichž prostoru provádějí letecké technické divise svoji činnost. U leteckých technických divisí, jejichž prostor činnosti sahá i do prostoru vojskového týlu a v němž jsou rozmístěny letecké týlové útvary, podřízené těmto leteckým technickým divisím, bude docházet k součinnosti i se svazky pozemních armád. Jsou četné příklady z Veliké vlastenecké války, že sami velitelé střeleckých sborů věnovali velkou pozornost potřebám letectva, které podporovalo boj jejich sboru.

O rozměrech prostoru vyhrazeného pro letiště (4 × 6 km i více) byla řeč již vpředu. V letištním rajonu je třeba mít na zřeteli i potřebu vyhrazených míst pro umístění velitelství leteckého sboru a jeho speciálních útvarů a pro velitelství letecké technické divise a její týlové útvary a zařízení.

Skлады letecké technické divise bývají obvykle umístěny v okolí zásobovací nebo vykládací stanice, vyhrazené pro leteckou technickou divisi. Automobilní dopravní prapor letecké technické divise se obvykle umísťuje poblíž uzlu cest s možností rychlého výjezdu do skladů letecké technické divise i k jednotlivým letišťům, s možnostmi přirozeného skrytu a s dostatečnými zdroji vody.

Konečně je třeba vyhradit prostor k umístění záložních letištních praporů a posilových prostředků, pokud je ovšem letecká technická divise má.

S hlediska charakteristiky prostorů půjde z části o osídlená místa, převážně však o lesy, prostě o prostor s možnostmi přirozeného skrytu.

S hlediska vševojskového týlu budou letecké technické divise umístěny převážně v prostorech týlů pozemních armád a zčásti i prostoru týlu frontu, velice zřídka v prostorech vojskových týlů.

Po výstavbě letišť je nejdůležitějším úkolem týlu letecké armády plynule a včas zásobovat leteckou armádu vším potřebným pro boj i život.

Zásobování jde po dvou liniích, a to:

- vševojskový materiál (potravin, intendantní materiál, výzbroj a munice pro pozemní personál, automobilní a traktorový materiál, automobilní a traktorové PHM, ženíjní a maskovací materiál, vševojskový spojovací materiál, zdravotnický materiál, ubytovací potřeby, finanční prostředky atd.) je zabezpečován prostřednictvím vševojskového týlu,
- letecký materiál (letecký technický materiál, letecké zbraně a munice, LPHM) je zabezpečován týlem letectva hlavního velitelství.

Organisovat zásobování podle druhů materiálu je povinností příslušných náčelníků leteckých a vševojskových zásobovacích služeb týlu letecké armády, leteckých technických divisí a leteckých týlových útvarů, kteří na základě plánu materiálně technického zabezpečení operace nebo nastávajícího období bojové činnosti sestavují podrobné plány zásobování a výrobní plány.

V těchto plánech se pro výpočet zásob používá těchto operačních rozpočtových jednotek:

- pro municí palběný průměr, pro PHM a speciální kapaliny a stlačené plyny náplň, pro potraviny denní dávka,
- jiné druhy materiálu se počítají v měrných jednotkách (kusy, kg, metry), některé druhy v soupravách.

K získání představy uvádím několik přibližných údajů o váhách denních dávek, náplní a palběných průměrů vševojskového a leteckého materiálu:

1 denní dávka potravin pro letištní prapor (čítajíc v to letecký pluk)	2 t,
1 náplň APH pro letištní prapor (čítajíc v to letecký pluk)	8 t,
1 náplň APH pro letecký stavební prapor	17 t,
1 náplň APH pro dopravní prapor letecké technické divise nebo týlu LA	19—20 t.

Letecký materiál (uvažovaná potřeba pro jeden letecký pluk se 70% tabulkového počtu letounů):

Jeden palběný průměr letecké munice:

— proudového leteckého stíhacího pluku	9 t,
— pístového leteckého bitevního pluku	30 t,
— proudového leteckého bombardovacího pluku	64 t,
— proudového leteckého průzkumného pluku	18 t.

Jedna náplň LPH:

— proudového leteckého stíhacího pluku	38 t,
— pístového leteckého bitevního pluku	16 t,
— proudového leteckého bombardovacího pluku	204 t,
— proudového leteckého průzkumného pluku podle typu letounů až	179 t.

(Váha mazadel je 2% váhy LPH.)

Pro leteckou armádu složenou na příklad z 5 leteckých sborů (dva sbory proudové stíhací, dva pístové bitevní, každý o třech leteckých divisích po třech plucích, a jeden proudový bombardovací sbor o dvou leteckých divisích po třech plucích), z jednoho leteckého průzkumného pluku, pěti leteckých technických divisí, 46 letištních praporů, 5 leteckých stavebních praporů a dalších leteckých týlových útvarů (ne bez úvahy ostatních útvarů speciálního letectva) váží:

- 1 denní dávka proviantu asi 160 t,
- 1 náplň APH (bez mazadel) asi 1000 t,
- 1 palebný průměr letecké munice asi 1100 t,
- 1 náplň LPH (bez mazadel a speciálních kapalin) asi 2200 t.

To je celkem asi 8 až 9 vlaků po 50 vagonech po 10 t (nepřihlížíme-li k zvláštnostem přepravy LPH).

Použitím opravných koeficientů u leteckého střeliva a LPH budou uvedené celkové váhy tohoto materiálu o něco nižší, naproti tomu opět stoupnou při doplnění počtů letecké armády nebo při udržování vyššího počtu letounů v leteckých plucích než 70% tabulkového počtu.

Pokud jde o APH, možno počítat, že letištní prapor vystačí s 1 náplní APH 2 až 3 dny, v příznivém případě i 4 dny, což závisí na délce vnějších přísunových cest a na intenzitě vnějších přísunů na letiště, na intenzitě vnitřních přísunů na letišti (t. j. na stupni úsilí zabezpečovaného leteckého pluku), na tom, jak často bude letištní prapor přemísťován.

U leteckých stavebních praporů je rozhodující doba nasazení strojů pro zemní práce a rozsah přesunů zeminy, přísunu stavebního materiálu, počet a velikost přesunů leteckého stavebního praporu.

Pokud se týče leteckého materiálu bude součinnost vševojskového týlu a týlu letecké armády zaměřena hlavně na používání komunikací vševojskového týlu, po případě na pomoc dopravními prostředky při přísunu leteckého materiálu.

U vševojskového materiálu půjde přímo o zabezpečení tímto materiálem a jeho dopravu na místa potřeby. Je úkolem především štábu týlu letecké armády a náčelníků zásobovacích služeb letecké armády rozpracovat normy spotřeby vševojskového materiálu, stanovené náčelníkem týlu frontu ve formě žádanek adresovaných týlu frontu (zásobovacím službám) s přesnými údaji doby, místa a výše potřeby doplňků zásob vševojskového materiálu podle rozmístění letectva, hlavně leteckých technických divisí.

Týl frontu podle žádanek vypracuje:

- oznámení (rozdělovníky) pro týl letecké armády o místě, výši a době výdeje (po případě přísunu) doplňků zásob,
- nařízení skladům týlu frontu k výdeji materiálu leteckým útvarům umístěným v prostoru týlu frontu,
- pokyny pro týly pozemních armád k zabezpečení doplňků materiálu pro letectvo umístěné v jejich prostorech.

Nemohou-li týly pozemních armád uhradit včas potřebu doplňků materiálu pro letectvo ze všech zásob nebo těžbou z místních zdrojů, jsou potřebná množství materiálu přisunována týlům pozemních armád péčí týlu frontu.

Odběr přiděleného vševojskového materiálu ze skladů týlu frontu nebo armád bývá prováděn orgány a dopravními prostředky letecké technické divise pro útvary zabezpečované touto divisí, z jejich skladů pak vydáván letištním praporům nebo leteckým útvarům s vlastními týlovými

jednotkami (t. j. leteckým stavebním praporům, dopravním praporům a p.). Letištní prapory a útvary umístěné poblíž armádních skladů a skladů frontu mohou provádět odběr přímo z těchto skladů nebo z jejich čelních oddělení.

Bude proto po stránce zásobování vševojskovým materiálem nutná součinnost na stupni týlu pozemní armády — letecká technická divise, která na základě směrnic týlu letecké armády o zásobování vševojskovým materiálem musí s příslušným týlem pozemní armády projednat podrobnosti zásobování vševojskovým materiálem. Bude to zvláště nutné v průběhu operace, kdy dojde nejenom ke změnám stanovišť leteckých útvarů a svazků, ale i ke změnám stanovišť armádních skladů a jejich čelních oddělení. Dojde tu i k součinnosti s orgány vojskového týlu, v jehož prostoru budou umístěny útvary letectva zabezpečované leteckou technickou divisí. Letecká technická divise zabezpečující letectvo, které podporuje rychlou skupinu, bude ve stálém styku s týlem této skupiny, po případě s týlem příslušné pozemní armády, když půjde o ARS.

Z vševojskového materiálu bude především zásobování potravinami předmětem součinnosti mezi vševojskovým týlem a týlem letecké armády, který nemá proviantních zařízení, jako jsou polní jatky a polní pekárny.

Pokud se týče přípravy stravy pro létající personál, jsou na ni kladeny zvláštní požadavky, vyplývající ze zvláštností fyziologie výškových letů a rychlosti letu.

Jestliže to jen trochu podmínky bojové situace dovolí, je třeba připravovat létajícímu personálu čerstvou a teplou stravu s potřebnými vitamíny a s kalorickou hodnotou stanovenou normami L.

K přípravě rozmanité, vydatné a chutné stravy je používáno nejen materiálu odebraného z proviantních skladů, ale i vytěženého z místních zdrojů (čerstvá zelenina, ovoce, mléko, smetana, sýr, vejce, drůbež a p.). Proto musí mít letecká technická divise vyhrazen svůj prostor pro těžbu potravin z místních zdrojů a mnohdy musí takový prostor zajistit i letištním praporům. Sovětské letištní prapory připravovaly někdy i chléb a pečivo ve vlastních improvizovaných pekárnách. Sovětská letecká týlová jednotka, zabezpečující r. 1945 na letišti ve Kbelích 1. čs. leteckou smíšenou divisi, měla i svoje jatky.

Těž u nás přes rozdílné názory ukázala se na konec při cvičeních našeho letectva potřeba zabezpečit v určité situaci plynulost zásobování letectva čerstvým pečivem a masem nejenom vyhrazením prostorů pro těžbu potravin z místních zdrojů, ale i přidělením polních pekáren leteckým technickým divisím (na jednu leteckou technickou divisi stačí jedna polní pekárna typu MW), dále polních jatek a uzenářské dílny týlu letecké armády. Pro přezkušování nezávadnosti potravin vytěžených z místních zdrojů musí v tom případě týl letecké armády využívat zařízení týlu pozemní armády nebo frontu, protože sám takových zařízení nemá.

Rozptýlené rozmístění letectva v prostorech pozemních armád a frontu vyžaduje proto po stránce zásobování potravinami užití způsobu zásobování podle situace.

Součinnost mezi vševojskovým týlem a orgány týlu letecké armády po stránce využití místních zdrojů bude mimo těžbu potravin zaměřena i na jiné obory. Budou to zejména zdroje stavebního materiálu počínaje dřevem na stavbu krytů, zemljanek, k zesílení a rozšíření můstků při-

jezdových cest na letiště a p. (konečně i na topení, protože žádný velitel letiště a letištního praporu nedovolí sáhnout na dřevo přirozených skrytů na letišti a v jeho blízkém okolí), pily, lomy a cihelny s výrobními stroji a zásobami materiálu, dále stroje pro zemní práce všech druhů, zdroje pracovních sil a dopravních prostředků a p.

Také automobilní pohonné hmoty a mazadla jsou odebírány především z vševojskových skladů. Při dosavadním způsobu přísunu APH, t. j. železničními cisternami, motorovými a vlečnými cisternami, přečerpáváním do barelů a baněk a jejich převozem nákladními auty, jeví se u letištních praporů účelnější nerozptylovat jejich odběrové odřady jednak k odběru statisíců litrů LPH ve skladech nebo zásobovacích (vykládacích) stanicích letecké technické divise, jednak k odběru APH ve vševojskových výdejnách. Účelnější je připojit potřebný počet železničních cisteren s APH k soupravě železničních cisteren s LPH a umožnit tak letištním praporům odběr obou druhů PHM v jednom místě. Dosáhne se tím účelné využití přepravních prostředků letištních praporů a ulehčení vševojskovým výdejnám. K tomu účelu je proto počítáno u leteckých technických divisí s vybavením soupravami přečerpávacího zařízení.

Zásobování pěchotní municí nebude většinou pravidelné, protože potřeba doplnění zásob závisí převážně na činnosti obrany letiště proti útokům nepřítele a ta nebude všude stejná. Spotřeba munice se bude různit podle toho, na která letiště s jakým úsilím a jakým způsobem bude nepřítel útočit.

U protiletadlových zbraní je pravděpodobná vyšší spotřeba munice než u ostatních zbraní. Nebude-li v plánované operaci stanovena norma spotřeby pěchotní munice i pro letectvo (při cvičení se na to obvykle zapomíná), znamená to, že prakticky jsou k dispozici jen pohyblivé zásoby podle Mat děl-VII-2. Tyl letecké armády (letecká technická divise) musí vyžádat u týlu frontu (pozemní armády) udržování přechodných zásob této munice v příslušných dělostřeleckých skladech podle potřeby letectva, vyplývající ze vzdušné situace a z počtu letectva umístěného v příslušném tylu. Je třeba mít na zřeteli i situaci v zásobách munice posilových prostředků přidělených letectvu k obraně na př. protiletadlových pluků a oddílů.

V zásobování ostatním vševojskovým materiálem jeví se u letectva potřeba jednak pravidelných doplňků zásob odpovídajících spotřebě při běžném provozu a činnosti (t. j. doplňků intendantního materiálu, náhradních součástek pro auta a traktory, ženijního a maskovacího materiálu, zdravotnického materiálu, finančních prostředků a ubytovacích potřeb, jednak nepravidelných doplňků vznikajících z útočných akcí nepřítele, při nichž došlo k zničení většího počtu ručních zbraní, automobilního a traktorového materiálu a při nichž bylo spotřebováno větší množství materiálu chemické ochrany a zdravotnického materiálu nebo i vzhledem ke zvýšené potřebě na příklad vševojskového spojovacího materiálu.

I po této stránce je především povinností týlu letecké armády, aby včasnými požadavky dal podklad pro materiálně technické zabezpečení letectva frontu nebo aspoň pro vytvoření přechodných zásob. Jeví se také účelným, aby pro možnost rychlé pomoci napadeným letištěm a leteckým útvarům byly udržovány určité zásoby vševojskového materiálu ve skladech leteckých technických divisí.

Výše udržovaných zásob na jednotlivých stupních leteckého týlu ve

smyslu odstupňovaných pohyblivých zásob vševojskového týlu není dosud definitivně stanovena, je otázka, zda se tak bude moci vůbec stát, jak vysvítá z textu 54. článku Předpisu pro letecký týl (návrh z r. 1954):

„Výše zásob, vytvářených na letištích a v leteckých skladech, se určuje druhem nastávající bojové činnosti a druhy zasazeného letectva. Podle operační situace se množství zásob může měnit v širokém měřítku.“

Týž návrh předpisu v článku 53 zavádí u našeho letectva nové pojmy zásob v leteckém týlu, a to zásoby přechodné pro běžnou potřebu a zásoby manévrové, které jsou zálohou velitelství. Dále užívá pojmu „pohyblivých zásob“ jen na stupni letištního praporu v tomto ustanovení: „Část přechodných zásob letištních praporů, zabezpečujících letecké pluky, která může být naložena na dopravní prostředky letištního praporu při jeho přemísťování, tvoří pohyblivé vezené zásoby.“

Důležité je ustanovení čl. 56 návrhu předpisu pro letecký týl, které stanoví střední normy zásob bojových prostředků a PHM podle pásem rozmístění letectva takto (čísla v tabulce udávají, pro jaký počet dnů je třeba udržovat zásobu bojových prostředků a PHM):

Pásmo	Na letištích	Ve skladech LTD a v jejich pobočkách	Ve skladech týlu LA (frontových skladech)	Poznámka
První pásmo — vzdálenost od čáry dotyku do 50 km	1—2	1—2*)	—	*) jsou-li oddělení skladů LTD v tomto pásmu
Druhé pásmo — vzdálenost od 50 do 150 km od čáry dotyku	1—2	2—3	—	
Třetí pásmo — vzdálenost více než 150 km od čáry dotyku	2—3	—	8—12	

Podle téhož návrhu předpisu se přechodné zásoby speciálního letecko-technického materiálu a výzbroje (náhradní díly, nářadí a spotřební materiál) za normálních podmínek udržují v těchto průměrných množstvích:

- u letištních praporů podle tabulek a norem spotřeby ve výši 5 až 10denní potřeby zabezpečovaných útvarů,
- ve skladech LTD podle norem spotřeby a propočtu zabezpečení patnáctidenní potřeby leteckých útvarů a svazků zabezpečovaných leteckou technikou divisí,
- ve skladech frontu podle zvláštních pokynů (letecká armáda nemá samostatnou zásobovací základnu; pro umístění jejích armádních skladů bývá vyhrazena část prostoru zásobovací základny frontu s jednou nebo více zásobovacími stanicemi; u velitelství zásobovací základny frontu jsou zástupci týlu letecké armády).

K přiblížení zásob letecké munice a leteckého technického materiálu leteckým armádám vytvářejí se na hlavních operačních směrech zvláštní ústřední sklady podle nařízení náčelníka leteckého týlu u hlavního velitelství (velitelství letectva) ve vzdálenosti 400 až 500 km, ve výjimečných případech i 700 km od čáry dotyku.

U vševojskového materiálu stanoví návrh předpisu pro letecký týl přechodné zásoby prozatím jen u potravin:

- letištní prapor v celkovém množství 5 denních dávek pro zabezpečovaný letecký pluk a pro příslušníky letištního praporu,
- ve skladech LTD 3 denní dávky pro všechny útvary a svazky v péči LTD.

Pohyblivé zásoby vševojskové munice u útvarů a svazků letectva jsou stanoveny předpisem Mat děl-VII-2.

Ve Veliké vlastenecké válce byly u sovětského letectva na př. tyto přechodné zásoby letecké munice a leteckého technického materiálu:

- u letištních praporů 4 až 6 palebných průměrů letecké munice, 4 až 6 náplní LPH pro stíhací a bitevní letectvo, 2 až 3 palebné průměry a 1 až 2 náplně LPH pro bombardovací letectvo,
- ve skladech LTD 50 vagonů leteckého technického materiálu, 300 vagonů letecké munice, 500 t LPH,
- ve skladech týlu letecké armády 300 vagonů leteckého technického materiálu, 1000 vagonů letecké munice, 1000 t LPH.

Při ukládání LPH ve skladech týlu letecké armády byla snaha udržovat větší část LPH v pohybu, menší část ukládat na kolejích už proto, aby bylo co nejméně železničních cisteren odnímáno dopravě, pro šetření práce a času potřebné k vypouštění a čerpání LPH a pro zamezení ztrát LPH.

K umožnění ukládání LPH byly letištní prapory vybavovány nádržemi o obsahu 2 až 6 m³ (konteinery), přepravovanými na zvláštních podvozcích. Při stoupajícím tempu operací ukazovaly se potíže s přepravou těchto nádrží, bylo proto k tomuto účelu využíváno volných nádrží i většího obsahu získaných v území dobytém na nepříteli. Letecké technické divise měly přiděleny i prostory k vyhledávání takových nádrží, při čemž s výhodou bylo používáno zpráv postupujících pozemních vojsk o možnosti získání takových nádrží. Podle potřeby bylo použito i stálých nádrží továrních podniků, jako lihovarů, cukrovarů a p.

U nás při cvičení letectva bylo uvažováno o použití podzemních nádrží na stálých letištích. V takovém případě je třeba mít na zřeteli potřebu času a pracovních sil k vykopání zapuštěných nádrží a dále změnu charakteristiky letiště, na které může přijít letectvo s vysokou spotřebou LPH, při čemž potřebné nádrže by byly odsunuty.

Tolik o udržovaných zásobách v leteckém týlu. Při definitivní úpravě „předpisu pro letecký týl“ je možné, že dojde ještě v normách udržovaných zásob k změnám.

S hlediska součinnosti mezi týly je důležitá otázka přísunu zásob.

Na počátku tohoto článku bylo řečeno, že podkladem pro organizaci týlu a materiálního zabezpečení letecké armády je návrh velitele letecké armády na rozmístění útvarů a svazků letecké armády, dále stanovení stupně úsilí leteckých útvarů a jednotek v daných prostorech.

Byl uveden příklad základních množství potravin, letecké munice, LPH a APH pro leteckou armádu o 5 leteckých sborech a jednom prou-

dovém leteckém průzkumném pluku. Uvažujme nyní o materiálním zabezpečení této letecké armády (po doplnění počtů) při operaci frontu v trvání jen 17 dní.

Na základě povolené normy spotřeby bojových materiálních prostředků a podle bojových úkolů letecké armády by bylo na příklad stanoveno toto úsilí:

Druh letectva	Stupeň úsilí ve vzletech					
	přípravné období (14 dní)	1. období D1 - D2 (2 dny)	2. období D3 - D5 (3 dny)	3. období D6 - D12 (7 dní)	4. období D13 - D17 (5 dní)	Celkem (31 dní)
Stíhací proudové 2 LSS (18 lopl)	4000	4300	3700	2500	2000	16 500
Bitevní pístové 2 LBiS (18 lbipl)	3200	3600	3100	2000	1700	13 600
Bombardovací proudové 1 LBoS (6 lopl)	600	600	650	300	450	2 600
Proudový průzkumný pluk	300	160	210	280	200	1 200

K zabezpečení této činnosti nutno přisunout následující množství letecké munice a LPH:

Pro letectvo	Potřeba přísunu v tunách pro											
	přípravné období (14 dní)		1. období D1 - D2 (2 dny)		2. období D3 - D5 (3 dny)		3. období D6 - D12 (7 dní)		4. období D13 - D17 (5 dní)		Celkem (31 dní)	
	let. munice	LPH	let. munice	LPH	let. munice	LPH	let. munice	LPH	let. munice	LPH	let. munice	LPH
Stíhací proudové	880	4800	946	5160	814	4440	550	3000	440	2400	3 600	19 800
Bitevní pístové	2560	1440	2880	1620	2480	1395	1600	900	1360	765	10 880	6 120
Bombardovací proudové	1344	2502	1344	2502	1456	2711	672	1251	1008	1877	5 824	10 843
Průzkumné proudové	175	1075	80	492	105	645	140	860	100	615	600	3 687
Celkem	4959	9817	5250	9774	4855	9191	2962	6011	2908	5657	20 934	40 450

P o z n á m k y.

1. Kalkulace vychází z předpokladu, že nařízené zásoby na konci operace budou stejné jako byly na začátku přípravného období.

2. Pro proudové letectvo je počítáno s LRX 52, pro pístové LBE 95/135.

3. U LPH počítáno s opravnými koeficienty, a to u stíhačů 0,8, bitevníků 0,75, bombardovacího a průzkumného 0,6.

4. Kdyby byli k dispozici pístoví stíhači, hlavně k doprovodu bitevního letectva, snížila by se tonáž u LRX 52 a zvýšila u LBE 95/135. Menší změna by nastala i v tonáži letecké munice pro stíhací letectvo.

5. U LRX 52 nutno připočítat ještě 2% mazadel a speciálních kapalin, t. j. dalších 686 t; u LBE 95/135 8%, t. j. 488 t celkem.

Podle údajů tabulky celkový přísun letecké munice a LPHM v daném případě činí 62 588 t ($20\,934 + 40\,450 + 686 + 488$). Připočteme-li i APHM, za předpokladu, že norma spotřeby bylo stanovena na př. na 8 dávek, zvýší se v našem případě celkový přísun o dalších 8560 t na 71 148 t. Při prostém vydělení počtem 31 dnů (přípravné období 14, operace 17 dní) jeví se rozsah denního přísunu průměrně 4 až 5 vlaků po 50 vagonech po 10 t. Po sestavení souprav v rozdělovací stanici frontu, někdy i pozemních armád, směřují tyto vlaky většinou k leteckým technickým divísím (u bombardovacího letectva podle možnosti i přímo k jednotlivým letištím) umístěným v prostorech armádních týlů a týlu frontu.

Tento předpoklad však vystačí jen do dne D 2, kdy se jeví potřeba přísunu na 2. období 14 314 t ($4855 + 9191 + 156 + 112$, mimo APHM), t. j. 9 až 10 vlaků denně. I když může být v tomto období použito zásob, které byly k dispozici již na místě na počátku přípravného období, podmínky přísunu se stávají mnohem obtížnější, protože v této době letectvo, aby nezůstávalo pozadu za postupujícími vojsky, musí podle situace z větší nebo menší části začít provádět letištní manévry a k tomu účelu vyčlenit mnohdy značnou část svých dopravních prostředků pro přesuny pozemních sledů leteckých bojových útvarů a svazků. Začíná se však také vzdalovat od svých dosavadních zásobovacích (vykládacích) stanic a tím se prodlužují délky přísunových cest.

V dalších obdobích, jak je z tabulky vidět, klesá denní přísun na 2 až 3 vlaky denně, ale délky přísunových cest se zvětšují v důsledku letištního manévru a nižšího tempa oprav železnic proti tempu operace.

Přísuny po železnici budou předmětem častého styku a součinnosti orgánů leteckého týlu s orgány správy vojenské dopravy, s velitelstvím zásobovacích základů pozemních armád a hlavně frontu, kde, jak bylo již dříve řečeno, má týl letecké armády své zástupce. Pokud jde o železniční přísuny a převozy z týlu frontu do armádních týlů, je povinnost především týlu letecké armády, aby včasnými požadavky svých přísunů a převozů umožnil jejich zařazení do plánovaných železničních přísunů a převozů pozemního vojska; obdobně je tomu při odsunech.

I u letectva je snahou provádět přísuny po železnici co nejbližší k místu určení, t. j. do zásobovacích (vykládacích) stanic letecké technické divise v seskupení většího počtu letišť, jako je letištní rajon. Vzhledem k rozdílným názorům na potřebu zásobovací stanice u letecké technické divise uvádím opět výňatek z práce plukovníka Kosmo-Děmjanského „Organisace letištního manévru...“:

„Zásobování letištního praporu z několika míst způsobuje značné rozptýlení dopravních prostředků a desorganizuje přísun, poněvadž jej nedovoluje provádět hospodárně a plánovitě. Proto je vůbec nepochopitelný záporný postoj k zásobovací stanici, který se projevuje u řady pracovníků leteckého i vševojízského týlu. Zásobovací stanice dovoluje organisovat zásobování jednotek vším potřebným z jednoho místa, t. j. zajišťuje lepší podmínky přísunu a umožňuje zásobování bez poruch.“

Naše letectvo nemá dnes odborně školený personál, jako je vojenský správce železniční stanice, personál k obsluze stanice, po případě náčelník prostoru zásobovací stanice, které proto musí dodat pozemní vojsko. Letectvo má zájem na vykládacích místech na železnici, která dovolují skryté, bezpečné, provozem železnice nerušené, rychlé vykládání materiálu. U LPH musí být umožněno při dnešním způsobu přísunu železničními cisternami i přečerpávání LPH do většího počtu automobilních cisteren najednou, to znamená mít dostatečné možnosti přístupu k místu vykládání (přečerpávání), dostatečné možnosti skrytu většího počtu automobilních cisteren přijíždějících k odběru LPH, po případě k přechodnému odstavení plných železničních cisteren se zásobami LPH.

Zavádění proudových letounů do výzbroje letectva znamená značné zvýšení spotřeby LPHM. V našem případě 40 450 t LPH představuje 2019 železničních cisteren po 20 000 l LRX 52 a 408 stejných cisteren LBE 95/135, které nutno přečerpat do automobilních cisteren a dopravit od železnice na letiště k letounům.

Dá se čekat, že i bitevní letectvo bude vybaveno proudovými letouny a spotřeba LPHM dále stoupne (ve svém pojednání neuvažují prozatím o takové možnosti ani u výsadkového letectva i když si nelze zapírat, že již existují i proudové dopravní letouny).

Železniční cisterny jsou vhodným, vyhledávaným a lehce zranitelným cílem útoků nepřítele. Vývoj bojové techniky letectva značně pokročil, zatím co přísun LPHM zůstal téměř na stejném stupni jako v první světové válce.

Sovětské letectvo používá k přísunu LPH potrubí. Otázka tohoto způsobu přísunu LPH je technicky řešitelná, je pokrokem v přísunu LPH a dává i možnosti ukládání velkého množství LPH. Mimo technickou stránku vyžaduje však také vycvičený personál ke kladení potrubí a v obsluze jeho zařízení.

Tento způsob přísunu LPH bude ovšem také vystaven útokům nepřítele. K jeho střežení a obraně musí mít letectvo strážní a ochranné jednotky a pohyblivé opravářské jednotky.

Potrubí pro přísun LPH nemusí znamenat upuštění od používání železničních cisteren hlavně v hlubokém týlu, vyžaduje však použití automobilních cisteren v poslední etapě přísunu LPH na letiště a k letounům, neboť bude jen málo letišť, kdy by koncové vývody potrubí končily přímo na letišti.

Použijí-li tohoto způsobu přísunu PH i týly pozemního vojska, bude to nový důvod k těsné a stále jejich součinnosti s týlem letecké armády.

Přeložením materiálu ze železničních dopravních prostředků na dopravní prostředky letištních praporů a leteckých technických divísi dostává se letectvo se svými přísuny na komunikace, které ze značné části mohou být shodné s přísunovými cestami pozemního vojska nebo je křížují. Automobilní přísuny ze skladů týlu letecké armády budou se převážně dít po frontové a armádních vojenských automobilních silnicích.

Již v přípravném období si vynucují přesuny pozemních vojsk k za-

ujetí útočné sestavy, přísuny zásob jejich týlů potřebu součinnosti orgánů leteckého týlu (týl letecké armády, letecké technické divise) s orgány velitelství pozemního vojska a jejich týlů. Stejně je tomu v dalším průběhu operace. Je třeba, aby byly uvedeny v soulad potřeby přesunů a přísunů pozemních vojsk se stejnými potřebami letectva k úspěšnému provedení operace.

Přísuny a přesuny provádějí především svými dopravními prostředky letecké technické divise, které podle situace a potřeby organisují provedení někdy i s využitím dopravních prostředků letištních praporů, a dále jsou posilovány dopravními prostředky týlu letecké armády.

V tísnivé situaci, jaká nastává na příklad při současném provádění přesunů (převozů) v rámci letištního manévru a přísunu zásob, vypomáhá letecké armádě svými dopravními prostředky podle potřeby především front, někdy i týly pozemních armád.

Při pohybu po vševojskových komunikacích využívají přísunové a přepravní odřady letectva zařízení na těchto komunikacích (etapní stanice) a podléhají po stránce řízení dopravy regulačním orgánům pozemního vojska, s jejichž souhlasem jsou organisována jednotlivá doplňková opatření podle potřeb letectva (ukazatelé cest, regulační hlídky a p.).

Návrh předpisu pro letecký týl v čl. 93 přímo stanoví: „Štáby leteckého týlu organisují silniční službu v zájmu leteckého týlu a spolupůsobí po této stránce s týlem pozemního vojska“ a v čl. 92 přímo nařizuje: „Orgány leteckého týlu jsou povinny udržovat silnice (míni přísunové komunikace letectva), kterých používá vojsko, ve sjízdném stavu.“

Organisovat a zajistit cesty pro potřeby letectva je povinností štábu týlu letecké armády. Vyhledávání, rekognoskaci cest a jejich zajištění provádějí především velitelství leteckých technických divisí. Z toho důvodu jsou velitelé LTD povinni každodenně provádět týlový průzkum svého prostoru činnosti a studium silniční sítě, při čemž využívají i zpráv orgánů vševojskového týlu. Výsledky je třeba denně hlásit v souhrnném týlovém hlášení, které LTD předkládají týlu letecké armády. Jsou-li po ruce údaje o průzkumu, výběr cest pro organisaci pochodových os a přísunových cest může být proveden rychle a hlavně účelně.

U letecké armády jsou též prováděny přísuny a přesuny vzduchem. K příjmu a rozdělování nového materiálu, došlého od leteckého průmyslu, k jeho přijetí a rozdělování novým leteckým útvarům, jednotkám a jednotlivým osádkám, k příjmu a rozesílání nákladů dopravovaných vzduchem je organisováno v letecké armádě jedno nebo i více rozdělovacích letišť (aerodrom bazovyj), rozmístěných poblíž zadní hranice týlu frontu. Sem přijdou i eventuální zásilky přepravované z hlubokého týlu vzduchem pro pozemní vojska.

Převozy vojsk vzduchem tvoří samostatnou kapitolu a nejsou předmětem tohoto pojednání. Je jisté, že i při nich je třeba součinnosti týlu.

Odsuny poškozeného, nepotřebného materiálu, použitých olejů, prázdných obalů (o odsunu raněných, nemocných a kořistního materiálu bude řeč později) jsou prováděny především dopravními prostředky týlových orgánů letectva obvykle při jízdě k odběru nebo železničními vagony po vyložení materiálu přísunutého pro letectvo, na místa nařízená náčelníkem týlu letecké armády (velitelem letecké technické divise) u letounů na místa nařízená hlavním inženýrem letecké armády (hlavním inženýrem leteckého sboru).

U sovětského letectva byly velmi pečlivě organisovány opravy, technická pomoc a shromažďování vynucené přistálých letounů. Přední pás-

ma byla doslova přesycována opravářskými prostředky zvláště na směrech, na nichž hlavně působilo sovětské letectvo. Bylo při tom používáno záložních pojízdných leteckých dílen, kořistních skupin leteckých technických divísí určených k odsunu a shromažďování vynuceně přistálých letounů.

V oněch pásmech vyvíjeli intensivně svou činnost i zplnomocnění ministerstva, do jehož oboru spadal letecký průmysl, přidělení k velitelství letecké armády a leteckým svazkům.

Zabezpečení vysunutých a rozptýlených opravářských a odsunových skupin vševojskovým materiálem, hlavně potravinami a APHM, někdy i dopravními prostředky, poskytování jim technické pomoci a umožněním spojení s nimi bylo velice častým předmětem součinnosti mezi týly.

Velikou pomocí pro letectvo může být účelné využití zásob materiálu ukořistěného na letištích a ve skladech protivníkového letectva. Jsou to hlavně letouny, motory, letecká munice, LPHM, letištní materiál, padákový materiál, plnící a stáčecí prostředky, nádrže na pohonné hmoty a p.

Zvlášť důležité jsou ukořistěné novinky letecké techniky a munice nepřátelského letectva, které se musí co nejdříve dostat do rukou leteckých odborníků co možná v neporušeném stavu. Za Veliké vlastenecké války se stávalo, že ukořistěním neporušených nepřátelských letounů byla dána sovětským letcům možnost prakticky vyzkoušet letové vlastnosti těchto letounů, zjistit jejich stinné stránky a podle nich stanovit vhodný způsob útoku na ně.

Za úplné a včasné vyhledávání kořistního leteckého materiálu a havarovaných letounů, organizaci jejich sběru a evidenci střežení a odsunu odpovídají ve svých prostorech činnosti náčelník týlu letecké armády, velitelé leteckých technických divísí a velitelé letištních praporů; k tomu účelu má letectvo zvláštní kořistní a odsunové jednotky, které jsou nasazovány i ve vojskovém týlu hned za postupujícími vojsky. Také v těchto otázkách je nutná rozsáhlá součinnost s vševojskovým týlem pokud se týče včlenění kořistních jednotek letectva do sestavy pozemního vojska, jejich zásobování a poskytování jim pomoci a ochrany, informací o nalezíštích leteckého kořistního materiálu a spolupráce s vševojskovými kořistními jednotkami.

Pokud se týče zdravotnické péče o člověka má letectvo především svou zdravotnickou službu, která je organizována po dvojí linii. U leteckých pluků a divísí jsou starší lékaři a u leteckých sborů hlavní lékaři s povinností péče především o létající personál. Druhá linie zdravotnické péče o tento personál je v týlu letecké armády.

Letištní prapor má staršího lékaře, který od okamžiku vydání rozkazu letištnímu praporu zabezpečovat určitý letecký pluk, podléhá staršímu lékaři tohoto pluku. Podle jeho nařízení organizuje starší lékař letištního praporu:

- letištní obvaziště přímo na letišti k poskytnutí první pomoci vynuceně přistálým letcům (skládá se ze zdravotnického auta a zdravotnické hlídky, které jsou v pohotovosti po dobu létání nebo podle nařízení),
- obvaziště letištního praporu, kde je prováděno ambulantní ošetření všech příslušníků leteckého pluku a letištního praporu,
- letištní lazarety s počtem až 25 lůžek a dobou léčení do 15 dní.

Obdobně je tomu u letecké technické divise, kde starší lékař divise zřizuje podle pokynů hlavního lékaře leteckého sboru lazaret o 70 lůžkách a s dobou léčení do jednoho měsíce.

U velitelství letecké armády je hlavní lékař letecké armády, kterému podléhá letecká armádní nemocnice, po případě letecké ozdravovny.

Je snahou, aby ani ranění a nemocní příslušníci létajícího personálu, ani pozemní specialisté, jejichž výcvik vyžadoval značný náklad a dobu, nezůstávali příliš dlouho vzdáleni od letectva na vševojskových odsunových a léčebných etapách. Tomu nelze zabránit v případech velkých ztrát způsobených na příklad útoky na letiště, kdy zdravotnická zařízení letectva někdy nestačí, nebo při vynucených přistáních raněných letců ve vševojskovém týlu, když letecká zdravotnická zařízení jsou příliš vzdálena.

Jeví se tu opět potřeba součinnosti se zdravotnickou službou vševojskovou, a to jak v otázkách odsunů, tak i léčebné péče. Součinnosti je třeba i v otázkách zdravotnického průzkumu a protiepidemických opatření, v otázkách zásobování zdravotnickým materiálem. Velice častá součinnost bude mezi vševojskovou armádou a leteckou technickou divisí, někdy i mezi letištním praporem a střeleckou divisí, v jejímž týlu je letištní prapor umístěn.

Ochranu a obranu svých zařízení a prostorů činnosti provádí letectvo především vlastními prostředky. U každého obsazeného letiště musí být organisována kruhová obrana proti pozemním útokům a protiletecká obrana proti útokům vzdušným. Obranu organisuje a řídí velitel letiště, pomocníkem je mu velitel letištního praporu. Není-li na letišti letecký pluk, organisuje obranu letiště sám velitel letištního praporu. Pro obranu zvlášť důležitých letišť a prostorů rozmístění letectva přiděluje velitel frontu (po případě i vševojskové armády) posilové prostředky protiletadlové obrany. Je nutno mít na zřeteli, že protivzdušná a pozemní armáda je zahrnuta do celkového systému obrany vojskového, armádního a frontového týlu pozemního vojska, a proto tu bude nutná také součinnost nejenom v otázkách poskytnutí pomoci při napadení letišť a zařízení letectva nepřitelem, ale i v otázkách provádění preventivních opatření, jako je odsun civilního obyvatelstva z prostorů letišť a zařízení letectva, střežení neobsazených letišť a ploch vhodných k vysazení nepřátelských výsadků.

Účinným prostředkem ochrany je maskování, které letectvo provádí jednak na nově budovaných letištích od začátku jejich budování, na používaných letištích maskováním bojové techniky a zařízení letišť, dále zřizováním klamných letišť, jako neoddělitelných prvků letištních uzlů, podle nařízení velitele letecké armády v souhlase s rozkazem velitele frontu pro zastírání.

Letectvo se může účastnit i operačního zastírání tím, že na stanovených směrech předstírá výstavbu letišť (na příklad prostým rozoráním pravidelných pásů v terénu), zřizuje klamná letiště s občasným skutečným leteckým provozem, účastní se svými dopravními prostředky klamných vševojskových přísunů a převozů.

IV. Závěr

Organisace a činnost leteckého týlu proti týlu pozemního vojska vyznačuje se řadou zvláštností a odlišností. Útvary a svazky leteckého týlu jsou v mnohých směrech zabezpečování bojové činnosti letectva odkázány na pomoc orgánů, útvarů a zařízení vojskového a operačního týlu. Proto je nezbytné, aby k úspěšnému splnění úkolů letectva, které jsou neoddělitelnou součástí úkolů pozemního vojska, byla rozvíjena

nepřetržitá a těsná součinnost mezi týly letectva a týly pozemního vojska.

Základní podklady pro tuto součinnost vydává náčelník týlu frontu po vyslechnutí návrhů a požadavků náčelníka týlu letecké armády. Součinnost, počínaje týlem frontu a letecké armády, bude se dále rozvíjet mezi týlem vševojskové armády a leteckou technickou divisí a mezi týlem střelecké divise (sboru) a letištním praporem. Situace si zpravidla vynutí, aby zejména na stupni front a vševojsková armáda vysílal náčelník týlu letecké armády a velitel letecké technické divise svého styčného důstojníka (nebo týlovou operační skupinu) s pojítky do štábu týlu příslušného svazu.

Polní řád československé lidové armády (divise, sbor) v čl. 203 přímo ukládá náčelníkovi týlu sboru (divise) konkrétní úkoly pro zabezpečení práce leteckých týlových útvarů, které jsou podkladem pro organisování součinnosti nejenom na stupni vojskového, ale i operačního týlu.

Součinnost mezi leteckým týlem a týlem pozemního vojska se bude mimo to rozvíjet zejména v těchto otázkách:

1. Vyhrazení prostorů pro rozvinutí letištní sítě.
2. Zabezpečení zásobovací soustavy leteckého týlu (vyhrazení komunikací, vyčlenění zásobovacích a vykládacích stanic, sladění provozu na společně využívaných komunikacích).
3. Zdravotnického zabezpečení (po stránce léčebně odsunové a hygienicko-epidemiologické).
4. Zásobování letectva vševojskovým materiálem.
5. Technického zabezpečení (výpomoc pozemního týlu při opravách vševojskové techniky a materiálu letectva).
6. Těžby z místních zdrojů.
7. Obrany a ochrany prostorů jednotlivých letišť.

OPERAČNÍ A BOJOVÁ PŘÍPRAVA

[ZA SPLNĚNÍ ZVÝŠENÝCH ÚKOLŮ V OPERAČNĚ TAKTICKÉ PŘÍPRAVĚ VE VÝCVIKOVÉM ROCE 1954/1955]

(Poznátky z operační přípravy ve výcvikovém roce 1953/54)

Major Břetislav Šnobl

X. sjezd Komunistické strany Československa na svých zasedáních jednal též o otázkách výstavby naší lidové armády. Soudruh ministr národní obrany generál armády Alexej Čepička zhodnotil ve svém diskusním příspěvku výsledky, kterých bylo dosaženo při zvyšování obrany-schopnosti našeho státu, a rovněž zhodnotil výsledky dosažené v operační přípravě. Prohlásil, že velitelé a štáby naší armády dosáhli velkého pokroku v operační přípravě, která je nyní organisována plánovitě na základě osvědčených method školení velitelů a štábů Sovětské armády.

Zejména v tomto výcvikovém roce bylo dosaženo významného zlepšení operační přípravy. Díky pomoci Sovětské armády, která nám dává své bohaté zkušenosti zevšeobecněné v jejich řádech a předpisech, bylo umožněno vydávat tyto nové řády a předpisy i v naší armádě. Jejich studium a zvláště cvičení podle nich prováděná přispěla rozhodujícím způsobem ke zkvalitnění operační přípravy našich velitelů a štábů.

Předpis o protiatomové ochraně a řada poznatků o použití atomové zbraně nám umožnila provádět cvičení za oboustranného použití atomových zbraní. Tím byly položeny základy pro další rozvíjení operačních znalostí v nových podmínkách. Velitelům a štábům bylo ukázáno, jak je třeba správně hodnotit význam a použití atomové zbraně, že je nesprávné podceňovat její význam a domnívat se, na základě špatného hodnocení výrobních možností, že atomové zbraně bude moci být použito jen ve velmi omezeném rozsahu a že tedy válka bude proto vedena starým způsobem. A stejně tak je nesprávný opačný závěr, že použití atomové zbraně znamená konec všech dosud platných zásad vedení operace (boje) a že se použití atomové zbraně stává jediným rozhodujícím činitelem vítězství. Většina velitelů a štábů pochopila, že stalinská poučka o pěti trvale působících činitelích, rozhodujících o vítězství nejen zůstává v platnosti i při použití atomové zbraně, ale že jejich význam v nových podmínkách ještě vzrůstá.

Rovněž tak hlavní operačně taktické zásady zůstávají dále platné. Je však třeba si je důkladněji osvojit, aby jich mohlo být správně používáno v souhlase s požadavky, které přináší použití atomových zbraní.

Nemůžeme se proto spokojit dosaženými výsledky v operační přípravě a pouhou snahou odstranit jen zjištěné nedostatky. Je třeba rozvinout všechny metody operační přípravy a zaměřit je k hlubokému osvojení si všech operačně taktických zásad za oboustranného použití atomových zbraní.

Úkoly, které máme splnit ve výcvikovém roce 1954/55, jsou nařizeny Směrnicemi pro operační přípravu. Jako hlavní úkol je stanoveno studovat základní druhy boje při použití atomových zbraní. Tyto úkoly jsou nemalé a k jejich splnění bude třeba vynaložit ještě větší úsilí než v minulém výcvikovém roce.

Rozbor mezinárodní politické situace a zejména úsilí imperialistů znovu vyzbrojit západní Německo a urychlit přípravy nové světové války nás musí mobilisovat k jejich úspěšnému splnění.

Zajistit tempo útočné operace v nových podmínkách

Srovnáme-li průběh operací za první a druhé světové války, vidíme, že se jejich tempo podstatně zvýšilo. Rozhodující vliv na zvýšení tohoto tempa mělo nové technické vybavení armád a v důsledku toho provedené organizační změny. Vedení operací za oboustranného použití atomových zbraní klade požadavky na zajištění dalšího a podstatného zvýšení tempa útočných operací.

Použití atomové zbraně umožňuje zničit a umlčet nepřítele na velkých prostorech a vytvořit tak mezery v nepřátelské sestavě. Tím vznikají výhodné podmínky pro použití tankového a mechanisovaného vojska v prvním sledu a pro jejich rozhodný a rychlý postup. Správné využití účinků atomové zbraně střeleckými a tankovými a mechanisovanými svazky umožňuje zvýšit tempo již v hlavním pásmu nepřátelské obrany na 3 až 4 km za hodinu. Jestliže jsme v normálních podmínkách počítali s tempem asi 2 km za hodinu, dosahujeme nyní asi dvojnásobku.

Použití atomové zbraně klade však vyšší požadavky na vojska nejen v průběhu operace, ale již při její přípravě. Je třeba zejména dosáhnout zkrácení doby potřebné k plánování a organizaci útočné operace. Toho lze dosáhnout především mechanisací zemních prací při budování výchozího položení k útoku, zjednodušením a zmenšením počtu štábních dokumentů a zejména těsnějším stykem štábů s vojsky.

K zajištění vysokého tempa má veliký význam volba směru hlavního úderu a soustředění sil k provedení průlomu ve zvoleném úseku. Směr hlavního úderu je třeba volit na základě stejných zásad jako v normálních podmínkách, po důkladném ujasnění úkolu, úlohy a místa armády ve frontové operaci a po zhodnocení situace, na slabé místo taktické hloubky nepřátelské obrany a tak, aby vedl k vytvoření výhodných podmínek k obklíčení a ničení nepřítele. Zkušenosti z jednoho cvičení v roce 1954, kdy cvičící armáda prováděla obklíčení většího uskupení v součinnosti se sousedem a vzdušným výsadkem, ukázaly, že nesprávně zvolený směr hlavního úderu znesnadňuje uskutečnění obklíčení.

Obklíčení a zničení nepřítele, které je cílem operací, musí být zajištěno dokonalým plánováním již v přípravném období, neboť jedině tak budou mít podřízení velitelé jasno o úloze svých svazků při provádění obklíčení a budou moci rozhodně a iniciativně působit k jeho uskutečnění a tím zabezpečit rychlé tempo operace. Proto je nutno určit síly a prostředky, které vyjdou na vnitřní a které na vnější obklíčovací okruh. Při jednom velitelsko-štábním cvičení prováděném vyšším svazkem bylo to při plánování obklíčení nepřátelského uskupení opominuto. To způsobilo, že velitelé svazků, kteří měli rozvíjet průlcm k provedení obklíčení v součinnosti s pravým sousedem, neměli jasno o svých úkolech, a nemohli proto rozhodně a rychle k uskutečnění obklíčení působit.

K zabezpečení vysokého tempa je třeba též novým tvůrčím způsobem používat předsunutých odřadů. Jestliže jsme v normálních podmínkách často tvořili předsunuté odřady ze střeleckých jednotek zesílených tanky a ostatními druhy vojsk, budou za použití atomových zbraní do předsunutých odřadů určovány hlavně tankové a tankosamohybné jednotky

v síle až pluku, dále ženijní a chemické jednotky, protiletadlové dělostřelectvo a v některých případech i pěchota na obrněných transportérech. Velitelem předsunutého odřadu bude zpravidla velitel tankové jednotky. Nebudou tvořeny až v průběhu boje jako v normálních podmínkách, nýbrž budou připraveny již při zahájení zteče za čelními sledy, aby po zdolání prvního postavení nepřátelské obrany mohly vyrazit vpřed. Bude-li použito atomových zbraní na první postavení, bude účelné mít předsunuté odřady již v prvním sledu, tak jak tomu bylo při cvičení s vojsky „954“ při použití tankového pluku mechanisované divise.

S otázkou tempa těsně souvisí příprava komunikací a udržení pořádku na nich. Proto již při volbě útočných pásem je třeba přihlížet k tomu, aby svazky měly pro svou techniku dostatek výkonných komunikací. Ženijním jednotkám je třeba stanovit konkrétní úkoly k provedení úprav komunikací, k odstranění zátarasů a k zřízení objížděk. Při rozhodování o využití komunikací je třeba důkladně zvážit jejich průchodnost místy, která by mohla ohrozit udržení rychlosti přesunu a učinit potřebná opatření k jejich překonání. To bývá často opominuto hlavně při plánování zasazení druhého sledu. Má to pak za následek, že se divise druhého sledu nedostane v plánovaném čase na čáru zasazení a že musí dojít i k zdržení pohybu armádní rychlé skupiny a tím k vážnému snížení plánovaného tempa operace.

K udržení pořádku na komunikacích je třeba organisovat pořádkovou službu. To však dosud štáby neprovádějí a omezují se jen na organisaci regulační služby. Pořádková služba však má rozsáhlejší úkoly než jen regulaci pohybu. Dbá na zachovávání pořádku v prostorech soustředění, za přesunu a zejména na dodržování maskovacích opatření. Bude třeba, aby si naši velitelé a štáby dokonale osvojili ustanovení Předpisu pro polní službu štábů čs. lidové armády o organisaci pořádkové služby a naučili důstojníky a jednotky prakticky plnit úkoly pořádkové služby.

Velký význam pro udržení a narůstání vysokého tempa má nepřetržitost bojových akcí. Lze ji dosáhnout především bojem v noci. Nepřítel využívá zpravidla noční přestávky k provedení přeskupení, k organisování obrany na výhodných čarách a zejména k přísunu operačních záloh. Je proto důležitým předpokladem narušení této jeho činnosti a tím zabezpečení dalšího rozvíjení úspěchu, noční činnost útočníka. Je však třeba, aby nejen střelecké svazky pokračovaly v útoku, ale též dalekonosné dělostřelectvo a letectvo musí zabraňovat přesunům nepřítele, zejména údery na komunikační uzly, soutěsky a přepravy v hloubce nepřátelské obrany. Velitelé musí proto včas vydávat vojskům pokyny pro činnost v noci, k čemuž jim musí štáby dát dostatečné podklady, zejména získáním potřebných zpráv o situaci. Velitelé svazků a útvarů nesmějí pasivně čekat na pokyny od nadřízeného velitele a sami musí iniciativně pokračovat v plnění svých úkolů v noci. V opačném případě je nepříteli dána možnost, aby zorganizoval obranu a upevnil tak své postavení.

Při zajišťování vysokého tempa je nutné si též uvědomit, že nepřítel je silný a technicky dobře vybavený a že se pasivně nenechá bít. Aby velitelé mohli správně předvídat činnost nepřítele a včas činit rozhodnutí k provedení protiztečí a protiúderů, musí mít o něm zprávy. Proto je třeba provádět dokonalý a hluboký průzkum nepřítele, a to nejen na směru hlavního úderu, ale i na krocích a na pasivních úsecích fronty. Aby mohli úspěšně čelit jakékoli nepřátelské činnosti, musí stále pama-

tovat na to, aby měli k dispozici zálohy. Význam záloh všech druhů při použití atomových zbraní zvlášť vzrostl.

Záloh bude třeba používat tvůrčím způsobem vždy podle konkrétní situace. Tak na př. získáme-li zprávy o nepříteli, že má své zálohy umístěny na příčném postavení tak, že jsou připraveny v krátké době po vyražení útoku provést protizteč, bude třeba vést protitankové zálohy ihned za prvním sledem útočících vojsk. Při jednom letošním cvičení vyššího svazku se stalo, že za půl hodiny po vyražení útoku provedl nepřítel tankovým a mechanisovaným plukem protizteč na sbíhavých směrech. Poněvadž však to velitel útočícího svazku předvídal a přemísťoval proto dělostřeleckou protitankovou zálohu a protiletadlové kanony ihned za prvními sledy, podařilo se mu protizteč bez větší ztráty času odrazit.

K zabezpečení vysokého tempa je třeba naučit velitele dovedně používat úderů letectva a palby dalekonosného dělostřelectva proti nepříteli připravujícímu protizteč nebo protiúder, na nepřítele provádějícího odchod, spěšně zaujímajícího obranu a zejména na podporu předsunutých odřadů, tankových a mechanisovaných svazků a na podporu vzetí obranných pásem z chodu, ovládnutí přechodů přes vodní překážky a horské soutěsky. Při použití letectva je třeba předvídat jeho zásahy a dát mu včas úkoly.

Při jednom letošním velitelsko-štábním cvičení opomenul jeden velitel vyššího svazku stanovit včas úkoly letectvu. Tak se stalo, že divise druhého sledu byla zasazena bez letecké podpory, což velmi znesnadnilo její zasažení a boj. Tempo útoku tím bylo značně zpomalen.

K dosažení vyššího tempa operace (boje) používá se v nových podmínkách v daleko větší míře než dosud výsadkových jednotek. Jejich použití není omezováno jen na obsazení důležitých objektů v operační hloubce. Používá se jich i v taktické hloubce obrany nepřítele k obsazení důležitých komunikačních uzlů, přechodů přes řeky, úseků obranných postavení, nepřátelských palebných postavení atomového dělostřelectva a p. Je třeba široce používat výsadků v síle roty, praporu nebo pluku v přímé součinnosti s útočícími vojsky a naučit velitele a štáby střeleckých a mechanisovaných svazků těsné součinnosti s výsadky.

Prudký spád boje za použití atomových zbraní svádí často velitele a štáby k tomu, že řčí jen úkoly vševojskové a nevěnují pozornost materiálně technickému zabezpečení operace (boje). Je stále ještě mnoho velitelů, kteří ve svých rozhodnutích opomíjejí týlové otázky. Jestliže při cvičeních v míru velitelé a štáby nevidí vždy konkrétní následky zanedbávání materiálně technického zabezpečení, je třeba zdůraznit, aby si velitelé dobře uvědomili, že ve válce nedostatky střeliva, pohonných hmot anebo špatné zdravotnické zabezpečení mohou často i při jinak správném rozhodování velitelů a při výborné bojové morálce vojsk vést k velkým ztrátám a často i k nezdaru útočné operace.

Zabezpečit nepřetržité velení a spojení

Při vysokém tempu operace je jedním z důležitých prvků rozhodujících o udržení tempa umění zabezpečit nepřetržité velení. Téměř všechna letošní cvičení ukázala, že si naši velitelé a štáby toto umění ještě neosvojili ani při normálních podmínkách vedení operace (boje). Za použití atomových zbraní je ještě důležitější získávat rychle údaje o situaci, tvůrčím způsobem předvídat vývoj událostí, rychle se rozhodovat a rozhodnutí včas doručovat vojskům, nepřetržitě řídit činnost vojsk ve složité

a rychle se měnící situaci a zasazovat jednotky do boje v co nejkratší době.

Ke splnění těchto důležitých úkolů je třeba především zajistit neselhávající spojení. I když dosavadní pojítka plně nevyhovují vedení operace (boje) v nových podmínkách, je třeba si osvojit umění dovedně jich využívat. Zejména je třeba uplatňovat důsledně zásadu, že hlavním pojítkem v útoku je radio, a rozvinout ve větším rozsahu použití směrových pojítek. Jednou z příčin ztráty spojení bývá nesprávné rozmístění pojítek a podceňování otázek spojení při organizaci boje (operace).

Na příklad při jednom ze cvičení vyššího svazku v letošním roce nebyl k organizaci součinnosti přizván náčelník spojení a otázky organizace velení nebyly při ní vyřešeny. Tím se stalo, že nařízení pro radiové spojení zpracované náčelníkem spojení neodpovídalo rozhodnutí velitele svazku. Při vedení boje pak nebylo zajištěno spojení a tím ani velení.

Jednou z nejčastějších příčin ztráty spojení a velení je nedodržování zásad při přemísťování VS a VP. Zejména nebývá účelně volena doba k přesunu na nové VS, VP a vlastní přesun je prováděn neorganizovaně a proto pomalu.

K čemu vede ztráta spojení při přemístění VP, ukáží na příkladu z jednoho letošního cvičení. Velitel sboru při organizaci zasazení druhého sledu pozdě zaujal novou pozorovatelnou a ztratil spojení s veliteli divisi prvního sledu. Následek toho byl, že zasazení divise druhého sledu bylo provedeno opožděně, bez organizace krátké součinnosti; nebyla vytvořena dělostřelecká skupina této divise; nebyla zabezpečena letecká podpora; došlo k narušení součinnosti a tím se stalo, že velitel střelecké divise prvního sledu organizoval útok na druhé pásmo nepřátelské obrany a vůbec nevěděl, že současně v jeho pásmu je zasazována divise druhého sledu.

Rovněž další zásada Předpisu pro polní službu štábů, týkající se přemísťování VS a VP, není důsledně uplatňována. Štáb musí včas hlásit nadřízenému štábu a včas informovat štáby podřízených a spolupůsobících svazků o místě nového VS (VP), o době a ose přesunu na toto místo, o odchodu velitele nebo náčelníka štábu z dřívějšího VS (PV) a o jejich příchodu na nové VS (VP).

Právě tak málo je vžita zásada, aby velitel před zahájením přesunu na novou VP vydal náčelníkovi štábu potřebné pokyny pro velení vojskům a podobně při přesunu VS náčelník štábu náčelníkovi operačního oddělení.

Častým nedostatkem též je, že důstojník ponechaný na starém VS k přejímání hlášení a nařízení (v nutných případech se tato permanence ponechává též na staré VP) nemá potřebné pomůcky k utajení velení pro jejich převzetí nebo nemá dostatek schopností pro rychlou práci s těmito pomůckami.

Nežádoucí dochází ke ztrátě velení též vinou nadřízeného velitele, který při vedení boje povolá podřízené velitele svazku (útvary) na svoji VP. Tak došlo ke ztrátě velení na několika cvičeních, když nadřízení velitelé prováděli v průběhu boje krátkou organizaci součinnosti, na kterou povolali velitele podřízených svazků.

K zajištění nepřetržitého velení je třeba též naučit štáby rychle získávat zprávy o situaci a dát veliteli včas podklady pro rozhodnutí. V článku plukovníka V. Kuznina „O kultuře v práci štábu“ poučuje veli-

tel armády náčelníka štábu svazku: „Kultura v práci kteréhokoli štábu se určuje nejen podle přesnosti zpracovaných štábních dokumentů, výraznosti jejich grafické úpravy a vojenského vyjadřování důstojníků štábu, což všechno má velký význam, ale především podle toho, jaká je organisovanost práce štábu, jak je štáb operativní a jak dovede rychle a pružně uskutečňovat vůli velitele při velení vojskům. Štáb musí být vždy pohotov dát veliteli spolehlivé zprávy o nepříteli a o vlastních vojskách a vždy být schopen pomoci veliteli správně se rozhodnout.“ (Krasnaja zvězda čís. 132 z 5. 6. 1954.)

Je třeba, aby si toto poučení zapamatovaly a podle něho jednaly i naše štáby, neboť většina letos provedených cvičení ukázala, že štáby dosud nejsou vždy hodnotnými pomocníky velitelů.

K zabezpečení nepřetržitého velení je tedy zejména nutné:

- v průběhu boje klást důraz na použití radiových a pohyblivých pojítek a při tom široce používat osobního styku prostřednictvím důstojníků štábu,
- správně organisovat rozmisťování a přemisťování VS a VP,
- skoncovat s nevšimavým postojem velitelů a štábů k otázkám spojení,
- zavést přísnou kázeň na spojovacích sítích,
- při ztrátě spojení s nadřízeným štábem iniciativně hledat způsoby, jak je obnovit, a nečekat, až toto spojení obnoví sám nadřízený štáb,
- neodvolávat velitele, když řídí rozhodující boj svých svazků (útvárů).

Zabezpečit včasné a organisované zasazování druhých sledů

Druhého sledu se zpravidla používá k rozvíjení úspěchu, ke zvýšení tempa útoku a prosazení vůle velitele ke splnění uloženého úkolu. Je proto třeba zajistit, aby jeho použití bylo správně plánováno, včas uskutečněno a zabezpečeno. Nesprávné použití druhého sledu často zpomaluje tempo operace a usnadňuje činnost obránci. Na př. při cvičení s jedním svazkem bylo plánováno použití divise druhého sledu na rozdrčení taktických záloh nepřítele, ačkoli při správném ujasnění úkolu a zhodnocení situace bylo třeba zasadit druhý sled svazku k rozvíjení úspěchu a k narůstání tempa útoku. Toto neúčelné použití druhého sledu by v dané situaci pomohlo nepříteli získat čas k zpevnění pásma sborových záloh a k přísunu operačních záloh.

Nejčastějším nedostatkem při používání druhých sledů při cvičeních ve výcvikovém roce 1953/54 bylo zpoždění při jejich zasazení. K tomuto zpoždění docházelo hlavně z těchto příčin:

- velitelé pozdě přemisťovali svoje VP, odtrhovali se od vcjsk, ztráceli přehled o situaci a proto se pozdě rozhodovali k zasazení druhého sledu,
- pozdním uvědoměním podřízených štábů o rozhodnutí velitele k zasazení druhého sledu, zaviněným ztrátou spojení,
- pozdním příchodem druhého sledu na čáru zasazení, způsobeným zatarasením os přesunu nebo nerozhodnou činností velitelů a zastavováním svazků (útvárů) při přesunu na čáru zasazení.

Ztráta spojení je též hlavní příčinou narušení součinnosti, což pak ve většině případů vede k neorganisovanému a nezabezpečenému zasazení druhého sledu.

Rozvíjet a zkvalitňovat metody operační přípravy velitelů a štábů

V tomto roce byla vydána řada nových řádů, předpisů a pomůcek. Některé z nich pojednávají o činnosti vojsk za použití atomových zbraní. K jejich osvojení bude třeba klást ještě větší důraz na samotnou přípravu. Zejména bude třeba, aby velitelé a náčelníci zabezpečili svým podřízeným čas k plánovitému studiu a soustavnou kontrolou se přesvědčovali, zda si nové řády a předpisy osvojují a uplatňují je v praxi.

Rovněž je třeba v širším měřítku používat operačně taktických letůček, které jsou často veliteli a štáby podceňovány, ačkoliv jsou jedním z nejlepších prostředků k prověření a zdokonalení přípravy velitelů a štábů.

Skupinová a velitelsko-štabní cvičení bude třeba provádět v nových podmínkách za oboustranného použití atomových zbraní a soustředit při nich úsilí k odstranění nejslabších míst v operační přípravě.

Zejména je třeba učit velitele a štáby řešit hlavní problémy na vrub podřízených, rozvíjet iniciativu a bojovat proti šablonovitému řešení, které je při použití atomových zbraní velmi nebezpečné.

Pro řešení všech úkolů v operačně taktické přípravě je třeba vymezit čas odpovídající podmínkám použití atomových zbraní. Na zpracování hlášení a rozhodnutí neponechat delší čas než čas odpovídající taktické situaci a učit štáby pracovat i za ztížených podmínek (v zimě, v dešti, v ochranných maskách a p.). Zvláště je třeba učit velitele a štáby organisovat součinnost v průběhu boje pod tlakem času pomocí krátkých výjezdů do terénu.

Zvláštní pozornost je třeba dále zaměřovat na řešení úkolů z chodu, zejména na zasazování druhých sledů a záloh, na ovládnutí obranných postavení v hloubce nepřátelské obrany a na násilný přechod vodních překážek.

Při organisaci zasazení druhých sledů a záloh je třeba věnovat pozornost otázkám dělostřeleckého a leteckého zabezpečení.

Malá pozornost byla doposud věnována otázkám střetného boje rychlých jednotek. Příliš často se při cvičeních rychlé jednotky vyhýbaly boji s nepřátelskými zálohami, což nasvědčuje tomu, že u mnohých velitelů a štábů jsou tendence k šablonovitému používání rychlých jednotek. Střetný boj je jedním z nejvážnějších momentů v průběhu operace, při kterém se rozhoduje o narůstání tempa operace a o úplném rozdrčení protivníka.

Řada cvičení ukázala nutnost naučit velitele a štáby dokonaleji organisovat přesuny s důrazem na udržení rychlosti a zachovávání zásad utajení. Zvláště při zaujímání výchozího položení k útoku je třeba naučit štáby provádět všechna potřebná opatření, která by znemožnila protivníkovi odhalit náš zámysl. To je první předpoklad, chceme-li předcházet napadení vojsk nahromaděných ve výchozím položení atomovými zbraněmi nepříteli.

Zabezpečení vojsk před účinky atomových zbraní klade náležitý požadavek na zrychlené provádění zemních prací. Proto se štáby musí naučit ve větším měřítku a dovedněji řídit využívání různých strojů pro zemní práce.

Jednou z hlavních otázek, ke které je třeba též zaměřit úsilí, je protivzdušná obrana. Bude třeba dokonale si osvojit znalost všech prostředků protivzdušné obrany, jejich takticko-technických dat, organisace a způsobu jejich použití, jejich součinnosti a manévru v průběhu boje.

Při protivzdušné obraně nelze řešit jen otázky obrany protiletadlovým dělostřelectvem a ponechávat zpracování plánů protivzdušné obrany dělostřelcům. Vševojskoví velitelé a štáby musí si plně osvojit znalosti organizace a činnosti hlásné služby, organizačního složení protiletadlových dělostřeleckých jednotek, použití letectva při protivzdušné obraně, součinnosti s hlásnou službou a jednotkami protivzdušné obrany státu a využívat k protivzdušné obraně ženijních opatření, zejména zemních prací a maskování. Protivzdušné zabezpečení musí organisovat vševojskové štáby v součinnosti s druhý vojsk.

Při protiatomové ochraně je třeba osvojit si zejména otázky radiologického průzkumu, kdo a jak jej provádí a jakým způsobem se využívá jeho výsledků. Zvláštní pozornost bude třeba věnovat vyhlásování protiatomového poplachu, aby varovný signál rychle pronikl ke každému vojákovi.

K zabezpečení nepřetržitého velení musí se naši velitelé a štáby naučit mistrně využívat radia a pohyblivých pojítek a rychle používat pomůcek utajeného velení. V nových podmínkách je třeba naučit štáby též funkci záložních VS, úkolům části operační skupiny, která je obsazuje, a prakticky procvičit přenášení velení z VS na záložní VS.

V práci štábů je nutno zvýšit zejména organisovanost práce. K tomu je třeba, aby náčelníci oddělení vydávali včas a konkrétní pokyny pro činnost svých podřízených, aby je při práci kontrolovali a jim pomáhali. Vyšší organizace práce lze dosáhnout lepší součinností mezi odděleními štábu. K tomu je třeba, aby oddělení znala nejen své úkoly a činnost, ale též činnost a úkoly druhých složek. Tím bude lépe chápat jejich požadavky a lépe uskutečňovat součinnost.

Důležitým úkolem v práci štábu je zvýšit náročnost na všechny pracovníky a podřízené štáby. Příslušníci štábů se musí naučit pracovat ekonomičtěji a stručněji. Musí se dosáhnout toho, aby se štáby naučily plnit úkoly s menším počtem pracovníků než dosud.

K zajišťování těchto úkolů bude třeba dále rozvíjet úspěchy dosažené ve spojování politické práce s konkrétními úkoly operační a bojové přípravy. Zvláště útvarové a dílčí organizace pomohou k splnění všech těchto velkých úkolů, když ještě cílevědoměji zaměří svou činnost k zajišťování plnění úkolů operační přípravy a rozvinou aktivitu všech příslušníků důstojnického sboru k zdokonalování všech method operační přípravy.

Prameny:

1. Předpis pro polní službu štábů čs. armády (návrh),
2. Článek plukovníka V. Kuznina, „O kultuře v práci štábů“ (Krasnaja zvezda čís. 132 z 5. 6. 1954),
3. Poznátky z cvičení v roce 1954.

SOVĚTSKÁ VOJENSKÁ PEDAGOGIKA — JEJÍ PŘEDMĚT A ÚKOLY

Major Josef Král

1. Sovětská armáda náš vzor; soudruh Stalin o úkolech velitelského sboru v poválečném údobí

Náš pracující lid pod vedením KSČ postavil před velitelský sbor naší lidově demokratické armády velmi důležitý a odpovědný úkol, vybudovat po vzoru slavné Sovětské armády novou, vysoce bojeschopnou armádu, která by byla s to po boku branných sil SSSR a všech lidově demokratických států odrazit každý útok imperialistů na naše mírumilovné národy, každý pokus o ničení našich budovatelských úspěchů. Západní imperialisté by si přáli, aby SSSR a lidově demokratické státy byly slabé a bezbranné. Ovšem s tímto názorem SSSR a lidově demokratické státy nemohou souhlasit a jsou připraveny postavit se útočníkům v plné výzbroji a pohotovosti.

Žádný ze států tábora socialismu a demokracie si nepřeje válku. Sovětský svaz, vůdčí síla tohoto tábora, od samého počátku svého vzniku, počínaje dekretem o míru v r. 1917, bojoval za mír mezi národy. Všecká činnost SSSR a států budujících socialismus se rozvíjí ve znamení politiky míru, mírové budovatelské práce, ve znamení přátelství mezi národy. Zájmy Sovětského svazu, učí nás soudruh Stalin, jsou neoddělitelné od věci míru na celém světě. SSSR a lidově demokratické státy vycházejí v této své politice z názoru, že je možné mírové soužití dvou různých hospodářských soustav. Je k tomu ovšem zapotřebí oboustranné vůle k spolupráci, ochoty plnit přijaté závazky, zachovávat zásadu rovnoprávnosti a suverenity jiných států.

Projevem naprosté neznalosti síly Sovětského svazu jsou názory některých diplomatů a státníků kapitalistických zemí, kteří si vykládají tuto mírovou politiku SSSR a lidově demokratických států jako projev jejich slabosti. O síle a kvalitě Sovětské armády se každoročně názorně přesvědčují diplomatictí zástupci západních kapitalistických států, když přihlížejí mohutným přehlídkám branných sil, pozemních i leteckých, na Rudém náměstí v Moskvě a při přehlídkách branných sil lidově demokratických států.

Soudruh Pervuchin ve svém projevu k Velké říjnové socialistické revoluci poukázal velmi výstižně na sílu Sovětské armády. Soudruh Pervuchin řekl:

„Veliký ruský spisovatel Alexej Maximovič Gorkij napsal, že odvážil-li se evropští kapitalisté, až už definitivně zešilejí strachem před nevyhnutelnou budoucností, přece jenom poslat proti nám své hordy, je třeba, aby je uvítal takový úder slovem i skutkem na jejich hloupé hlavy, který by byl posledním úderem do tupé palice kapitálu, úderem, který ho smete do hrobu, ježž mu právě včas přichystaly dějiny. A tak tomu bude, odvážil-li se agresori přepadnout naši zemi.“ (RP, 8. 11. 1952, str. 4.)

Zárukou toho je síla Sovětské armády stojící pevně na strážní míru, zárukou toho je současně stále rostoucí síla naší armády a branných sil lidově demokratických států.

Příkladem a vzorem pro budování naší nové armády je nám Sovětská armáda, naše osvoboditelka, armáda prvního socialistického státu na světě, armáda budovaná na základech učení Marxe, Engelse, Lenina a Stalina.

Sovětská armáda prošla slavnou cestou bojů a vítězství. Všechna její historie, jak nás učí soudruh Stalin, je živým příkladem hrdinství, bezmezné služby vlasti a skvělého plnění vojenských povinností. Sovětská armáda vyrostla a zakalovala se v bojích s nepřáteli sovětské moci; bila svého nepřítele v letech občanské války a intervence, mohutným úderem odpovídala na provokace japonských imperialistů v údobí mezi první a druhou světovou válkou v rajonu Chasan a řeky Chalchin-Gol, rozbila na hlavu armádu fašistického Německa, Japonska a jejich satelitů, a získala si tím lásku pracujících celého světa. Přístavní dělník ve Francii, Itálii, stejně jako černošský dělník z afrických neb amerických plantáží vidí v ní svou armádu, armádu osvoboditelku.

Sovětská armáda pod přímým vedením soudruha Stalina a vojevůdců stalinské školy získala v bojích s nepřáteli takové zkušenosti, jaké nemá žádná jiná armáda na světě. Naším úkolem je studovat a osvojovat si tyto zkušenosti, jestliže se chceme přiblížit svému vzoru, Sovětské armádě, jestliže chceme být jejím důstojným spojencem.

Ještě do nedávna se škůdci a záškodníci v naší armádě, jako byl Reicin a jeho společníci, všemožně snažili zabránit přijímání sovětských zkušeností. Bdělostí a ostrážitostí naší strany byla tato banda včas odhalena a zneškodněna a naše armáda vykročila směle po cestě přejímání a osvojování sovětských zkušeností, sovětské vojenské vědy. Od odhalení těchto zrádců bylo dosaženo značných úspěchů ve výstavbě branných sil našeho pracujícího lidu. Základem práce každého příslušníka našeho velitelského sboru se staly zkušenosti Sovětské armády.

Ministr národní obrany generál armády Alexej Čepička ve svém projevu ve Vojenské akademii řekl:

„Okolnost, že velitelský sbor ve svém celku přistoupil k houževnatému osvojování si zkušeností Sovětské armády, se stala rozhodujícím činitelem při odstraňování všech nedostatků a slabin. Díky tomu je dnes naše armáda bojeschopná a připravena vítězně odrazit jakýkoliv útok.

Bylo by ovšem největší chybou domnívat se, že dnešní stupeň bojeschopnosti armády je konečný. Vybudovat prvotřídní, vysoce bojeschopnou armádu vyžaduje mimo jiné také určité doty. Nutno přiznat, že bylo učiněno jen to nejnutnější, že vlastně byly položeny základy k tomu, aby se naše armáda mohla vydat směle na cestu k nejvyšší bojeschopnosti, k vojenskému mistrovství, jaké představuje nepřemožitelná Sovětská armáda.“ (Generál armády Alexej Čepička: Za další upevnění bojové pohotovosti naší armády, str. 18.)

Je tedy naší hlavní povinností ještě důkladněji se seznamovat se stalinskou vojenskou vědou, se zkušenostmi Sovětské armády a používat jich při výchově a výcviku podřízených.

Seznamovat se a učit se stalinské vojenské vědě ovšem neznamená seznamovat se pouze se zásadami a způsoby organizace a vedení bojů, operací, strategických operací a s jejich politickým a materiálním zajištěním, ale znamená to také osvojovat si způsoby, jak tyto vědomosti předávat svým podřízeným, jak učit a vychovávat své podřízené.

V rozkaze čís. 8 ke Dni Sovětské armády dne 23. února 1946 věnoval soudruh Stalin zvláštní pozornost potřebě naučit se učit své podřízené.

„Od důstojnického sboru se nyní jako ještě nikdy před tím vyžaduje umění dobře učit a vychovávat podřízené. V letech války důstojníci a generálové Sovětské armády dobře ovládli mistrovství řízení vojsk na bitevním poli. Nyní všichni důstojníci a generálové musí dokonale ovládnout mistrovství výcviku a výchovy vojsk v míru.“ (Překlad autora.)

Tento úkol daný soudruhem Stalinem po Veliké vlastenecké válce Sovětské armádě je i úkolem našeho velitelského sboru.

V Sovětské armádě všechny zkušenosti s výchovou a výcvikem armád v mírových podmínkách byly důkladně prostudovány a na základě pečlivého vědeckého rozboru byly zpracovány v jediný celek tvořící základ sovětské vojenské pedagogiky.

2. Sovětská vojenská pedagogika jako věda. Struktura sovětské pedagogiky

Sovětská vojenská pedagogika je věda o výchově a výcviku příslušníků ozbrojených sil Sovětského svazu, o jejich přípravě k uvědomělé, aktivní a dovedné obraně a k boji za komunismus.

Předmětem studia sovětské vojenské pedagogiky je proces bojové a politické přípravy vojsk Sovětské armády.

Sovětská vojenská pedagogika je organickou částí stalinské vojenské vědy. Když soudruh K. J. Vorošilov ve své práci „Geniální vojevůdce Veliké vlastenecké války“ rozbírá obsah pojmu „stalinská vojenská věda“, uvádí jako jednu její část organizaci a přípravu vojsk. Říká:

„... stalinská vojenská věda současně s čistě vojenskými prvky — strategií, operačním uměním, taktikou, organizací a přípravou vojsk — obsahuje i souhrn sociálně politických, ekonomických a morálních faktorů v jejich celku, ...“ (Vorošilov, Stalin a branné síly SSSR, str. 68. Překlad autora podle ruského textu.)

Vidíme tedy, že i příprava vojsk, a tím i věda studující otázky a problémy této přípravy, t. j. vojenská pedagogika, je součástí stalinské vojenské vědy.

Sovětská vojenská pedagogika je současně odvětvím všeobecné pedagogiky, je speciální pedagogikou studující a racionalisující proces bojové a politické přípravy vojsk. Proto základní poznatky týkající se výchovy a výcviku (výuky) čerpá vojenská pedagogika ze všeobecné pedagogiky a na druhé straně některé zkušenosti získané vojenskou pedagogikou stávají se předmětem studia všeobecné pedagogiky, pomáhají rozvoji všeobecné pedagogiky. Vidíme zde tedy úzkou souvislost a spojení mezi všeobecnou pedagogikou jako mateřskou vědou a vojenskou pedagogikou, speciálním odvětvím všeobecné pedagogiky.

Methodologickou základnou sovětské vojenské pedagogiky je marxisticko-leninská filosofie, dialektický a historický materialismus. Kromě učení Marxe, Engelse, Lenina a Stalina o komunismu, řídí se sovětská vojenská pedagogika politikou a směrnicemi Komunistické strany Sovětského svazu a sovětské vlády ve vojenské oblasti, stalinskou vojenskou vědou, předpisy Sovětské armády a rozkazy ministra ozbrojených sil Sovětského svazu.

Sovětská vojenská pedagogika vznikla se vznikem Sovětského státu, se vznikem Sovětské armády, rozvíjela a rozvíjí se s rozvojem ozbrojených sil Sovětského svazu. Jejími zakladateli jsou V. I. Lenin a J. V. Stalin a jejich spolupracovníci a žáci: Frunze, Vorošilov, Bulganin, Vasiljevskij a jiní. To ovšem neznamená, že sovětská vojenská pedagogika

zavrhl a zavrhuje pokrokové pedagogické názory a myšlenky z doby před Velkou říjnovou socialistickou revolucí. Právě naopak, sovětská vojenská pedagogika přistoupila kriticky k dědictví v oblasti pedagogických názorů z dřívější doby, přepracovala je a přejala z nich to, co v nich bylo pokrokové. Tak na příklad pedagogické myšlenky a celý systém výcviku a výchovy vojsk velkého ruského vojevůdce Suvorova byl náležitě oceněn až za sovětského státu, byl prostudován sovětskými vojenskými pedagogy a stal se cenným vkladem pro sovětskou vojenskou pedagogiku. Totéž platí o pedagogických myšlenkách a názorech takových významných ruských vojevůdců, jak byl Petr Veliký, Rumjancev, Kutuzov a jiní.

Sovětská vojenská pedagogika jako všechny ostatní vědy má přísně třídní charakter, neboť pomáhá socialistickému státu, státu dělníků a rolníků v přípravě jeho vlastní armády, Sovětské armády. Sovětská vojenská pedagogika přímo a otevřeně prohlašuje, že je vědou třídní, vědou o komunistické výchově a výuce vojsk. Komunistický světový názor je názor komunistické strany, je názorem nejpokrokovější třídy současné společnosti, třídy dělnické. Sovětská vojenská pedagogika provádí politiku této třídy a její strany, politiku založenou na jediné správném a vědeckém světovém názoru, na dialektickém a historickém materialismu. Proto vojenská pedagogika jdoucí po linii a uskutečňující linii marxisticko-leninské strany je skutečnou vědou, neboť správně chápe objektivní zákonitosti všech jevů výchovy a výuky vojsk.

Pokud se týče struktury, sovětskou vojenskou pedagogiku tvoří:

všeobecný základ sovětské vojenské pedagogiky, určující pojem sovětské vojenské pedagogiky, její předmět a úkoly, vysvětlující základní pojmy této vědy, její třídní charakter, metody a p.;

teorie a praxe sovětské vojenské výuky, t. j. didaktiky, jejímž úkolem je studium vyučovacího procesu a na základě studia zlepšování a zdokonalování tohoto procesu, vytyčení a zevšeobecnění hlavních zásad vojenské výuky, vyučovacích metod a forem organizace výuky vojsk, určení obsahu vojenského vzdělání a vojenské výuky;

teorie a praxe sovětské vojenské výchovy, jejímž úkolem je studium, zlepšování a zdokonalování vojenského výchovného procesu, vytyčení a zevšeobecnění hlavních zásad, metod a organizačních forem vojenské výchovy, nejučinnějších při výchově vysokých morálně politických a bojových vlastností vojáka socialistické armády;

speciální didaktika, t. j. metodika jednotlivých vyučovacích předmětů, jejímž úkolem je na podkladě základních ustanovení všeobecné didaktiky vytyčení a zevšeobecnění nejvýhodnějších metod, organizačních forem a zásad výuky daného vyučovacího předmětu, podle jeho specifčnosti a rázu; mohou být tedy metodiky jednotlivých vyučovacích předmětů odlišné, ovšem hlavní jejich zásady budou společné, neboť všechny se opírají a vycházejí ze všeobecné didaktiky;

organizace, plánování a řízení učebně výchovného procesu, které provádějí vojenská velitelství všech jednotek a vojenských škol, jejich školské orgány a složky;

historie vojenské pedagogiky, mající za úkol dát správnou představu o vývoji vojensko-pedagogických názorů, ukázat na závislost vojenské výchovy a nauky na různých společenských formacích a využít principů a názorů, majících význam i v dnešní době při výchově a výuce armády.

3. Základní prvky sovětské vojenské pedagogiky

Základními prvky sovětské vojenské pedagogiky jsou vojenská výchova, vojenské vzdělání a vojenská výuka (vyučování).

Pod pojmem vojenské výchovy Sovětské armády a rovněž i naší armády je třeba vidět v procesu bojové a politické přípravy příslušníků armády vše to, co je spojeno s vytvářením a prohlubováním a rozvojem vysokých morálně politických a bojových vlastností nového socialistického vojáka. Můžeme tedy říci, že vojenská výchova je cílevědomá, plánovitě v celém životě armády prováděná práce, zajišťující vytváření, prohlubování a rozvoj vysokých morálně politických a bojových vlastností všech příslušníků armády, nepostradatelných pro vojáka socialistického státu.

Úkolem vojenské výchovy je vychovávat žádoucí morálně politické a bojové vlastnosti příslušníků armády. To znamená především vytvářet a prohlubovat a rozvíjet u příslušníků armády světový komunistický názor a hlubokou víru ve správnost našeho díla a ve vítězství komunismu na celém světě.

Je zapotřebí vychovávat příslušníky v duchu socialistického vlastenectví, v duchu hrdosti na pokrokové tradice, na vojenské tradice, v duchu hrdosti na pokrokové národní a vojenské tradice Sovětského svazu a lidově demokratických států, v duchu hrdosti na naše spojení s nepokrokovější armádou na světě, se Sovětskou armádou a armádami lidově demokratických států. Úkolem vojenské výchovy je vychovávat lásku ke své vlasti, k Sovětskému svazu, k pracujícím celého světa, vychovávat lásku k naší vládě a komunistické straně.

Současně s tím je úkolem vojenské výchovy vychovávat u příslušníků armády hlubokou nenávisť k nepřítelům tákora socialismu, především k americkým a anglickým imperialistům, připravujícím novou světovou válku, vychovávat nenávisť k třídnímu nepříteli, ať již je u nás nebo za hranicemi našeho státu.

Vojenská výchova má přesvědčovat příslušníky armády a naučit je jasně vidět přednost socialistické hospodářské soustavy socialistické společnosti a jejího státního zřízení proti kapitalistické společnosti, jejímu hospodářskému a státnímu zřízení.

Úkolem vojenské výchovy je vychovávat vojáka správně chápajícího cíle a úkoly Sovětské armády, naší armády a ostatních lidově demokratických armád, vychovávat u vojáka vědomí vysokého významu a neporušitelnosti vojenské přísahy, pocit osobní odpovědnosti za obranu socialistické vlasti, vychovávat hlubokou víru v sílu a moc armád tákora socialismu, v sílu a moc Sovětské armády.

Vojenská výchova má dále za úkol vychovávat u všech příslušníků armády vysoký stupeň organizovanosti, pevnou železnou, ale uvědomělou vojenskou kázeň, neboť kázeň může být skutečně železná jen tehdy, vychází-li z osobního uvědomění všech příslušníků armády.

Úkolem vojenské výchovy je kromě toho vychovávat u příslušníků armády takové vlastnosti, jako je vysoká fyzická odolnost, aktivnost a iniciativa, chrabrost, hrdinství a pocit osobní odpovědnosti za přesné a včasné plnění všech úkolů.

Vojenská výchova se musí dále zaměřovat na vytváření a rozvíjení takových vlastností, jako je pravdivost, pocit vřelé vojenské družby a

vzájemné pomoci v těžkých momentech jak v boji, tak i v míru, pocit odpovědnosti za obranu svého velitele v boji.

Vojenská výchova má u příslušníků armády vytvářet a rozvíjet správný socialistický poměr k národnímu majetku, lásku ke své zbraní, vychovávat vysokou politickou a vojenskou bdělost a ostražitost a pocit odpovědnosti za zachování vojenského tajemství, za vysokou bojeschopnost celé své jednotky.

Úkolem vojenské výchovy rovněž je pěstovat a rozvíjet u všech příslušníků armády snahu neustále rozvíjet a prohlubovat své morálně politické a bojové vlastnosti, upevňovat a rozšiřovat své znalosti, snahu neustále se zdokonalovat.

Dalším ze základních prvků sovětské vojenské pedagogiky je vojenské vzdělání. „Vojenské vzdělání je souhrn získaných vědomostí ze základů sovětské vojenské vědy, dovedností a návyků uplatnit tyto vědomosti v praxi. Vojenské vzdělání zahrnuje vše to, co má vztah k studiu a osvojování vědomostí vojenské vědy, k získávání dovedností a návyků, získané vědomosti prakticky uplatňovat. Je vyjádřeno soustavou vědomostí z vojenské vědy, získáním dovedností a návyků správného využívání vědomostí neustálým rozvíjením na základě získaných vědomostí vojenských schopností a vyvíjením ušlechtilého úsilí plně postavit své schopnosti a vědomosti do služeb budování bojeschopné armády socialistického státu.

Výchova podřízených a získávání vojenského vzdělání podřízenými se uskutečňuje různými způsoby. Nejsoustavnějším a nejvíce organizovaným způsobem výchovy a vytváření vojenského vzdělání je vojenská výuka (vyučování). Vycvičit vojína znamená vyzbrojit ho vědomostmi sovětské vojenské vědy a vojenské techniky, vyzbrojovat ho dovednostmi a návyky jak nejlépe svých vojenských znalostí a bojové techniky prakticky používat, a kromě toho současně rozvíjet jeho morálně politické a bojové vlastnosti, které potřebuje jako voják socialistického státu.

Můžeme tedy říci: „Vojenská výuka je cílevědomá a organizovaná společná pracovní činnost důstojníka a podřízených vojáků (žáků), při níž se důstojník zaměřuje na předávání určitých vědomostí, dovedností a návyků svým podřízeným a na rozvíjení vysokých morálně politických a bojových vlastností u podřízených, které má mít příslušník armády socialistického státu.“

Podřízení si musí uvědoměle, aktivně a pevně osvojovat potřebné vědomosti, dovednosti a návyky a používat jich ve své každodenní praktické činnosti. Jinými slovy řečeno: „Vojenská výuka je cílevědomé a organizované uskutečňování úkolů vojenské výchovy a vojenského vzdělání.“

Ovšem pojmy vojenská výchova, vojenské vzdělání, vojenská výuka nemůžeme chápat odděleně, nýbrž jako pojmy těsně spojené, závislé jeden na druhém. Není na příklad možné oddělovat vojenskou výuku od vojenské výchovy a naopak, neboť učit vojska znamená současně i jejich výchovu a na druhé straně vychovávat znamená vytvářet nezbytné předpoklady pro úspěšnou, usilovnou výuku.

Vedoucí úlohu v přípravě vojsk zaujímá vojenská výchova. Náš pokrokový myslitel a veliký pedagog Jan Amos Komenský ukazoval a vyzdvihoval velikou sílu výchovy, bojoval proti názorům popírajícím tuto roli výchovy:

„... je sotva tak pošpiněné zrcadlo, říká J. A. Komenský, aby aspoň trochu nepřijímalo obraz, sotva je tak drsná tabule, aby na ní nebylo možno vůbec nic napsat. Prachem nebo skvrnami zašpiněné zrcadlo musí se však napřed vyčistit a drsnou tabuli ohoblovat...“

Bylo by chybné se domnívat, že v každé armádě je vojenská výchova schopna plnit své vůdčí poslání. Při hodnocení účinnosti a rozhodujícího postavení výchovy musíme mít na zřeteli uspořádání společnosti, vládnoucí třídu této společnosti, již armáda slouží. V soudobých kapitalistických armádách není výchova schopna plnit své poslání, neboť k dosažení vysokých morálních a bojových vlastností a kvalit armády nestačí pouze náležitě organisovaná výchova. K dosažení takových vlastností je nezbytně nutné, aby výchova byla vedena v zájmu širokých mas pracujícího lidu, je nezbytně nutné provést revoluční změnu buržoasních pořádků. Proto t. zv. výchova v soudobých kapitalistických armádách zůstává fakticky bezmocná, neboť její cíle jsou v přímém rozporu se zájmy širokých mas pracujících, z nichž se armáda mobilisuje. V důsledku toho i morální stav těchto armád je velmi nízký.

Naproti tomu v socialistické armádě, kde se výchova opírá o nové společenské poměry, které osvobodily pracující lid od starých kapitalistických hospodářských a politických rozporů, a kde nové uspořádání společnosti a státu vyjadřuje jednotnou vůli dělnické třídy a ostatních pracujících měst a venkova, dostává výchova rozhodující sílu a význam v přípravě armády. Přesvědčivým důkazem toho jsou vysoké morální a bojové kvality Sovětské armády, které se tak jasně projevíly za Veliké vlastenecké války. Proto jediné výchova odpovídající pokrokovým zájmům dělnické třídy a ostatních pracujících může mít rozhodující postavení při budování armády. Takovou výchovou je naše socialistická, komunistická výchova.

4. Základní rozdíl mezi sovětskou vojenskou pedagogikou a systémem vojenské výchovy a výcviku v buržoasních armádách.

Přednosti sovětské vojenské pedagogiky

Bylo již řečeno, že sovětská vojenská pedagogika jako každá jiná věda má historický, třídní a stranický ráz. Klasikové marxismu-leninismu nejednou ukazovali, že výchova, vzdělání a vyučování v třdní společnosti mají třídní a stranický ráz. Třídní ráz každé filosofické teorie, stranickost každé vědy přesvědčivě dokázal V. I. Lenin ve své knize „Materialismus a empiriokriticismus“, kterou byly rozbity všechny teorie o nestrannosti filosofie a vědy.

Soudruh Stalin nás učil, že vzdělání je zbraň, jejíž účinek závisí na tom, kdo ji drží ve svých rukou a proti komu je tato zbraň namířena.

V kapitalistických státech je tato zbraň v rukou vykořisťovatelské třídy, v rukou buržoasie, která veškerou výchovu a výcvik armády organisuje tak, aby to vyhovovalo jejím vykořisťovatelským záměrům, aby se armáda stala poslušným nástrojem k potlačování vlastní dělnické třídy, koloniálních a jiných národů. Staví tedy buržoasie před armádu cíl zajistit pomocí bodáků další existenci odumírající a hniující kapitalistické společnosti, potlačení zákonitého společenského vývoje. Kapitalistické armády jsou vychovávány k víře ve věčnost kapitalistického řádu, příslušníkům armády je vtoukána do hlavy lež hlásající, že kapitalistické

zřízení je nejvyšší a poslední stupeň vývoje lidské společnosti, že je nedokonalějším zřízením na světě.

Buržoasní vojenská výchova, výcvik a vzdělání spočívají na nevědeckých základech, na idealistických názorech. Příslušníci těchto armád jsou olupováni různými nátoženskými předsudky, především pokud se týče vývoje lidské společnosti, vzniku a cíle válek a p. Důkazem toho je, že výchova armády je do značné míry svěřována kněžím.

Buržoasie vychovává svou armádu v duchu nenávisti člověka k člověku, pěstuje a rozvíjí v armádě nejpodlejší rasové teorie, kopie rasových teorií rozšiřovaných fašistickými německými pohlaváry. V tom v současné době obzvláště vyniká americká buržoasie. Výchova je v americké armádě zaměřena především na umělé vypěstovávání nenávisti k národům, které se zbavily nebo se pokoušejí zbavit kapitalistického společenského zřízení, především k národům Sovětského svazu a lidově demokratických států.

Pozvednutí morálního ducha své armády se snaží dosáhnout tím, že povolují příslušníkům své armády drancování a olupování obsazených území a jejich obyvatelstva. Jako příklad tohoto jednání může sloužit rozkaz vydaný před útokem na Seul bývalým vrchním velitelem amerických intervenčních vojsk v Koreji, v kterém byla povzbuzována „morálka“ příslušníků intervenčních vojsk příslibem, že po dobytí tohoto korejského města bude po několik dní dáno k dispozici intervenčním vojskům.

Pravým opakem tohoto způsobu výchovy a výcviku je výchova a výcvik v Sovětské armádě a v armádách lidově demokratických států. V Sovětském svazu a lidově demokratických státech je státní moc v rukou nejpokrokovější třídy, třídy dělnické, která pod vedením komunistické strany organizuje výchovu a výcvik armády tak, aby pomáhala rozvoji vítězství nových pokrokových myšlenek, aby v armádě měla ochránce své budovatelské práce, své cesty k socialistické a komunistické budoucnosti. Sovětská vojenská pedagogika jako věda o výchově a výcviku vojsk plní tedy úkoly pokrokové, úkoly směřující k zajištění vítězství socialismu a komunismu na celém světě.

Sovětská vojenská pedagogika v protikladu k buržoasní vojenské pedagogice je skutečnou vědou, neboť jejím základem je vědecký světový názor — dialektický a historický materialismus. Všechny pojmy a jevy, ať se týkají kterékoliv oblasti činnosti člověka, jsou příslušníkům Sovětské armády a lidově demokratických armád vysvětlovány pravdivě a vědecky.

Na základě sovětské vojenské pedagogiky jsou vojáci Sovětské armády a armád lidově demokratických států vychovávaní v duchu tradic Velké říjnové socialistické revoluce jako vojáci armády osvobozených dělníků a rolníků, armády diktatury proletariátu, armády osvobození pracujících celého světa. Proto pracující lid těchto zemí miluje svou armádu, váží si jí a pečuje o ni.

Výchova a výcvik, prováděné na základě sovětské vojenské pedagogiky, jsou zaměřeny na budování armády mající za úkol ne dobyvačné cíle, ale záštitu svobody a nezávislosti svých národů, mající za úkol upevnění přátelství mezi národy těchto států.

Výchova a výcvik Sovětské armády a armád lidově demokratických států je prováděna v duchu internacionalismu, v duchu úcty k národům jiných zemí.

Soudruh Stalin o tom říká: „Síla naší Rudé armády, soudruzi, spočívá v tom, že je od prvního dne svého vzniku vychovávána v duchu internacionalismu, v duchu úcty k národům jiných zemí, v duchu lásky a úcty k dělníkům všech zemí, v duchu zachování a upevnění míru mezi zeměmi.“ (J. V. Stalin: O třech zvlátnostech Rudé armády. Sebrané spisy, díl 11, str. 21 až 26.)

Vidíme tedy, že sovětská vojenská pedagogika ve srovnání s buržoasní je skutečnou vědou správně odrážející objektivní zákonitosti všech jevů výchovy a výcviku vojsk, že její úkoly jsou pokrokové, zaměřené na přípravu armády zajišťující další společenský vývoj svých národů směrem k socialistické a komunistické společnosti.

5. Závěr

Sovětský svaz a lidově demokratické státy provádějí důsledně politiku míru mezi národy. Nepřehlíží při tom ovšem ani horečné zbrojení a přípravy imperialistů k nové světové válce namířené především proti těmto státům. Proto budují a zdokonalují své armády. Příkladem a vzorem k tomuto budování je nám slavná Sovětská armáda, naše osvoboditelka. Naše armáda dosáhla ve své práci významných úspěchů zásluhou přejímání sovětských zkušeností.

Byly položeny základy k tomu, aby naše armáda dosahovala stále vyššího stupně bojovosti a vojenského mistrovství po vzoru nepřemožitelné Sovětské armády.

Naším úkolem je studovat ještě houževnatěji sovětskou vojenskou vědu, jejíž součástí je také sovětská vojenská pedagogika. Sovětská vojenská pedagogika je věda o výchově a výcviku příslušníků ozbrojených sil a o jejich přípravě k uvědomělé, aktivní a dovedné obraně socialistické vlasti, k boji za kcmunismus.

Methodickou základnou sovětské vojenské pedagogiky je marxisticko-leninská filosofie. Sovětská vojenská pedagogika vznikla a rozvíjela se se vznikem a rozvojem Sovětské armády. Jejími zakladateli jsou V. I. Lenin, soudruh Stalin a jejich žáci. Sovětská vojenská pedagogika využila po kritickém zpracování i pokrokových pedagogických prvků s úspěchem uplatňovaných vynikajícími vojevůdci v dobách před Velkou říjnovou socialistickou revolucí.

Sovětská vojenská pedagogika má přísně třídní charakter, neboť pomáhá socialistickému státu, státu dělníků a rolníků v přípravě jeho armády hájící zájmy a cíle pracujících proti záměrům kapitalistů.

Sovětská vojenská pedagogika ve srovnání s buržoasní živědou je skutečně vědou správně odrážející objektivní zákonitosti všech jevů výchovy a výcviku vojsk, neboť její základnu tvoří marxisticko-leninská věda. Jestliže úkolem výchovy a výcviku imperialistických armád je zajistit vládnoucí třídě možnost beztržného vykořisťování a potlačování pracujících vlastní země a koloniálních národů, vychovávat a cvičit armádu pro imperialistické výboje, je úkolem sovětské vojenské pedagogiky organisovat přípravu armády zajišťující další společenský vývoj národů Sovětského svazu k socialismu a komunismu, jejich budovatelskou práci a mír mezi národy.

DISKUSE

MATERIÁLNĚ TECHNICKÉ ZABEZPEČENÍ MECHANISOVANÉ DIVISE V ÚTOČNÉM BOJI STŘELECKÉHO SBORU S HLEDISKA NOVÝCH ŘÁDŮ

Plukovník Jaroslav Šolc

Při studiu návrhů nových polních a bojových řádů, zpracovaných na podkladě bohatých zkušeností Sovětské armády z doby Veliké vlastenecké války i z doby po válce, bývá často diskutováno o tom, do jaké míry bude třeba měnit zásady používané až dosud při výcviku, u útvarů, ve vyšších štábech, v učilištích a v akademiích naší armády, a co bude možno nadále používat.

Zásady obsažené v nových polních řádech v „Bojovém řádu dělostřelectva“ I.—III. díl, v návrhu „Řádu polní služby štábů“ a v „Směrnících pro použití mechanisované divise“ vcelku potvrzují základní zásady, podle nichž byla prováděna výuka ve Vojenské akademii Klementa Gottwalda ve školním roce 1953/1954. Nové řády však v mnohém důkladněji a do větší šíře, než tomu bylo dosud v starých řádech, rozvádějí a upřesňují tyto zásady, činí je konkrétnějšími a tím i s některých hledisek novými.

Chci upozornit na některé zásadní změny v organizaci a činnosti týlu mechanisované divise v útočném boji střeleckého sboru vzhledem k zásadám dosud používaným, zejména těm, které jsou obsaženy v mém příspěvku „Materiálně technické zabezpečení mechanisované divise“ otištěném ve Vojenské mysli číslo 2/1953.

Polní řád (sbor, divise) stanoví, že mechanisovaná divise v útočném boji střeleckého sboru je zasazována k dokončení průlomu hlavního pásma obrany nepřítele. K tomu účelu je přisunována z vyčkávacího prostoru (ve vzdálenosti 8 až 12 km od linie fronty) tak, aby nejpozději jednu hodinu po začátku zteče dosáhly její hlavní síly výchozí čáry.

Na výchozí čáře se však mechanisovaná divise nezastavuje, nýbrž postupuje na čáru zasazení, stanovenou velitelem střeleckého sboru zpravidla v prostoru hlavních dělostřeleckých postavení nepřítele. Z výchozí čáry pak mechanisovaná divise v součinnosti se střeleckými pluky střeleckých divísí prvního sledu střeleckého sboru provádí zteč na nepřítele s cílem dokončit průlom postavení divisních záloh nepřítele.

Za svého postupu z vyčkávacího prostoru na výchozí čáru ke zmenšení zranitelnosti dělostřeleckou a minometnou palbou a údery letectva nepřítele, jakož i k zabezpečení rychlého rozvinutí do bojové sestavy postupuje rozčleněná do šířky a do hloubky.

Pluky prvního sledu mechanisované divise postupují v praporech nebo rotních sledech (proudech). Šířka takto rozčleněného prvního sledu může být na výchozí čáře asi 4 km a hloubka asi 4 až 5 km.

Pluky druhého sledu mechanisované divise postupují ve vzdálenosti 2 až 4 km za zadem prvního sledu rozčleněny zpravidla jen do praporech sledů. Hloubka druhého sledu může pak být až 10 km.

K útoku na postavení divisních záloh jednotky pluků prvního sledu (nebo jejich částí), není-li další pohyb vozidel (obrněných transportérů nebo aut) možný pro silnou dělostřeleckou palbu, sesednou. Jinak útočí na vozidlech.

Druhý sled se v tomto údobí nerozvinuje, nýbrž je ve vzdálenosti 2 až 4 km za prvním sledem připraven k zasazení, kdyby toho bylo třeba.

Při plánování zasazení mechanisované divise v útočném boji střeleckého sboru nutno však vždy počítat s tím, že po prolomení hlavního pásma obrany je úkolem mechanisované divise ihned rozhodným a rychlým postupem dosáhnout druhého pásma obrany nepřítele z chodu a ovládnout je. Tím však úkol mechanisované divise nekončí. Jejím úkolem je rozdrčení sborových záloh nepřítele ovládnout důležité čáry a objekty na směru útoku střeleckého sboru v hloubce 25 až 30 km nepřátelské obrany, t. j. prakticky až 10 km za předním okrajem druhého pásma obrany nepřítele, a tak zabezpečit další útok sboru nebo zasazení armádní (frontové) rychlé skupiny, je-li její použití na daném směru plánováno.

Je tedy jasné, že právě mechanisovaná divise ve skutečnosti zabezpečuje splnění úkolu dne střeleckého sboru.

V dalším období pak musí být připravena, aby buď sama anebo v součinnosti s mechanisovanými divisemi sousedních sborů dále pronásledovala a ničila odcházejícího nepřítele, ničila jeho zálohy přisunované z hloubky, zmocňovala se důležitých objektů, výhodných čar, soutěsek, přeprav a předměstí, útočila na nepřítele, který spěšně přčšel do obrany, a konečně, aby se účastnila boje v součinnosti s rychlými skupinami v operační hloubce.

K zabezpečení úspěšného a rychlého průtoku útoku střeleckého sboru bude třeba, aby v období, kdy se mechanisovaná divise přesunuje na výchozí čáru a na čáru zasazení,

- se přesunula větší část dělostřelectva, které musí zabezpečit boj o postavení divisních záloh z nových palebných postavení,
- s přesunem dělostřelectva byl proveden i přísun potřebného množství střeliva do jeho nových postavení (při tom je třeba uvážít, že muniční sklady útvarů a svazků posilového dělostřelectva střeleckého sboru jsou průměrně ve vzdálenosti u dělostřeleckých pluků 3 až 6 km, u dělostřeleckých svazků 8 až 12 km za prostorem palebných postavení, t. j. na výši vyčkávacího prostoru mechanisované divise),
- byl zabezpečen plynulý odsun raněných a nemocných osob do zdravotnických zařízení, porouchaných vozidel do shromaždišť porouchaných vozidel a bojové techniky do dílen, aby mohly být v nejkratší době opraveny a vráceny do boje a p.

Tyto skutečnosti musí mít stále na paměti velitelé a všichni řídící týloví funkcionáři střeleckého sboru, mechanisované divise, avšak i střeleckých divisi střeleckého sboru, kteří se v takových případech budou zpravidla vždy ve značném rozsahu podílet při plánování materiálně technického zabezpečení útočného boje mechanisované divise. Je to konec konců pochopitelné a nutné, neboť již pouhé splnění úkolu dne střeleckého sboru vyžaduje, aby mechanisovaná divise svými valnými silami pronikla do hloubky 35 až 45 km od svého vyčkávacího prostoru.

Jakou volit sestavu týlu mechanisované divise a jejích útvarů?

Přihlédneme-li k těmto základním ustanovením nových polních řádů a k nutnosti rozvíjet k dosažení plynulého materiálně technického zabezpečení boje hlavní týlové jednotky, útvary a ústavy od linie fronty ve vzdálenosti: u praporů do 2 až 3 km, u pluků prvního sledu do 3 až 5 km a u divise do 5 až 10 km, vyvstává nutnost, aby sestava a složení týlu na jednotlivých stupních byly dokonale promyšleny již v přípravném období útoku střeleckého sboru. Plnou odpovědnost za to má pochopitelně především velitel mechanisované divise, avšak v neztenčené míře je tu odpověden kromě náčelníka týlu i štáb divise, který k tomu cíli slaďuje veškerou činnost mezi náčelníkem týlu a zástupcem velitele pro technické věci a mezi náčelníkem týlu a veliteli (náčelníky) druhů vojsk.

Z uvedených skutečností vyplývá, že týlové jednotky, útvary a zařízení mechanisované divise a jejich útvarů, aby se od bojujících sledů neodtrhly, musí již při zahájení přesunu z vyčkávacího prostoru následovat hned za svými jednotkami. K tomu bude nutné, aby

- týly praporů (zpravidla bez polních kuchyní) pochodovaly na zadu svých praporů,
- první sledy týlů pluků, t. j. roty technického zabezpečení, zdravotnické roty a dopravní prostředky s pohyblivými zásobami střeliva, pohonných hmot a mazadel byly zařazeny přímo na zadu svých pluků,
- první sled týlu divise, t. j. divisní pojezdová tanková opravna, část anebo i celá divisní automobilní dílna, zdravotnický prapor, všechny anebo většina pohyblivých zásob střeliva, pohonných hmot, mazadel a jiného bojového materiálu se pohybovala na zadu druhého sledu divise.

Pokud jde o polní kuchyně praporů, bude mnohdy výhodné je slučovat v rámci pluku a přesunovat je s prvním anebo s druhým sledem týlu pluku, a to se zřetelem na možnosti přípravy a výdeje teplé stravy za boje.

Vždy bude třeba velmi přísně dbát na to, aby všechny takové týlové prostředky, jichž není k přímému zabezpečení boje třeba (na př. intendantní dílny, sklady výstroje, divisní polní pekárny a p.), byly ponechány v druhém sledu týlu. Ty se budou přesunovat za divisí zpravidla vždy až v noci většími posuny a pod ochranou střeleckých divisí střeleckého sboru. Je to tak nutné jednak proto, aby se co nejvíce zkrátila celá hloubka sestavy divise v období jejího přesunu z vyčkávacího prostoru, jednak z hlediska dosažení jejich větší bezpečnosti před palbami nepřátelského dělostřelectva, leteckými útoky a p. a konečně i k zabezpečení jejich větší výkonnosti.

Skutečnost, že boj k dokončení průlomu postavení divisních záloh bude časově poměrně krátký a že po jeho úspěšném zakončení musí mechanisovaná divise s veškerými silami rychle proniknout k druhému obrannému pásmu nepřítel, nutí velitele divise, ale zároveň i velitele střeleckého sboru, aby promyšleným, plánovaným a do důsledku provedeným využitím týlových prostředků střeleckých divisí sboru zabránili zbytečnému rozvíjení týlových útvarů, jednotek a zařízení mechanisované divise, a tím i možnosti jejich odtržení od bojujících sledů v okamžiku, kdy tyto sledy po průlomu hlavního pásma obrany rychle postupují vpřed k druhému pásmu obrany nepřítel.

Jednou z dalších významných věcí, která je uvedena v nových polních rádech, je skutečnost, že výčet povinností zástupce velitele pro technické věci a náčelníka týlu je tu položen pevný základ k součinnosti mezi těmito dvěma hlavními týlovými funkcionáři.

Zkušenosti z Veliké vlastenecké války učí, že všude tam, kde nebylo součinnosti mezi těmito dvěma funkcionáři, docházelo téměř vždy k narušení celého systému materiálně technického zabezpečení, což se pak nepříznivě projevilo při plnění bojových úkolů.

Již pouhý výčet těchto povinností zástupce velitele pro technické věci v Polním řádu ukazuje, že není téměř jediné, kterou by mohl tento funkcionář trvale s úspěchem plnit bez neustálé součinnosti s náčelníkem týlu. Tak to budou na př. otázky počtů, technického stavu a organizace ošetřování motorových vozidel, organizace zásobování pohonnými hmotami a mazadly, náhradními díly a municí, doplňování vozidel, organizace odsunu při poškození a jejich oprav, zkoumání příčin havárií vozidel, kontrola jejich technického stavu prováděním technických prohlídek, otázky technického průzkumu a včasného rozvinování shromaždišť porouchaných vozidel za boje a jejich činnosti v souladu s průběhem boje. Bude to dále kontrola jakosti přidělených pohonných hmot a mazadel a jejich spotřeby, včasné informování náčelníka týlu o potřebě pohonných hmot a mazadel a předkládání požadavků na jejich včasný přísun podřízeným útvarům. Na místě ne posledním to bude vzájemné vyměňování zkušeností z technického zabezpečení dopravních vozidel a konečně též přímá účast zástupce velitele pro technické věci při zpracování příslušných bodů týlového rozkazu a jiných týlových dokumentů s hlediska jeho oboru.

Stejnou pozornost bude nutno věnovat organizaci regulace na všech cestách vedoucích z vyčkávacího prostoru mechanisované divise týlovým prostorem divisi prvního sledu sboru, a to proto, že povedou jednak prostorem rozmístění týlových útvarů jednotek a zařízení střeleckých divisi prvního sledu, jednak pořádkovými prostory plukovních, divisních a sborových (někdy i armádních) dělostřeleckých skupin.

*

Významným přínosem v otázkách regulace pohybu na cestách ve vojenském týlu v útočném boji střeleckého sboru je ustanovení nového Bojového řádu dělostřelectva, který ukládá veliteli dělostřelectva sboru a jeho štábu povinnost „znát cesty přesunu mechanisované divise z vyčkávacího prostoru i v hloubce nepřátelské obrany“. Je to zcela pochopitelné, neboť mechanisovaná divise se přesunuje na výchozí čáru a na čáru zasedání prostorem palebných postavení plukovních, divisních a sborové dělostřelecké skupiny, a proto je třeba, aby tato skutečnost byla vzata v úvahu při řešení otázky regulace přesunu mechanisované divise a později i při organizování a provádění přísunu (odsunu) k divisi po cestách ve vojenském týlu všemi zainteresovanými složkami, t. j. vševojenským štábem, štábem dělostřelectva, příslušnými náčelníky pořádkových prostorů dělostřeleckých skupin s náčelníkem týlu.

Správně a konkrétně vyřešit všechny tyto důležité otázky musí být v období plánování materiálně technického zabezpečení hlavním cílem

součinnosti, řízené přímo střeleckým sborem mezi štáby a týlovými orgány mechanisované divise a střeleckých divisi prvního sledu střeleckého sboru.

Za boje pak je to jednou z hlavních otázek tvůrčího řízení týlu.

*

V závěru chci upozornit na to, že se dosud mnohdy mylně vykládalo, že veškerá iniciativa při organisování součinnosti v otázkách materiálně technického zabezpečení musí vycházet od náčelníka týlu anebo od jiných týlových funkcionářů.

Nové polní řády ukládají tuto povinnost přímo štábu.

Bylo by však stejně chybné, kdyby zase dnes týloví funkcionáři, řídící se úzkostlivě tímto novým ustanovením řádů čekali vždy až na iniciativu štábu v této věci.

Iniciativa v otázkách součinnosti musí být vzájemná a musí vyvěrat na obou stranách vždy z celkového úkolu, z rozhodnutí velitele, z bojové situace a ze skutečného materiálně technického stavu té oné složky v dané bojové situaci. Jedině tak lze zabezpečit nejen reálné, ale hlavně včasné projednání všech otázek materiálně technického zabezpečení boje a tím i zabezpečení jeho úspěchu.

INFORMACE O CIZÍCH ARMÁDÁCH

HLAVNÍ ZÁSADY ORGANISACE A ČINNOSTI TÝLU AMERICKÉ ARMÁDY

Podplukovník Bohumír Oliva

Úkolem tohoto příspěvku je dát souhrnný a všeobecný přehled o zásadách organizace a činnosti týlu americké armády na základě předpisu americké armády FM-100-10, Řád polní služby týlu. Při jeho povrchním studiu setkáváme se se zásadami, které se zdají na první pohled shodné s některými ustanoveními a zásadami našich řádů. Tu je však třeba si uvědomit, že tato zdánlivá shoda je jen formální. Při hlubším zkoumání těchto pouček odhalíme rozdíly mezi jejich formou a obsahem. Je jisté, že každá armáda ať státu socialistického typu nebo státu buržoasního typu musí mít určité orgány, určité útvary a zařízení, které jsou určeny k materiálnímu zabezpečování vojsk. Při tom jejich organizační struktura, jejich určení, jejich začlenění do rámce jednotlivých svazů, svazků a útvarů může mít řadu formálně stejných zásad, formálně stejných všeobecných principů. Avšak tato formální, všeobecná shoda nemůže být naprosto a v žádném případě důvodem k závěru, že mezi týly armád států s tak rozdílným společenským zřízením, jako je společenské zřízení socialistické a kapitalistické není rozdílů nebo není podstatných rozdílů. Tyto rozdíly tu objektivně existují a jsou to rozdíly nesmiřitelné, rozdíly, které nelze stavět vedle sebe, nýbrž jen proti sobě. Tyto rozdíly tkví v obsahu formálně stejných pouček a zásad. Obsah, náplň těchto pouček a zásad je odrazem stávajícího společenského zřízení a jeho objektivně existujících zákonů, zákonů ekonomických, které určují charakter ekonomické základny jako rozhodujícího činitele pro existenci všech ostatních jevů nadstavby a společnosti vůbec.

Soudruh Stalin na XIX. sjezdu KSSS shrnul s geniální jasností a stručností základní ekonomické zákony jednak socialismu, jednak kapitalismu. A tyto zákony odhalují ty zdroje a kořeny, z nichž roste i náplň, obsah pouček našich vojenských řádů a na druhé straně řádů kapitalistických armád.

Proto při hodnocení na příklad formálně shodné zásady pro stanovení týlových prostorů musíme vidět tuto rozdílnou náplň uvedené zásady:

Naše armáda plní na dobytém území funkce osvobozenécké. Co nejdříve odevzdává moc na osvobozeném území do rukou lidu. Je ve styku s orgány lidové správy, v součinnosti s nimi projednává všechny otázky, jako na příklad těžbu z místních zdrojů, zásobování pracujících, hygienicko-epidemiologické zabezpečení prostoru a p. To dokazují zkušenosti z Veliké vlastenecké války na našem i na jiných územích osvobozených Sovětskou armádou.

Buržoasní, imperialistická armáda plní na dobytém území funkce potlačovatelské jak s hlediska ekonomického, tak i politického a národnostního. Všude dosazuje vojenské správní orgány a společně s čelnými představiteli domácí buržoasie tvrdě potlačuje každé sebemenší pokrokové hnutí lidu. Okupované prostory bezohledně drancuje a zesiluje

vykořisťování dělnické třídy ať již přímo nebo prostřednictvím buržoasie.

Dokladem toho je chování německých fašistů za druhé světové války na území Sovětského svazu i jinde, chování amerických interventů v Koreji, příslušníků francouzské cizinecké legie ve Vietnamu a p.

Proto by při hodnocení pouček a zásad řádů kapitalistických armád bylo nesprávné hodnotit jen jejich formu, a zapomínat na to, že rozhodujícím hlediskem nám při tom musí být jejich obsah, jejich praktické uplatňování.

1. Úkoly amerického týlu

Vojenská doktrína americké armády rozděluje činnost spojenou s řízením vojsk v poli jen na činnost povahy strategické nebo taktické.

Při tom rozhodující úlohu přikládají Američané taktice jako činiteli, který prý má podstatný vliv nejen na výsledek boje, ale i na výsledek války. Tato zásada vede k honbě za dosažení taktických úspěchů bez ohledu na strategické důsledky. Proto je tato theorie dobrodružná a ve své podstatě nevědecká.

Veškerou ostatní činnost, která přímo nespadá do taktiky nebo strategie, označuje americký předpis za činnost „týlovou“.

V předpise se zdůrazňuje, že se činnost týlu a činnost povahy strategické a taktické mají navzájem prolínat, že povinností velitelů všech stupňů je sladit tyto dva druhy činnosti v jeden harmonický celek. Činnosti týlu je přisuzováno poměrně důležité místo, což je zdůvodňováno tím, že nezdary ve vedení válek nejsou vždy způsobovány jenom chybami strategickými a taktickými plány, nýbrž že častou příčinou těchto nezdarů bývá nedostatečná práce týlu, zejména špatné plánování jeho činnosti.

Američtí vojenští theoretikové všeobecně přeceňují význam a úlohu plánů při vedení operací a nedovedou a ani nemohou správně zhodnotit a určit všechny skutečně rozhodující faktory vítězství. Stejně tak nedovedou a ani nemohou zhodnotit příčiny nedostatečné práce týlu. Důvody toho tkví v celé kapitalistické soustavě, v odtrženosti fronty od zápolí. Americký válečný průmysl je v rukou kapitalistů, jejichž cílem není včas a v plné míře zabezpečit vojska vším, co potřebují k boji a k životu, nýbrž především dosažení co největšího zisku na těchto dodávkách. Proto nepomohou ani sebedokonalejší plány činnosti týlu, které mají být, jak tvrdí americký předpis, zpracovány v těsném souladu s předpokládaným vývojem situace v boji. Plán zůstává jen popsaným papírem, nedostane-li živou, konkrétní náplň.

Americký předpis zdůrazňuje, že organizace týlu se má vyznačovat jednoduchostí, pohyblivostí a pružností. Nemají být přezírány otázky obrany a ochrany týlu.

Jednoduchosti v organizaci týlu se Američané snaží dosáhnout tím, že z řetězu zásobovací činnosti vylučují sbor. Armáda zásobuje přímo divise. Pohyblivost se snaží zabezpečit zálohami materiálu, které jsou vezeny na vozidlech spolu s bojovými jednotkami. Pružnost se snaží zabezpečit zřizováním regulačních stanic a rozčleňováním zásob do šířky a do hloubky. K obraně a ochraně týlu využívají taktických jednotek.

Základem plánování je válečný plán válčiště, jehož generální linií stanoví velitel válčiště. Válečný plán je základ, z něhož se odvozují strategické, taktické a týlové plány. Týlový plán (plán materiálního zabez-

pečení) zpracovává orgán štábu označovaný značkou „G-4“ (zásobovatel) ve spolupráci s náčelníkem štábu, který je obdobně označován značkou „G-1“.

Podle svého pojetí funkce týlu zařazují Američané do oboru týlové činnosti daleko více úkolů, než je tomu v naší armádě. Do úkolů týlu americké armády patří: zásobování a odsuny, zdravotnická péče, technická péče, vojenské stavebnictví a ubytovací služba, doplňování osob a materiálu, řízení dopravy, sběr kořistního materiálu a materiálu zanechaného vlastními vojsky na bojišti, pohřbívání padlých a registrace hrobů, plánování přesunů vojsk, kádrové záležitosti a péče o morálku, vojenská správa okupovaných území, válečné soudnictví, censura, pošta a další podobné obory činnosti.

Tento výčet ukazuje, že úkoly týlu americké armády jsou velmi široké a různorodé. Provádění těchto úkolů není centralisováno v rukou zvláštního orgánu, nýbrž decentralisováno, jak je uvedeno dále, na jednotlivá oddělení speciálního štábu, takže tu nemůže být harmonicky sladěné činnosti. Již v této široké decentralisaci se odrážejí ziskuchtivé tendence kapitalistické ekonomiky. Každá zájmová skupina kapitalistů chce mít v armádě svůj více méně závislý orgán, který pak může snadno korumpovat k prosazování zájmů příslušné skupiny kapitalistů.

Při bližším zkoumání jednotlivých úkolů amerického týlu poznáme další charakteristické jevy, které jsou odrazem kapitalistické ekonomiky. Je to na příklad otázka doplňování osob, péče o morálku, vojenská správa okupovaných území a p.

Doplňování osob je prováděno podle známé rasistické ideologie, která je průvodním zjevem zejména amerického fašismu. Při vyžadování doplňků kádrů jsou na příklad vyplňovány zvláštní žádanky na „bílé“ a zvláštní žádanky na „barevné“. Již tato skutečnost sama o sobě stačí k tomu, abychom si mohli učinit představu o možnostech dosažení morálně politické jednoty příslušníků americké armády, nehledě k tomu, že vyjadřuje i všeobecný poměr k člověku. Velení americké armády pohlíží na vojáka jen jako na lidský materiál, „kanonenfutr“ různé kvality. To ovšem souvisí i s morálkou vojska, která odpovídá morálce buržoasní společnosti. O morálku pečuje sbor kaplanů, který je velmi početný a který se pokouší náboženským ohlupováním vojáků tlumit rozpory mezi masou dělníků a rolníků v uniformě a hrstkou kapitalistů a jejich expertů v armádě — důstojníků.

2. Řídící a výkonné orgány týlu

Hlavním řídícím orgánem týlu americké armády je velitel ozbrojených sil, který řídí všechna válčiště, usměrňuje a koordinuje vedení operací na nich podle směrnic prezidenta a ministra války a také určuje výši materiálu všech druhů, kterým se zabezpečuje bojová činnost vojsk.

Přidělený materiál rozděluje na jednotlivá válčiště a stanoví pořadí naléhavosti přísunu.

Velitel válčiště má úkoly jednak strategické, jednak týlové. Řídí bojovou činnost vojsk na válčišti a je podle znění amerického předpisu také odpovědný za materiální zabezpečení této činnosti a za řízení správy okupovaného území. K výkonu těchto úkolů má jednak všeobecný štáb, jednak štáb speciální. Všeobecný štáb se zabývá otázkami řízení operací a speciální štáb otázkami materiálního zabezpečení.

Velitel válčiště vykonává svůj vliv prostřednictvím velitelů armád.

Velitelské stanoviště velitele válčiště je umístěno buď v týlovém prostoru armády nebo v přední části (v „předním úseku“) tak zvaného „styčného pásma“.

Speciální štáb je složen z náčelníků služeb a ze zástupců těch druhů vojsk, které plní zásobovací úkoly.

Náčelník služby má dávat veliteli válčiště návrhy na organizaci své služby a hlášení o jejím stavu. Naopak zase podle rozhodnutí velitele má každý náčelník služby po linii své služby rozpracovávat a vydávat potřebné rozkazy. Je odpověden za činnost své služby.

Umístění speciálního štábu určuje velitel válčiště.

Ve speciálním štábu jsou zastoupeny tyto druhy služeb:

1. **Intendanční služba.** Stará se o materiál společný pro dva nebo více druhů vojsk a služeb (vyjma motorová vozidla a speciální materiál), řídí dopravu, pekárny, prodejny, chladírny, tiskárny, sběr kořisti a materiálu zanechaného na bojišti, prádelny, koupelny, pečuje o pohřbívání mrtvých, spravuje hřbitovy a vede registraci hrobů, stará se o doplňování a výcvik zvířat.

K výkonu těchto funkcí má každá jednotka organické intendanční útvary. Mimo to jsou zřízeny samostatné intendanční útvary, jako na příklad útvary pro přepravu jednotek, útvary dopravní, ukládací, dílenské, pekárenské, prodejní, chladírenské, desinfekční, obuvnické, krejčovské atd.

2. **Zbrojní služba.** Pečuje o zásobování municí, výzbrojí, motorovými vozidly, provádí sběr kořistního a vlastního zbrojního materiálu zanechaného na bojišti a plní různé pyrotechnické úkoly.

K plnění svých funkcí má opět jednak organické jednotky, jednak jednotky samostatné.

3. **Zdravotnická služba.** Pečuje jednak o raněné a nemocné osoby a zvířata, jednak o doplňování zdravotnického a veterinárního materiálu. Provádí prohlídky potravin a dohlíží na hygienický stav prostoru.

4. **Dopravní služba.** Spravuje a udržuje veškeré silnice, železnice, vnitrozemské vodní cesty a námořní přístavy. Je odpovědná za dopravu osob a materiálu.

5. **Soudní správa.** Kontroluje a řídí činnost všech vojenských soudů.

6. **Finanční správa.** Opatřuje, účtuje a vydává hotovosti, propílácí materiál nakoupený z místních zdrojů, náhrady za škody a spravuje peněžní fondy.

7. **Generální inspektorát.** Zjišťuje a vyšetřuje všechny okolnosti, které snižují bojeschopnost jednotek, provádí kontroly finančního hospodaření a sleduje, jak jsou dodržovány zákony a předpisy. Shromažďuje stížnosti jednotlivců. Má si všímat činnosti týlu, policie, stavu hygieny, péče o raněné, péče o zabezpečení jednotek výstrojem a stravou, kázně a morálky a zacházení s ukořistěným a poškozeným materiálem.

8. **Vojenská policie.** Přiděluje se jednak divisím, sborům a armádám, jednak tvoří samostatné útvary. Její hlavní úkoly jsou: řízení dopravy, zjišťování spolehlivosti osob, udržování pořádku a dozor na dodržování zákonů a předpisů, ochrana majetku vojenské správy a veškerá činnost týkající se zajatců.

9. **Sbor kaplanů.** Pečuje o morálku vojska pomocí náboženství.

10. Speciální služba. Jejím hlavním úkolem je zabezpečování žádaného morálního stavu vojsk tím, že se stará o jejich duševní a fyzické osvěžení. V tom je zahrnuta zejména péče o nevěstince, bary, kantiny, o předvádění pornografických filmů a opatrování obdobné literatury.

Kromě toho vykonávají jednotlivé druhy vojsk některé zvláštní zásobovací funkce:

Letectvo pečuje o doplňování a udržování leteckého materiálu a pořizování leteckých snímků.

Ženíjní vojsko staví, opravuje a udržuje stavby všech druhů (kromě staveb spojovacích zařízení), pečuje o výrobu map a pozemních fotografických snímků, o zásobování ženíjním materiálem, opatřuje a spravuje všechny nemovitosti z místních zdrojů a zabezpečuje ubytování vojska. K plnění těchto úkolů má ženíjní vojsko jednotky jednak všeobecného, jednak speciálního určení.

Chemické vojsko se stará o zásobování chemickým materiálem a o jeho opravy.

Spojovací vojsko pečuje o zásobování spojovacím, meteorologickým, šifrovacím, fotografickým a radarovým materiálem a zařízením pro hláskou službu.

Jak je zřejmo z uvedeného složení speciálního štábu, má v něm americká vládnoucí třída některé orgány, které jí zabezpečují přímý vliv v armádě. Jsou to zejména soudní správa, generální inspektorát, vojenská policie, sbor kaplanů a speciální služba.

Připočteme-li k tomu ještě důstojnický a generálský velitelský sbor, dostaneme téměř úplný obraz o zvláštním donucovacím aparátu v armádě, který bezohledně uplatňuje zájmy a instrukce vládnoucí třídy a který všemi prostředky od ohlupování náboženstvím až po vyhrožování šibenicí pomáhá vládnoucí třídě hnát masy vojáků proti vlastním zájmům do boje za zájmy kapitalistů.

3. Týlový prostor (viz schema 1)

Veškeré území za války se rozděluje podle amerického předpisu na vnitrozemské pásmo a na válčiště.

Vnitrozemské pásmo je prostor vlastního státního území Spojených států severoamerických, odkud má být válčiště doplňováno materiálem a osobami v takovém množství, čase a prostoru, jak toho vyžaduje činnost vojsk na válčišti.

Válčiště je prostor, který je nezbytně nutný k vedení bojových operací a k činnosti týlu. Válčiště musí umožňovat manévr vojsk a musí mít dostatečnou kapacitu komunikační sítě.

Válčiště se rozděluje na styčné pásmo a na bojové pásmo. Styčné pásmo je spojovacím článkem mezi bojovým pásmem a vnitrozemským pásmem. Jsou v něm rozmístovány týlové útvary a zařízení, které slouží k zabezpečení válčiště jako celku. Styčné pásmo je základnou pro činnost letectva a pro činnost armád.

Nezbytné útvary a zařízení přiděluje veliteli styčného pásma velitel válčiště.

Podle umístění týlových útvarů ve styčném pásmu mluví americký předpis o „čelních“ a „zadních“ útvarech a zařízeních. Zadní týlové útvary a zařízení přejímají materiál přicházející z vnitrozemského pásma

a materiál vytěžený z místních zdrojů. Čelní týlové útvary a ústavy vydávají materiál jednotkám v bojovém pásmu.

Úkolem týlových útvarů a zařízení styčného pásma je opatrovat, ukládat a vydávat materiál všech druhů, dopravovat materiál a vojsko, rozvinovat dílny a provádět opravy, zřizovat shromaždiště doplňků, odpočinkové tábory, prostory pro dovolence, výcviková střediska, opravovat a znovu vydávat materiál sebraný na bojišti a materiál ukořistěný, odsunovat a hospitalisovat raněné a nemocné, řídit dopravu a udržovat komunikace, zabezpečovat poštovní a censurní službu, spravovat okupovaná nepřátelská území a zabezpečovat obranu a ochranu styčného pásma.

Velitelství styčného pásma je organisováno obdobně jako velitelství válčistiště.

Územní organizace styčného pásma může být různá. Je-li dostatečně hluboké, rozděluje se na úseky: přední, mezilehlý, základní, po případě i na další mezilehlé úseky.

Při malé hloubce může mít styčné pásmo jenom základní úsek, který pak plní současně i úkoly předního úseku, nebo jen přední úsek a úkoly základního úseku pak plní vnitrozemské pásmo. V některých případech má styčné pásmo jen přední a základní úsek.

Styčné pásmo nemusí být někdy vůbec zřizováno. Materiál je pak dopravován z vnitrozemského pásma přímo do armádních týlových prostorů.

Zadní hranici styčného pásma určuje ministr války.

Pokud jde o obranu a ochranu styčného pásma organisuje velitel styčného pásma jen pozemní obranu, kdežto protivzdušnou obranu má organisovat velitel válčistiště pro celé válčistiště jako celek.

K obraně a ochraně styčného pásma dostává velitel styčného pásma zvláštní pohyblivé jednotky, z nichž může přidělit k dispozici velitelů jednotlivých úseků zvláštní hlídky nebo i celé jednotky. Mimo to se veliteli styčného pásma přidělují speciální jednotky určené k ničení nevybuchlých pum a granátů, které jsou v okolí týlových útvarů a zařízení. Velitel válčistiště může dát veliteli styčného pásma souhlas k využití jednotek rozmístěných v prostoru styčného pásma.

Bojové pásmo se rozděluje na armádní týlový prostor, na týlové prostory sborů a na týlové prostory divísí.

V týlových prostorech těchto svazků se rozvíjejí jejich týlové útvary a zařízení a týlové útvary a zařízení přidělené k jejich posílení.

Zadní hranice bojového pásma se podle postupu vojsk posunuje kupředu.

Rozdělení týlového prostoru odpovídá dobyvačnému agresivnímu posílání americké armády. Proto je styčné pásmo tak široce proměnlivé. Vnitrozemským pásmem je území USA. Styčné pásmo je vlastně okupované území za hranicemi Spojených států (zejména za mořem), které po stránce materiálního zabezpečení bojujících vojsk spojuje vnitrozemské pásmo s bojovým pásmem. Američané počítají s rozšiřováním styčného pásma podle vývoje bojové činnosti svých vojsk. K snazší správě dalších okupovaných území je pak rozděluje na další úseky a eventálně na podúseky. Tak na příklad při plánovaném dobrodružném útoku v současné době v Evropě by pravděpodobně jejich styčným pásmem bylo území západního Německa a západní Evropy vůbec, kde námořní přístavy by tvořily jeho základní úsek, v němž by byly rozvinuty „zadní“ týlové útvary a zařízení.

Poslání styčného pásma, jako součásti agresivních plánů, je zřejmé z toho, že vedle úkolu provádět správu okupovaného území je kladen zvláštní důraz na jeho obranu a ochranu. K tomu jsou do styčného pásma vyčleňovány vedle běžných prostředků, jakým je na př. vojenská policie, též zvláštní pohyblivé přepadové jednotky. Tato předvídaná opatření svědčí o tom, že Američané si budují tento zesílený ozbrojený aparát v týlu zejména k potlačování sebemenších projevů osvobozenického hnutí pracujících na okupovaných územích. Toho důkazem jsou násilnosti páchané na civilním obyvatelstvu americkými okupačními orgány za nedávné války v Koreji.

4. Zásoby

Veškerý materiál americké armády se rozděluje do pěti hlavních materiálových tříd.

I. třída. Potraviny a krmivo.

Potraviny jsou podle účelu rozděleny do pěti druhů polních dávek (A, B, C, D a K).

Množství dávek, které jsou nesený jednotlivci nebo vezeny na dopravních prostředcích jednotek, stanoví čas od času podle situace velitel divise nebo nadřízený velitel. Podkladem pro přísun denních dávek jsou týlová hlášení.

II. třída. Sem patří materiál, jehož náležitost je stanovena tabulkami válečných počtů, jako na příklad intendantní materiál, výzbroj, spojovací materiál a motorová vozidla. Přisunuje se na základě žádánek podle plánované nebo skutečné potřeby.

III. třída. Pohonné hmoty a mazadla.

Vyžadují se zpravidla týlovými hlášeními.

III. A třída. Letecké pohonné hmoty a mazadla.

IV. třída. Materiál, pro nějž není stanovena náležitost tabulkami válečných počtů. Je opatrován stejným způsobem jako druhá třída materiálu.

IV. E třída. Letecký materiál, letouny, jejich výzbroj a výstroj. Vyžaduje se stejným způsobem jako materiál II. třídy.

V. třída. Zbrojní materiál.

Do zbrojního materiálu patří munice všech druhů. Počáteční výše zásob je určována velitelem válčiště. Přiděluje se obvykle způsobem vázaných zásob. Výše zásob u jednotek je určována nadřízeným velitelem, který materiál rovněž přiděluje.

Výše zásob se určuje:

- denní náležitostí, t. j. množstvím materiálu spotřebovaného za jeden den v boji, a to pro zbraň a muže,
- minimální výši zásob, t. j. množstvím zásob, které musí být stále udržováno a které může být sníženo jen v nezbytné nutnosti,
- pohyblivou výši zásob, t. j. množstvím materiálu, které je nezbytné k udržení pohotovosti jednotky, mění se podle situace,

- maximální výši zásob, t. j. množstvím materiálu, který je dán příslušné jednotce k dispozici ve skladech nadřazené jednotky; je to součet minimální výše zásob a pohyblivé výše zásob,
- kritickým bodem zásobování, t. j. bodem ve stavu zásob, kdy musí být předloženy nové požadavky, aby zásoby neklesly pod minimální výši.

U jednotek a na zásobovacích stanicích, jakož i v ostatních zásobovacích místech (skladech) má být udržována stálá záloha materiálu, aby se tak zamezily poruchy zásobování, když přísun od nadřazeného orgánu je nemožný. Dovolí-li to situace, vytvářejí se tyto zálohy na autech nebo na vagonech, a to jak v armádním týlovém prostoru, tak i ve styčném pásmu.

Materiál ve styčném pásmu se má udržovat ve skladech rozmístěných v základním, mezilehlém a předním úseku. Tyto sklady se rozdělují na všeobecné a speciální. Jejich rozmístění a výši zásob, které musí udržovat, určuje velitel válčiště. Na udržování zásob ve skladech dozírá náčelník příslušné služby styčného pásma. Náčelník skladu má organisovat dopravu materiálu kupředu. Je snaha, aby co nejvíce materiálu bylo nahromaděno co nejbližší k frontě, zejména v týlovém prostoru armád. V armádních skladech musí být nejméně záloha materiálu potřebného na dvoudenní operaci. Za nepříznivých podmínek dopravy má být tato záloha ještě zvýšena. Je požadováno, aby část tohoto materiálu byla uložena na dopravních prostředcích.

U divisí se mají zálohy materiálu udržovat na dopravních prostředcích divisních služeb, v divisních zásobovacích místech a v armádních skladech jako část vázaných zásob, které byly přiděleny divisím.

Výši záloh určuje velitel podle situace.

Zálohy materiálu u pluků a menších jednotek jsou stanoveny tabulkami.

Rozdělení materiálu do tříd nedává možnost jasně určit, který druh materiálu je v dané situaci nejdůležitější. Hospodaření s materiálem různých tříd je často svěřeno jednomu druhu služby speciálního štábu. Tato různorodost hospodaření s materiálem si opět vnucuje určení zvláštních odborníků pro příslušný druh materiálu. To vede k tomu, že týly jsou přesycovány na újmu bojujících vojsk. Vládnoucí třída buduje týl americké armády jako svého velkého konsumenta. Úkolem týlu je co nejvíce a co nejvýhodněji zabezpečit odbyt a tím i zisky kapitalistů. Je nasnadě, že takový způsob práce týlu velmi ztěžuje, po případě i znemožňuje plánovitou a centralisovanou organizaci vytváření zásob.

5. Organizace přísunu (viz schema 2)

Podle amerického předpisu lze zásoby pro válčiště opatřovat z vnitrozemského pásma na základě žadanek, těžbou z místních zdrojů, z kořisti, rekvizicí, automatickým přísunem (to platí na příklad pro proviant, který má neměnnou spotřebu), nebo z vázaných zásob, které se zřizují zejména u těch druhů materiálu, s nimiž je nutno přísně hospodařit (jako na př. munice).

Materiál se dodává z týlu k frontě systémem zásobovacích článků. Velitel vyžaduje materiál od svého nadřazeného a pečuje o jeho rozdělení a dopravu k podřízeným jednotkám. Nestačí-li podřízený vlastními do-

právními prostředky zvládnout přísun, má být podle potřeby zesilován dopravními prostředky nadřízeného.

U jednotek, u zásobovacích stanic, ve skladech a v ostatních zásobovacích místech mají být vytvářeny zálohy materiálu, aby byl zabezpečen přísun, když dojde v zásobovacím řetězu u některého článku k poruše. Tyto zálohy se mají vytvářet především u armád a ve styčném pásmu.

Ze styčného pásma je materiál dodáván k jednotlivým armádám. Jsou-li zásobovací místa styčného pásma blízko prostoru armády, odebírá v nich armáda materiál svými vlastními dopravními prostředky. Při velkých vzdálenostech má styčné pásmo zřizovat předem určená zásobovací místa a dopravovat do nich materiál vlastními dopravními prostředky. Předem určená zásobovací místa mají být rozvíjena tak blízko armád, aby si mohly materiál samy odebírat.

Materiál se vyžaduje služebním postupem a nadřízený předkládá požadavky výše, jen když nemůže materiál uhradit z vlastních zásob.

Vázané zásoby zřizuje na žádost podřízeného nadřízené velitelství v určitých skladech a na určité období. Zbytky zásob, které nebyly vyčerpány, vracejí se do skladů.

Vázané zásoby se zřizují zejména u municie. Munice, jak známo, je nejdůležitějším druhem materiálu, a proto systém zásobování municí má být co nejjednodušší. Avšak připravování vázaných zásob organizací zásobování municí komplikuje a znesnadňuje.

Všechny zásoby se vyžadují skrze regulační stanici, již má být vždy zaslán alespoň opis požadavku. Regulační stanice dopravuje materiál podle nařízení velitele válčiště těm jednotkám, které jej vyžadovaly.

Regulační stanice se mohou rozvinout na komunikacích všech druhů. Jejich hlavním úkolem je řídit přísun materiálu a přesuny vojsk, a to ať již ze styčného pásma do bojového pásma nebo zpět. Regulační stanice zabezpečují podle znění amerického předpisu pružnost zásobovacího systému, pravidelnost dopravy, plynulost v provozu a zabezpečují odsun raněných, zajatců a kořisti. Regulační stanice mají usnadňovat manévry materiálem a vojsky. Rozvíjejí se v komunikačních uzlech, zpravidla v počtu jedné regulační stanice na jednu armádu. Každá regulační stanice obsluhuje určitý prostor bojového pásma podle komunikační sítě a podle své kapacity. V čele regulační stanice je regulační důstojník, který má štáb a nezbytný pomocný personál k řízení provozu a k provádění oprav a údržby. Regulační stanice neudrzuje žádné zásoby materiálu.

Regulační důstojník je podřízen přímo veliteli válčiště. Řídí veškerý provoz od předem určených skladů styčného pásma do bojového pásma. Odpovídá za systematický a organizovaný přísun a odsun. Určuje rozmístění zásobovacích stanic v bojovém pásmu a má pečovat o využití vracejících se prázdných vozidel. Musí znát situaci na frontě a musí být obeznámen s válečným plánem. Regulační důstojník má mít spojení s velitelem válčiště, s velitelem styčného pásma a s velitelem armády. Velitel válčiště jej informuje o stavu vázaných zásob ve styčném pásmu, o nařízeném pořadí přísunu, o obložení nemocnic a o počtu zdravotnických vlaků. Velitel armády má dávat regulačnímu důstojníkovi informace o množství materiálu, který je určen k odsunu, o početním stavu armády a o navrhovaných změnách v rozmístění vykládacích stanic.

Štáb regulačního důstojníka se skládá ze zástupců vojenské železniční služby, z inspektora dopravy, z jednoho nebo více zástupců každého dru-

hu služby, z dopravního oddělení, z oddělení zdravotnického odsunu a z osobního oddělení.

Regulační stanice jsou podle zásad amerického předpisu podřízeny veliteli válčiště a obsluhují určitý prostor. Předpokladem pro jejich dobrou činnost je dostatečná komunikační síť. To jsou jejich základní nevýhody. Nezdá se, že by bylo výjimkou, že jedna část armády je obsluhována regulační stanicí A a druhá část regulační stanicí B. Přitom však na jejich činnost nemá vliv velitel armády, nýbrž velitel válčiště. To vede jednak k roztržštěnosti přísunu, jednak to vylučuje možnost řídit jejich činnost do všech podrobností podle požadavků situace, protože by velitel válčiště musel mít zvláštní štáb k řízení činnosti jen regulačních stanic.

Zásobovací stanice se podle amerického předpisu rozmisťují především na železnicích, a to v místech, kde se materiál překládá na jiný druh dopravních prostředků. Rozvinují se co nejbližší k jednotkám. Musí mít skladovací prostor a dobré komunikační podmínky. Zásobovací stanice jsou orgánem velitele armády, který v nich zabezpečuje nakládací a vykládací práce vlastními silami. Velitel armády organizuje obranu a ochranu zásobovacích stanic a určuje náčelníky zásobovacích stanic. Zásobovací stanice se má rozvíjet zpravidla pro každou jednotlivou divisi. Náčelník zásobovací stanice přejímá, účtuje a vydává materiál a pečuje o odsun raněných a poškozeného materiálu do týlu. Zcela blízko zásobovací stanice se rozvinují sklady, v kterých se udržuje jednodenní i vícedenní zásoba materiálu.

Požadavek amerického předpisu, aby zásobovací stanice byly rozvíjeny co nejbližší k vojskům a aby byly v jejich prostoru rozvíjeny sklady vyvrací předpisem zdůrazňovanou zásadu jednoduchosti, pohyblivosti a pružnosti. Materiál je nutno zbytečně několikrát překládat a mimo to může být snadno cílem činnosti protivníka. Bojové pásmo a zejména týlové prostory divisi a sborů jsou přesyceny sklady různého materiálu, který musí být vyložen na zem a nemůže ho tedy být použito pro rychlý manévry.

Páteří dopravního systému je podle amerického předpisu železnice, která za určitých situací může být nahrazena nebo doplněna dopravou automobilní, říční, po případě i vzdušnou.

Železnice stavějí ženisté a o jejich udržování pečují dopravní správa. Na spřáteleném území řídí provoz na železnici buď civilisté nebo vojenská správa. Řídí-li dopravu civilisté, jmenují se pro každý úsek důstojníci železniční správy, kteří řídí vojenské vlaky. Civilní správě se pro její potřebu vyhradí určitý počet vlaků. O tom rozhoduje velitel válčiště. Na nepřátelském území řídí veškerý provoz vojáci.

Výstavbu a provoz na železnicích řídí velitel styčného pásma. Jeho výkonným orgánem je náčelník dopravy. Železniční síť se dělí na úseky. V čele každého úseku je inspektor, který má k ruce provozní a údržbářský personál. Rovněž ve štábu regulačního důstojníka je i zástupce úsekového inspektora, který obstarává hladký provoz mezi rozdělovací stanicí styčného pásma a zásobovacími stanicemi bojového pásma podle požadavků regulačního důstojníka.

Rozdělovací stanice je za regulační stanicí a má mít dostatečnou zálohu vlaků, aby mohla zabezpečit všechny regulační stanice.

Zástupcem náčelníka dopravy styčného pásma je hlavní inspektor, který odpovídá za údržbu železnic ve styčném a bojovém pásmu. Obnovu a výstavbu tratí provádějí ženisté podle plánu náčelníka dopravy vál-

čiště a styčného pásma. V týlovém prostoru armády se na výstavbě a obnově železnic mají podílet ženisté armády a někdy dokonce i ženisté sborů a divisí.

Automobilní doprava má obstarávat dopravu materiálu od zásobovacích stanic k jednotkám. Doplňuje železniční síť anebo ji nahrazuje. Jednotky mají jednak své organické dopravní prostředky, na nichž vezou své zálohy materiálu, jednak náčelník dopravy u velitele válčiště má zvláštní dopravní prostředky k převážení osob a nákladů a k výpomoci podřízeným jednotkám.

Náčelník automobilní dopravy válčiště má svého zástupce ve štábu regulačního důstojníka.

Vozidla jsou v materiální péči zbrojní správy, která provádí i technickou péči. Za poškozená vozidla se vydávají opravená — provozu schopná. Jednotky automobilní dopravní služby se přidělují armádám podle rozkazu velitele válčiště, skladům a nemocnicím styčného pásma podle rozkazu velitele styčného pásma. Všem ostatním vozidlům, která nebyla přidělena, velí náčelník automobilní dopravní služby. Všechna vozidla mohou být na rozkaz velitele válčiště soustředěna.

Veškerý provoz automobilních dopravních prostředků řídí regulační důstojník, v jehož štábu je zástupce pro automobilní dopravu.

Vzdušné dopravy se používá hlavně k dopravě PHM a k zásobování obrněných jednotek. Prostředky pro vzdušnou dopravu jsou podřízeny veliteli válčiště. Podmínkou vzdušné dopravy je dosažení převahy ve vzduchu. Vzdušnou dopravu materiálu a osob řídí regulační důstojník.

Velitel armády má organisovat a řídit materiální zabezpečení vojsk armády. Je odpověden za obranu týlu a v souladu s plánem boje sestavuje plán činnosti týlu. Zdroje zásobování armády jsou jednak styčné pásmo, jednak místní zdroje. Materiál vyžaduje armáda vždy prostřednictvím regulačního důstojníka nebo mu zasílá opis svých požadavků.

Velitel armády rozděluje vázané zásoby na sbory a armádní útvary. Zásobování probíhá však přímo mezi armádou a divisemi, takže sbor není článkem v řetězu zásobování. Armáda oznamuje divisím zásobovací místa a jaký druh materiálu a v které době z nich mají odebrat. Armáda rozvinuje armádní sklady, do nichž soustřeďuje materiál ze styčného pásma a z místních zdrojů. I. a II. třída materiálu se dodává přímo na zásobovací stanici ze styčného pásma.

Zásobovací stanice může být využito i pro jiný druh materiálu, než je I. a II. třída.

Je-li armáda příliš vzdálena od vojsk, má zřizovat předem určené sklady nebo vykládací stanice na silnici. Ideálem podle amerického předpisu je, aby zásoby ze styčného pásma byly dopravovány až k samým vojskům. Situace na bojišti si však vynucuje, aby zásoby byly nejdříve soustředovány blíže k frontě, než jsou předem určené sklady styčného pásma. Proto udržuje armáda zálohu hlavních druhů materiálu. Výše záloh je proměnlivá a řídí se podle materiální, dopravní a taktické situace. Zásoby však mají být tak vysoké, aby kryly potřebu na dva dny boje. Podle situace však mohou být i zvětšeny. Záloha u armády má být naložena na autech nebo na vlakových letučkách. Obvykle však lze takto zabezpečit jen část zásob.

Zásobovací místa (armádní sklady) se mají zřizovat u železničních stanic co nejbližší fronty, v dobrých komunikačních podmínkách. Materiál se musí umísťovat rozptýleně. Americký předpis uvádí tyto zásady pro rozvíjení skladů:

- počet muničních skladů závisí na sestavě vojsk, na stavu silnic a železnic a na způsobu přísunu. Musí být umístovány mimo dosah dělostřelectva rozptýleně (jsou malé, ale početné). Vyžaduje se, aby na každou divisi byly nejméně dva. Munice se obvykle přiděluje systémem vázaných zásob,
- sklady PHM se rozvíjejí na všech zásobovacích stanicích, u všech skladů i jinde, jako na př. u civilních benzinových pump. PHM se doplňují systémem výměny prázdných baněk za plné,
- ženijní sklad se rozvíjí pro každý sbor nejméně jeden,
- zdravotnický sklad se rozvíjí u každé skupiny odsunových nemocnic,
- zbrojní sklady se rozmisťují poblíž zbrojních dílen a udržují u sebe doplňky aut,
- sklady II. a IV. třídy materiálu mohou být více vzadu.

Počet skladů rozmisťovaných podle zásad amerického předpisu je poměrně značný. Tím klesá jejich pohyblivost a zvětšuje se požadavek na množství osob v týlu.

Armáda má dopravovat zásoby až na místo spotřeby. K zásobování vojsk se plně využívá kořisti a celé jednotky se vybavují ukořistěným materiálem.

Sbor nemá zálohy materiálu a není článkem v řetězu zásobování a v řetězu technické péče. Rozděluje materiál přidělený armádou, hlavně munici, a koordinuje zásobování a technickou péči. Všechna hlášení od divisí jdou prostřednictvím sboru. Navrhuje prostory pro rozvinutí armádních skladů určených k zabezpečení jeho divisí a sborových útvarů. Vůči sborovým útvarům plní zásobovací úkoly obdobně jako divise vůči jednotkám, které jsou jí podřízeny.

Divise odebírají materiál vlastními dopravními prostředky přímo v armádních skladech, pokud nejsou od nich vzdáleny více jak 50 km. Proto se armádní sklady rozmisťují co nejblíže k divisím. Mohou však být rozmístěny i ve větších vzdálenostech.

Intendanční služba divise má organická vozidla, na nichž se dopravuje záloha materiálu. Může jich být použito i k přesunům vojsk.

7. Zdravotnické zabezpečení (viz schema 3)

Do zdravotnického zabezpečení podle amerického předpisu spadá péče o osoby a o zvířata. Za zdravotnické zabezpečení odpovídá velitel. Jsou organizovány zdravotnické rotty, prapory a pluky, které jsou součástí divise, sboru a armády a přidělují se k zesílení zdravotnické služby u nižších jednotek.

V bojovém pásmu se mimo to rozvíjejí pohyblivé nemocnice, a to co nejblíže u divisního obvodu.

Odsunové a pohyblivé nemocnice v prostoru armády jsou podřízeny veliteli armády. Ve styčném pásmu se rozvíjejí stálé nemocnice.

Zdravotnické útvary a zařízení se rozvíjejí jen v nezbytném rozsahu. Nerozvinuté se ponechávají v záloze pro zdravotnický manévry.

Pluku se přiděluje zdravotnická jednotka, která se skládá jednak z družstva určeného k obsluze velitelství, jednak z družstev k obsluze praporů. Jejich počet je určován počtem praporů. Mimo to se pluku přiděluje potřebný počet aut.

Zdravotnické družstvo přidělené praporu rozvinuje praporeční obvaziště ve vzdálenosti 300 až 700 m v místech, kde se očekává největší počet raněných a kde jsou výhodné cesty k odsunu.

Zdravotnické družstvo velitelství shromažďuje raněné od jiných jednotek, než jsou prapory (od plukovních jednotek), a to tehdy, nejsou-li tyto jednotky činné v pásmu praporu. Rozvinuje plukovní obvaziště, které má hodnotu praporečního obvaziště.

Divise má zdravotnický prapor nebo i pluk, který uvolňuje praporeční a plukovní obvaziště.

Divisní zdravotnický prapor (pluk) rozvinuje:
shromaždiště raněných a
divisní obvaziště.

Divise může být kromě toho posílena armádními zdravotnickými prostředky.

Shromaždiště se rozvinuje pro každý pluk 1. sledu ve vzdálenosti 1,5 až 2,5 km za linií fronty (za plukovními zálohami). Musí mít dostatek cest, vhodný kryt a být na místě, na jehož směr se očekává největší počet raněných. Přesunuje se posuny podle postupu bojových jednotek, když koloběh zdravotnických aut je příliš veliký.

Každé praporeční obvaziště má mít spojení se shromaždištěm.

Divisní obvaziště je nejzadnější sled divisní zdravotnické služby. V něm jsou ranění třídění a ošetřováni. Rozmístuje se ve vzdálenosti 13 až 19 km od fronty.

Sbor ve svazu zabezpečuje podřízené sborové útvary a kontroluje divise. Ty sborové útvary, které jsou činné v prostoru divisi, jsou také v jejich péči. Sborové zdravotnické službě má vypomáhat armáda, zejména pokud jde o odsun. Sbor pro sborové útvary rozvinuje sborová obvaziště. Zdravotnická služba sboru může též zesilovat zdravotnickou službu divisi.

Armáda má zdravotnické oddělení se zdravotnickými pluky, odsunovými nemocnicemi, chirurgickými nemocnicemi, doléčovacími ústavami, veterinární rotou, zdravotnickými laboratořemi a zdravotnickým skladem.

Zabezpečuje armádní útvary, zesiluje sbory a divise. Provádí odsuny ze sborových obvazišť do odsunových nemocnic, kde se nemocní buď vyléčí a vrací zpět ke svým útvarům, nebo se odsunují do stálých nemocnic styčného pásma nebo jsou odevzdáváni do doléčovacích ústavů armády.

Pohyblivé chirurgické nemocnice se vysílají k divisním obvazištům a přejímají ty raněné, kteří jsou neschopni odsunu. Mohou být také dány k dispozici sboru pro jeho zdravotnický manévr.

Odsunovými nemocnicemi musí procházet všichni ranění na cestě z bojového pásma do styčného pásma. Rozvinují se ve vzdálenosti 20 až 50 km. Odsunové nemocnice jsou málo pohyblivé a vytváří se z nich uskupení poblíž letišť, železnic, řek a silnic. Umisťují se v budovách, mohou však být rozvinuty i pod stany.

Doléčovací ústavy přejímají rekonvalescenty z odsunových nemocnic.

Styčné pásmo má mít asi 15% lůžek celkového početního stavu sil na válčišti. Rozvinuje stálé nemocnice jednak v budovách místních zdrojů, jednak v stavbách zvláště k tomu účelu budovaných.

Polní nemocnice jsou pohyblivé na autech a mohou pracovat až na třech místech (mají 3 čety). Zřizují se tam, kde nelze rozvinout stálou nemocnici.

Místní nemocnice slouží jen pro jednotky styčného pásma.

Všeobecné nemocnice provádějí konečné ošetření všech případů. Mají kapacitu 1000 lůžek. Musí mít železniční a co možná také letecké spojení s bojovým pásmem a s vnitrozemským pásmem. Dvě i více všeobecných nemocnic tvoří nemocniční středisko, které má zotavovnu a 20% lůžek svého stavu.

Pomocné skupiny lékařů posilují ostatní zdravotnické jednotky.

Zdravotnické hygienické rotý provádějí hygienická opatření na válčišti a likvidují vzniklé epidemie.

Výcvikové zdravotnické středisko připravuje zdravotnický personál došlý z vnitrozemí a provádí reorganizaci zdravotnických jednotek stažených z fronty.

Nadřízený odsunuje od podřízeného a odsun raněných a nemocných z bojového pásma do styčného pásma řídí regulační důstojník.

Regulační stanice mají přiděleny zdravotnické vlaky (300 lůžek). Ve štábu regulačního důstojníka je důstojník zdravotnické služby, který musí mít stálý přehled o oblczenosti nemocnic styčného pásma.

Zvířata se odsunují z divisních veterinárních ošetřoven do odsunových veterinárních nemocnic a z nich do veterinárních doléčovacích ústavů. Těžší případy se odsunují do veterinárních nemocnic styčného pásma. Odsunová veterinární nemocnice se rozvíjí v hloubce 24 až 32 km od linie fronty.

Veterinární všeobecné nemocnice ve styčném pásmu provádějí konečné ošetření zvířat.

Organizace zdravotnického zabezpečení ukazuje kapitalistický poměr k člověku. V americké armádě nejsou vytvořeny zdravotnické útvary a zařízení, které by byly pevnou složkou příslušného útvaru nebo svazku. Zdravotnické útvary a zařízení jsou volně přidělovány bojujícím jednotkám. Již tato okolnost sama o sobě způsobuje, že orgány zdravotnické služby nejsou spjaty se životem útvaru nebo svazku. Z uvedených faktů dospějeme k závěru, že zdravotnická péče v americké armádě je jen povrchní a formální. Nejsou také předpisy stanoveny maximální lhůty pro ošetření raněných, které jsou důležitou podmínkou pro záchranu jejich života nebo pro zmírnění následků zranění. U pluku není rozvíjeno obvažiště, které by poskytovalo vyšší druh zdravotnické pomoci a tak bylo článkem v postupu zkvalitňování léčebné péče vůbec.

V americké armádě je kvalifikovaná zdravotnická pomoc časově vzdálena od bojiště a neprovádí se důsledně odsun raněných podle určení.

Jestliže v naší armádě léčení a odsun představují podle vzoru Sovětské armády jediný proces, v němž raněný je podrobován celému souhrnu nezbytných léčebných opatření od okamžiku zranění až do odsunu do léčebných zařízení, v nichž je úplně vyléčen, v americké armádě je proces odsunu ve skutečnosti oddělen a předchází před procesem léčení. První chirurgické ošetření ran je prováděno až v odsunových nemocnicích, to znamená až v armádním týlovém prostoru.

Zkušenosti z druhé světové války potvrzují vážné nedostatky v péči o raněné v americké armádě, které se projeví na příklad při provedení protiofensivy německých fašistů v Ardennách, kde ranění byli ponecháni svému osudu a dokonce celé armádní nemocnice padly do rukou Němců.

Zvláštností americké zdravotnické služby je také ta okolnost, že v sobě slučuje nejen péči o lidi, ale i péči o zvířata.

8. Technické zabezpečení

Technická péče je prováděna jednak organickými jednotkami, které tvoří 1. a 2. sled technické péče, jednak zvláštními speciálními jednotkami, které tvoří 3., 4. a 5. sled technické péče. Zásadou je, aby opravy byly prováděny v co nejnižších sledech (t. j. u 1. a 2. sledu). Divise plní úkoly 3. sledu technické péče, armáda úkoly 3. a 4. sledu technické péče a dílny styčného pásma plní funkci 5. sledu technické péče. Využívá se co nejvíce civilních dílen. Štor není článkem v řetězu technické péče.

Technická péče je organisována na zásadě odsunu poškozeného materiálu od podřízeného k nadřízenému. Za poškozený materiál vydá nadřízený opravený a použitelný materiál. Poškozený materiál se po provedení opravy ukládá ve skladech, aby mohl být znovu vydán.

Americký předpis sice tvrdí, že zásadou je, aby opravy bojové techniky a materiálu byly prováděny co možná u útvarů a svazků, avšak skutečnost svědčí o opaku. Americké výrobní firmy si totiž vyhrazují právo provádět opravy některých agregátů samy, ve svých podnicích. To způsobuje, že bojová technika i s poměrně malou opravou musí být odesílána do příslušných továren, čímž je oslabena fronta. Z toho je zřejmé, že se kapitalisté ve své slepé touze po zisku neohlíží na důsledky, které svým konečným výsledkem jsou jim nepříznivé.

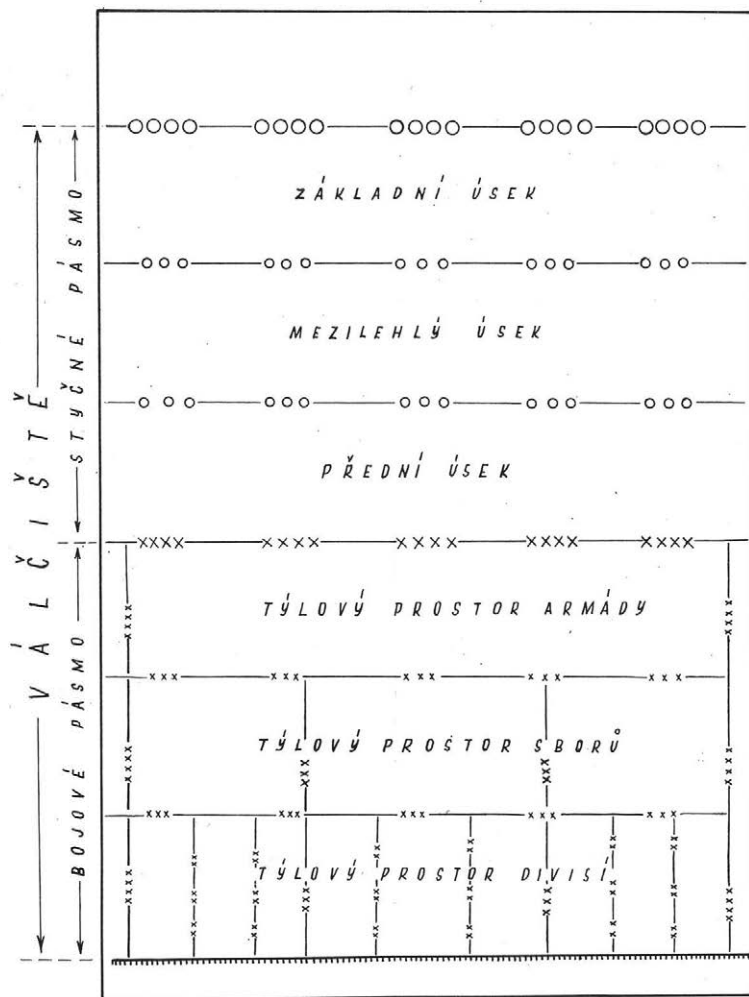
Závěr

Americký předpis FM-100-10 obsahuje jen všeobecné zásady organizace a činnosti týlu a jen zřídka udává konkrétní údaje. V úvodu sice zdůrazňuje, že organizace týlu musí být jednoduchá a pružná. Další statí však tuto požadovanou pružnost a jednoduchost nepotvrzuji. Tak na příklad zásokování municí je organisováno systémem vázaných zásob, t. j. stanovením množství, které je příslušné jednotce dáno k dispozici ve skladech nadřízeného, odkud si potřebný materiál odčerpává na základě žádanky. To znamená, že zásobování municí, která je hlavním druhem zásobování, je ztíženo prováděním složitých administrativních opatření.

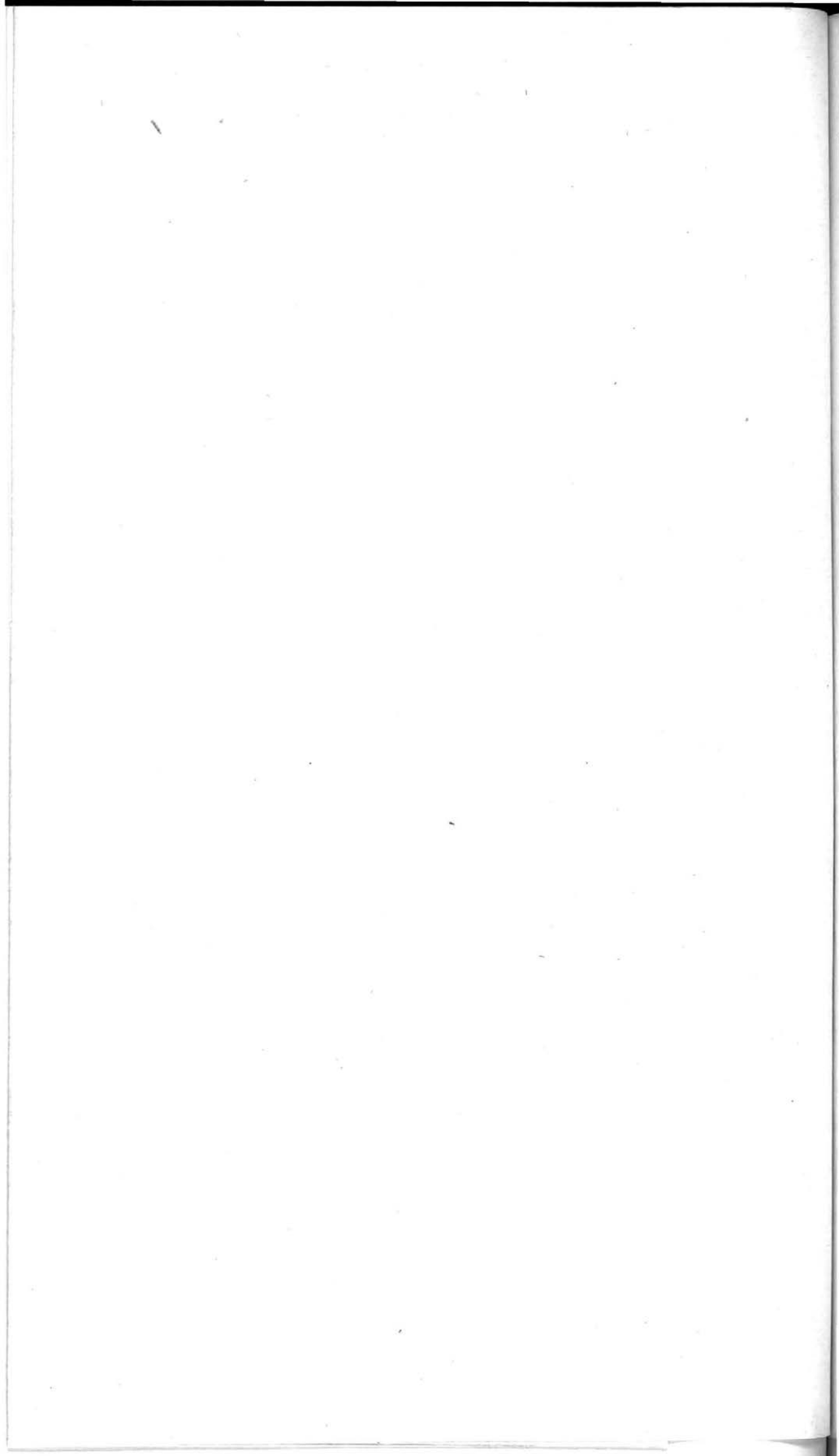
Sklady jsou rozmístěny příliš rozptýleně, což má za následek jejich nesnadné řízení a podstatné ztížení manévru jimi. Američané na příklad požadují, aby armádní muniční sklady byly rozvinuty pro každou divisi nejméně dva. Tato zásada je stanovena schematicky a nepřihlíží k různým podmínkám, různému terénu, různé situaci, stavu počasí a p., které uskutečnění této zásady mohou znesnadnit nebo i znemožnit.

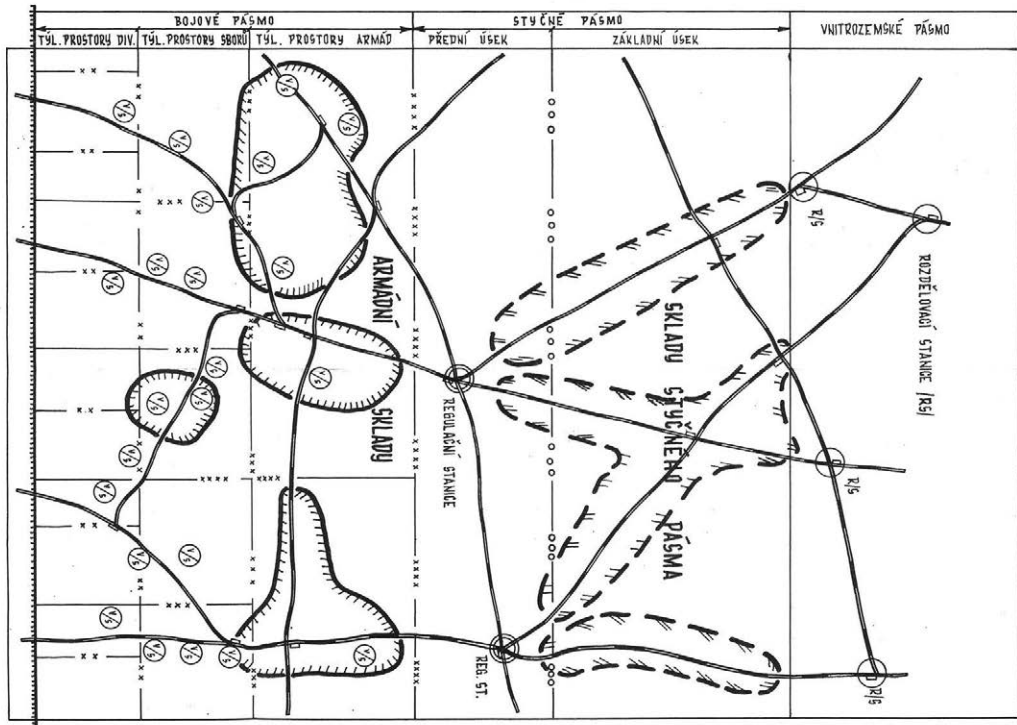
Do úkolu týlu je zařazeno tolik různorodých povinností, jako na příklad péče o doplňování osob, plánování přesunů vojsk, péče o morálku atd., které jsou decentralisovány na jednotlivá oddělení speciálního štábu a řízeny přímo velitelem, že při takové organizaci musí při moderním způsobu vedení boje nastat v týlu chaos a jeho odtržení od bojové činnosti vojsk, protože velitel bude plně vázán řízením vojsk a nebude mít možnost ani čas řídit tak rozsáhlý aparát, jako je speciální štáb na bojišti. U pluků a svazků je sice zmínka o zásobovateli (S-4, G-4), avšak jeho povinnosti nejsou konkretisovány a jeho úloha v materiálním zabezpečení není přesně vystižena.

Přestože je zdůrazňováno, že sbor není článkem v řetězu zásobování, je mu přidělován týlový prostor, to znamená, že musí mít týlové orgány k jeho obraně a ochraně, k udržování silnic, k těžbě z místních zdrojů,

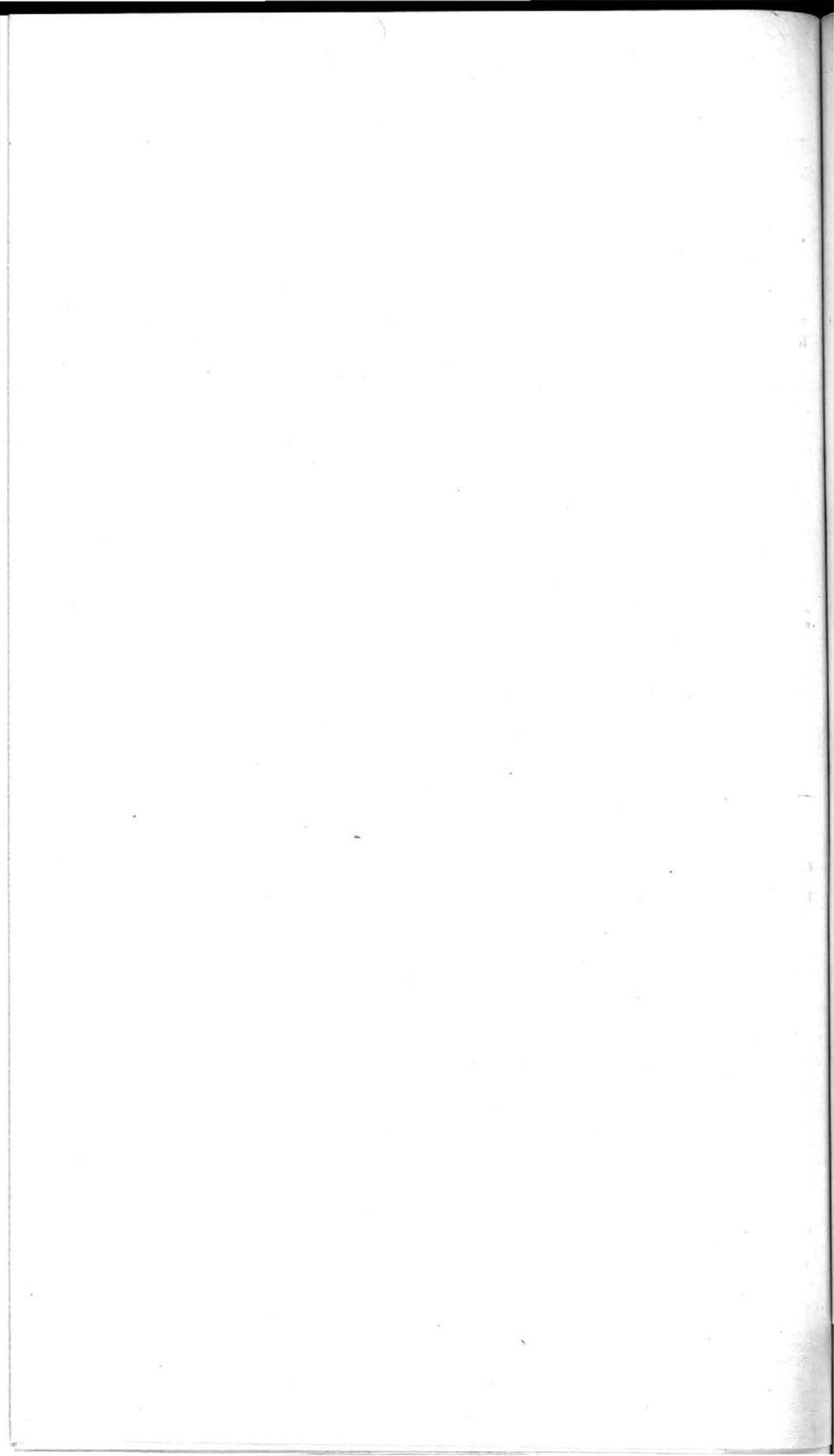

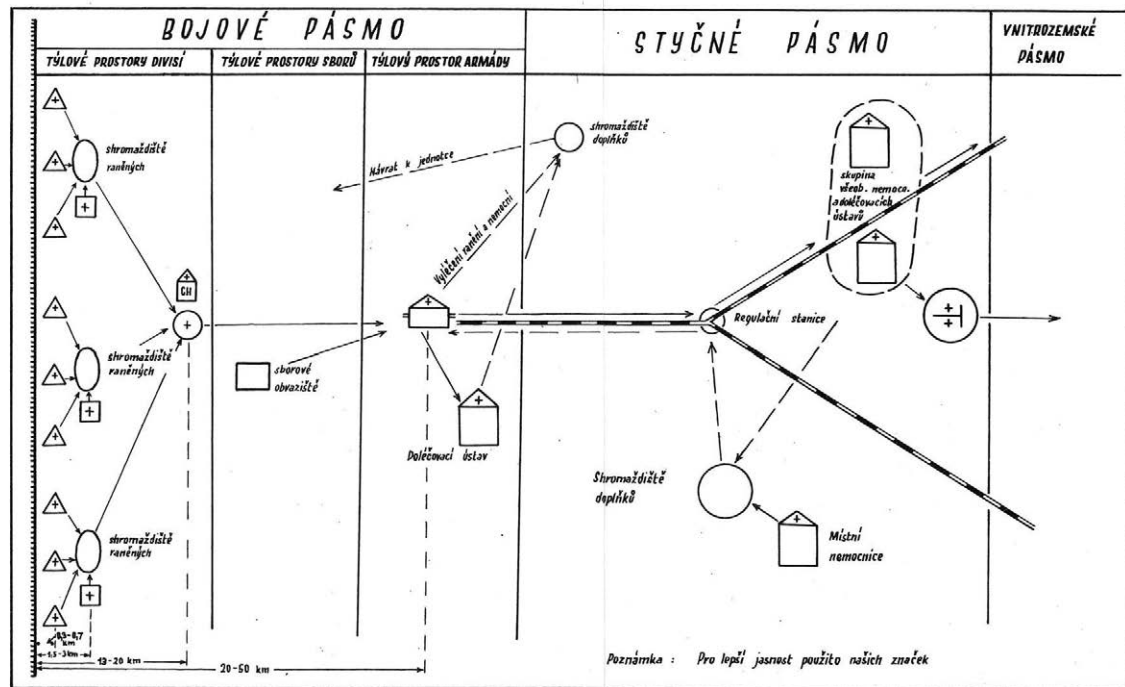
Schema 1. Týlový prostor a jeho rozdělení

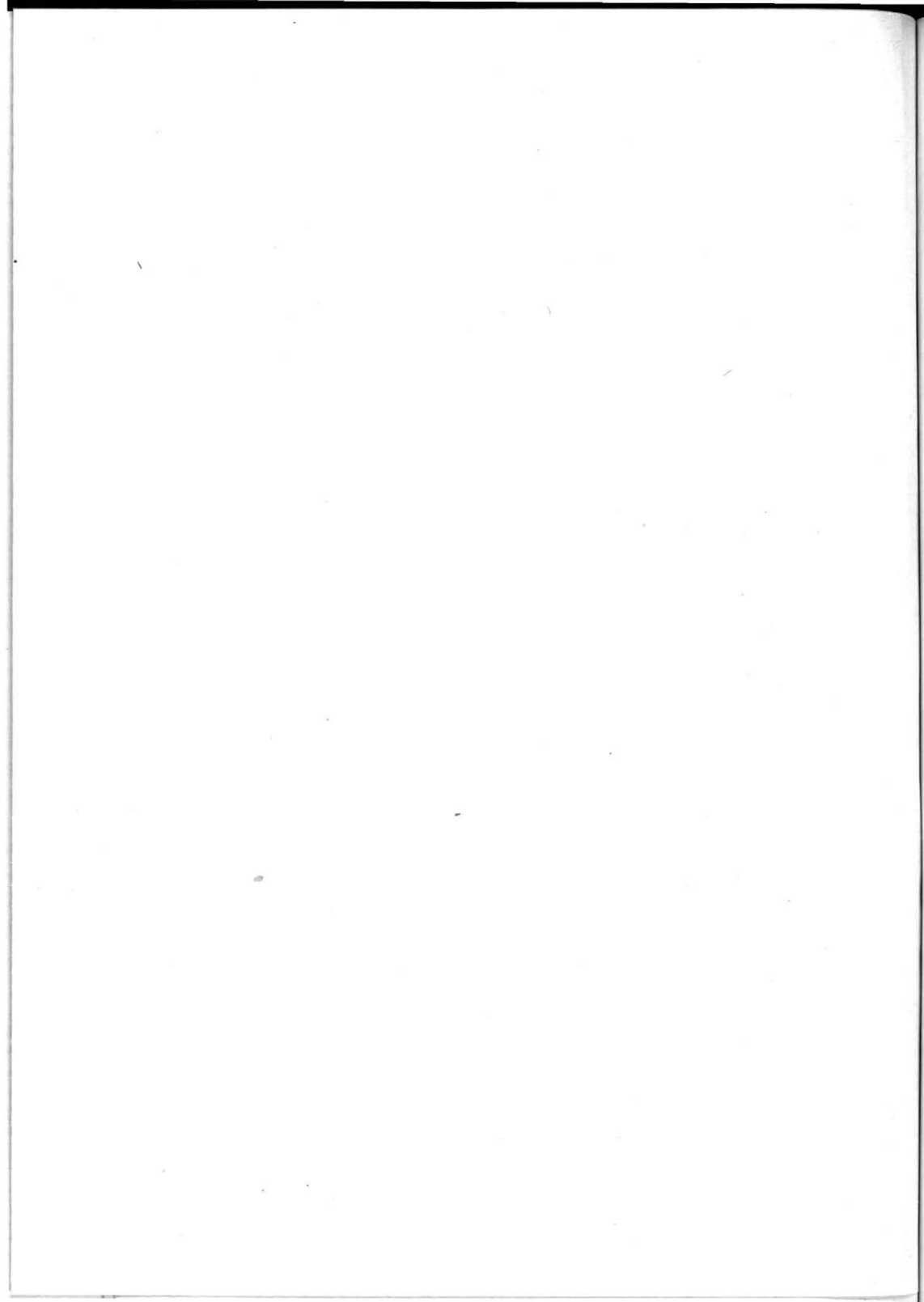

Schema 2. Organizace pířisanu

Schema 3. Odsuny raněných a nemocných

k řízení dopravy atd., čímž se zbytečně rozmnožuje počet týlových funkcí a komplikuje se dopravní styk divísi s armádami.

Materiál je v americké armádě rozdělen do tříd a pro různé třídy platí různé předpisy, pokud jde o jeho vyžadování a dopravu k vojskům. Některý druh materiálu, jako na př. proviant, přisunuje se automaticky, zásobování jinými druhy materiálu je organizováno systémem vázaných zásob. To nikterak nepotvrzuje zásadu jednoduché činnosti týlu stanovenou v úvodu předpisu.

Přísun materiálu je organizován kombinovaně. Nadřízený je povinen materiál dopravit tak blízko k podřízené jednotce, aby byl v dosahu jejích dopravních prostředků (30 až 50 km). Není tedy jasně vyslovena zásada odpovědnosti za zabezpečení svazků, útvarů a jednotek.

Pro dopravu materiálu ze styčného pásma k armádám se rozvíjejí regulační stanice. Prostřednictvím regulačních stanic je materiál dodáván do zásobovacích stanic, které se rozvíjejí ve prospěch divísi prvního sledu a jsou obsluhovány armádou. Mohou se rozvíjet na železnicích, silnicích nebo vodních cestách. Tento systém zásobování vyžaduje rozvíjení komunikační sítě, mnoho prostředků a dokonalou centralizaci řízení. V opačném případě musí mít za následek desorganizaci v zásobování a neskytá proto záruku plynulého a úplného zabezpečení každé divíse prvního sledu.

Zdravotnické zabezpečení není rovněž nikterak pevně organizováno. Pluk nemá plukovní obvaziště našeho typu a ranění jsou odsunováni od praporů přes divísi shromaždiště raněných na divísi obvaziště. Tím není zaručena včasná odborná pomoc raněným a odsun je zbytečně prodlužován cestou přes shromaždiště raněných.

Celkem lze říci, že týl americké armády neodpovídá současným požadavkům materiálního zabezpečení bojujících vojsk. Je těžkopádný a nepružný. Předpokládá dokonalý stav komunikační sítě a bohaté vybavení dopravními prostředky. Jeho řízení je decentralizované a složitě, což v bojových podmínkách musí vést k živelné jeho činnosti a k neschopnosti včas a úplně zabezpečovat bojovou činnost vojsk.

Chaotičnost týlu americké armády je odrazem kapitalistické ekonomické základny. Projevují se v něm všechny rozpory kapitalistické společnosti. I když v předpise nejsou a ani nemohou být zachyceny takové skutečnosti, které by přímo a zřejmě obsahovaly a zveřejňovaly cíle kapitalistů v organizaci a činnosti týlu americké armády, přesto zkušenosti a poznatky o práci amerického týlu v praxi nám dávají jasnou orientaci.

Předpis sám o sobě je svými zásadami a poučkami odtržen od praxe, je nevědecký a je výrazem kapitalistické vojenské doktriny kladoucí hlavní a rozhodující důraz na taktické, strategické a týlové plány.

A pro nás, pro velitelský sbor československé lidové armády je důležité, abychom pevně opřeli o teorii marxismu-leninismu a učíce se z praxe sovětské vojenské vědy dovedli dialekticky správně hodnotit obsah předpisů kapitalistických armád a článků kapitalistického odborného vojenského tisku a nedali se zmást jejich někdy dobře vypadající formou vyjádření různých zásad. Studium a podrobným rozbořem těchto zásad poznáváme slabé stránky nepřítele.

VOJENSKO-HISTORICKÁ ČÁST

DEVÁTÝ DRŤIVÝ ÚDER

Podplukovník Karel Blažek

Studium každé bitvy a každé operace Sovětské armády za Veliké vlastenecké války je hlubokým pramenem poznání rozvoje sovětského vojenského umění v letech nejspravedlivější války, jaká kdy byla vedena, války na obranu první země socialismu a války za osvobození zemí podmaněných fašismem.

Ve třetím období Veliké vlastenecké války, v roce rozhodujících vítězství jsou však dvě bitvy svým strategickým významem a mohutností svého rozmachu zvláště důležité. Je to pátý úder, který probíhal v červnu a červenci 1944 severně od Karpat a devátý úder vedený od října 1944 do ledna 1945 jižně od nich. Obě bitvy nejsou jen výraznými údery v dané etapě války, ale mají i podstatný vliv na průběh celé války. Význam devátého úderu byl na jižním válečném poli dokonce rozhodující.

V devátém úderu rozdrtila Sovětská armáda dvě velká uskupení nepřítelů, skupinu armád „Jih“ a skupinu armád „Jihovýchod“, mající celkem na devadesát divisí. Bitva byla zahájena na frontě 1400 km široké. Sovětská vojska pronikla do hloubky až 450 km a osvobodila lid na území v rozloze 200 000 km². Ke srovnání uvádím, že v pátém úderu zahájila sovětská vojska operace z východního postavení s šířkou fronty 600 km, pronikla do hloubky až 600 km a osvobodila území v rozloze 280 000 km², t. j. víc než dvojnásobek rozlohy území Československa.

Strategická situace po skončení pátého a nedlouho potom i šestého úderu v srpnu 1944 umožňovala Sovětské armádě zahájit bitvu k osvobození rumunského a bulharského lidu, známý sedmý drťivý úder. Operace devátého úderu jsou přímým pokračováním a rozvinutím operací v Rumunsku a v Bulharsku. Jsou nejvýznamnějším článkem v řetězu vítězství Sovětské armády na jižním strategickém směru.

I když nepřítel utrpěl v Rumunsku těžkou porážku, měl na Balkáně ještě dostatek sil. Byla to především vojska v Albánii a v Řecku, která dosud nezasáhla v bojích se Sovětskou armádou. Německé vrchní velitelství hledělo co nejrychleji ukončit boj se silami národně osvobozenec-kého hnutí v západních částech Jugoslaviie a uvolnit tak další jednotky pro boj na východní frontě. Na neposledním místě pak zesilovalo skupinu armád „Jih“ divisemi z jiných úseků fronty. Fašistické Německo mělo ještě spojence ve fašistickém Maďarsku. Ovládalo strategicky i hospodářsky důležitá území Maďarska s komunikačně a průmyslově významným hlavním městem Maďarska Budapeští.

Německé vrchní velitelství nesledovalo svou mimořádně zvýšenou péčí o posílení uskupení vojsk na Balkáně jen obranné cíle. Použitím strategie t. zv. „neproniknutelné obrany“ kombinované s „rychlými údery“, t. j. strategie, která se stala v posledních měsících války snad ještě dobrodružnější, než byla hitlerovská strategie na počátku války, zamýšlelo německé vrchní velitelství připravit údery v Sečmihradsku a proniknutím do Východních a Jižních Karpat ovládnout karpatský oblouk, kde se

německým vojskům po porážce v jassko-kišiněvské operaci nepodařilo zachytit a zaujmout tam ve výhodném terénu obranu.

Úkol sovětských vojsk nebyl nijak snadný. Vždyť cílem bitvy bylo rozdrtit v podstatě dvě skupiny armád, dovršit osvobození Rumunska, osvobodit Zakarpatskou Ukrajinu s hlavním městem Užhorodem, osvobodit východní část Jugoslavie s hlavním městem Bělehradem, ovládnout Maďarsko s hlavním městem Budapeští a vytvořit tak podmínky k operacím do Rakouska a jižního Německa.

Sovětská armáda měla poskytnout přímou pomoc národně osvobozenecckému hnutí v porobených zemích, především však jugoslávskému národně osvobozenecckému boji.

Při tom nebylo lze se zahájením bitvy otálet, vzhledem k úsilovně prováděným přípravám nepřítele k akci ze Sedmihradska.

Sovětská vojska obtížný úkol v hrdinských bojích splnila a splnila tak ke konci roku i strategický plán sovětského hlavního velitelství na rok 1944.

Devátý úder má i mimořádný význam pro náš lid. Jednak proto, že v průběhu tohoto úderu byla osvobozena území na východě a jihovýchodě Československa, jednak proto, že jejím úspěšným zakončením byly vytvořeny předpoklady pro osvobození velké části území Československa Sovětskou armádou z jihovýchodu.

I. Situace na frontě v Karpatech a na Balkáně koncem září 1944

Průběh fronty

Po těžké porážce v jassko-kišiněvské operaci v druhé polovině srpna 1944 drcena mohutnými údery Sovětské armády nebyla německá vojska s to zaujmout organizovanou souvislou obranu dříve než v hloubce 600 km. Sovětská armáda, rozvíjejíc úspěch v jednom nepřetržitě sledu úderů do celé hloubky území Rumunska a na území Bulharska, dosáhla již do poloviny září 1944 rumunsko-jugoslávských a bulharsko-jugoslávských hranic. Ovládla jižní část Sedmihradska.

Učlenění německo-maďarských vojsk

Německé vrchní velitelství přikročilo již v září po drtivé porážce v Rumunsku k reorganizaci svých sil na Balkáně. Změny v učlenění sil ve prospěch vojsk v Maďarsku a v Jugoslavii se projeví i na frontě severně od Karpat. Německé vrchní velitelství bylo při tom vedeno snahou vytvořit jednak dostatečně silná uskupení k plánovaným útočným akcím v Sedmihradsku, jednak zabránit případnému odříznutí sil v Řecku a Albánii provedením přeskupení těchto sil do Jugoslavie a do Maďarska, kde mělo v úmyslu vytvořit dostatečně silnou zálohu. Reorganizace v době zahájení bitvy nebyla dokončena.

Koncem září byla nepřátelská vojska uskupena takto:

Armádní skupina „Heinrici“: 1. německá tanková a 1. maďarská armáda. Bránila se v Karpatech na směrech Sanok, Humenné; Sambor, Užhorod; Stryj, Mukačevo a Delatyn, Rachovo. 1. maďarská armáda byla v obraně ve východní části Zakarpatské Ukrajiny. Část sil 1. německé tankové armády bránila směr Krosno, Prešov a bránila Dukelský průsmyk.

Tato armádní skupina měla devatenáct pěších a jednu tankovou divisi. Patřila ke skupině armád „Severní Ukrajina“, po reorganizaci označované skupina armád „A“.

Skupina armád „Jižní Ukrajina“, po reorganizaci označovaná jako skupina armád „Jih“, byla v obraně ve střední části karpatského oblouku, v Sedmihradsku a na rumunsko-maďarských hranicích. V její sestavě byly: 8. německá, 2. maďarská, 6. německá a 3. maďarská armáda.

8. německá armáda se bránila ve východní části oblouku fronty s hlavními silami ve směru Târgu Mures, Satu Mare.

2. maďarská armáda byla v obraně na směru Kluž, Satu Mare.

6. německá armáda plnila v obraně nejdůležitější úkol. Bránila totiž nejkratší směr na Budapešť: Arad, Szolnok a přístupy k Debrečinu.

3. maďarská armáda bránila směr Arad, Szeged.

Skupina armád „Jih“ měla šestatřicet divisí, z toho osm tankových a motorisovaných. Šlo většinou o divise vyňaté ze sestavy skupiny armád „A“ a skupiny armád „Střed“, poněvadž většinu jejich sil zničila Sovětská armáda v jassko-kišiněvské operaci. Musela být doplňována i později v průběhu devátého úderu.

Skupina armád „Jihovýchod“ měla dvě armádní skupiny, a to: armádní skupinu „F“ s 2. tankovou armádou a operační skupinou „Srbsko“, celkem třináct divisí a brigád a armádní skupinu „E“ rovněž o třinácti divisích a brigádách. 2. tanková armáda se tvořila, a to především ze svazků armádní skupiny „E“ a „F“. Byla rozmístována severně od Dunaje proti sovětským vojskům na rumunsko-jugoslávských hranicích.

Operační skupina „Srbsko“, součást armádní skupiny „F“, měla za úkol bránit se ve Východosrbských horách a chránit tak celé přeskupování z východu. V její sestavě bylo šest divisí a několik oddílů fašistických jednotek srbských četníků.

Armádní skupina „E“ rozmístěná v Řecku a v Albánii přeskupovala svoje síly na sever. Přesuny této skupiny byly dokončeny až koncem října, kdy fašisté opustili celé území Albánie a Řeka po bojích s albánskými a řeckými osvobozeneckými jednotkami.

Kromě těchto sil byly ve skupině armád „Jihovýchod“ ještě jednotky chorvatské fašistické organizace „Ustaša“.

Ze sestavy skupiny armád „Jihovýchod“ je zřejmý úmysl německého vrchního velitelství pevně se bránit v Poloninských Karpatech a ve Východosrbských horách, a uvolnit z této skupiny armád dostatečné množství sil k zesílení skupiny armád „Jih“. V sestavě skupiny armád „Jih“ je zřetelný i útočný úmysl uskupením 8. německé a 2. maďarské armády na směru Kluž, Sibiu a 3. maďarské a 2. tankové armády (z armádní skupiny „F“) na směru Timisoara, Sibiu. V Sedmihradsku a na frontě podél rumunsko-maďarských a rumunsko-jugoslávských hranic měl nepřítel na širce fronty asi 600 km třiačtyřicet divisí, na zbytku fronty devětatřicet divisí.

Nepřítel měl značné síly, jejichž jádro uskupil ve střední části fronty. Koncem září nebylo přeskupování sil ještě dokončeno.

Sovětská vojska mohla tedy rychlou přípravou nových útočných operací a jejich zahájením v nejkratší době zmařit možné výhody vyplývající pro nepřitele z provedeného přeskupení, po případě předejít jeho útoku.

Učlenění sovětských vojsk

Devátý úder vedla vojska 4., 2. a 3. ukrajinského frontu.

4. ukrajinský front, vytvořený se zřetelem k situaci po vítězství vojsk 1. ukrajinského frontu v šestém úderu v srpnu 1944 v podstatě z vojsk levého křídla 1. ukrajinského frontu, byl rozmístěn na frontě na severních svazích Poloninských Karpat.

2. ukrajinský front, jehož vojska osvobodila střední, zčásti jižní a západní území Rumunska dosud až na část Sedmihradsku, byl na frontě v Sedmihradsku, podél rumunsko-maďarských a rumunsko-jugoslávských hranic až do prostoru Turnu Severin.

3. ukrajinský front, jehož vojska osvobodila Bulharsko a k němuž patřila nyní i bulharská armáda, byl ve východím postavení od Dunaje na jih, podél bulharsko-jugoslávských hranic. Do 3. ukrajinského frontu byla včleněna i vojska levého křídla 2. ukrajinského frontu z prostoru Turnu Severin.

Všeobecná vojensko-zeměpisná charakteristika bojiště

Bojiště svým různorodým charakterem jak podél fronty, tak i do hloubky kladlo na útočící sovětské svazky vševojskové i tankové mimořádné požadavky.

Sovětská vojska v této bitvě bojovala na rozsáhlé Velké nížině uherské, v Karpatech, ve Východosrbských horách a překonala dva velké vodní toky, Tisu a Dunaj.

Na severu musela sovětská vojska překonat mohutný masiv Poloninských Karpat ve směru útoku až 100 km hluboký a dosahující až 2000 m výšky. Horstvo je hustě zalesněno, mnohde těžko prostupnými lesy. Veškerý pohyb byl v podstatě vázán na malý počet málo výkonných komunikací. Z karpatských přechodů měly v bojích v devátém úderu největší význam Lupkovské sedlo, Užocký, Verečský a Jatlonický průsmyk. Na frontě bezmála 300 km široké mohla vojska využít celkem čtyř železničních tratí: Sanok, Humenné; Sambor, Užhorod; Stryj, Mukachevo a Delatyn, Rachovo.

Nepříteli dávala značná členitost terénu a jeho rozsáhlá pokrytost podmínky pro vybudování hluboce členěné obrany na rozhodujících směrech. Účinnost přirozených překážek mohl nepřítel snadno zvýšit ženijními opatřeními. Nepřítel těchto příznivých podmínek k obraně také ve velkém rozsahu využil.

Ve střední části fronty byla pro sovětská vojska s hlediska kolmé členitosti významnější překážkou jen severní část Bihorských hor v Sedmihradsku. Směrem na západ přechází pak terén do Velké nížiny uherské. Rozlehlá rovina dávala sovětským vojskům podmínky k využití velkých úderných uskupení, rychlých tankových skupin a umožňovala všestrannou součinnost.

Obrana nepříteli se opírala až do operační hloubky především o větší a velká města, zpravidla důležité komunikační uzly. V hloubce operačního prostoru měly však na vedení operací výrazný vliv velké řeky: Tisa a Dunaj.

Tisa je široká 150 až 250 m. Od československých hranic protéká v četných zákrutech Velkou uherskou nížinou na jihozápad a jih. Dosahuje hloubky v průměru 4 m, hlavně na dolním toku i 10 m.

Dunaj v prostoru Budapešť dosahuje šířky až 1000 m. V některých místech má hloubku až 12 m, rychlost proudu 1 m/vt.

Obě řeky tvoří četná ramena, zákruty a ostrovy. Břehy obou řek jsou většinou bahnité, v údolích obou řek jsou četné močály.

Tisa i Dunaj byly vážnou překážkou pro sovětská vojska. Obranu nepříteli usnadňoval i zvýšený západní břeh řek, zvláště u Dunaje.

Německá a maďarská vojska všech výhod vyplývajících z obrany na velkých tocích v průběhu bojů plně využila. O přechody přes Tisu, zvláště pak přes Dunaj, byly sovětskými vojsky vedeny tvrdé a úporné boje.

V jižní části fronty musela vojska za útoku zdolat Východosrbské hory. Východosrbské hory dosahující nadmořské výšky až 1400 m, s příkrými srázy mohly být překonány jen s velkým vypětím. Vojska, která útočila v západním směru, mohla počítat s přísunem a odsunem jen po špatných silnicích a cestách.

Bojiště dávalo tedy poměrně nejhorší podmínky k vedení útočných operací do Velké nížiny uherské, ve střední části fronty. Tyto operace byly ovšem v hloubce spojeny s překonáním velkých řek Tisy a Dunaje. Obě řeky dávaly nepříteli možnost využít jich účinně v průběhu operací k obraně.

Terén Poloninských Karpat a Východosrbských hor svou členitostí a pokrytostí nebyl k vedení útočných operací příznivý. Naopak pro obranu poskytoval nepříteli mnoho významných výhod.

K obtížím vyplývajícím z uvedených zeměpisných podmínek bojiště však přistupovaly ještě další, způsobované na podzim r. 1944 mimořádně nepříznivými povětrnostními podmínkami. Stále vlhké, deštivé počasí nejenže dále zvýšilo požadavky na vojska bojující v horách, ale neobyčejně ztížilo i jinak příznivější podmínky ve Velké nížině uherské.

II. Plán sovětského hlavního velitelství a úkoly frontů

Strategickým cílem bitvy bylo rozdrtit jižní uskupení vojsk nepřítele na sovětsko-německé frontě, očistit od nepřítele území Zakarpatské Ukrajiny, Transsylvánie, východní Jugoslaviie a Maďarska, ovládnout hlavní město Maďarska Budapešť a připravit vojska k úderům na směrech do Rakouska a jižního Německa.

Tohoto cíle mohlo být dosaženo jen společným úsilím vojsk všech tří frontů vzájemně těsně spolupracujících.

Sovětské hlavní velitelství plánovalo především rozdrtit transsylvánské uskupení Němců vojsky 2. a 4. ukrajinského frontu, dosáhnout řeky Tisy ve středním jejím toku vojsky 2. ukrajinského frontu a proniknout přes Karpaty ze severu a severovýchodu do údolí horního toku Tisy vojsky 4. ukrajinského frontu. Zároveň zamýšlelo udeřit na nepřítele jižně od Dunaje vojsky 3. ukrajinského frontu z prostoru Turnu Severin, Vidin ve směru na Bělehrad. Vojska na levém křídle 2. ukrajinského frontu měla rozdrtit nepřítele severně od Dunaje a dosáhnout dolního toku řeky Tisy a na dolní Tise vytvořit předmostí.

Po splnění těchto dílčích cílů měla pak sovětská vojska soustředěným úsilím provést úder ke zničení nepřítele v prostoru Budapešť.

Operace měly být zahájeny již koncem září a začátkem října.

Sovětské hlavní velitelství mělo tedy v úmyslu rozbít nepřátelskou sestavu na křídlech a zjednat výhodné podmínky pro úder rozhodujícími silami ve směru na Budapešť. Chtělo využít drtivé porážky nepřítele v Rumunsku, a kladlo proto důraz na brzké zahájení operací, dokud ještě nebyla plně dokončena reorganisace nepřátelských sil.

Na podkladě uvedeného zámyslu sovětského hlavního velitelství dostala pak vojska jednotlivých frontů tyto úkoly:

2. ukrajinský front ve středu sestavy sovětských vojsk plnil nejdůležitější úkol. Měl připravit předpoklady pro úder na Budapešť na nejkratším směru. Úderem vojsk středu své sestavy ve směru Debrecín, Miskolc měl rozdrtit sestavu nepřátelských vojsk, nepřítele zničit a dále rychlými silami měl rozvíjet úspěch ve směru Debrecín, Nyíregyháza a dosáhnout řeky Tisy od Čopu až po Szolnok a obchvátit transsylvanské uskupení nepřítele ze západu. Velitel frontu zamýšlel současně se zmocnit silami pravého křídla Kluže a udeřit na nepřítele ve směru Kluž, Satu Mare. Síly na levém křídle frontu měly udeřit ve směru Arad, Kiskunhalas, dosáhnout řeky Tisy od města Szolnok až po její ústí do Dunaje a vytvořit předmostí na Tise v prostoru Szeged.

Tato operace se nazývá debrecínskou operací.

Vojska na levém křídle 2. ukrajinského frontu měla vést údery proti nepříteli na rumunsko-jugoslávských hranicích jako součást bělehradské operace.

4. ukrajinský front měl úkol prolomit nepřátelskou frontu v Karpatech a přejít Karpaty hlavními silami na směru Sambor, Turka, Užhorod, zničit nepřítele v součinnosti s vojsky levého křídla vlastního frontu, osvobodit hlavní město Zakarpatské Ukrajiny Užhorod a v součinnosti s vojsky 2. ukrajinského frontu vyjít k hornímu toku Tisy a vniknout do Velké nížiny uherské ze severu.

Tato operace se nazývá karpatsko-užhorodskou operací.

3. ukrajinský front měl za úkol přejít vojsky na pravém křídle Dunaj, úderem ve směru Vidin, Žagubica, Palanka, Bělehrad prolomit nepřátelskou obranu na západním břehu Dunaje, rozdrtit nepřítele, proniknout do údolí řeky Moravy, rozvíjet úspěch ve směru na Bělehrad a hlavní město Jugoslavie osvobodit.

Síly na levém křídle 2. ukrajinského frontu v prostoru Turnu Severin byly podřízeny veliteli 3. ukrajinského frontu.

Ostatní vojska na levém křídle 2. ukrajinského frontu měla vést údery na nepřítele proti rumunsko-jugoslávským hranicím ve směrech Timisoara, Petrovgrad; Vršac, Pančevo; Ostravita, Bjela Cerkva s úkolem zničit nepřítele v prostoru Petrovgrad, Vršac, Pančevo a dosáhnout dolního toku Tisy a severního břehu Dunaje.

Bulharská vojska útočila hlavními silami ve směru Piroť, Niš.

Tuto operaci 3. ukrajinského frontu nazýváme bělehradskou operací.

Debrecínská, karpatsko-užhorodská a bělehradská operace jsou první částí bitvy. Těmito operacemi vytvořila Sovětská armáda předpoklady k rozbití jádra sil nepřítele v prostoru Budapešť, k budapešťské operaci, v níž devátý drtivý úder vrcholí.

III. Průběh bitvy

A. První část bitvy

Debrecínská operace (viz náčrt 2)

Sovětská vojska vedla tuto operaci v době od 6. do 28. října 1944.

Po naprostém utajení všech příprav vyrazily sovětské jednotky 6. října na směr Arad, Szolnok. Již prvního dne operace prolomily taktickou hloubku obrany nepřítele a zničily nepřítele v prostoru Gyula a města Gyuly dobyly. Druhého dne rozvíjely tankové a jezdecké svazky úspěch na severozápad a na sever. Současně rozšířila sovětská vojska pásmo průlomu na 100 km. Již 8. října, tedy 3. den operace, bojují sovětské rychlé svazky na Tise v prostoru Szentés. Po třídních tvrdých bojích, již v součinnosti se střeleckými divisemi, které pronikly k Tise, na široké frontě v noci násilně přešly Tisu a ovládly důležité předmostí. 11. října bylo sovětskými jednotkami dobyto Szeged, hospodářsky a komunikačně nejvýznamnějšího města jihovýchodního Maďarska. Rozvíjejíce úspěch dále na západ a na jihozápad (ve směrech na Bajú a na Vukovar) dosáhly sovětské jednotky na široké frontě Dunaje od Bajú až po Novi Sad a vytvořily tak tiské předmostí s frontou na čáře: severně od Csongrad, Kiskunfelegyháza, Kiskunhásas, Baja a podél Dunaje. Město Baja ovládla sovětská vojska 21. října.

Uskupení vedoucí úder ve směr Oradea Mare, Debrecín vedlo tvrdé boje o Oradea Mare. 12. října zlomila sovětská vojska odpor Němců a téhož dne město Oradea Mare osvobodila. Frontová rychlá skupina složená z mechanizovaných a jezdeckých svazků obchvátla s obou stran Debrecín, zničila uskupení čtyř nepřátelských divisí a 20. října ovládla město. Za těsné spolupráce s letectvem pronikaly jednotky ve směr na Nyíregyházu a 23. října navázaly na široké frontě dotyk s nepřátelským obraným postavením na řece Tise.

Nepřítel snažil se stůj co stůj udržet prostor Debrecín přisunul za bojů značný počet záloh. Do 15. října zesílil již svoje sedmihradské uskupení a síly na směr Arad, Szolnok jedenácti divisemi. Do 30. října zesílil jednotky v obraně na řece Tise dalšími šesti divisemi. V podstatě šlo o svazky jednak ještě v září přisunuté z Jugoslaviie i z části jiných úseků fronty, jednak o zmobilizované doplňky v Maďarsku.

Uskupení vojsk na pravém křídle frontu svádělo v téže době tuhé boje s nepřítelem v prostoru Kluž. Kluž byla od západu obchvácena a město 11. října osvobozeno. Úspěchy vojsk ve středu sestavy 2. ukrajinského frontu, především na směr Oradea Mare, Debrecín, usnadnily pak boj vojsk na pravém křídle. Svazky pravého křídla rozvíjejí úspěch na severozápad a 25. října osvobozují město Satu Mare a ve dnech 27. a 28. října dosahují Tisy jižně od Čopu.

Sovětská armáda dosáhla v debrecínské operaci významných úspěchů. Osvobodila Sedmihradsko, dobyla prostoru Debrecína, důležitého prostoru v obraně nepřítele, dosáhla do konce října řeky Tisy podél jejího toku od Čopu na jihozápad a vytvořila pro další vedení operací velmi důležité předmostí na Tise, hluboké 90 km a široké 140 km.

Nepřítel kladl nejhůževnatější odpor na směr Oradea Mare, Debrecín chtěl tak zabránit úplnému zničení sil sedmihradského uskupení. Zbytky sil nepřítele byly donuceny ustoupit za Tisu.

Vojska 2. ukrajinského frontu podstatně usnadnila svým vítězstvím v debrecínské operaci v rámci celé bitvy boj vojskům 4. ukrajinského frontu o přechod Karpat a vytvořila rozhodující předpoklady pro přímý úder na Budapešť.

Karpatsko-užhorodská operace

V době bojů vojsk 2. ukrajinského frontu ve Velké nížině uherské vedla vojska 4. ukrajinského frontu urputné boje s nepřítelem v Karpatech. Nepřítel, vědom si významu karpatského hřebenu jako významné opory jeho fronty a zvláště jeho vlivu na udržení fronty v Maďarsku, dobře se připravil k obraně v mohutném horském pásmu. Ne méně než 20 divisi určil nepřítel k boji o Karpaty na frontě 300 až 350 km široké. Je třeba uvážit, že už sama povaha horského, silně pokrytého terénu usnadňovala významným způsobem obranu.

V době, kdy byla zahajována karpatsko-užhorodská operace, sváděla 38. armáda na levém křídle vojsk 1. ukrajinského frontu, k němuž patřil i 1. čs. armádní sbor, již bezmála měsíc těžké boje na směru Krosno, Prešov a doslova krok za krokem a za mimořádných obětí se probíjela k přechodu přes Karpaty u Dukly. Dukelská operace není součástí karpatsko-užhorodské operace — byla vedena ve prospěch Slovenského národního povstání — ukázala však, že ve všech dalších operacích přes Karpaty je třeba počítat s mimořádně obtížným bojem.

Již počátkem října zahájila vojska 4. ukrajinského frontu útok k hlavním přechodům přes Karpaty. Hlavní síly frontu útočily z prostoru Sanok, Turka ve směru na Užhorod a ve směru na Humenné. Po tvrdých bojích s houževnatě se bránícím nepřítelem dosáhly v polovině října přístupů k nejdůležitějším karpatským přechodům: Lupkovskému sedlu, Užockému průsmyku, Verečskému sedlu a Jablonickému průsmyku. V následujících dnech byly všechny přechody ovládnuty. Nepřítel však kladl nadále velký odpor na jižních hřebetech Karpat.

Vojska na levém křídle 4. ukrajinského frontu využila úspěchu vojsk 2. ukrajinského frontu, zvláště jeho pravého křídla, drtících od poloviny října sedmihradské uskupení Němců, a rozvinula úspěch podél toku horní Tisy. Obchvat z týlu hrozící nepřátelským vojskům na hřebenech Karpat značně urychlil spád operace. Sovětská armáda osvobodila Sighet, 26. října v součinnosti s vojsky ze severu Mukačevo a 27. října Užhorod. Čop byl osvobozen 29. října útokem vojsk mezi řekami Latoricou a Tisou z východu.

Fronta probíhala koncem října na čáře: Medzilaborce, Sobrance, Čop.

Zbytky 1. maďarské armády byly zčásti doplněny a zaujaly obranu západně od Užhorodu a na Tise až po prostor Tokaj. 1. maďarská armáda byla včleněna do skupiny armád „Jih“ a s 8. německou armádou tvořila armádní skupinu „Wöhler“. 1. německá tanková armáda zůstala ve skupině armád „A“.

Vojska 4. ukrajinského frontu osvobodila Zakarpatskou Ukrajinu s hlavním městem Užhorodem. V bojích trvajících bezmála měsíc potřebla nepřítele bránícího se urputně v Poloninských Karpatech. Tím zabezpečovala i průběh debrecínské operace. Vojska 4. ukrajinského frontu využila úspěchu vojsk 2. ukrajinského frontu k rozdrčení nepřítele v Zakarpatské Ukrajině.

Po vítězství vojsk 4. ukrajinského frontu mohly být vedeny další operace na území východního Slovenska a tím byla zabezpečována operace v maďarské nížině.

Bělehradská operace (viz náčrt 3)

Tato operace trvala od 28. září do 20. října 1944. Byla zahájena sovětskými vojsky bojem za vytvoření dostatečně velkého předmostí na Dunaji v prostoru jižně od Turnu Severin, Vidin, Zaječar. Sovětské jednotky využily ke splnění tohoto úkolu již dříve vytvořeného malého předmostí po bojích o Turnu Severin (6. 9.) v ohbí Dunaje jihovýchodně od Turnu Severin. Kromě toho provedla vojska přechod řeky i v prostoru Vidin. Násilný přechod řeky provedený s překvapením v místech pro přechod málo vhodných, v bažinatém, močalovitém údolí, umožnil zdolat v rychlém tempu nepřátelskou obranu. Soustředěnými údery ve směrech Turnu Severin, Negotin a Vidin, Negotin a údery ve směru Zaječar a ve směru na Tandru byla nepřátelská obrana rozvrácena a hlavní síly nepřítele zničeny.

Vojska pak pokračovala v útoku přes Východosrbské hory hlavním úderem vedeným na směru Bregovo, Žagubica, Palanka. Dne 6. října osvobodila Žagubicu, dne 9. října Petrovac a dosáhla údolí Moravy.

V součinnosti s vojsky 3. ukrajinského frontu rozbíjela vojska levého křídla 2. ukrajinského frontu uskupení 2. tankové armády severně od Dunaje, a to ve směrech Timisoara, Petrovgrad; Vršac, Pančevo a Ostravita, Bjela Cerkva. Dne 5. října bylo osvobozeno Pančevo.

Frontová rychlá skupina byla zasazena 9. října ve směru Petrovac, Palanka, Bělehrad. Skupina překročila řeku Moravu, osvobodila Palanku a již 15. října byly zahájeny boje na přístupech k Bělehradu.

Němci zesilovali usilovně jednotky bránící hlavní město Jugoslaviie. Hlavní síly armádní skupiny „F“, určené k obraně prostoru Bělehrad, byly jihovýchodně od prostoru Bělehrad obklíčeny a 19. října zničeny.

Boje v prostoru Bělehrad byly v součinnosti s dunajskou flotilou dovršeny osvobozením Bělehradu 20. října 1944. Bojů v Bělehradě se zúčastnil sbor jugoslávské osvobozené armády.

Cílem operací bulharských vojsk bylo zlomit odpor nepřátelských sil v jižním Srbsku a v Makedonii, přetít nepříteli komunikace v údolí Moravy a později i v údolí Ibaru a zmařit jeho přesuny z Řeka a Makedonie na sever.

Útok tří bulharských armád (2., 1. a 4.) mohl být však zahájen až 8. října, neboť Tito, chtěje v zájmu anglo-amerických imperialistů zdržet útok Sovětské armády, dlouho odkládal dát souhlas k operacím bulharských armád na území Jugoslaviie. Zatím mohlo německé fašistické velení přesunout podstatnou část svých sil z Řeka a Makedonie na sever.

2. bulharská armáda útočila hlavními silami na směru Piroť, Niš. Nepřítel v prostoru Niš byl v součinnosti se sovětskými jednotkami vedoucími úder na směru Zaječar, Knjaževac, Niš zničen a město Niš bylo 14. října osvobozeno. Do konce října překročila vojska Moravu. V dalších bojích v listopadu a v prosinci v t. zv. kosovské operaci, dosáhla 2. bulharská armáda údolí řeky Ibaru.

1. bulharská armáda vedla úder ve směru Kriva Palanka, Kumanovo, Skoplje. Do konce října se vojska probojovala až do prostoru východně a jižně od Kumanovo. V listopadu pak osvobodila Kumanovo a 13. listopadu Skoplji.

4. bulharská armáda útočila ve směru Carevo Selo, Kočane, Štip. V říjnu osvobodila Kočane a v průběhu dalších bojů vojska 4. armády ovládla údolí Vardaru.

Tím zabezpečila bulharská vojska bělehradskou operaci z jihu.

V bělehradské operaci osvobodila sovětská vojska severovýchodní Jugoslavii a hlavní město Jugoslaviie Bělehrad. Rozhodujícím způsobem podepřela národně osvobozenecý boj jugoslávského lidu.

Armádní skupina „F“ byla rozdrceua. Nepřítel neměl na území Jugoslaviie vážnější síly, kromě několika divisií a jednotek charvátské fašistické organizace „Ustaša“, které by mohly v následujících bojích ohrozit sestavu sovětských vojsk z jihu.

Sovětské a bulharské svazky dosáhly do konce října čáry: Novi Sad, Ruma, západně od Arangjelovac, Gorni Milanovac, Kraljevo, Kuršumlija, Vranje a Kočane.

Závěr k první části bitvy

Sovětská vojska dosáhla v první části bitvy výsledků, které byly základním operačním předpokladem k rozhodujícím bojům v prostoru Budapešť.

Z německých fašistických sil byla poražena a rozbita vojska armádní skupiny „Heinrici“, skupiny armád „Jih“ a armádní skupiny „F“. Bulharská armáda rozbíjela v jižním Srbsku a v Makedonii svazky armádní skupiny „E“.

Sovětská armáda vytvořila dosažením řeky Tisy a Dunaje v úseku Baja, Novi Sad předpoklad k úderům na budapešťské uskupení nepřítel a vyloučila možnost vážnějšího ohrožení své sestavy z jihu. Na severu plně vázala vojska 4. ukrajinského frontu síly německé 1. tankové armády v bojích ve východní části území Československa a tím zajišťovala vojska útočící na Budapešť.

Osvobození Zakarpatské Ukrajiny, východní části Slovenska, severozápadního Rumunska a severovýchodní části Jugoslaviie velmi posílilo národně osvobozenecé hnutí v územích dosud okupovaných hitlerovskými vojsky, především v Jugoslavii, Maďarsku a Československu.

B. Druhá část bitvy; „Budapešťská operace“

Situace skupiny armád „Jih“

Skupina armád „Jih“ v sestavě: 1. maďarská, 8. německá (obě armády tvořily armádní skupinu „Wöhler“), 6. německá, 3. maďarská (obě v armádní skupině „Fretter-Pico“) a 2. maďarská armáda zaujala obranu v úseku Čop, ústí Drávy do Dunaje, s německými armádami ve středu.

1. maďarská armáda se bránila na směru Čop, Trebišov, 8. německá armáda na směru Debrecín, Miskolcz, 6. německá armáda bránila směr Szolnok, Budapešť, 3. maďarská směr Subotica, Budapešť a 2. maďarská armáda se bránila na Dunaji na směr Sombor, Pécs. Německé vrchní velitelství kladlo důraz na prostor Kecskemét, Szolnok, Jászberény, tedy na prostor bráněný silami 6. německé a 3. maďarské armády.

Celková šířka fronty celé skupiny armád dosahovala 500 km.

V průběhu operace došlo pak ke změnám v sestavě této skupiny armád. 2. tanková armáda přešla ze skupiny armád „Jihovýchod“ v podřízenost skupiny armád „Jih“ a bránila se na směru Pécs, Nagykanizsa, zbytky 2. maďarské armády byly včleněny do sestavy 3. maďarské armády a 1. maďarská armáda bojující později v prostoru jihozápadně od Košic byla podřízena skupině armád „A“.

Bližší údaje o rázu bojiště a o německo-maďarské obraně v budapeštské operaci

Nepřítel opřel svou, již dříve připravovanou obranu o Tisu a Dunaj. Důkladně se však připravil k obraně i v hloubce operačního prostoru.

Čepem jeho obrany v hloubce bylo hlavní město Maďarska Budapešť. Jde o rozlehlé město na ploše více než 200 km², tehdy s počtem 1 200 000 obyvatelů, město významné svým průmyslem, zvláště strojírenským, elektrotechnickým a potravinářským, soustřeďujícím v té době $\frac{2}{3}$ průmyslu celého Maďarska. Město je rozloženo na obou březích Dunaje (Budín, staré město je na levém, Pešť, moderní město, na pravém břehu Dunaje). Kopcovitý a zalesněný terén západně od města, rozlehlá předměstí na jihovýchodním a východním obvodu města skýtala řadu významných podmínek k vybudování rozvětvené, hluboké a tím i dosti odolné obrany na nejblížeších přístupech k městu a v městském obvodu.

Na systém budapeštské obrany navazovalo na jihozápad od Budapešti obranné pásmo na čáře Erd, jezero Velence, Blatenské jezero (nazývané Němci „Margareta“), vyztužené těžkými obrannými stavbami. Jádrem tohoto pásma byl opevněný systém v prostoru Székesfehérvár. Na východ od Budapešti kladl nepřítel důraz na vybudování obrany prostoru Hatvan.

Celý obranný systém v prostoru Budapešť byl výhodně členěn do značné hloubky s využitím západně, severně a severovýchodně od Budapešti pohoří, souhrnně nazývaného Maďarské středohoří (Bakoňský les, Vertéšské vrchy, Pilišské vrchy a východně od Dunaje Novohradské vrchy, Matra a Bukové vrchy). Toto území mělo pro Němce velký hospodářský význam jakožto důležité naleziště bauxitu (po Francii druhé největší v Evropě), hnědého a kamenného uhlí a manganu.

Na východě pak byla nejvýznamnějším průmyslovým střediskem oblast Miskolcz (Miskolcz a Diósgyőr západně Miskolcz) s hutními závody.

Poloha Blatenského jezera určovala pro Němce i důležitý druhý směr západně od Dunaje, totiž směr Pécs, Nagykanizsa. V prostoru Nagykanizsa ovládali Němci již poslední větší naleziště nafty, z něhož těžili 10% celkové výroby nafty.

Rozvětvený komunikační systém v budapeštském prostoru*) s výkonnými železnicemi umožňoval Němcům přesuny silniční i železniční jak k frontě (z Rakouska a ze Slovenska), tak podél fronty (napříč západním a severním Maďarskem).

Německé velení doufalo, že se mu podaří udržení prostoru Budapešti podstatně prodloužit válku. Ztráta budapeštského prostoru znamenala porážku celého jižního křídla východní fronty, nehledě k tomu, že měla krajně nepříznivý vliv na beztoho již neutěšenou situaci na směru Varšava, Berlín.

Německé velení tedy dělalo vše, aby udrželo strategicky důležitý budapeštský prostor. Hlavní důraz byl položen v hloubce na prostor Hatvan, Budapešť, Székesfehérvár, Ostřihom.

*) Pod pojmem „budapeštský prostor“ zahrnuji celý prostor budapeštské operace.

Zámysl sovětského hlavního velitelství v buda- peštské operaci

Sovětské hlavní velitelství zamýšlelo se zřetelem k vytvořivší se situaci na konci operací v první části bitvy prolomit nepřátelskou obranu silami 2. a 3. ukrajinského frontu současnými i postupně vedenými údery a proniknout do hloubky obrany západně i východně od Dunaje. Na uskupení nepřítele v prostoru Budapešť udeřit částí sil čelně, většinou sil budapeštské uskupení nepřítele s obou stran obchvátit, obklíčit a zničit.

Celou operaci na západě zabezpečit úderem části sil mezi Blatenské jezero a Drávu, na východě úderem částí sil ve směru na Miskolcz a ve spolupráci se silami 4. ukrajinského frontu na východním Slovensku.

Úder západně Dunaje měl vést 3. ukrajinský front.

Operace měla být zahájena bez operační přestávky.

Ke splnění tohoto úkolu vyplývalo pro vojska 3. ukrajinského frontu provést ihned po skončení bělehradské operace přeskupení hlavních sil do prostoru severně od Dunaje a zaujmout výchozí postavení podél toku Dunaje na jih od Baje. Boj na území Jugoslavie i v prostoru mezi řekami Sávou a Dunajem měla vést bulharská vojska.

Vzhledem k tomu, že sovětské hlavní velitelství očekávalo houževnatý odpor nepřítele, bylo třeba, aby vojska, aniž poskytnou ještě další čas nepříteli k organizaci a přípravě obrany, pokračovala ihned po skončení dosavadních operací v boji. Řadou úderů vedených časově současně i postupně za sebou měla Sovětská armáda zmást nepřítele o skutečném zámyslu a desorientovat ho v manévru zálohami. Vzhledem ke zřejmému úmyslu nepřítele udržet prostor Budapešti stůj co stůj, byly nejvhodnější formou manévru soustředěné údery, vedené k obklíčení velkého uskupení nepřítele v hloubce operačního prostoru.

Tuto složitou útočnou operaci spojenou s obklíčením velkého nepřátelského uskupení v hloubce a ve velkém městě lze sledovat ve čtyřech operačně zřetelně odlišných obdobích:

První období (od 28. října do 30. listopadu) je charakterisováno úderem sovětských vojsk mezi Tisou a Dunajem ve směru Kecskemét, Budapešť, vytvořením významného předmostí na Dunaji a úderem ve směru Jaszberény, Hatvan.

Druhé období (od 1. prosince do 9. prosince) zahrnuje v sobě úder sovětských vojsk k obchvatu nepřátelského budapeštského uskupení ze severovýchodu a zjednání dotyku s obranným pásmem jihozápadně od Budapešti.

V třetím období (od 10. prosince do 31. prosince) dovršila sovětská vojska obklíčení nepřítele v Budapešti.

Ve čtvrtém období (od 1. ledna do 13. února 1945) vedou sovětská vojska úporné boje na vnější frontě obklíčovacího kruhu a ničí obklíčeného nepřítele.

Průběh budapeštské operace

První období

Operace byla zahájena úderem levého křídla 2. ukrajinského frontu v prostoru mezi Tisou a Dunajem ve směru Kecskemét, Budapešť. Sovětská vojska svedla v době od 28. října (den vyražení) do 3. listopadu s nepřítelem úporné boje v prostoru Kecskemét, ovládla 1. listopadu

města Kecskemét a Kiskörös a pronikla do prostoru Alsó Némedi, 20 km jižně od Budapešti. Sovětská vojska překonala hloubku 100 km, při čemž boje do ovládnutí Kecskemétu (v hloubce 40 km) trvaly 4 dny. Za další 3 dny překonala Sovětská armáda vzdálenost 60 km.

Nepřítel přisunul k obraně Budapešti jeden tankový sbor o dvou tankových a jedné jezdecké divisi. Pokusil se 5. listopadu protiúderem dalších čtyř tankových divisí v prostoru Czepléd srazit sovětské jednotky. Protiúder neměl úspěch.

Ke konci listopadu probíhala fronta jižně od Budapešti na čáře Taksony, Monor.

Vojska ve středu sestavy 2. ukrajinského frontu provedla počátkem listopadu násilný přechod Tisy v prostoru Szolnok a 4. listopadu ovládla město Szolnok. 9. listopadu zahájila přechod Tisy i vojska na pravém křídle a spolu s vojsky středu překročila řeku v šířce 100 km. To již vojska ve středu sestavy frontu vedla od 7. listopadu úder ve směru Szolnok, Jaszberény, Hatvan.

Nepřítel se houževnatě bránil v prostoru Hatvan. Přes značné zesílení hatvanského uskupení zálohami nepřítel nedokázal udržet tento důležitý prostor a 29. listopadu ho sovětská vojska dobyla.

Svazky na pravém křídle frontu útočily na směru Polgár, Miskolcz a na směru Tiszafüred, Eger.

Nepřítel ztratil v těchto bojích důležité komunikace z Budapešti na východ, zvláště železnici Budapešť—Miskolcz. Tím ztratil možnost pohotového manévru silami podél fronty východně od Budapešti.

Vojska 3. ukrajinského frontu sváděla v listopadu tuhé boje o přechody přes Dunaj ve směru Sombor, Pécs. Násilný přechod přes Dunaj za vysokého vodního stavu byl zahájen 8. listopadu. Boj o předmostí byl zprvu veden jednotkami v prostoru Batina a v prostoru Apatin. Do 23. listopadu vytvořily sovětské jednotky předmostí široké 35 km a 14 km hluboké. Do konce listopadu je zvětšily na 150 km šířky a 40 km hloubky a dobyly města Pécs.

Vojska 4. ukrajinského frontu osvobodila 26. listopadu města Humenné a Michalovce.

V prvním období rozdrtila sovětská vojska nepřítele v prostoru Eger, Hatvan, přiblížila se na 20 km k Budapešti z jihovýchodu a jihu a očistila východní břeh Dunaje. Pro další plnění úkolu vytvořila důležité předmostí na Dunaji v prostoru Pécs.

Vojska mohla přistoupit k vedení úderů k obchvatu budapešťského uskupení nepřítele.

Druhé období

Uskupení vojsk ve středu sestavy 2. ukrajinského frontu zahájilo 5. prosince útok na obranné pásmo nepřítele severně od Hatvánu. Do vytvořeného průlomu byly zasazeny tankové jednotky a jezdecké jednotky ve směru Hatvan, Nógrad, Šahy. Členitý a porostlý terén nedovoľoval rychlé rozvinutí úspěchu. Přesto dosáhly sovětské jednotky 9. prosince čáry B. Darmoty, Šahy, Vác. Tím bylo uskupení německých vojsk v Budapešti odříznuto od severovýchodu.

Pravé křídlo vojsk 2. ukrajinského frontu dobylo důležitého průmyslového města Miskolcz.

Vojska 4. ukrajinského frontu osvobodila 2. prosince Sečovce a 3. prosince v součinnosti s vojsky 2. ukrajinského frontu Šatoraljaújhely.

Západně od Dunaje udeřily hlavní síly 3. ukrajinského frontu na sever ve všeobecném směru Szekszárd, Székesfehérvár. Útok vedený ve směrech Tamási, Székesfehérvár a Szekszárd, Sarbogárd, Lovasterény byl zahájen 1. prosince.

V této situaci provádí část sil 2. ukrajinského frontu násilný přechod Dunaje v prostoru severně od Dunapentele a vede úder v severozápadním směru na Bicske (35 km západně od Budapešti). Šlo o to zvýšit údernou sílu vojsk 3. ukrajinského frontu.

7. prosince navazují hlavní síly 3. ukrajinského frontu dotyk s obranným pásmem nepřítele na čáře Erd, jezero Velenceze, Blatenské jezero. Nepřítel se vším úsilím zesiloval nově přisunovanými jednotkami svoje síly v obraně.

Sovětská vojska se pokusila prolomit nepřátelskou obranu z chodu. Německá fašistická vojska se však houževnatě bránila. Protože nebylo možno prolomit obranu nepřítele z chodu, zahájila sovětská vojska přípravu k průlomů během několikadenní operační přestávky.

Části svých sil dosáhla vojska 3. ukrajinského frontu čáry jihozápadní cíp Blatenského jezera, Nagybjom, Babocsa úderu vedenými ve směrech Pécs, Kaposvár, Nagybjom a Pécs, Szigetvár, Babocsa. Do 7. prosince byl zcela od nepřítele očištěn i jihovýchodní břeh Blatenského jezera.

V průběhu druhého období operace obchvátla vojska 2. ukrajinského frontu uskupení nepřítele v prostoru Budapešť ze severovýchodu. Vojska 3. ukrajinského frontu, která zjednala dotyk s obranným pásmem mezi Dunajem a Blatenským jezerem, připravovala se k průlomů předem důkladně vybudované okrany.

Nepřítel uskupil svoje síly se zřetelem k udržení obranného pásma především mezi Dunajem a Blatenským jezerem ve snaze nedovolit sovětským vojskům dovršit obklíčení sil v Budapešti. Německé fašistické velení mělo v obraně mezi Dunajem a Blatenským jezerem, t. j. na necelých 80 km šířky obranného pásma, devět divísi, z toho tři tankové. Na ostatní frontě stálo proti 2. a 3. ukrajinskému frontu třiatřicet divísi. Skupina armád „Jih“ měla ve své sestavě 2. tankovou armádu, která byla v obraně mezi Blatenským jezerem a Drávou. Svou pozornost k budapeštskému uskupení vyjádřilo německé velení i tím, že zúžilo úsek fronty skupiny armád „Jih“. Skupina armád „Jih“ se potom bránila v pásmu ohraničeném na severu Baňská Bystrica, Miskolcz, na jihu řekou Drávou. Při tom 1. maďarskou armádu včlenilo do skupiny armád „A“.

Třetí období operace

Sovětské vrchní velitelství rozhodlo dokončit obklíčení nepřítele v prostoru Budapešť soustředěnými úderu ze severu a z jihu do prostoru Ostrihom.

Vojska obou frontů zahájila útok 20. prosince.

Rychlé jednotky 2. ukrajinského frontu pronikly do prostoru Levice, části svých sil zaujaly obranu na Hronu, většinou sil udeřily mezi Ipelem a Hronem na jih do prostoru Ostrihom. 26. prosince dosáhly Dunaje.

Rozhořčené boje sváděla vojska 3. ukrajinského frontu.

Uskupení frontu útočící východně od jezera Velenceze ovládlo 24. prosince pro obranu nepřítele důležité město Bicske. Uskupení frontu útočící západně od jezera Velenceze vedlo tvrdé boje s houževnatě se bránícím.

nepřítelem v prostoru Székesfehérvár. 24. prosince bylo Székesfehérvár dobyt. Vojska 3. ukrajinského frontu rozvíjela úspěch na západě ve směru na Neszmély a ve směru na Mór a vytvářela vnější frontu obkličovaného kruhu, na východě rozvíjena úspěch ve směru na Ostrihom a vytvářela vnitřní frontu obkličovacího kruhu. Dne 26. prosince bylo dosaženo Dunaje. Vnější fronta obkličovacího kruhu probíhala pak na čáře: Ostrihom, podél Dunaje na západ po Neszmély, odtud na jih k Bánhida, Mór, severovýchodní cíp Blatenského jezera. Fašistická vojska bránící se mezi Dunajem a jezerem Velenceze byla jednak sražena k obrannému obvodu Budapešti, jednak do kopcovitého a zalesněného terénu severozápadně od Budapešti. Tato část nepřátelských sil byla do 30. prosince zničena.

V třetím období sovětská vojska rozhodnými údery dovršila obklíčení nepřátelského uskupení v Budapešti. Nepřítel měl v Budapešti v době uzavření obkličovacího kruhu devět divisí kromě speciálních útvarů a tylových útvarů a jednotek.

Pravé křídlo 2. ukrajinského frontu spolu s levým křídlem 4. ukrajinského frontu proniklo do 18. prosince na území Československa a osvobodilo Feledince (nyní Jesenské, 10 km od Rimavské Soboty). Fronta ke konci roku probíhala na čáře Sečovce, Moldava, Feledince.

Německé vrchní velitelství se rozhodlo vést řadu úderů k rozražení obkličovacího kruhu. Použilo k tomu sil, které již v průběhu bojů ke konci prosince soustřeďovalo v prostoru jihovýchodně od Komárna a severozápadně a severně od Blatenského jezera.

Čtvrté období operace

V tomto období plnila vojska 3. ukrajinského frontu úkoly spojené s odrážením nepřátelských protiúderů na vnější frontu obkličovacího kruhu ve spolupráci s vojsky 2. ukrajinského frontu severně od Dunaje. Současně byly vedeny tvrdé boje ke zničení nepřítele v Budapešti. Ještě před zahájením bojů ve městě dalo sovětské velení obklíčeným vojskům ultimatum ke kapitulaci. Fašistické velení vyslané parlamentáře zavraždilo. Fašisté si v obklíčeném městě vedli bezohledně jak k obyvatelům města, tak i ke kulturním pamětihodnostem.

První pokus o rozražení obkličovacího kruhu podnikly německé jednotky 2. ledna 1945 hodnotou pěti tankových divisí ve směru Tata, Ostrihom, částí sil ve směru Bicske, Budapešť; současně měl být ve směru na Bicske veden úder třemi divisemi z Budapešti. Pokus nepřítele skončil nezdarem, přestože měl v prvních dnech úspěch a dosáhl Ostrihomu. Nepřátelské jednotky byly sraženy a Ostrihomu bylo během 24 hodin znovu sovětskými jednotkami dobyt.

Druhý úder vedl nepřítel třemi tankovými divisemi z prostoru severozápadně od Székesfehérvár ve směru na Zámoly. V téže době vyrazila vojska 2. ukrajinského frontu přes Hron ve směru na Komárno. Za dva dny bojů dosáhla řeky Nitry a zahájila boj o Komárno. Tím byla značně ulehčena i situace vojsk 3. ukrajinského frontu, úspěchy nepřítele z prvního pokusu byly likvidovány a uskupení útočící na Zámoly bylo odraženo.

Nepřítel se odhodlal ke třetímu a poslednímu úderu 18. ledna. Soustředil v předchozích dnech skrytě v prostoru severně od Veszprém pět tankových divisí a udeřil jimi v prostoru mezi jezerem Velenceze a Blatenským jezerem ve směru na Dunapentele. Měl v úmyslu dosáhnout Dunaje, rozšířit úspěch na sever a spojit se s obklíčenými silami v Bu-

dapešti. Nepřítel hromadným nasazením tankových svazků prolomil obranu sovětských jednotek a do 28. ledna dosáhl Dunaje severně od Dunapentele. Svůj úspěch rozšiřoval na sever jižně a severně od jezera Velence. Úporně a odhodlaně bojujícími sovětskými vojsky byl nepřítel ve směru k Budapešti zastaven na čáře Zámoly, jezero Velence, Val, jižně od Ercsi. Velitel 3. ukrajinského frontu soustředil v prostoru východně od jezera Velence a prostoru Czécze značné síly a úder y na sbíhavých směrech z prostoru Czécze na sever a jižně od jezera Velence rozrazila sovětská vojska nepřátelskou sestavu, proniklé jednotky zničily, očistila západní břeh Dunaje a do 17. února srazila jednotky nepřítel e na čáru jezero Velence, Blatenské jezero.

V téže době vedly síly 2. ukrajinského frontu tvrdé boje s nepřitelem provádějícím protiúder v prostoru mezi řekou Nitrou a Hronem. Ani tu nedosáhl nepřítel přes všechno úsilí znatelnějšího úspěchu. Vojska 2. ukrajinského frontu svým útokem významně usnadnila těžké obranné boje svazkům 3. ukrajinského frontu jižně od Dunaje.

Současně s těmito boji na vnější obkličovací frontě vedla Sovětská armáda od 1. ledna 1945 boj za zničení nepřítel e obklíčeného v Budapešti. Do 18. ledna rozdrtilo vojsko 2. ukrajinského frontu nepřítel e v Pešti. Nepřítel využil k obraně všech výhod, které skýtalo město pro organizaci obrany. Zvláště úporně se bránil v starém městě na západním břehu Dunaje, v Budíně. V Budíně byl nepřítel zničen 13. února.

Závěrečné období budapešťské operace probíhalo v době, kdy Sovětská armáda drtila fašistická vojska v bitvě mezi Vislou a Odrou. Vojska 4. ukrajinského frontu bojovala ve východní části Slovenska.

Po skončení budapešťské operace probíhala fronta na čáře: Sečovce, Moldava, jižně Plešivec, východně od Lučenec, Balažské Ďarmoty, Levice, Ostřihom, Gant, jezero Velence, jihovýchodní břeh jezera Blatenského.

Sovětská armáda porazila v budapešťské operaci nepřítel e, který ve snaze stůj co stůj udržet budapešťský prostor činil taková opatření, která vedla k zeslabení jiných, a to pro něj významných úseků fronty, jakým byl úsek fronty skupiny armád „A“.

Vojska 2. a 3. ukrajinského frontu dovršila v budapešťské operaci vítězný bitvu, která se v dějinách Veliké vlastenecké války řadí k největším.

Sovětská vojska mohla na základě tohoto vítězství zahájit přípravy k závěrečným operacím na jižním křídle.

Vítězstvím sovětských vojsk v budapešťské operaci mělo také mimořádný vliv na formování demokratických sil v Maďarsku a podepřelo snahu maďarského lidu o svobodný život v lidově demokratickém státě. Dne 21. prosince 1944 se sešlo maďarské zatímní národní shromáždění v Debrecíně. Prozatímní maďarská vláda vyhlásila Německu válku.

Závěr

Jedna z nejmohutnějších bitev Veliké vlastenecké války skončila porážkou německých fašistických vojsk.

Sovětská armáda rozdrtila nepřátelská vojska skupiny armád „Jih“ a skupiny armád „Jihovýchod“. Na devadesát divisí uskupil nepřítel proti vojskům 2., 3. a 4. ukrajinského frontu. V rozhořčených bojích jen v době od 6. října do 6. listopadu padlo na frontě 2. ukrajinského frontu víc než 100 000 nepřátelských vojáků a 42 000 jich bylo zajato. V bojích v Budapešti bylo zajato 110 000 nepřátelských vojáků a desítky tisíc

jich padlo. Nepřítel ztratil velké množství bojové techniky. Další doplňování sil na sovětsko-německé frontě prováděl nepřítel již v podstatě jen na úkor západní fronty.

Prímým důsledkem těžké porážky bylo, že fašistické Německo ztratilo posledního spojence. Maďarsko bylo vyřazeno z války a samo vyhlásilo Německu válku. Německo bylo od té doby zcela izolováno.

Ztrátou Maďarska přišlo fašistické Německo o hospodářsky významné území. Pro německý letecký průmysl to znamenalo ztrátu pro něj nepostradatelných maďarských nalezišť bauxitu.

Sovětská armáda dovršila osvobození Rumunska, osvobodila Zakarpatskou Ukrajinu, značnou část Československa, severovýchodní Jugoslavií a v dosud neosvobozených územích svým vítězstvím rozhodně podpořela národně osvobozenecský boj. Národně osvobozenecské hnutí v Jugoslavií se znovu rozvinulo na široké základně. Vítězství Sovětské armády umožnilo maďarskému lidu osvobození od německého i maďarského fašismu.

S definitivní platností zmařila Sovětská armáda plány amerických a anglických imperialistů na okupování zemí jihovýchodní Evropy. Údery sovětských vojsk a jejich rozhodující úloha v národně osvobozenecském hnutí jugoslávského lidu vedly ke zhroucení těchto plánů.

Sovětská vojska v devátém drtivém úderu připravila podmínky k závěrečným operacím do Rakouska a na území Československa. Fašisté se v budapeštské operaci ještě jednou pokusili prodloužit válku a přikročili v březnu v prostoru Blatenského jezera k útoku. Při tomto pokusu šlo německému vrchnímu velitelství také o to, odvést část sovětských sil z berlínského směru, napravit svůj vojenský prestiž a krýt svou ekonomikou a vojenskou základnu Rakousko a jižní Německo. Ze západní fronty přisunulo německé velení většinu sil 6. tankové armády, která prováděla v prosinci 1944 spolu s 5. tankovou armádou protiofensivu v Ardenách. Fašisté odhalovali západní frontu. Útok byl sovětskými vojsky v blatenské operaci rozbit a sovětská vojska zahájila ihned po skončení blatenské operace operaci vídeňskou.

Vítězství sovětských vojsk v devátém úderu přispělo významně i k vítězství Sovětské armády v bitvě mezi Vislou a Odrou a ve východopruské operaci. Vždyť německé vrchní velitelství po skončení sedmého drtivého úderu zesílilo skupinu armád „Jih“ šestatřiceti divisemi na úkor skupiny armád „A“ a skupiny armád „Střed“.

Bitva přinesla důležité poznatky v oblasti vojenského umění.

Sovětské velení především tvůrčím způsobem vyřešilo otázky nepřetržitosti operací se zřetelem k situaci na frontě. Vojska prováděla přípravy k operacím urychleně, podle směrnic a rozkazů, které byly vydávány ještě před ukončením předchozí operace. Tím se zkracovaly operační přestávky. Sedmý úder byl skončen do poloviny září, ale již 28. září vyráží vojska k úderu na bělehradském směru. Budapeštská operace byla zahájena vojsky levého křídla 2. ukrajinského frontu, zatím co vojska na pravém křídle ještě očišťovala východní břeh Tisy od nepřítele. Vojska na levém křídle zahájila úder po sedmi dnech příprav. Boje počínaje již sedmým drtivým úderem nabyly nepřetržitého rázu. Nepříteli nebyl poskytován oddech.

Devátý drtivý úder vedla sovětská vojska ve velmi různorodých terénních podmínkách, jednak v horských oblastech, jednak v rozsáhlých uherských nížinách, rozbředlých podzimními dešti a s četnými velkými rozvodněnými vodními toky. Zvlášť mimořádné obtíže musela sovětská

vojska překonávat v Karpatech a ve Východosrbských horách. Přesto pronikla sovětská vojska ve zvlášť členitém terénu Východosrbských hor do hloubky 120 km během 12 dnů. Za dalších pět dnů pronikly rychlé svazky do hloubky 100 km a zahájily boj na bližších přístupech k Bělehradu. V bojích o předmostí a v bojích v horách kladl nepřítel tuhý odpor. Také v Poloninských Karpatech zdolala vojska 4. ukrajinského frontu nepřátelskou obranu a za rozhořčených bojů, využívající úspěchu vojsk 2. ukrajinského frontu. Nepřítel dovedně využil všech výhod obtížného terénu, aby mohl soustředit svou pozornost na levé křídlo sedmihradského uskupení.

Těžkou porážkou utrpělo sedmihradské uskupení nepřítele. Avšak nepřítel přece uchránil část sil před úplným zničením a později je zasadil do boje v budapeštském prostoru. Nepodařilo se mu však ovlivnit tím rozhodujícím způsobem průběh operace a zmařit obklíčení svých sil v Budapešti.

Sovětská armáda znovu prokázala svoje mistrovství v násilných přechodech vodních toků. Překonala Dunaj jižně od Turnu Severinu v místě pro přechod málo příhodných, překonala Tisu a znovu Dunaj, přestože se nepřítel na obou řekách důkladně předem připravoval k obraně.

V budapeštské operaci kladlo sovětské hlavní velitelství důraz na tempo a nepřetržitost operací a řídilo vojska na základě konkrétní situace v průběhu boje. Celkový zámysl a plán operace vyvěral z daných podmínek na počátku i v průběhu operace. To vše vyžadovalo od vojsk, štábů a velitelů mimořádného úsilí. Jako příklad konkrétního řešení a rychlého a pohotového provedení uvádím přípravu vojsk 3. ukrajinského frontu. Vojska 3. ukrajinského frontu skončila bělehradskou operaci 20. října osvobozením Bělehradu. Vojska byla v prostoru jižně od Dunaje. V rámci příprav bělehradské operace na základě nového úkolu zahajují hlavní síly frontu ihned se skončením bělehradské operace přeskupení podél fronty do prostoru severně od Dunaje, zaujímají výchozí postavení na východním břehu Dunaje a již 8. listopadu vedou boje o předmostí na západním břehu řeky.

V celé bitvě vyniká těsná součinnost vojsk jednotlivých frontů, součinnost do šířky i do hloubky. Zvláště je to patrné za úderů na budapeštské uskupení v druhém období operace, kdy část sil 2. ukrajinského frontu provádí přechod Dunaje severně od Dunapentele (u Adony), ve třetím období při uzavírání obklíčovacího kruhu v prostoru Ostřihom a ve čtvrtém období za bojů na vnější frontě obklíčovacího kruhu (úder 2. ukrajinského frontu ve směru na Komárno severně od Dunaje).

Ke konci operace, ve třetím období sovětská vojska nepřítele obklíčila ve velkém městě. To kladlo nové požadavky na vytváření obklíčovacího kruhu s pevnou, stabilní vnější frontou obklíčovacího kruhu. Obklíčovací kruh byl 50 až 70 km hluboký a jeho hloubka ani za nepřátelských úderů na vnější frontu neklesla pod 30 km.

Za bojů na vnější frontě prokázala sovětská vojska velkou pohotovost v manévru silami, zvláště dělostřelectvem.

Boje ve velkém městě vedené ke zničení obklíčeného nepřítele měly svůj zvláštní ráz ve využití podzemních staveb (podzemní dráhy, kanalizační sítě), velkých pozemních staveb (továrních objektů a pevných kamenných staveb ve starém městě) a volných prostranství. Podzemními objekty a volnými prostranstvími pronikala sovětská vojska do boků a týlů opěrných bodů a vyvracela je.

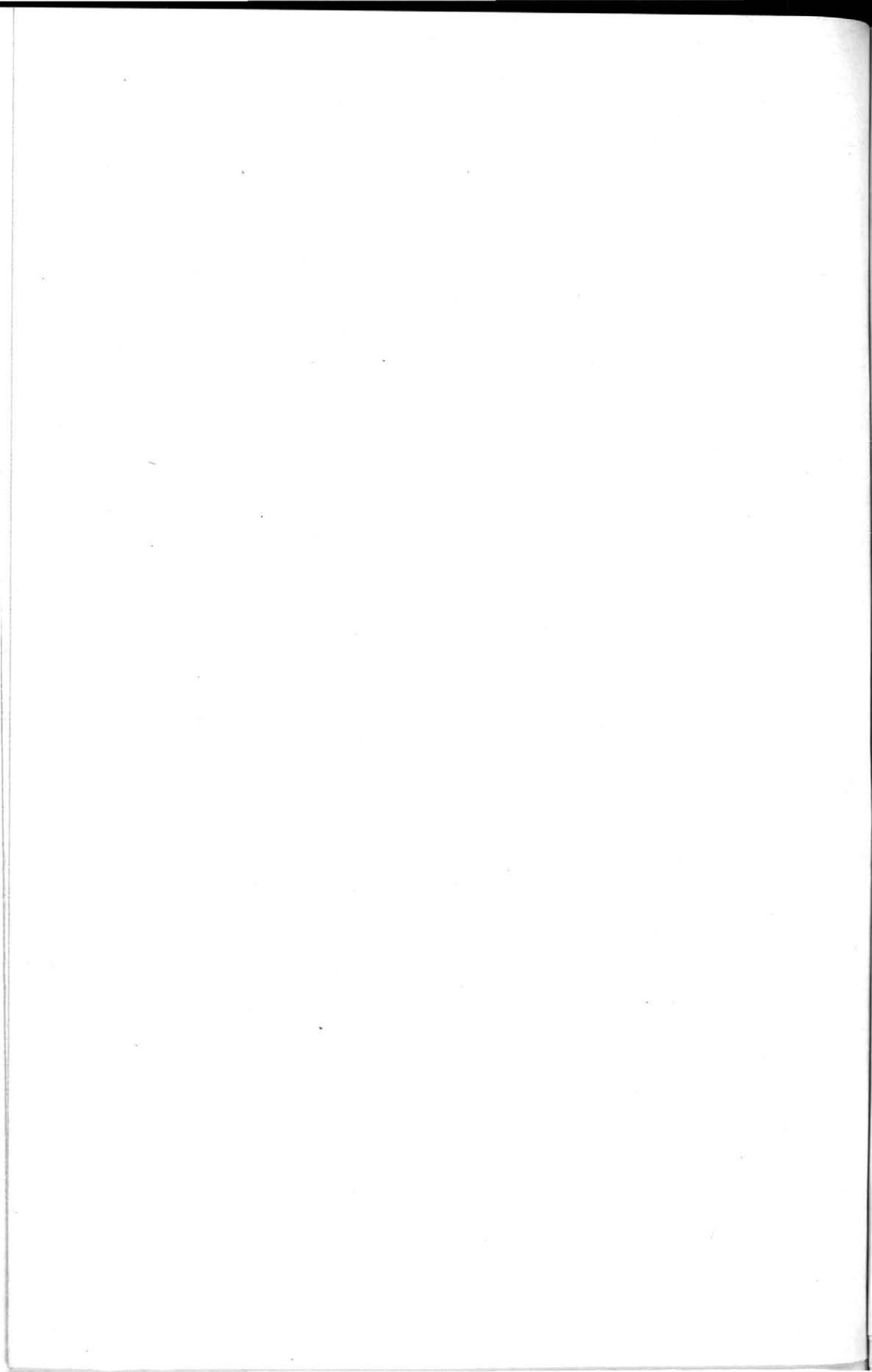
V průběhu bojů se znovu potvrdila bezpodmínečná nutnost pečlivého a všestranného průzkumu na všech stupních a bojového zabezpečení vůbec.

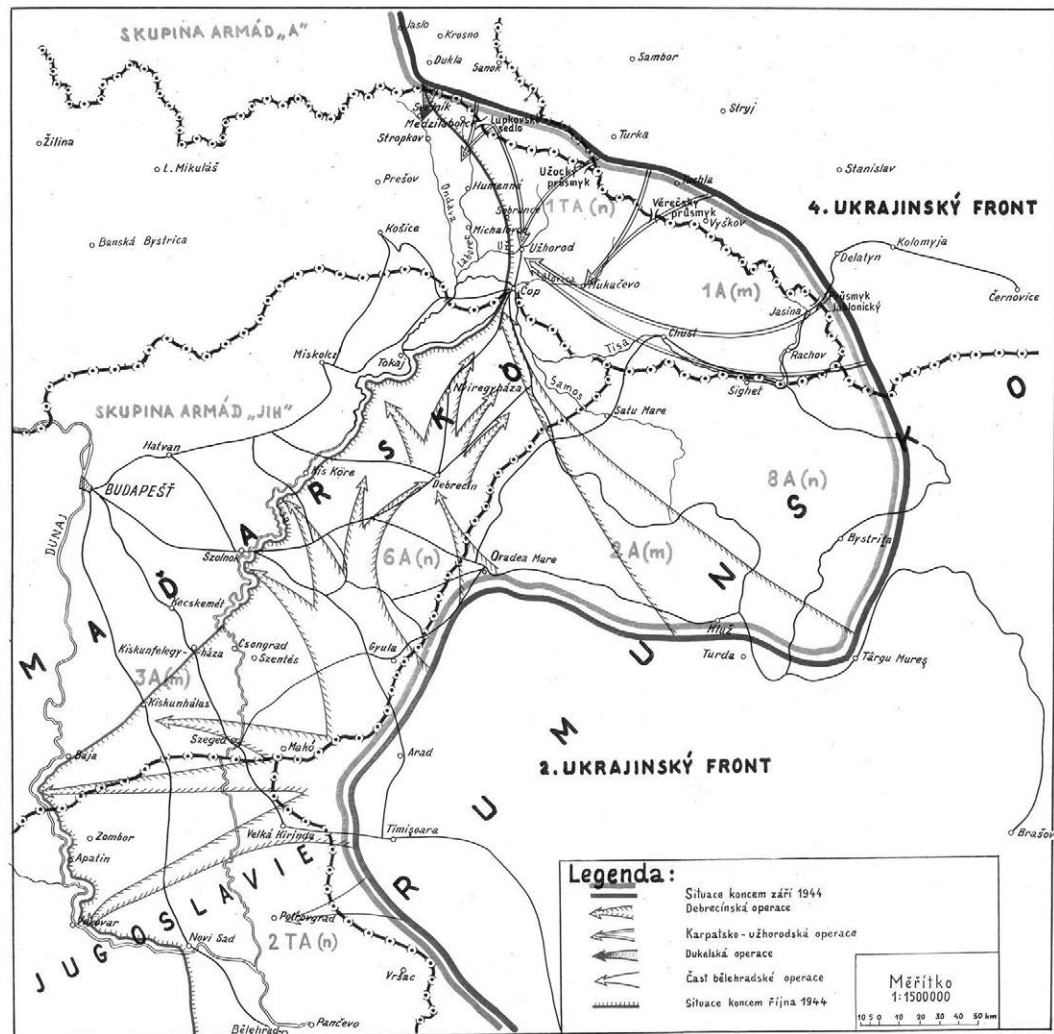
Devátý drtivý úder, jedna z nejmohutnějších bitev Veliké vlastenecké války, zaujímá významné místo v dějinách sovětského vojenského umění. Ukazuje řadu charakteristických rysů osvětlujících stav vojenského umění Sovětské armády v dané etapě Veliké vlastenecké války a vyznačuje směr jeho růstu. Zůstává proto stále předmětem hlubokého studia a poučení.

Literatura:

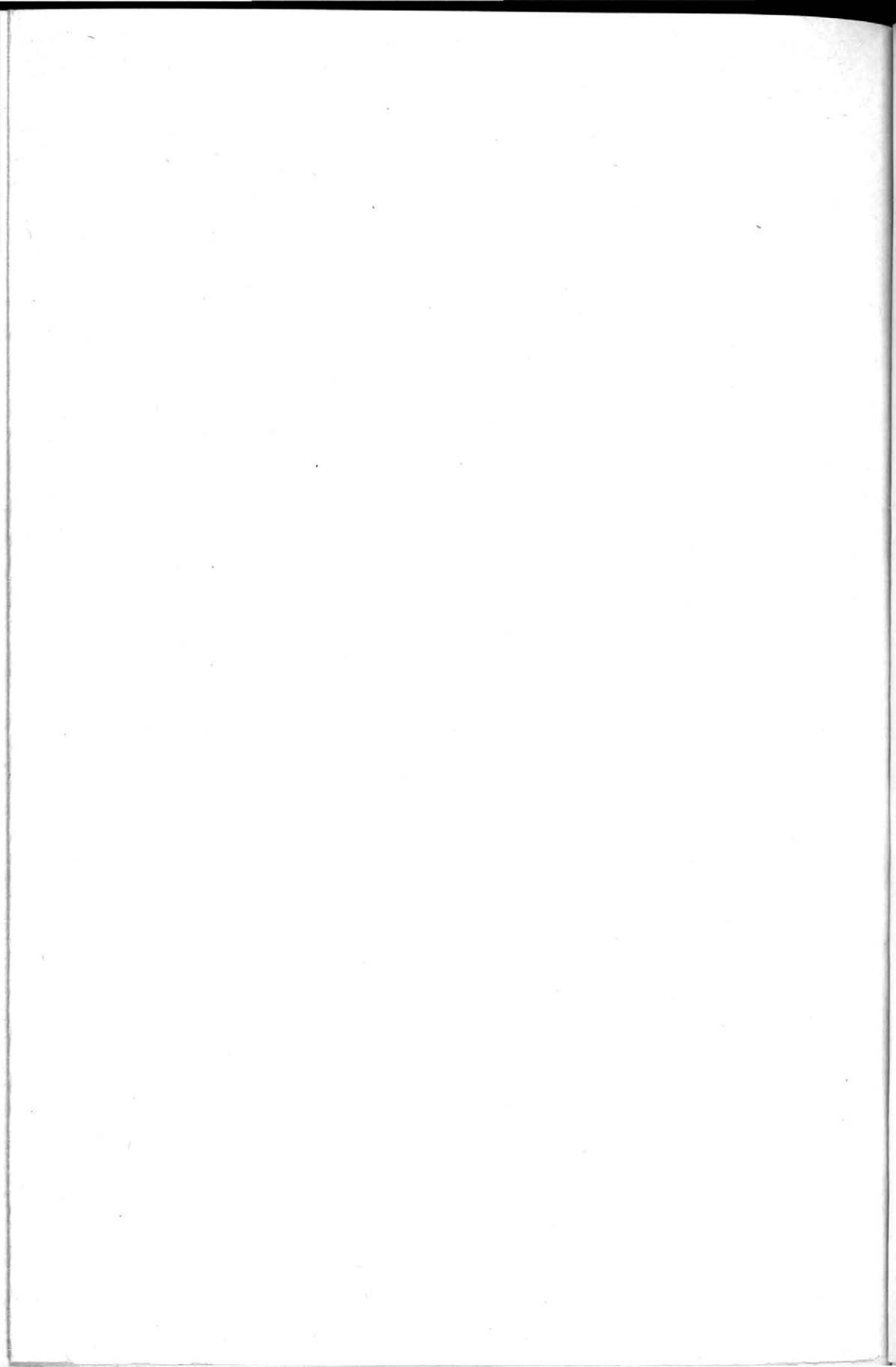
- J. V. Stalin, O Veliké vlastenecké válce Sovětského svazu, Naše vojsko, 1953,
S. Golikov, Slavná vítězství Sovětské armády, Naše vojsko, 1953,
N. Artemjev, Razgrom německo-fašistických vojsk v Vengrii, Moskva, 1947,
M. M. Minasjan, Razgrom německo-fašistických vojsk v Vengrii, Moskva, 1950,

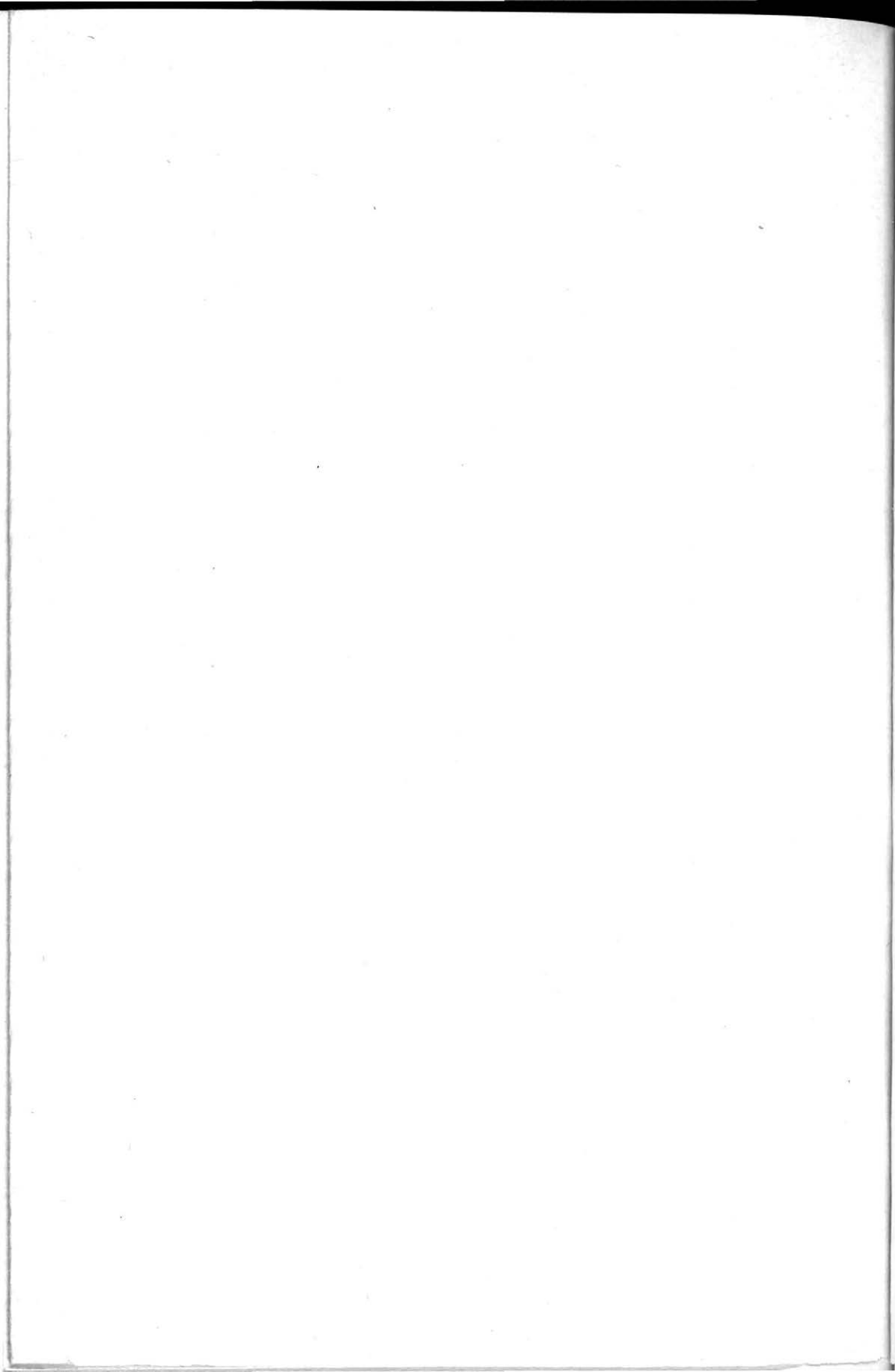

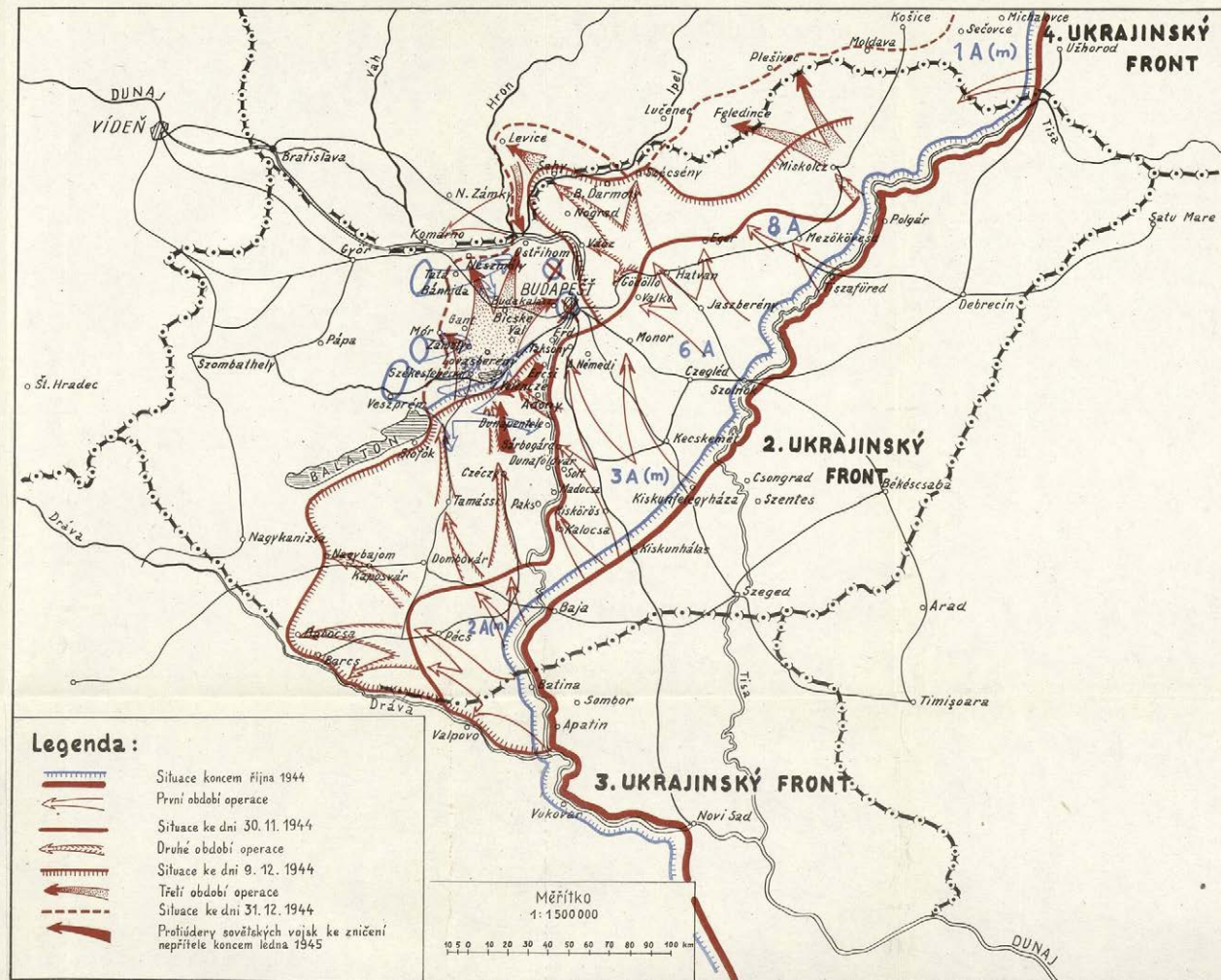

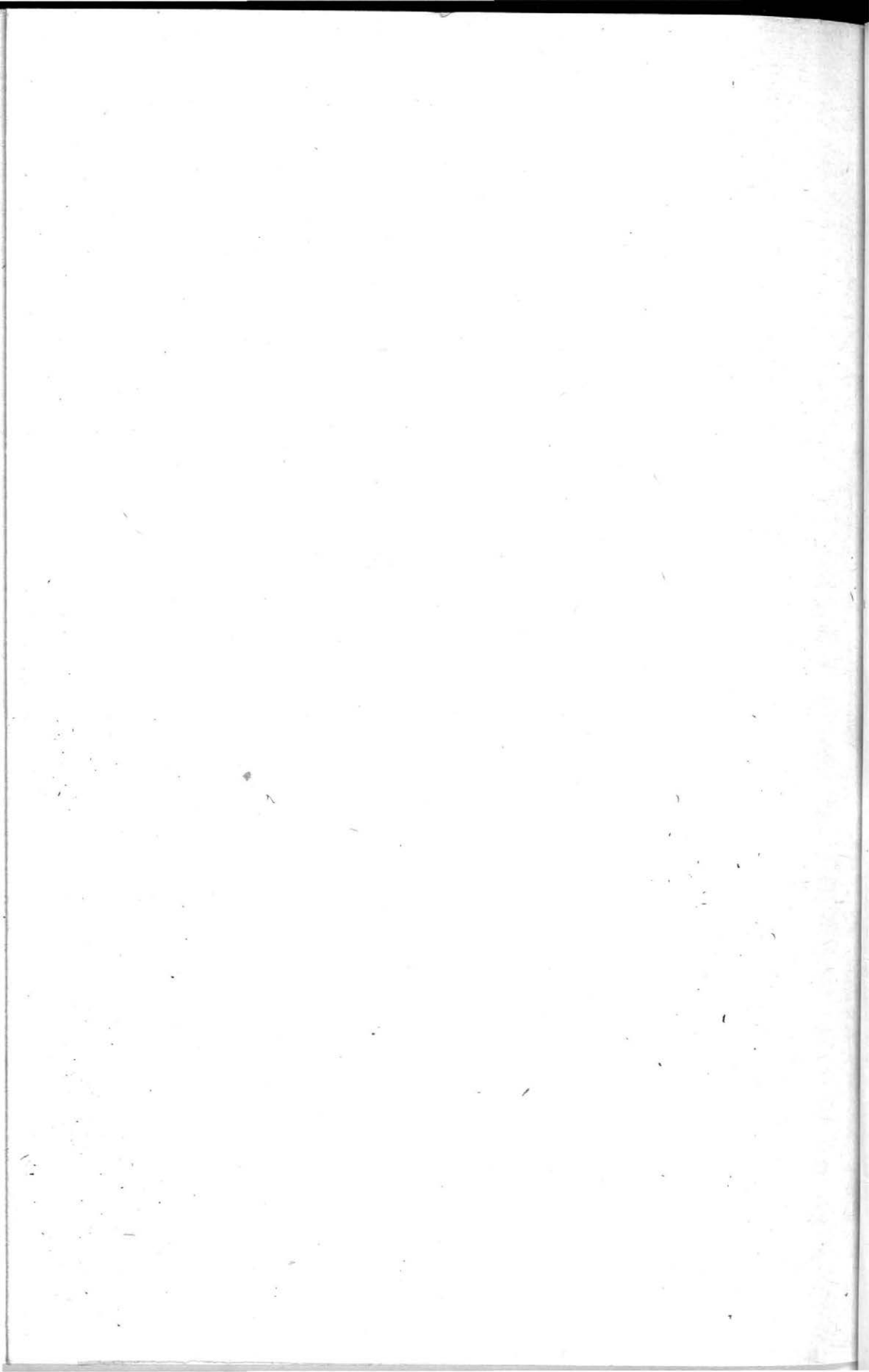
Náčrt 2. Debrecínská a karpatsko-úžhorodská operace

Náčrt 4. Budapešťská operace

Informace o obsahu nových služebních knih a pomůcek

Poznámky k vydání nového Polního řádu (sbor, divise)

Generál-major Josef Haman

Na podkladě bohatých zkušeností Sovětské armády z Veliké vlastenecké války a nejnovějších poznatků sovětské vojenské vědy, nezištně daných k dispozici naší armádě, byl zpracován nový Polní řád československé lidové armády.

Díky této neocenitelné pomoci mohl být zpracován základní vševojskový polní řád usměrňující činnost vševojskových velitelů, štábů a vojsk vyšších vševojskových svazků, vševojskových svazků, svazků a útvarů vojsk v soudobém vševojskovém boji.

Jeho ustanovení mají na zřeteli nejen plně vybavení vojsk soudobou bojovou technikou, ale i organizační změny z toho vyplývající.

Uspořádání hlav a statí je odlišné od starého polního řádu, rovněž náplň jednotlivých statí je nově pojata.

Nový polní řád je rozdělen do čtrnácti hlav a má celkem 791 článků, kdežto starý polní řád obsahoval 18 hlav a 859 článků.

V první hlavě jsou uvedeny všeobecné zásady vševojskového boje vedeného vševojskovými svazky podporovanými jednotlivými druhy vojsk.

Pro velitele je tu zvlášť důležitý pátý článek, v kterém jsou vyloženy jeho povinnosti, zejména výchovatelské, jak má své podřízené vychovávat a vést k vysokému politickému a morálnímu uvědomění, k statečnosti a odvaze a k nejvyššímu odhodlání dosáhnout vítězství stůj co stůj. Výchovným cílem velitele je u podřízených dosáhnout bezmezní oddanosti lidové demokratické vlasti, presidentu a vládě republiky Československé, k věrnosti našemu spolenectví se Sovětským svazem a víře ve správnost naší věci.

Druhá hlava „Druhy vojsk, jejich vlastnosti a bojové určení“ je rozšířena o takové druhy vojsk, jako jezdecké, vojenské námořnictvo a p., s nimiž je nutno počítat v soudobém vševojskovém boji a s nimiž mohou svazky a útvary vojsk společně působit.

Ve třetí hlavě jsou shrnuty zásady velení, zásady součinnosti a zásady organizace spojení.

Hlava 4, Politická práce v bojové situaci, je velitelům, náčelníkům a politic-

kým pracovníkům vodítkem při organizaci politické práce na základě usnesení Ústředního výboru Komunistické strany Československa, československé vlády a rozkazů nadřízených velitelů k zabezpečení vítězství nad nepřítelem.

V těchto ustanoveních se odráží vysoká političnost naší lidové armády, kterou musí být prodchnuti všichni příslušníci armády od jednotlivců a malých jednotek až po svazky a svazy. Tato hlava je rozvržena do dvou statí. První obsahuje všeobecná ustanovení, druhá zásady politické práce za různých podmínek bojové činnosti vojsk. V jednotlivých článcích jsou vytyčeny úkoly týkající se politické práce v průzkumných jednotkách, dále pak práce v útočném boji, v obraně, za boje v obklíčení, při vyjití z boje, při odchodu vojsk, při přesunech a při rozmístění vojsk mimo boj. Není opomenuta ani důležitost práce v týlových útvech a zařízeních a rovněž jsou tam uvedeny zásady politické práce mezi nepřátelským vojskem a mezi obyvatelstvem přifrontového pásma.

V těchto odstavcích najdou velitelé, političtí pracovníci a štáby vždy bezpečné směrnice pro politickou práci v konkrétní bojové situaci ke splnění daných úkolů.

Hlava 5, Bojové zabezpečení vojsk, je rozšířena o statí týkající se zabezpečení styků a boků a o opatření k ochraně proti radiovému rušení.

Důležitost práce týlu je vyzdvížena v hlavě 6, v které je uceleně podána všeobecná činnost týlů svazků a částečně i útvarů.

Útočnému boji v hlavě 7 je věnováno 155 textových stran. V starém řádu obsahovala tato hlava jen 100 stran. Jednotlivé statí této hlavy byly nově upraveny se zřetelem na organizační strukturu svazků a na vybavení vojsk soudobou bojovou technikou. Zásady střeňného boje byly vloženy do této hlavy jako sedmá stať, kdežto v starém polním řádu tvořily samostatnou hlavu. Kromě toho jsou v jednotlivých statích rozvedena ustanovení o zdolávání nepřátelského zabezpečovacího pásma a o zvláštnostech útoku jezdeckých svazků.

Jednou z nejdůležitějších změn je nová náplň a výrazné odlišení pojmů útok a

ztec. Nebudu rozebírat historický vývoj zteče, tím se již zabýval článek otištěný v 5. čísle Vojenské mysli 1954, v rubrice „Diskuse“; dotknu se jen zásadního rozdílu pojetí zteče v starém a novém polním řádu.

Starý polní řád posuzoval zteče jako rázný a rozhodný úder pěchoty a tanků na přední okraj obrany nepřítele s cílem dobýt opěrných bodů v první linii nepřátelské obrany. Hloubka takové zteče nebyla značná. Podle toho i účelem dělostřelecké podpory útoku bylo zabránit nepříteli obnovit narušený systém paleb, umlčet oživající palebná ohniska a zabezpečit vyrazení pěchoty a tanků ke zteči a dobývání opěrných bodů v první linii nepřátelské obrany.

Nový polní řád přináší nové pojetí zteče a dává jí vševojskový ráz, který se vyznačuje současností úderu na první zákop, větší hloubkou i plynulostí i delším trváním zteče.

Zteč připravené obrany nepřítele trvá do splnění bližšího úkolu divisi prvního sledu. Tím je také vymezena hloubka zteče, to znamená, že tyto divise provádějí jednotnou zteč až do hloubky prostoru hlavních dělostřeleckých postavení nepřítele. Proto také dělostřelecká podpora zteče musí ve všech případech zabezpečit divisi prvního sledu rychle splnit jejich bližší úkol. Objektem zteče divisi prvního sledu při útoku na připravenou obranu je nepřítel v pásmu obrany do hloubky jeho hlavních dělostřeleckých postavení.

Zteč podle nového pojetí polního řádu lze definovat takto: Zteč je současný rychlý úder palbou, živou silou a technikou na nepřítele do hloubky bližšího úkolu jednotky, útvaru nebo svazku. Zteč vyšších svazků (sborů) a svazu (armády) se provádí na nepřítele do hloubky bližšího úkolu svazků (divisi) prvního sledu.

Zteč svazku se skládá z řady ztečí útvarů a jednotek, skloubených jedním zámyslem a plánem boje.

Pojem nadřazený zteči je útok.

Útok je souhrn řady ztečí a různorodé aktivní bojové činnosti jednotek, útvarů, svazků a svazu, jehož cílem je úplně zničit nepřítele.

V starém polním řádu pojem zteče a útoku nebyl tak ostře odlišen jako nyní.

Rozlišení a vymezení pojmu zteč má za následek i vymezení pojmu protizteč jako mohutného aktivního a rychlého odvetného úderu na úseku fronty, kde byl útok nepřítele zastaven.

Je-li útok nadřazeným pojmem pro zteč, musí pojem protiútok logicky nabýt též vyšší formy.

Hierarchická stupnice pojmů v útočném boji ve srovnání s termíny užívanými sovětskou vojenskou vědou vypadá takto:

zteč	...	ataka,
protizteč	...	kontrataka,
protiúder	...	kontrudar,
útok	...	nastuplenie,
protiútok	...	kontrastuplenie.

Tím bylo provedeno v naší vojenské terminologii upřesnění na základě sovětské vojenské terminologie a bylo vzato v úvahu při zpracování nového polního řádu.

Dalším odlišným ustanovením proti starému polnímu řádu je určení a upřesnění provádění zteče předního okraje obrany nepřítele. Zteč předního okraje nepřátelské obrany se provádí v jednotně stanovený čas — „Č“. V tomto okamžiku musí být pěchota a tanky na předním okraji a vnikat do nepřátelské obranné sestavy.

Smysl této úpravy tkví v tom, aby zteč byla provedena na celé frontě útoku najednou, bez ohledu na vzdálenost předního okraje nepřítele od vlastních vojsk.

Novým přínosem jsou též ustanovení týkající se mechanisované divise jako součásti střeleckého sboru. Zejména v článcích, jejichž obsahem je zasazení mechanisované divise do boje, najdou velitelé a štáby jasná ustanovení, jak se má provádět tato složitá fáze boje, aniž by bylo zmenšováno, nýbrž naopak, aby bylo zvyšováno tempo útočících vojsk v průlomu a správně prováděno narůstání síly úderu.

Hlava 8 „Pronásledování“ byla rozšířena.

V hlavě 9 „Obrana“ jsou provedena různá terminologická zpřesnění pojmů, pokud jde o obranná postavení, obranná pásma atd. Zvláštnosti obrany na široké frontě tvoří samostatnou stať.

Podrobně je též zpracována stať o zejména zabezpečení obrany.

Do této hlavy řádu právě tak jako hlavy 7 byly též pojaty ve smyslu informativním i statí týkající se obrany mořského pobřeží a rovněž statí o obraně v pouštích a též zvláštnosti obrany jezdeckých svazků.

Ustanovení o odchodu jsou včleněna do hlavy 10; v starém polním řádu byla uvedena jako „Ústup a vyjití z boje“ v hlavě 11.

Boj v obklíčení a vyjití z obklíčení tvoří hlavu 11. Přeskupení a vystřídání vojsk hlavu 12, přesuny vojsk jsou obsaženy v hlavě 13 a obsahem hlavy 14 je rozmístění vojsk mimo boj a organizace zajištění. Již z pouhého srovnání počtů

textových stran nového a starého polního řádu je zřejmé, že nový polní řád je zpracován podrobněji. Starý polní řád měl 338 textových stran, nový jich má 436.

Tim ovšem nejsou vyčerpány všechny odlišnosti a novoty zaváděné novým polním řádem. Zpracování všech odlišných ustanovení, zejména terminologických změn a vysvětlivek k nim, přesahovala by rámec informací ve vojenské mysli.

Po stránce formální je nový řád vydán ve formátu A 6 v celoplátěných deskách, tištěn garmondem, jehož velikost umožňuje studium a čtení i za zhoršené viditelnosti (ve stanech a úkrytech).

Závěrem lze říci, že díky nedocenitelné

pomoci Sovětské armády naší armádě, mohl být zpracován polní řád přinášející a shrnující do formy předpisu všechny zkušenosti a poznatky vojenské vědy.

Nový polní řád stává se též základním kamenem pro zpracování dalších bojových řádů a předpisů druhů vojsk.

Vydáním nového polního řádu stanula naše armáda na prahu nové etapy vývoje a budování podle slavného vzoru — Sovětské armády.

Úkolem všech velitelů a náčelníků československé lidové armády nyní je osvojit si všechna ustanovení nového polního řádu a vycvičit podle něho vojska tak, aby spolu se Sovětskou armádou byla neporazitelnou záštitou míru.

Informace o obsahu služební knihy Spoj-II-20 „Předpis pro dálkopisnou službu“ (Vydáno v červnu 1954)

Předpis obsahuje ustanovení pro organizaci a provoz dálkopisných stanic a ústředí, které musí znát především příslušníci spojovacího vojska, zvláště personál dálkopisných zařízení.

Avšak některé části předpisu je třeba, aby znali všichni uživatelé dálkopisného spojení. Jsou to především ustanovení hlavy 4 pojednávající o opatřeních k ochraně proti zachycování dálkopisného provozu nepřítelem. Všichni uživatelé dálkopisu si musí být dobře vědomi úvodních slov 4. hlavy:

»Zachycování dálkopisného provozu je možné, ať jde o kterýkoli dálkopisný přístroj, při použití jakéhokoli šifrovacího stroje a při všech způsobech dopravy« (viz str. 24 předpisu, článek 54).

Příslušníci štábů vševojskových svazků a svazů mají znát ustanovení platná

pro umístění a postup při zřizování dálkopisných ústředí (hlava 6, články 95 až 103 a 116 až 140), a zejména pak ustanovení hlavy 7 »Provozní řád dálkopisných ústředí«, články 145 až 146, 154 až 166.

Zvlášť je třeba, aby dobře prostudovali a znali všichni uživatelé dálkopisné sítě povinnosti podatele telegramu uvedené v článcích 160 až 167. V nich je jasně stanoveno, co může telegram obsahovat, jak má být napsán a podán a jak je třeba objednávat a vést dálkopisné hovory.

Neznalost nebo zanedbání těchto ustanovení ztěžuje práci dálkopisné ústředny či stanice a má za následek zdržení důležitých rozkazů a hlášení, určených k dopravě dálkopisem.

Vydání nových pomůcek o cizích armádách

Upozorňujeme na vydání služebních pomůcek

Pom-zprav-50, »Armáda Spojených států amerických« (vyšla v srpnu t. r.) a

Pom-zprav-70, »Armáda Velké Británie« (vyšla v červenci t. r.).

Obě služební pomůcky obsahují barevná vyobrazení hodnostních označení poddůstojníků, důstojníků a generálů pozemní armády, letectva a poznávací znaky, podle kterých je možno přesně stanovit příslušnost k jednotlivým útvarům, svazkům a svazům.

V další části jsou uvedeny snímky nej-

důležitějších zbraní pozemní armády a letouny s takticko-technickými daty.

Poslední část obsahuje topografické značky s popisem a ukázkami map obou armád, taktické značky a hlavní vojenské zkratky, používané v americkém a britském odborném tisku.

*

Zpravodajská správa generálního štábu přistoupila k pravidelnému informování jednotek československé lidové armády o cizích armádách vydáváním „Přehledu zpráv o kapitalistických armádách“.

První číslo vydané v červenci 1954 obsahovalo:

- vývoj a současný stav americké pěši, obrněné a výsadkové divise s kalkulačními daty pro přesun pěši divise na autech a po železnici a počty potřebných prostředků k vzdušné přepravě výsadkové divise,
- průzkum pozorováním (podle amerických názorů),
- vývoj a současný stav francouzské pěši a obrněné divise,
- použití a organizace pěšího praporu v italské armádě,
- zátarasy proti leteckým výsádkám, používané v italské armádě,
- útoky amerického letectva na bojišti (podle poznatků a zkušeností z americké intervence v Koreji),
- bombardovací stíhači kapitalistických států v současné době.

Druhé číslo, vydané v říjnu 1954, obsahovalo:

- organizaci, složení, počty a taktické použití amerického lehkého obrněného pluku,

- zásady použití, druhy a systémy kladení minových polí v americké armádě,
- koordinace palebné podpory v americké armádě,
- vývoj, technický popis a taktické použití bezzákluzových kanonů v americké armádě,
- organizaci a taktické použití francouzského pěšího praporu,
- organizaci a taktické použití obrněného pluku italské armády,
- organizaci, počty a výzbroj italské pěši divise.

Doporučujeme, aby všichni velitelé věnovali „Přehledům zpráv“ pozornost a zasílali zpravodajské správě návrhy na témata dalších výtisků.

*

Zpravodajská správa generálního štábu vydala služební pomůcku „Palebné možnosti americké pěši divise“, která obsahuje současnou organizaci, počty osob, výzbroje a dopravních prostředků americké pěši divise a její palebné možnosti.

Tato služební pomůcka nahrazuje organizaci vydanou čj. 13500/Taj. zprav. odděl. 1950.

Obsah polského vojenského odborného časopisu *Myśl wojskowa* číslo 8/54

V čele čísla jsou otištěny projevy prvního tajemníka ÚV polské sjednocené dělnické strany a člena prezidia ÚV KSSS, prvního náměstka předsedy rady ministrů SSSR, maršala Sovětského svazu N. A. Buganina na slavnostním zasedání ve Varsavě dne 21. 7. 1954 a rozkaz ministra národní obrany z 22. 7. 1954 k 10. výročí Lidové polské republiky.

Pozornosti zasluhuje článek kandidáta technických věd docenta *plukovníka M. Owczynnika*, »Úloha nových druhů zbraní v světle sovětské vojenské vědy«.

Autor nejprve zdůrazňuje nutnost vědecké výzkumné práce směřující k zvýšení schopnosti polských ozbrojených sil odolávat atomovým úderům nepřítele, zabezpečit účinné vedení bojové činnosti za použití atomových zbraní nebo při nebezpečí použití těchto zbraní.

Dále konstatuje, že objevení nových bojových prostředků znamená období přelomu v rozvoji vojenské techniky a proto i v rozvoji vojenského umění. Úkolem vědy v tomto období přelomu je správně zhodnotit situaci a odpovídajícím způsobem zaměřit úsilí a rozvoj vojenského a vojensko-technického myšlení.

V další části rozbírá základní otázky teorie rozvinutí vojenské techniky. Ukazuje, že metoda dialektického materialismu je jedinou metodou, která objektivně odhaluje zákony rozvoje vojenské techniky. Poté se obírá otázkou zdrojů a příčin rozvoje způsobů a prostředků vedení válek, otázkou úrovně výrobních sil a společenských vztahů jako základních faktorů v rozvoji způsobů, forem a prostředků vedení válek, pojmem válek strojového období a pojmem vojenské techniky.

Dále podává charakteristiku všeobecného i dílčího zákona rozvoje vojenské techniky a ukazuje na tyto tři principy dílčího zákona rozvoje:

1. vojenská technika je rodířena potřebám vyplývajícím z potřeb vojenské praxe.

2. mezi formami a způsoby vedení bojové činnosti a vojenskou technikou je těsný vztah.

3. vojenská technika se rozvíjí harmonicky a proporcionálně.

Autor ukazuje, že všeobecný zákon vývoje — přechod pomalých kvantitativních změn v náhle změny kvalitativní — je všeobecným zákonem i pro vývoj vojenské techniky.

Dále se zabývá otázkou neustále progresivního rázu procesu vývoje techniky a také otázkami maximální účinnosti prostředků vojenské techniky.

V druhé části článku charakterizuje úlohu nových druhů zbraní — atomových a napalmových — a přímo naznačuje další perspektivy vývoje těchto zbraní ve světle zákonů vývoje vojenské techniky, možnosti jejich využití a změny, které mohou nastat ve způsobech a formách bojové činnosti vojsk.

Podplukovník B. Chocha, Některé otázky organizace a vedení pronásledování.

Autor obiasňuje nejprve pojem pronásledování a jeho charakteristické rysy a uvádí podmínky, za kterých může vzniknout.

Potom rozbírá principy bojové sestavy vojsk za pronásledování a jejich úkoly a zabývá se též otázkami práce štábu při organizaci a přípravě pronásledování, použitím jednotlivých druhů vojsk a bojovým zabezpečením jejich činnosti.

V závěru vysvětluje zásady vedení pronásledování a uvádí všeobecné vývody z obsahu článku.

Major J. Margulies, O práci štábu za útoku s násilným přechodem vodní překážky z chodu a po krátké přípravě.

V úvodu vypočítává autor ty charakteristické rysy útoku s násilným přechodem vodního toku z chodu, které mají vliv na práci štábu.

Pak rozbírá předběžná onatření štábu směřující k zabezpečení rozhodnutí velitele, nařadí a způsob dovedení rozhodnutí k vykonavatelům a práci štábu při násilném přechodu vodní překážky z chodu.

Ve zvláštní části ukazuje autor na zvláštnosti práce štábu za útoku s násilným přechodem vodní překážky po krátké přípravě.

Major A. Donigiewicz, K otázce zajištění boků a styků v obraně.

V tomto článku jsou rozebrány ty znaky boků a styků, které vábí nepřítele k úderu. Pak jsou vypočítána opatření, která musí učinit vševojskový velitel, aby zabezpečil boky a styky.

Zvláštní pozornost je věnována palebnému zajištění boků a styků, zejména úkolu dělostřelectva v tomto zajištění.

Kapitán J. Kopacz, Účast sovětského letectva v bojích o Dněpr.

V úvodu poukazuje autor na význam bitvy o Dněpr, uvádí krátkou charakteristiku operací Sovětské armády souvisejících s touto bitvou a účast sovětského letectva v nich. V závěru vypočítává formou vývodů charakteristické rysy činnosti sovětského letectva.

Magistr T. Nowak, Změny v organizaci a vyzbrojení polské armády v XV. až XVII. století.

Na počátku článku je podána charakteristika ekonomických, společenských a politických poměrů v Polsku v daném období. Pak je rozbírána otázka organizace ozbrojených sil polského státu a upozorněno na úsilí pokrokových skupin střední šlechty, směřující k zesílení polské armády nájemným vojskem.

Při rozboru organizace a vyzbrojení polské armády věnuje autor zvláštní pozornost otázce vývoje dělostřelectva (jeho druhy, ráže, střelivo, způsoby použití), ženijního umění (přepravení prostředky, polní opevnění, ženijní zabezpečení zteče a obrany pevností, budování trvalých staveb atd.), a otázkám vojenského námořnictva.

Dr A. Soltan, profesor varšavské univerzity, člen korespondent Polské akademie věd, Atomová energie a způsoby jejího využití (štěpení atomových jader).

Jde o druhou část článku otištěného v 7. čísle *Myśli wojskowej*, v níž autor rozbírá otázky štěpení atomových jader.

V rubrice o cizích armádách je otištěn článek majora A. Włodarského o úkolech a zásadách použití bombardovacího letectva podle amerických a anglických názorů.

V rubrice kritika a bibliografie je recensována kniha M. Żurkowského „Na Baltyk“, vydaná polským vydavatelstvím ministerstva národní obrany r. 1954. Kniha pojednává populárním způsobem o bojích 1. polské armády za osvobození polského Pomohi.

Informace o obsahu polského vojenského odborného časopisu *Myśl wojskowa* číslo 9/1954

Major M. Berezowski, Obrana vodních toků v operační hloubce.

V úvodu podává autor charakteristiku útočné a obranné činnosti vojsk v operační hloubce a rozebírá výhody, které vyplývají z využití vodních překážek jako obranných čar. Pak analyzuje zvláštnosti činnosti obou stran v boji o vodní toky v operační hloubce a přechází k rozboru kritérií, kterými je třeba se řídit při výběru vodních překážek jako obranných čar v operační hloubce. V další části je rozbírána otázka přípravy obrany vodních toků s hlediska jejího ženijního vybudování a otázka vypracování plánu boje o udržení takových obranných čar.

Dále autor objasňuje zvláštnosti bojové činnosti, když obranu vodního toku organizují odcházející svazky nebo když ji organizují operační zálohy.

V závěrečné části rozbírá autor vedení boje v období přibližování nepřítele k vodnímu toku, po přiblížení k němu a v období boje za udržení vodního toku.

Major M. Wiliński, Příprava vojsk k průlomu obrany nepřítele s násilným přechodem vodního toku.

V úvodní části uvádí autor význam přípravy vojsk k nastávající činnosti jako jednoho z nejdůležitějších prvků přípravy boje a vypočítává cíle této přípravy.

V první části článku, pojednávající o všeobecných zásadách organizace přípravy vojsk, rozbírá autor, jakým požadavkům musí odpovídat příprava vojsk před započetím násilného přechodu řeky, učební otázky, které třeba probrat, zvláštnosti přípravy útvarů a svazků určených k provedení akcí přímo souvisejících s násilným přechodem vodní překážky, zvláštnosti přípravy útvarů a svazků soustředěných v hloubce a určených k zasazení v průběhu boje a otázky vybudování odpovídajícího cvičebního prostoru.

V dalších částech postupně rozbírá učební otázky, které jsou obsahem pří-

pravy střeleckých; dělostřeleckých, tankových a ženijních jednotek.

V poslední části jsou v článku probrány otázky související s přípravou velitelů a štábů a podány celkové vývoody.

Podplukovník A. Bielawski, Všeobecné základy vedení protibaterijního boje.

Nejprve jsou v článku uvedena základní pravidla boje s nepřátelským dělostřelectvem, potom formy protibaterijního boje, na čem je založeno ničení a umlčování dělostřeleckých (minometných) baterií a jeho způsoby, zásady protibaterijního boje v obraně a v útoku s plánovitou přípravou násilného přechodu vodní překážky a ve střetném boji.

Dále se v článku pojednává o průzkumu nepřátelského dělostřelectva: o obtížích jeho vedení, o způsobech maskování dělostřelectva, používaných nepřítelem, o zásadách vedení tohoto průzkumu, o činnosti leteckého průzkumu, zvukoměrného průzkumu, pozorovatelů, „střepinových“ skupin, topografického průzkumu a meteorologické služby ve prospěch dělostřelectva a o otázkách plánování protibaterijního boje v obraně a v útoku.

V poslední části se autor zabývá otázkami ničení a umlčování děl pro přímou střelbu, minometů a raketometů.

Podplukovník St. Cybulski, Organizace a zřízení dýmových clon v útoku s plánovitou přípravou násilného přechodu vodní překážky.

V článku je vyložen význam dýmových clon v útoku s plánovitou přípravou násilného přechodu vodní překážky, jsou uvedeny cíle a úkoly použití dýmových clon v tomto druhu boje a zásady jejich zřizování.

Článek pojednává o práci štábu na dýmovém zabezpečení násilného přechodu vodního toku, o obsahu plánu zadýmování, bojového rozkazu a tabulky signálů a o způsobu zpracování těchto dokumentů.

Jsou tu uvedeny zásady přípravy zadýmování, zřízení a udržování dýmových clon a zásady meteorologického zabezpečení zadýmování.

Plukovník M. Trofimczyk, Překonávání elektrisovaných zátarasů.

V úvodu seznamuje autor čtenáře s historií používání elektrisovaných zátarasů za první a druhé světové války.

Pak rozebírá zásady zdolávání elektrisovaných zátarasů, vysvětluje způsoby průzkumu těchto zátarasů, zřizování průchodů v nich, způsoby jejich zdolávání pěchotou a tanky a způsoby jejich ne-

utralisace odpojením od zdrojů proudu nebo provedením krátkého spojení nebo uzemnění.

Na konec dává autor rady, jak poskytovat první pomoc osobám zasaženým elektrickým proudem.

Major M. Gliński, Krátký přehled válečné činnosti ve Vietnamu v době od října 1945 do konce války.

V úvodní části jsou uvedena stručná geografická data o Vietnamu, údaje o boji vietnamského lidu proti francouzským kolonizátorům a japonským okupantům před druhou světovou válkou a o vytvoření lidové osvobozené vietnamské armády a Vietnamské demokratické republiky. Potom autor přehledně probírá průběh osvobozené války vietnamského lidu ve třech obdobích: 1945 až 1947, 1948 až 1949 a 1950 až 1954. V závěru rozebírá význam dohody o příměří dosažené na ženevské konferenci.

Článek je doplněn 7 přehlednými situačními schématy.

Generál-major St. Okecki, Varšavské povstání ve světle rozboru operační situace na sovětsko-německé frontě.

V úvodu autor objasňuje, proč operace sovětských vojsk v druhé polovině července r. 1944 měla za cíl střední tok Visly, a ilustruje to i na příkladech z první světové války. Pak charakterizuje operaci 1. běloruského frontu v době od 17. do 31. 7. 1944 a co bylo jejím cílem. Objasňuje operační situaci v této době s hlediska zámyslu německého vedení pro vedení obrany na střední Visle. Těžiště obrany položilo německé vedení na varšavský směr.

Celková operační situace byla nepříznivá k tomu, aby bylo rozvíjeno povstání ve Varšavě.

Autor pak objasňuje skutečné příčiny, pro které se vedení „Armie Krajowe“ rozhodlo zahájit povstání 1. 8. 1944. Varšavské povstání nemohlo být ani v minimální míře faktorem, podle kterého by byla mohla Sovětská armáda přizpůsobit svou činnost. Autor pak uvádí okolnosti, které nedovolily Sovětské armádě, aby pokračovala v útočné činnosti směrem k Odře až teprve za tři a půl měsíce po kapitulaci Varšavy.

V poslední části poukazuje autor na velkou pomoc, kterou poskytla povstávající Varšavě Sovětská armáda a bok po boku s ní bojující 1. polská armáda. Současně ukazuje zrádcovský postoj vedení „Armie Krajowe“, které učinilo vše, aby nedošlo k vytvoření styku se Sovětskou armádou a s 1. polskou armádou.

V závěru uvádí autor, že i zřejmý roz-

bor operační situace na sovětsko-německé frontě v červenci 1944 přesvědčivě dokazuje, že varšavské povstání bylo přímo i s vojenského hlediska bezpříkladnou zradou polského lidu a jeho hrdiného hlavního města.

Podplukovník T. Rawski, U zřidel bezbrannosti předválečné polské armády.

V článku je podán obraz o vzniku, účelu, změnách a špatném vybavení buržoasní polské armády moderními bojovými prostředky v období 1920 až 1939, o její porážce a hrdinském boji polského lidu proti hitlerovským okupantům.

Prof. Dr. A. Soltan, Atomová energie a způsoby jejího využití (atomové reaktory). Jde o třetí článek ze série věnované otázkám atomové energie a způsobům jejího využití.

V rubrice o cizích armádách je článek o amerických názorech na potřebu změn organizace, výzbroje a výstroje pozemního vojska, aby byly co nejlépe přizpůsobeny bojové činnosti za použití atomových zbraní.

V rubrice „Diskuse a polemiky“ je další diskusní příspěvek k otázce řízení boje z VS a VP.

O činnosti velitele při organizaci součinnosti

Několik poznámek k diskusi uveřejněné v polském vojenském časopise *Myśl wojskowa* v roce 1952 a 1953

Podplukovník Michal Spišiak

V časopise polské lidové armády „*Myśl wojskowa*“ se rozvinula v minulém roce živá diskuse, která se dotýkala otázek organizace součinnosti vševojskovým velitelem. Pro zajímavost diskuse, která jak svou obsahovou, tak i formální stránkou svědčí o kritickém tvůrčím přístupu k řešení theoretických problémů, ukáži ve zkratce její průběh.

Podnětem k diskusi byl článek plukovníka Drzewieckiego „O činnosti velitele při organizaci součinnosti“.

Autor zdůrazňuje v úvodu svého článku význam součinnosti a uvádí, že ne všichni velitelé chápou tuto otázku správně. Někteří velitelé oddělují organizaci součinnosti od rekognoskace, po které vydává velitel své rozhodnutí, čili oddělují činnost vojsk, vymezenou stanovením úkolů za rekognoskace, od součinnosti, společného úsilí všech druhů vojsk k splnění daného úkolu. Podle názoru těchto velitelů se má poskytnout podřízeným velitelům čas k přípravě jejich rozhodnutí a až potom přistoupit k organizaci součinnosti. Jiný názor připouští, že se po provedení rekognoskace nemusí poskytovat čas podřízeným velitelům k přípravě vlastního rozhodnutí, také však oddělují organizaci součinnosti od rekognoskace. Autor zamítá oba názory a přichází k závěru, že práce velitele za rekognoskace musí ve svém obsahu obřázet jednotu a souvislost činnosti i součinnosti vojsk.

Na doklad toho uvádí, že za rekognoskace řeší velitel mnohé otázky, kterými je usměrňována i součinnost vojsk. Na příklad jednotnou orientaci je ulehčen vzájemný styk velitelů, zhodnocením ne-

přátelské obrany je upravena součinnost při umlčování jejich některých objektů, seznámení s úkolem svazku dává podřízeným úplný a jasný obraz o celkové činnosti a umožní jim pochopit úlohu a místo své jednotky v sestavě vševojskového svazku, stanovením úkolů podřízeným jsou kladeny základy součinnosti a na příklad, organizaci bojového zabezpečení si nemožno vůbec představit bez řešení otázek součinnosti.

To všechno ještě nestačí pro dobrou organizaci součinnosti, proto velitel vydává po provedení rekognoskace doplňkové pokyny, ve kterých řeší do podrobnosti zbylé otázky součinnosti vojsk na bojišti. V další části článku pak uvádí autor některé pokyny, kterými velitel usměrňuje součinnost podle jednotlivých údobí boje. Tím však organizace součinnosti nekončí, ale prohlubuje se zpracováváním dokumentů, účastí velitelů a důstojníků štábu na organizaci součinnosti podřízených velitelů, na velitelско-štáb-ních cvičeních a cvičeních s vojsky.

V závěru svého článku autor opět zdůrazňuje nesprávnost rozdělování velitelské činnosti na stanovení bojových úkolů podřízeným (rekognoskaci) a organizaci součinnosti.

Časopis uveřejnil celkem 5 diskusních příspěvků a repliku plukovníka Drzewieckeho.

Plukovník Szulczycki uvádí ve svém diskusním příspěvku, že plukovník Drzewiecki chápá organizaci součinnosti výraz, zahrnující ideu součinnosti vůbec. Pak veškerá činnost velitele (nejen rekognoskace) je svázána s organizací součinnosti. To se projevuje už při ujasňo-

vání úkolu a hodnocení situace, které se provádí s hlediska podmínek součinnosti. Nutno však rozlišovat tyto dvě činnosti: stanovení hlavní vedoucí myšlenky součinnosti a organizaci součinnosti, kterou velitel rozvíjí svou vedoucí myšlenku. Organizaci součinnosti nemožno odbyť jen doplňkovými pokyny bez předběžné přípravy ihned po provedení rekonoskace a vydání rozhodnutí. Cílem rekonoskace je pojetí rozhodnutí. V této době nejsou podřízení velitelé ještě dobře orientováni o svém úkolu, o terénu nastávající činnosti. Proto nemůže velitel organisovat součinnost ihned. Na tuto odpovědnou činnost se musí důkladně připravit. Vyplyvá také z toho, že v některých případech se může velitel rozhodnout podle mapy, čímž rekonoskace odpadá, vždy však musí vyjet do terénu s cílem organisovat součinnost vojsk.

Autorem dalšího diskusního příspěvku je podplukovník Aponowicz. These jeho příspěvku jsou zhruba totožny s thesemi plukovníka Szulczyńskiego. Je pro zvláštní výjezd do terénu, při kterém nutno přesně domluvit součinnost. Během boje se velitel omezuje jen na stanovení základů součinnosti (stanovení úkolů a některých hlavních pokynů pro součinnost). Způsob součinnosti zůstává záležitostí podřízených velitelů, čímž vzrůstá jejich význam jako spoluorganisátorů součinnosti za boje. Na konci svého diskusního příspěvku navrhuje upravit definici pojmu součinnosti.

Majr J. Klonowski ve svém diskusním příspěvku rozděluje činnost velitele na dvě období: organizaci boje a vedení boje. Rekonoskace a organizace součinnosti patří do prvního období. Je také toho názoru, že za rekonoskace není možné organisovat součinnost, protože podřízení velitelé nejsou ještě orientováni o úkolu, neznají své místo a úlohu v sestavě vševojskového svazku, rekonoskace se provádí z několika stanovišť a velitel může své rozhodnutí v průběhu rekonoskace měnit. Uvádí ještě další důvod, z kterého vyniká nutnost zvláštního výjezdu do terénu. Vývojová tendence vede ke zkracování přípravného období. Je proto nutné veškerou činnost sladit tak, aby práce vševojskového velitele na rozhodování probíhala souběžně s prací jeho podřízených velitelů. Je třeba poskytnout jim po vydání rozhodnutí dostatek času, v kterém si mohou připravit vlastní rozhodnutí, pak na zvláštním výjezdu do terénu organisovat součinnost.

Plukovník Drzewiecki ve své replice na tyto diskusní příspěvky uvádí, že cílem jeho článku bylo zdůraznit jednotu činnosti a součinnosti vojsk na bojišti a

z toho vyplývající jednotu a neoddělitelnost práce velitele, organisujícího boj a součinnost v boji. Diskutující autoři nejsou prý toho názoru a podle nich velitelova práce probíhá ve dvou obdobích: organizace činnosti a organizace součinnosti. Velitel si nemůže ujasňovat úkol, když ho nechápe v celém rozsahu, nemůže pojat správné rozhodnutí, když nemá správnou představu o plnění úkolu. Už příprava rozhodnutí a hluboká analýza všech prvků musí být založeny na dalekosáhlém předvídání vývoje boje, činnosti nepřítelů a z toho vyplývající činnosti a součinnosti vlastních vojsk. Podle jeho názoru diskutéri smíchali dvě různé otázky: organizaci boje (kam patří i organizace součinnosti) a otázku prohloubení už předtím organisované součinnosti. Velitel se musí umět rozhodnout a mít jasnou představu o plnění úkolu, z čehož vyplývá, že může organisovat součinnost ihned po svém rozhodnutí.

Do další diskuse zasáhl gen. brig. W. Sienicki. Podle jeho názoru plukovník Drzewiecki nesprávně definuje pojem organizace součinnosti. Z obou jeho příspěvků vyplývá, že zahrnuje do tohoto pojmu i velitelův zámysl vedení boje, kterým určuje, jak bude využito jednotlivých druhů vojsk v průběhu boje, jakož i technické otázky bezprostřední součinnosti spolupracujících vojsk. Ostatní diskutéri nepřesně zdůraznili, že není možné oba pojmy slučovat. Každý druh vojska i když mu je znám úkol v rámci vševojskového úkolu, ještě ho nemůže přesně plnit, pokud jeho činnost nebude sladěna s činností jiných druhů vojsk. Proto organizaci součinnosti není možno rozumět jen zámysl vedení boje, nýbrž i organizaci užití jednotlivých prvků bojové sestavy a druhů vojsk k prosazení velitelova rozhodnutí. Rekonoskace je podle jeho názoru organizací činnosti i součinnosti, protože velitel nemůže stanovit úkoly, když nemá představu o jejich plnění. Je také proti názoru plk. Drzewieckého, který ztotožňuje prohloubení otázek součinnosti se samou organizací součinnosti.

Celá diskuse je ukončena diskusním příspěvkem majora M. Glińskiego. Uznává oba způsoby organizace součinnosti jako možnou metodu. Volba některého z nich závisí na čase, kterým velitel disponuje. Činnost vojsk nemožno oddělovat od jejich součinnosti zrovna tak jako práci velitele na organizaci obou. Podle jeho názoru se celá diskuse točí kolem pojmu „organizace součinnosti“ a zda je nutný zvláštní výjezd velitele do terénu. Zamítá oba extrémní názory, které mohou vést k šabloně. Bude vždy záviset na podmínkách a hlavně na času, který má velitel k dispozici. Pod pojmem

„organizace součinnosti“ nutno chápat všechny otázky, týkající se součinnosti, v celé práci velitele na organizaci boje. „Pokyny pro součinnost“, „organizaci součinnosti“, „dohovor součinnosti“ (užívá všech pojmů, uvedených v diskusních příspěvcích pro označení této velitelské práce) nutno provádět vždycky v terénu, ne však na zvláštním výjezdu, protože to závisí na velitelském stupni a na času, který je k dispozici. Všechny pojmy, uvedené v předcházející větě navrhuje upřesnit, aby nepocházelo k jejich zaměňování. Všichni diskutéři zaměřovali dva druhy rekognoskace. Jeden, který provádí velitel sám bez podřízených, aby mohl vydat své rozhodnutí, druhý, který provádí s podřízenými, stanoví jim úkoly a organizuje součinnost.

Redakce časopisu diskusi neuzavřela, ani neuveřejnila oficiální názor.

Nedostatkem diskuse bylo, že byla vedena příliš všeobecně. Není možné stanovit jednotný recept pro každý druh boje a každý velitelský stupeň. Jinak uspořádá svou činnost na organizaci boje za útoku na připravenou obranu velitel střeleckého sboru, jinak bude postupovat velitel střeleckého praporu nebo roty. Diskuse byla vedena celkem živě, ostře a

točila se více kolem theoretických otázek.

Náš nový Polní řád (sbor, divise) uvádí tyto všechny otázky na pravou m.řu. V článku 92 je zdůrazněna souvislost velitelského rozhodnutí s organizací součinnosti, v dalším článku je pak uvedeno, čím se součinnost zabezpečuje.

V článcích 220 až 222 a 512 až 514 je uvedeno, co musí velitel uvést ve svém rozhodnutí, jaký je cíl rekognoskace a kdy velitel součinnost organizuje. Podle čl. 222 a 514 organizuje velitel součinnost po rozhodnutí. Konkrétní doba bude záležet od podmínek boje. Konečně v čl. 245 je stanovena potřebná doba pro organizaci součinnosti pro velitele sboru a divise a v čl. 246 úkoly, které nutno za organizace součinnosti řešit. Pro obranný boj jsou to články 540 až 544.

Je zajisté ke cti redakce časopisu *Myśl wojskowa*, že umožnila tuto širokou diskusi, protože bez kritiky není možné jít vpřed, ani v theoretických otázkách vojenského umění.

Diskusní články byly otištěny v časopise *Myśl wojskowa* čís. 9/1952 a číslo 4, 5, 6 a 7/1953.

Obsah bulharského vojenského odborného časopisu „Vojenna mysl“ číslo 7/1954

Úvodník: Deset let lidové vlády.

Podplukovník Tomov Sv., Učení zkušenostem a přípravy vojsk.

Plukovník Semerdžiev At., Rozvinutí manévru na obklíčení v letech Veliké vlastenecké války.

Generál-poručík Dikow D., Organizace a řízení operačního pronásledování.

Kapitán 1. stupně Bojadžiev N., Bojové použití námořní pěchoty při vylodění námořního výsadku podle zkušeností so-

větského námořnictva ve Veliké vlastenecké válce.

Vojensko-historická část

Podplukovník Vlachov D., Použití tankových a mechanizovaných vojsk v kurské bitvě.

V rubrice o cizích armádách je článek o imperialistických názorech na vojenské použití atomové zbraně zpracovaný podle maďarského vojenského odborného časopisu *Katonai Figyelő* čís. 2/1953.

V rubrice *»Kritika a bibliografie«* je článek o vojenských otázkách obsažených v I. a II. svazku vybraných spisů Mao Ce-tungových.

Z obsahu maďarského odborného časopisu „Katonai figyelő“ číslo 2/54

Gyémánt András: Velitel, syn pracujícího lidu.

Imra Gábor: Zvláštnosti boje v obklíčení a některé otázky organizace protibí z obklíčení.

Székelyhidi Hugó: Letecké zabezpečení boje v obklíčení a protibí z obklíčení.

Virág Gyula: Některé otázky použití tanků a samohybných děl v obraně.

Zalavári József: O některých nedostatecích v provádění výcviku a v práci vedení štábu.

*****:** Názory imperialistů na použití atomových zbraní v boji.

Článek je sestaven podle materiálů otištěných v buržoasním vojenském odborném tisku. Poukazuje se v něm na význař, který západní imperialisté přikládají atomové zbraně v politické propagandě a při válečných přípravách, na vliv, který přikládají atomové zbraně na vedení války a boje a na změny ve vedení vojenských operací. V článku se hovoří o použití atomové zbraně v útočném boji, a to k přípravě útoku a k vytvoření průlomu nepřátelským obranným postavením a o použití atomové zbraně v obranném boji, a to proti nepříteli soustře-

děnému k útoku, a proti nepříteli vniknuvšimu do vlastního obranného postavení.

Nagy Kálmán: Damjanich jako vojevůdce.

Trepper Iván: Problém nedílné velitelské pravomoci a kontroly.

Szakatsits Győző a Szabó Sándor: Připomínky k článku »Některé otázky o organizaci silně vybudované posíční obrany«.

číslo 3/1954

Podplukovník Meruk Vilmoš, Usnesení III. sjezdu maďarské dělnické strany — program upevnění vlády lidové demokracie a obrany naší země.

Podplukovník Kovač Jozsef, Otázky organizace a zabezpečení zasazení druhého sledu armády.

Podplukovník Szűcs László, Využití tankových a mechanisovaných svazků v útočné operaci při průlomu přípravené obrany nepřítele.

*

Diskuse

Podplukovník Aradi Ede: K článku majora Imre, Zvláštnosti vedení boje v obkličení a některé otázky organizace vyjití z obkličení.

Válečné dějiny

Podplukovník Nagy Kálmán, Vojevůdce Damjanich.

Podplukovník Sallai Elemér, Jarní pochod r. 1849.

V čísle je recenze o druhém svazku »Vybraných děl Mao Ce Tungových« a o knize Ilji Markina »Na břehu Dunaje«.

Obsah rumunského vojenského odborného časopisu „Cultura militara“

číslo 3/1954

Úvodník

*** Deset let velkých vítězství (23. srpen 1944 až 2. srpen 1954).

Otázky vojenské ideologie a vědy

I. Belcing, O vztahu mezi člověkem a technikou v soudobé válce.

Vojensko-historická část

GH. Nitu, Účast rumunských vojsk v protifašistické válce.

I. Dini, Rumunské vojenské umění XVI. století

O spojeneckých armádách

***, Ozbrojené síly čínské lidové republiky.

O cizích armádách

***, Ozbrojené síly Itálie ve službách amerického imperialismu.

***, Zásady vyjití amerického pěšího pluku z boje.

Kritika a bibliografie

M. Cucu, Zeměpisné prostředí a vojenská činnost.

Z obsahu rumunského vojenského odborného časopisu

„Problème de Arta Militara“

číslo 2/1954

***: Formy boje a volba směru hlavního úderu v strategii.

Generál-major T. Lupesku: Zásady obranné operace armády na široké frontě.

Podplukovník Š. Lupu: Zvláštnosti využívání dělostřelectva v obranné operaci armády na široké frontě.

Podplukovník E. Epure a podplukovník D. Atanasiu: Plánování protiúderu.

Kapitán M. Serban: Dělostřelecké zabezpečení protiúderu armády.

číslo 3/54

Podplukovník D. Atanasiu a podplukovník E. Epure: Plánování útočné operace armády.

Major A. Stefanescu: Průzkum bojem.

Podplukovník D. Costelenau: Dělostřelecké zabezpečení zasažení rychlé skupiny do průlomu.

Plukovník N. Grigore: Letectvo v boji o převahu ve vzduchu.

Major D. Ignat: Přisun a odsun v útočné operaci armády.

******: Některé zvláštnosti útočných operací Američanů v Koreji.**

Z tohoto čísla časopisu zasluhuje pozornost článek o plánování útočné operace armády.

Hlavní myšlenky z jeho obsahu:

V úvodní části uvádí autor hloubku útočných operací na základě zkušeností z Veliké vlastenecké války Sovětského svazu.

Všeobecně dosahovaly útočné operace hloubky 150 až 200 km a v neschůdném terénu 100 až 120 km. Armádní operace 20. armády u Moskvy dosáhla hloubky 240 km.

Plánování armádní útočné operace se uskutečňuje na základě:

- operačních směrnic velitele frontu,
- směrnic týlu frontu,
- pokynů náčelníků (velitelů) druhů vojsk frontu,
- rozhodnutí velitele armády.

Při vlastním plánování armádní útočné operace bývá účasten jen omezený okruh štábu, a to: náčelník štábu armády, náčelníci druhů vojsk (jen v potřebném rozsahu), představitel letectva a náčelník týlu armády.

Autoři vypracovali příklad možného grafického plánu útočné operace (má být zracován na mapě), který obsahuje zhruba tyto údaje:

- cíl operace,
- průběh operace (rozdělený na tři období).

Období jsou charakterisována takto:

V 1. období zničení nepřítele v taktické hloubce obrany a zničení blízkých operačních záloh nepřítele.

V 2. období rozvinutí průlomu do ope-

rační hloubky, obklíčení nepřítele a zničení hlavních skupin nepřítele.

V 3. období pronásledování nepřítele a upevnění důležitých objektů jako dalšího úkolu.

Hloubka v 1. období 40 km, v druhém 50 km a v třetím 80 km.

Trvání prvního období 2 dni, druhého 2 dni, třetího 3 dni.

Střední tempo v 1. období 20 km, v 2. období 25 km a v 3. období 26 až 27 km.

Na mapě je ještě uvedena všeobecná charakteristika operace:

Hloubka operace 170 km.

Hloubka bližšího úkolu 40 km.

Hloubka dalšího úkolu 130 km.

Šířka útočného pásma na začátku operace 25 km.

Šířka útočného pásma na konci operace 68 km.

Trvání operace 7 dní.

Střední tempo 24 až 25 km.

Dále je na mapě uvedeno několik tabulek:

- tabulka taktické hustoty a poměru sil v celém úseku průlomu armády,
- tabulka operační hustoty a poměru sil na začátku operace,
- tabulka operační hustoty a poměru sil na počátku druhého období,
- tabulka rozdělení posílových prostředků,
- tabulka materiálního a technického zabezpečení.

V dalším uvádějí autoři v textuální části plán útočné armádní operace, kde zhruba konkretisují úkoly svazkům ve stanovených útočných pásmech. Při tom uvádějí:

- ujasnění úkolu,
- závěry z rozboru situace (situace nepřítele, vlastních vojsk, terén, týl, povětrnostní podmínky, časový rozpočet),
- průběh operace,
- operační směrnice jednotkám,
- plánování operace,
- úkoly vyšších svazků v 1. období operace,
- úkoly mechanizovaných jednotek,
- úkoly druhů vojsk,
- organizaci součinnosti,
- opatření pro operační zabezpečení operace,
- organizaci týlu a materiálně technického zabezpečení,
- organizaci velení, spojení.

čís. 4/54

Podplukovník P. Dumitrescu: Volba směru hlavního úderu — rozhodný činitel úspěšného provedení soudobé operace.

Generál-major dělostřelectva C. Smirnov: Dělostřelecké zabezpečení útočné operace armády s krátkou dobou přípravy průlom spěšně vybudované obrany (útočníkem).

Podplukovník E. Popescu: Dělostře-

lecké zabezpečení činnosti druhého sledu v útočné operaci armády.

Podplukovník A. Zaharia: Ženíjní zabezpečení zasazení rychlé skupiny do průlomu a její činnost v operační hloubce.

Podplukovník H. Tudorica: Materiální zabezpečení armády při přechodu z obranné do útočné operace.

číslo 5/1954

***, Některé otázky související s prací zpravodajského oddělení armády.

Plukovník P. Gheorghe, Maskování za útočné a obranné operace.

Podplukovník B. Stefan, Boj se vzdušným výsadkem v obraně armády a sboru.

Major A. Mircea, Obrana mořského pobřeží.

Podplukovník Ch. Mateescu, Některé otázky ženíjního zabezpečení přechodu široké řeky v útočné operaci.

Z obsahu časopisu „Combat forces“ čís. 8/1954

V tomto čísle byl otištěn interview redaktora časopisu „U. S. News World Report“ s anglickým maršálem Montgomerym.

Tento interview potvrzuje agresivní plány amerických a anglických imperialistů proti Sovětskému svazu a zemím lidových demokracií.

Použití atomové zbraně nemůže být podle vyjádření maršála Montgomeryho dnes ještě hodnoceno, protože dosud nebyly atomové zbraně vyzkoušeny v Koreji a Vietnamu. Naznačuje, že americké a anglické vojenské kruhy právě studují otázku výše potřebných zásob atomových pum v době míru. Montgomery je toho názoru, že v příští válce bude určitě použito atomových zbraní. Sám jako voják by se nikdy nevzdal žádné zbraně, která skýtá možnost vítězství nad Sovětským svazem. Dále uvádí, že Američané již provádějí výcvik vojsk Atlantického paktu s atomovými zbraněmi v Oberamergau v Německu. Do tohoto kursu chodí důstojníci západních kapitalistických armád. Kurs probíhá nepřetržitě a frekvencí se v něm stále střídají.

Po skončení druhé světové války požadoval prý jako velitel amerických ozbrojených sil v Evropě atomové zbraně, které mu měly zajistit převahu nad Sovětskou armádou.

Montgomery uvádí dále, že úkolem dnešní americké armády je pomoci vojsk Atlantického paktu zajistit základnu pro nástup kapitalistických armád proti Sovětskému svazu.

Vojenské síly ve světě jsou prý dnes vyváženy a vítězství proti Sovětskému svazu může dosáhnout jen schopný velitel, který bude umět správně použít atomové pumy, aby mohl zničit sovětský válečný potenciál na frontě i v zápolí hromadným bombardováním civilního obyvatelstva. Jedině takové použití atomové zbraně dovolí prý imperialistům úder pozemních vojsk.

Při rozhovoru byla Montgomerymu také položena otázka, zda dnes, kdy Američané mají atomovou pumu, je nutné postavit německou armádu. Odpověděl, že ano. Do evropské armády je nutno začlenit i armádu německou, bez jejíž pomoci by vojenská hodnota západní Evropy byla značně nízká. Je třeba plně využít německého válečného potenciálu, zvláště co se týká mužstva a také válečných zkušeností bývalých nacistických generálů. Dnešní stav budování nové německé armády není prý ještě na žádoucí výši. Z mužstva prý by mchly být ihned postaveny bojové jednotky pod velením bývalých hitlerovských důstojníků, kteří získali válečné zkušenosti ve válce se

Sovětským svazem, avšak bojeschopnost německé armády by byla nízká, protože Německo nemá zatím potřebnou bojovou techniku. Ta prý mu musí být jednak dodána z Ameriky, jednak musí být vyrobena v obnoveném německém válečném průmyslu.

Vyzbrojení Německa prý dnes není na žádoucí výši a musí být zrychleno, aby se ulevilo americké a anglické armádě. Německo pak samo bude zajišťovat anglickou a americkou vojenskou základnu v Evropě, aby poskytlo ostatním kapitalistickým armádám možnost přípravy k rozhodnému úderu proti východu. Montgomery však poznamenal, že ani tehdy, až německá armáda bude vybudována, neopustí americká armáda území Německa a Evropy. Montgomery sám osobně by si přál, aby byla německá armáda opět obnovena. Nevadí mu, že titíž generálové, kteří budou velet v tomto Wehrmachtu, sloužili nedávno věrně Hitlerovi a chladnokrevně ničili anglická a jiná západoevropská města.

Francie je prý základním kamenem v amerických válečných plánech v Evropě. Má dnes 43 milionů obyvatel a s takovým válečným potenciálem není možno nepočítat. Situace ve Francii je sice dnes všelijaká, což je způsobeno vlivem okupace za války. Francouzský lid má nedůvěru k německé armádě, která by se stala hlavní údernou silou v Evropě. Francouzský lid prý půjde do války proti Sovětskému svazu, ale potřebuje jiné vůdce, než které má dnes. Z toho je zřejmé, že západní imperialisté chtějí vnutit Francii fašistickou vládu, která by zavlékla francouzský lid do války, kterou nechce.

Atomové zbraně prý způsobí podstatné změny ve válečnictví. Tak na příklad atomová puma prý umožňuje vylodění na kterémkoli místě pobřeží, protože je s to zničit veškerou obranu pobřeží. Montgomery však podotýká, že vylodění není snadné provést proti armádě, která má též atomovou pumu. Tato okolnost nepřipouští velké soustřeďování loďstva. Kromě toho mohou být přistávací zařízení zničena jedinou atomovou pumou.

To je jeden z hlavních důvodů, proč imperialisté německou armádu potřebují. Má držet veliké předmostí západoevropských přístavů pro vylodění dalších sil.

Pohyblivost je prý hlavním požadavkem budoucí války. Montgomery je toho názoru, že armáda, která bude na místě zakopána, se vydává v nebezpečí nepřátelského napadení atomovou pumou. Je-li však armáda v pohybu, není možné na ni svrhnout atomovou pumu, protože za pohybu se velmi těžko zjišťuje přesná současná situace na frontě, jejíž znalost je předpokladem pro použití atomové zbraně. Na armádu v pohybu je prý velmi těžké svrhnout atomovou pumu, protože by při tom mohly být ohroženy i vlastní jednotky.

V závěru se Montgomery vyjádřil, že válka v Koreji nemůže být brána za příklad budoucí války, protože byla válkou zákopovou. Zakopávat se ve válce je prý dnes nesmyslné, protože právě na obranná postavení budou z letounů shazovány atomové pumy. Proti nim bude používáno i dalších atomových zbraní, jako jsou atomová děla a rakety.

Při hodnocení Sovětské armády se Montgomery vyjádřil, že prý Sovětský svaz má dnes k dispozici asi 175 divízi, z nichž 30 může být ihned zasazeno v Evropě. Ozbrojené síly Atlantického paktu prý však mají díky atomovým zbraním v Evropě takovou sílu, že by mohly zadržet každý sovětský pokus o obsazení západní Evropy.

*

Uvedené názory imperialistického vojenského odborníka potvrzují, že i současní vedoucí vojenští činitelé imperialistického světa zůstávají v bludných představách o tom, že o vítězství ve válce mohou rozhodovat samy nové zbraně. Nepoučili se vůbec ze známých konců podobných teorií o zázračných »nových zbraních«, které měly bezpečně dovést k vítězství někdejší hitlerovskou »Wehrmacht«. Je iště, že i noví hlasatelé těchto myšlenek skončí stejně jako skončil Hitler a jeho společníci, jestliže se odváží rozpoutat novou válku.

Obsah

VOJENSKÉ MYSLI

ROČNÍK 1954

(Za každým názvem článku je v závorce uvedeno číslo sešitu a strana, na které je začátek článku)

1. Vojensko-politické články

Plukovník Josef Škop: Na které otázky zaměřit stranickopolitickou práci ve vševojskovém štábu (1, 3).

Nadporučík Svatoslav Gosman: Atomová zbraň — výraz prohlubujícího se úpadku amerického imperialismu a jeho vojenské doktriny (2, 3).

Podplukovník Zdeněk Paul: Za širokou propagandu a další rozkvět vojenské vědy (3, 3).

Nadporučík Jarolím Skalka: Význam usnesení X. sjezdu KSČ. — Pro zvýšení obranyschopnosti našeho lidově demokratického státu (4, 3).

Podplukovník Bohuslav Krasický: Obnova zbrojního průmyslu západního Německa hrozbou světovému míru (4, 11).

Kapitán RSDr. Josef Tauchman: O vztahu politické ekonomie k vojenské vědě (5, 3).

Major Luboš Kohout: O úloze lidových mas a osobnosti v dějinách (6, 9).

Nadporučík JUDr. Milan Špičák: K 70. narozeninám soudruha Antonína Zápotockého (6, 3).

2. Operační umění a taktika

Generál-major Jaroslav Dočkal: Organizace a vedení střetného boje (1, 16).

Plukovník Ladislav Hrubeš: Organizace protitankové obrany v obranném boji armádního sboru (1, 22).

Podplukovník Rudolf Munzar: Součinnost prostředků protiletectvé obrany státního území (1, 59).

Generál-major Jaroslav Dočkal: O útoku AS na vybudovanou obranu nepřítele (2, 16).

Plukovník Ing. Bohuslav Kružík: Útočný boj armádního sboru s násilným přechodem široké vodní překážky z chodu v operační hloubce obrany nepřítele (2, 23).

Podplukovník Michal Spišiak: Útok armádního sboru na nepřítele, který spěšně přešel do obrany (2, 38).

- Podplukovník Otakar Bartoň*: Použití dělostřeleckého letectva v armádní operaci (2, 52).
- Plukovník Michal Kričfaluši*: Organizace součinnosti vojsk při bojové činnosti výsadku a protivýsadkové operaci (2, 68).
- Podplukovník František Šoukal*: Použití raketometů (2, 82).
- Podplukovník Rostislav Šlapák*: Možnosti zdokonalení protiletadlové obrany vzhledem k soudobým vývojovým tendencím konstrukce a použití letadel a raket řízených na dálku (3, 11).
- Podplukovník Bronislav Rapoš*: Boj vyšší taktické jednotky o město (3, 33).
- Plukovník Jaroslav Hlaďo*: Součinnost letectva s tankovými a mechanizovanými vojsky v operační hloubce se zřetelem k nepřátelským protiúderům (3, 47).
- Podplukovník Ota Hudrlík*: Použití dělostřelectva při přechodu vodního toku z chodu (3, 57).
- Podplukovník Julius Kleskeň*: Organizace a způsob provádění takticko-ženijního průzkumu obranných pásem v hloubce vlastní obrany (3, 64).
- Kolektiv učitelů Vojenské technické akademie Antonína Zápotockého*: Možnosti zdokonalení organizace protitankové obrany a protitankových prostředků vzhledem k soudobým vývojovým tendencím konstrukce a použití tanků (4, 29).
- Podplukovník Michal Spišiak*: Armádní sbor při odrážení silných tankových protiútoků a protiúderů (4, 58).
- Plukovník Rudolf Horák*: Činnost velitele armády, velitele dělostřelectva armády a jejich štábů při organizaci protiletadlové obrany (4, 66).
- Generál-poručík Jaroslav Tókan*: Vševojsková armáda v protiofenzivě (5, 16).
- Podplukovník Michal Spišiak*: Střelecký sbor za pronásledování nepřítele (5, 33).
- Podplukovník Zdeněk Knop*: Všeobecně o činnosti tankových a mechanizovaných svazků při protiúderu (5, 41).
- Podplukovník Václav Fládr*: Potřeba ženijních sil pro zabezpečení útočné operace armády (5, 60).
- Plukovník Štefan Feja*: Protivýsadková záloha (6, 20).
- Plukovník Jaroslav Mašek*: Budování týlových armádních pásem obrany s použitím strojů (6, 31).

3. Otázky týlu

- Podplukovník Jan Doležal*: Týl pěší divise v obklíčení (1, 69).
- Plukovník Josef Slabý*: Tvůrčí ráz sovětské vojenské vědy v otázkách týlu (2, 86).
- Podplukovník Jaroslav Šolc*: Součinnost v otázkách týlu na stupni vyšších jednotek (3, 70).
- Major Josef Mikulec*: Některé otázky odsunu místního obyvatelstva z frontového pásma (4, 80).

Plukovník Stanislav Palla: Týl střelecké divise v útočném boji v horském zalesněném terénu (5, 70).

Plukovník Eduard Jokl a podplukovník Bohumír Oliva: Organizace součinnosti týlu letecké armády s týlem frontu a pozemních armád (6, 47).

4. Operační a bojová příprava

Plukovník Ján Lipový: Důležitost zhodnocení zvláštností situace před přijetím rozhodnutí (2, 100).

Major Václav Háza: Jak zlepšit používání pomůcek pro kodování (3, 85).

Nadporučík Jaroslav Skopový: Poznatky z velitelských cvičení — nutná znalost operační administrativy (3, 91).

Kapitán František Švarc: Přesné vojenské názvosloví jeden z předpokladů rychlého a jednoznačného velení (4, 85).

Major Břetislav Šnobl: Za splnění zvýšených úkolů v operačně taktické přípravě ve výcvikovém roce 1954/1955 (6, 70).

Major Josef Král: Sovětská vojenská pedagogika — její předmět a úkoly (6, 78).

5. Vojenská technika

Inženýr kapitán Jaroslav Čapek: Radiolokátory — možnost jejich vojenského použití a obrana proti nim (4, 71).

Technik podplukovník Jan Pavlásek: Motorisace dělostřelectva (5, 48).

6. Diskusní články

Plukovník Ladislav Hrubeš a podplukovník Vladislav Hanuš: Ještě o otázkách zasazení mechanisované divise v útočném boji armádního sboru (1, 84).

Major Ing. Jaroslav Vinkler: Některé otázky vojenské terminologie (5, 86).

Plukovník Josef Slabý a plukovník Stanislav Palla: K článku „Součinnost v otázkách týlu na stupni vyšších jednotek“ z VM čís. 3/54 (5, 95).

Plukovník Jaroslav Šolc: Materiálně technické zabezpečení mechanisované divise v útočném boji střeleckého sboru s hlediska nových řádů (6, 87).

7. Informace o cizích armádách

Podplukovník Josef Kudrnovský: Vývojové tendence výsadekových operací v americké armádě a zásahy obrany proti nim (1, 91).

Major Albert Holouš: Budování západoněmecké armády (3, 96).

Hlavní rysy taktiky americké armády v Koreji (Překlad z čínského pramene), (3, 113).

Podplukovník Bohumír Oliva: Hlavní zásady organizace a činnosti týlu americké armády (6, 92).

8. Vojensko-historická pojednání

Kapitán dr. Zdeněk Coufal: Několik poznámek k předmětu dějin vojenského umění (1, 110).

Kapitán Čestmír Luňáček: Čtvrtý drtivý úder (2, 110).

Plukovník Vojtěch Sokol: Rozdrcení německé skupiny armád „Střed“ na Bílé Rusi roku 1944 (3, 109).

Podplukovník Karel Blažek: Sedmý drtivý úder (4, 89).

Nadporučík Alexandr Šolochov: Velký pochod čínské rudé armády (5, 104).

Podplukovník Karel Blažek: Devátý drtivý úder (6, 108). |

UPOZORNĚNÍ

Tímto číslem končí letošní ročník Vojenské mysli.

V příštím roce vyjde opět šest čísel. Na rozdíl od dosavadního způsobu distribuce časopisu, umožňuje se podle Nařízení náčelníka generálního štábu číslo 069, článek 1, důstojníkům a generálům čs. lidové armády odebírat Vojenskou mysl pro svou osobní studijní potřebu za předplatné, za předpokladu splnění podmínek obsažených v uvedeném Nařízení náčelníka GŠ.

Předplatné za šest čísel Vojenské mysli 1955 činí 30 Kčs.

Seznamte se s uvedeným Nařízením náčelníka GŠ a zašlete seznam předplatitelů časopisu redakci Vojenské mysli v případě, že nebyl dosud odeslán. Zašlete i seznam dodatečně přihlášených předplatitelů.

Z knih vydaných v poslední době nakladatelstvím „Naše vojsko“ doporučuje redakce čtenářům Vojenské mysli zejména dílo

DĚJINY VOJENSKÉHO UMĚNÍ

Jde o překlad rozsáhlého sborníku vydaného v Sovětském svazu Vojenskou akademií K. J. Vorošilova. Po nedávno vyšlém I. svazku, který přinesl materiály o vojenském umění otrokářské a feudální společnosti, vychází nyní svazek II. (340 stran, váz. 22,60 Kčs), který podává obraz vojenského umění v období upevnění kapitalismu i v období jeho začínajícího úpadku před údobím imperialismu. Populárně a zajímavě jsou zde líčeny boje jakobínské Francie proti armádám reakčních států, války Napoleonova císařství za ovládnutí a ujařmení evropských zemí, boj ruských vojsk proti Napoleonovi, zvláště pak zničení Napoleonovy armády ve Vlastenecké válce 1812, v níž se projevilo velké vojevůdcovské nadání a organizační schopnosti M. J. Kutuzova i statečnost a důvtip prostých vojáků a všeho ruského lidu. Sborník popisuje hrdinský boj ruských vojáků a důstojníků za krymské a za rusko-turecké války, občanskou válku v USA, v níž bojoval buržoasní Sever proti otrokářskému Jihu. Důležité místo zaujímá vyličení boje Pařížské komuny, která se po prvé pokusila o nastolení diktatury proletariátu. Význam knihy je především v tom, že s přihlédnutím k charakteristickým rysům ruského vojenského umění ukazuje, jak se v závislosti na množství a kulturní výši obyvatelstva a zvláště na stupni dokonalosti zbraní — vojenské technice vyvíjely nové způsoby vedení války, operací a bojů a vojensko-organizační formy armády. Proto jeho vydávání jistě uvitají učitelé a posluchači vojenských akademií, velitelé, jakož i všichni příslušníci naší armády, kteří se zajímají o otázky vojenských dějin.

Vydává MNO. Řídí redakční rada: Jaroslav Dočkal, Jaroslav Kučera, Václav Voneš, Josef Haman, Jaromír Vyhnaněk, Zdeněk Malý, František Houra, Ján Lipový, Eduard Ureš, Josef Slabý, Ing. Jan Bělohoubek, Stanislav Hruška, Karel Pavelka (redaktor).

Adresa redakce: Redakce časopisu „Vojenská mysl“ Praha, pošt. úřad 190, poštovní příhrádka 19120/T. — Vydává MNO v Našem vojsku, vydavatelsví, n. p., Praha. —

Tiskne Naše vojsko, tiskárna, n. p.

